

Türk Şiirinde
Kayseri

Sait Özer

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları
E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları No: 144
Türk Şiirinde Kayseri
Sait Özer

Bu kitap KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ'nin bir kültür hizmetidir.
Eserin tüm hakları saklıdır. Yazılar ve görsel malzemeler izin alınmadan kullanılamaz.

Birinci Baskı: Mayıs 2018
ISBN: 978-605-9117-27-2

Yayın Koordinatörü : Salih Özgöncü
Yayın Yürütme Kurulu : Erkan Küp
: Mustafa Erdoğan
: Maide Güzeloğlu

Tasarım: www.bilgegrafik.com
Kapak: Ali Saraçoğlu

Baskı ve Cilt: Orka Matbaacılık, İncecik Mah. Çırağan Sk.
No: 4 Melikgazi / KAYSERİ / info@orkamatbaa.com
T.: +90 352 322 17 00

Adres: Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kültür ve Sosyal İşler Daire Başkanlığı
T.: +90 352 220 70 90

Türk Şiirinde **Kayseri**

Sait Özer

Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları

E D E B İ Y A T D İ Z İ S İ

SAİT ÖZER

1975'te Kayseri'nin Sarioğlan ilçesi, Palas kasabasında (şimdi Sarioğlan'ın mahallesi) doğdu. İlk ve orta öğrenimini Palas ve Sarioğlan'da tamamladı. 1996 yılında Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nü bitirdi. Aynı yıl Sakarya'nın Geyve ilçesine bağlı Akdoğan köyünde öğretmenliğe başladı. Daha sonra sırasıyla Hakkâri'de, Kayseri'nin Felâhiye ilçesi Büyük Toraman kasabasında ve Kayseri merkezde Türkçe-Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yaptı. Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Eski Türk Edebiyatı Ana Bilim Dalı'nda Prof. Dr. Mehmet Arslan'ın danışmanlığında "Nâtıkî Dîvanı İnceleme-Karşılaştırmalı Metin" teziyle yüksek lisansını tamamladı. Yerel ve ulusal pek çok dergide deneme ve makaleleri yayınlanan yazar, hâlen Kayseri'de bir lisede Türk Dili ve Edebiyatı öğretmeni olarak görev yapmaktadır. Evli ve iki çocuk babasıdır.

Takdim

Kitap bir milletin kültür ve sanat serüveninin, medeniyet tasavvurunun, tarih bilincinin ve gelecek şuurunun en somut göstergesidir. Kitap, tarihi bağlamda bir hafıza, kültürel anlamda bir geleneğin tevarüsü, sanatsal bakımdan insanlığa bırakılan mirasın geleceğe taşınması, medeniyet açısından ise zamanı ve mekânı belirleme unsurudur. Kitabı veya diğer deyişle eseri olanlar insanlık tarihini yazarlar. Kayalara, taşlara ve mağaralara iz bırakmak için çabalayan insanın amacı basit bir zevk veya fantezi değildi. Onlar zaman ve mekân içinde hayatı anlama çabası güderek, kendinden sonrakilere işaret taşları bırakıyorlardı. Bunun içindir ki yazının ortaya çıkışı insanın somutlaşması ile birlikte anılır. Bir bakıma yazıyla insan geleceğe işaret taşı olur. Taşlardan, kayalardan, mağaralardan; tahtalara, ağaçlara, derilere ve kâğıtlara geçen yazı, daha sonra iki kapak arasında kitaplaştığında ise artık sadece içinden çıktığı toplum için değil, tüm insanlık ve dünya için bir kültürel miras olmuştur.

Tüm toplumların geleneğinde kitabın vahiyle birlikte anılması da ayrı bir öneme haizdir. Bu anlamda kitap, hakikati ve kutsalı temsil eder. İnsana rehber ve yol arkadaşı olan kitap, onun hayatını daha güzel ve mutlu kılabilmesi ve ahlaki ilkeler doğrultusunda yoluna devam etmesini sağlar. Dolayısıyla kitabın kutsallığı, zamanın ve mekânın anlamlı kılınması ile doğru orantılıdır.

Kitap ister bir şiir kitabı olsun, ister bir araştırma inceleme veya tarih kitabı olsun; ya da bir roman, hikâye, fotoğraf, sanat, anı vb. olsun fark etmez. Aynı misyonu taşır. İnsanın zaman içinde anlamını korumasını, mekân içinde anlamını somutlaştırmasını sağlar. İşte bu bilinç de kültür, sanat ve medeniyetin ortaya çıkmasının temel sebebidir.

Bu anlamda toplumun ortak şuurunun en önemli yansıması olan belediyeler de kitap konusunda, yansıması oldukları insanlara borçlarını yine kitaplarla ödemek durumundadır. Bir belediyenin kitapla olan ilişkisi, onun kültür, sanat ve medeniyetle olan ilişkisini yansıtır. Bizler de bu şuur içinde, yayınladığımız kitaplarla, içinden

geldiğimiz ve kendisine hizmet ettiğimiz insanların ruh ve gönül dünyalarını doyurmak, onların kültürel ve sanatsal kaygılarına da hizmet etmek zorundayız. Onların gündelik ihtiyaçlarını dikkate alan yol, su, ulaşım vb. gibi şehircilik hizmetlerinin yanı sıra, ruhi ve kültürel ihtiyaçlarını da dikkate alan, sinema, tiyatro, panel, akademi, söyleşi, konferans ve kitap gibi hizmetleri de eş zamanlı olarak sunmak durumundayız.

Tarihsel ve Coğrafi anlamda medeniyetlerin merkezi olan Kayseri, “Âlimler Şehri” olarak bilinmektedir. Dolayısıyla biz de bu aidiyete ve tanıma uygun olarak tarihimizi, geleneğimizi, kültürümüzü ve sanatımızı yansıtan eserleri yayınlamak halkımıza ulaştırma kaygısındayız. Biliyoruz ki yayınladığımız eserler geleceğe bıraktığımız işaret taşlarıdır. “Okuyan Şehir” bilinci ile açtığımız her kütüphane ve kültür merkezi, yayınladığımız her dergi ve kitap, Kayserimize olan saygı ve sevgimizin somut bir göstergesidir.

Bir kütüphanede, bir kültür merkezinde, bir sergide, bir derginin ve kitabın sayfalarında buluşmak ve karşılaşmak dileğiyle...

MUSTAFA ÇELİK

KAYSERİ BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE BAŞKANI

Takriz

Tarihte Makarr-ı Ulemâ (bilginler yatağı) ve Darü'l-Feth (fetihler kapısı) diye anılan Kayseri'miz, yetiştirdiği yüzlerce Dîvan, Halk (Âşık ve Tasavvuf), modern şairleri ve edipleri /edebiyatçıları, yazarları sebebiyle pekâlâ bir Makarr-ı Şuarâ ve Makarr-ı Üdebâ (şairler ve yazarlar şehri) olarak da nitelendirilebilir. Kayseri, geçmişte olduğu gibi bugün de canlı bir edebiyat hayatına sahiptir. Hem Kayseri doğumlu, hem de Kayseri'de yaşayan yazar ve şairlerin kültür hayatına zenginlik kattıkları, ülke genelinde takip edilen edebiyat, fikir ve sanat dergilerinin, kitaplarının yayınlandığı önemli şehirlerimizden biri konumundadır.

Bilindiği gibi Kayseri; bir tarih, ticaret, sanayi, siyaset, sağlık, bilim, eğitim, turizm, hayırseverlik şehri olmanın yanında özellikle son yıllarda kültür ve sanat alanında da hayırlı gelişmelere sahne olmaktadır. Özellikle belediyelerimiz maddi kalkınmada gösterdikleri başarıyı kültür, sanat alanına doğrudan ya da dolaylı destek vermek suretiyle manevi kalkınmamıza da destek olmaları gerektiğinin bilinciyle hareket etmeye başlamışlardır. Kayseri Büyükşehir Belediyesi'nin beş cildi yayınlanan Kayseri Ansiklopedisi ve çıkardığı muhtelif kitap ve dergileri, bu güzel gelişmenin unsurları olarak görmek mümkündür. Kayseri Kitap Fuarları, ikincisi bu yıl düzenlenecek olan hikâye yarışması, beş yıldır sürdürülen Yazarlık Okulu faaliyetleri, Kayseri Kültür Sanat ve Düşünen Şehir dergileri, beş yıl sürdürülen Erciyes Şiir Günleri, Yoğunburç Şiir Akşamları, konservatuar çalışmaları ve daha birçok şey Kayseri'yi hızla, aynı zamanda bir kültür-sanat şehri hâline getirecek yolun bazı kilometre taşları olarak sayılabilir...Şunu da ifade etmeden geçemeyeceğim: Bu konuda sadece belediyelerin gayretlerini yeterli görmek mümkün de, doğru da değildir. Öteki kamu kurum ve kuruluşlarının, özel sektörün, meslek teşekküllerinin, odaların, vakıf ve birliklerin, şirket ve holdinglerin de elini taşın altına koyarak kültür ve sanat alanına doğrudan katkı sunmalarını, sponsor olmalarını beklemek, bir Kayserili olarak, hakkımızdır diye düşünüyorum.

Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden öğrencim ve yıllardır Türkçe-Edebiyat Öğretmeni olarak meslektaşım olan Sait Özer, uzun süredir Türk Şiirinde Kayseri konulu çalışmalarını büyük bir gayretle

sürdürmüş, ölmüş ve yaşayan yirmi bir şairimizi tek tek incelemiş, onların hayat ve sanatlarından da bahsetmek suretiyle güzel bir tema çalışması gerçekleştirmiştir. Çeşitli dergilerde parça parça yayınlandığında da beğenerek ve zevkle okuduğum bu yazıları bir araya getirdiği zaman Kayseri ve Erciyes konu ve temi başta olmak üzere bunların bir kitap bütünlüğüne kavuşmuş olduğunu dosyasını yeni baştan okuduğumda gördüm. Öğretmenliğinin yanı sıra yazı hayatını da büyük bir ciddiyet ve kararlılık içinde sürdüren çalışkan kardeşim Sait Özer'i yürekten tebrik ediyor, daha nice esere imza atmasını diliyorum.

BEKİR OĞUZBAŞARAN

İçindekiler

SÖZBAŞI.....	11
SEYRÂNÎ'NİN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	13
MOLULU ÂŞIK REVÂÎ'NİN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	19
DADALOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	27
AHMET REMZÎ AKYÜREK'İN (REMZÎ DEDE) ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	37
FARUK NAFİZ ÇAMLIBEL'İN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	51
HAMDİ ÜÇÖK'UN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	63
ZEKİ ÖMER DEFNE'NİN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	69
ÂRİF NİHAT ASYA'NİN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	77
İBRAHİM SEVER'İN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	91
BEHÇET KEMAL ÇAĞLAR'IN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	101
COŞKUN ERTEPİNAR'IN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	113
MEHMET SELİM KARACA'NIN (TAVLUSUNLU HİCRÂNÎ) ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	127
MUSTAFA NECATİ KARAER'İN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	133
KEMAL AHMET ŞEN'İN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	143
ABDULLAH SATOĞLU'NUN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	157
AYDEMİR DOĞAN'IN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	169
MUHSİN İLYAS SUBAŞI'NİN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	181
BEKİR OĞUZBAŞARAN'IN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	191
AHMET TEVFİK OZAN'IN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	199
MUSTAFA ACAR'IN (AVŞAROĞLU) ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	209
ALİ RIZA NAVRUZ'UN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ.....	215

Sözbaşı

Türkiye'mizin incisi Kayseri, geçmişten günümüze pek çok medeniyete beşiklik etmiş, tarihî bir şehirdir. Aradan geçen yüzyıllar içerisinde Kayseri, pek çok alanda olduğu gibi özellikle sanat ve kültür alanlarında da daima cazibe merkezi konumunda olmuştur. Bugün de aynı özelliğini / değerini korumaktadır. Hususen kültür ve sanatta Kayseri'nin aldığı mesafeyi yakinen görmekteyiz. Bağrından çıkmış olsun olmasın yüzlerce yazar ve şair ilhamını bu cazibe şehirden almıştır ve almaya devam etmektedir. Bu ilgi bir şehir ve o şehrin sakinleri için bir gurur kaynağıdır diye düşünüyorum.

Her kitabın bir yazılma serüveni vardır. Elinizdeki "Türk Şiirinde Kayseri" adını verdiğimiz bu çalışmanın da elbette bir macerası var. Kısaca paylaşmak istiyorum:

Hayatını edebiyata hizmet yolunda tüketen Kayseri'nin kültür ve sanatta elçisi denilmeyi kesinlikle hak eden benim de üniversiteden hocam yazar-şair Sayın Bekir Oğuzbaşaran, bir gün Doktor Ahmet Tevfik Ozan'ın "Dağlar Ardı Şiirleri" adlı şiir kitabını bana uzattı ve dedi ki:

-Sait, bu kitabı oku. Ahmet Tevfik Ozan acaba Kayseri'yi nasıl anlatmış bir incele bakalım. Hocamın edebiyatta yol gösterici, adeta bir pusula olma özelliğini bildiğim için tereddütsüz verdiğim şiir kitabını aldım ve:

-Elbette hocam, inceleyip bir yazı haline getiririm, dedim.

Daha sonra "Dağlar Ardı Şiirleri"ni okudum. Kitap bitince bende bir merak hâsıl oldu. Acaba Ahmet Tevfik Ozan, diğer şiir kitaplarında da Kayseri'ye yer vermiş mi idi! Hiç vakit kaybetmeden şairin diğer kitaplarını da elde edip inceledim. Gördüm ki bir şairin sadece bir kitabından hareketle Kayseri temasını incelemek kifayetsiz olacak. A. Tevfik Ozan hakkında yazılan bulabildiğim bütün kaynakları okudum. Böylece Ozan'ın bir bütün olarak yazar ve şairliği ile ilgili bir kanaatim oluştu. Bu etüdümü şairin hayatı, edebî kişiliği ve şiirlerinde Kayseri değerlendirmelerimle zenginleştirdim ve "Ahmet Tevfik Ozan'ın Şiirlerinde Kayseri" diye bir yazı hazırladım. Bekir Oğuzbaşaran hocam, yazıyı beğendi ve bu çalışmamı başka şairler için de uygulamamı tavsiye etti. Ben de elimden geldiği kadar hocamın tavsiyesi doğrultusunda okumalar yaparak, şiirimizde Kayseri teması şair incelemeleri yaptım ve ortaya bu çalışma çıktı.

Kitabımızda, yirmi bir şairin şiirlerinin ve nesir kitaplarının taranması ile meydana getirdiğim değerlendirmeler yer almaktadır. Bu çalışmada sadece Kayserili şairleri

inceleyelim diye bir sınırlama düşünmedik. İstedik ki eserimiz Kayseri ve Erciyes'ten ilham alan başka Türk şairlerini de kapsasın. Bu doğrultuda yaptığımız taramalarda Kayseri ve Erciyes temasını daha çok işleyen şairlere öncelik vermeye çalıştık.

Kitapta, şairlerin doğum tarihleri esas alınarak bir sıralama yapılmıştır. Böylece okurlar, tarih içerisinde Kayseri, Erciyes ve buna bağlı olarak Kayseri ile alakalı pek çok kavram, kişi ve unsurun şairlerimiz tarafından yüzyıllar içerisinde hangi duygu yoğunluğu ile işlendiğini görmüş olacaklardır.

Herhangi bir iddia taşımayan bu mütevazı çalışmanın Kayseri kültür ve sanatına küçük de olsa bir katkı sağlaması bizi mutlu edecektir.

Türk Şiirinde Kayseri"nin ortaya çıkmasında pek çok değerli kültür ve sanat adamından destek gördüm. Hususen, başta Bekir Oğuzbaşaran hocam olmak üzere Muhsin İlyas Subaşı, Nurkal Kumsuz ve Dursun Çiçek hocalarıma ayrı ayrı teşekkür ediyorum. Kayseri Büyükşehir Belediyesi başkanı Sayın Mustafa Çelik Beyefendiye de bu çalışmanın yayınlanması konusunda gösterdiği ilgiden dolayı ayrıca teşekkür etmek istiyorum. Son olarak çalışmalarım da bana sabırla katlanan eşim Gonca ve oğullarım Enes Malik ve Alparslan'a da yürekten teşekkür ediyorum.

SAİT ÖZER
KAYSERİ-2018

Seyrânî'nin Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Asıl adı Mehmet'tir. Eski adı Everek olan Kayseri'nin Develi ilçesinde doğmuştur. Doğum tarihi hakkında farklı görüşler vardır. Ortak görüşe göre 1800'dür. İlk tahsilini Develi'de tamamlamıştır. Askerlik dönüğü hem Anadolu'da yaygınlaşan şöhretini güçlendirmek hem de para kazanmak için 1832'de İstanbul'a gitmiş, burada Köprülü Medresesi'ne devam etmiş, aynı zamanda hat ve nakkaşlıkla ilgilenmiştir.

Seyrânî, İstanbul'da kaldığı yıllarda meydan kahvelerine devam etmiş, düzenlenen âşıklık atışmalarına katılmıştır. Onun keskin dili özellikle yöneticileri rahatsız etmiştir. Hayatı tehlikeye girince bir şekilde Halep'e kaçırılmıştır.

Halep'ten tekrar Develi'ye gelen Seyrânî, 1866'da doğduğu topraklarda vefat etmiştir.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Seyrânî, Türk Halk Edebiyatı'nın en güçlü şairlerindenidir. Kendisine has üslubu, şiir dili ve işlediği konuları onu halk şiirimizde haklı olarak önemli bir yere getirmiştir.

Tabii Seyrânî, öncelikle bir halk şairidir. Şiirlerinde belli vasıflarının ön plana çıkması doğaldır. Kimi şairler güzeli ve güzellikleri, kimileri aşkı ve ızdırabı, kimileri de savaş ve baş kaldırmayı işlemeleriyle bilinirken Seyrânî, sosyal eleştirileriyle akla geliştirmektedir. Bu özelliğinden dolayı Seyrânî, sadece hiciv şairidir demek istemiyoruz elbette; onun şiirleri incelendiğinde pek çok konunun şair hassasiyetiyle samimi bir şekilde ele alındığı görülecektir.

Yukarıda da belirttiğimiz gibi Seyrânî söz gücü yüksek bir şairdir.

Seyrânî nükte-i şiirimiz fasih / Güftarı uyandır evzânı melih (s. 126) (Şiirlerin sonundaki sayfa numaraları Hasan Ali Kasır'ın Seyrânî adlı eserindeki sayfa numaralarıdır.) mısralarında şiirinin özelliğini kendisi dile getirmektedir.

Şair yaşadığı çağa tanıklık edendir. Bu anlamda çağına ayna tutar. Yaşadığı dönemde olan olaylar elbette onun hassas süzgecinden geçer ve edebî bir kimliğe bürünür. Sey-

rânî de çağına ayna tutan yeri geldiğinde en ağır ifadelerle kişi ve kurumları, yaşadığı dönemdeki eksik ve noksanları eleştirmekten çekinmeyen keskin dilli bir şairdir. Bu durum onu, XVII. yüzyılın kaside ve hicivde büyük şairi Nef'î'ye benzetmektedir. Fakat Nef'î "diliyle hakkın belasına uğrarken" Seyrânî kendisini kötü sondan korumasını bilmiştir. Seyrânî'nin oklarından kimler nasip almış bakalım:

Merhametsiz olan ulu'l-emirler / Korkarım şeytanın iltizamında (s. 76) // Zulümden vekil-i Âli Resûl'ün / Hicaptan sikkenin kızılı çıktı (s. 108) // Müstakim olmayan ulu'l-emirler / Ne olduğun bilir ehl-i zamirler (s. 162) daha pek çok mısradan yöneticiler; Cahil adam misli yaban arısı / Çeç yapsa bal yapmaz orman içinde (s. 87) // Câhil sohbetinin encâmı ziyân (s. 113) // Ehl-i kemâl ile cefâ çekmesi / Yeğdir câhil ile safv sürmeden (s. 164) // Görmüş yok cihânda câhilden vefâ / Vefâ umup etme kendine cefâ (s. 180) // Câhilin misâli bir susuz kuyu / elden su koymakla dolmaz ki dolmaz (s. 239) mısralarında cahiller; Sorarsan bir müftüden dînî bir sual / Sualin kılden kâle uğrattır (s. 200) dizelerinde müftüler; Ormanda büyüyen adam azgını / Çarşıda pazarda seyrân beğenmez / Medrese kaçkını softa bozgunu / Selam vermek için insan beğenmez // Çıkmış yükseğine kaval öttürür / Çoban köpeğine koyun güttürür / Başını baltayla tıraş ettirir / Gider berbere de dükkân beğenmez // Dağlarda taşlarda dolaşan yürük / İnsanlar içine çıkmayan hödük / Bir elife dili dönmeyen sürtük / Şehirde tecvitle Kur'an beğenmez (s. 242) mısralarında sonradan görmeler; Bir âlim eğer olmaya ilmi ile âmil / Koy bir kafese bülbülü karga ile bir tut (s. 303) ilmi ile amel etmeyen âlimler; Kalmadı dünyada bitti halâvet / Ne düğün arife ne bayramında (s. 76) // Koymuşum havana bu garip seri / Sefâ mı sürülür âh şimden geri (s. 91) // Bitmez oldu harmanların eyisi / Hurma tadı verir erik kayısı (s. 128) // Eyiler âlemde göçtü çekildi / Bizler zamânin piçine kaldık (s. 131) dizelerinde değişen zaman ve buna bağlı olarak o günkü ahval ve daha pek çok durum ve tipler Seyrânî'den hissesini alır.

Seyrânî, dediğimiz gibi sadece hiciv şairi değildir; belki bu onun en güçlü yanındır. Diğer taraftan güzeli ve güzellikleri de şiirlerinde ustaca işlemiştir. Ona göre güzelin beli ince olmalıdır; insanlar uzun ve kısa boylu sevgili için olumsuz şeyler söyleyebilir fakat Seyrânî'ye göre makbul olanı kısa boylu olanıdır. *Arayıp bulmalı bir ince belli // Boyu uzun olsa derler ki yüce / Boyu kısa olsa derler ki cüce / Sararsan kısayı üç gün üç gece / Pamuk yorgan döşek safâsına bak (s. 127).*

Güzeller söz konusu olur da şikâyet olmaz mı? Elbette olur. Âşık hem sever onu metheder hem de sevgilinin çektiği eziyetlerden şikâyet eder. *İndirdi atından etti piyâde / Yürüttü âkıbet bir güzel beni / Aşkım gördü etti hiddet ziyâde / Sürüttü âkıbet bir güzel beni (s. 119) // Acep güzel sana neyleyim bilmem / Sensin bu dertlere saldıran beni (s. 120) // Seni bî-mürüvvet seni bî-vefâ / Kim kime etmiştir ettiğin cefâ (s. 124) // Aşk u sevda ile Mecnun gezerken / Ben bir güzel sevdim Müslüman deyü / Muhabbet deryâsında yüzerken / Şimdi bir su vermez al iç kan deyü (s. 235).*

Seyrânî, şiirlerinde tasavvufun imkânlarından faydalanmıştır. Özellikle tasavvufta ilâhî neşve anlamında kullanılan şarabı (bâde) Seyrânî de bu manada ele alır. *Ezelden içmiştim aşkın şarabın / Sanma kim çubuklu üzümde buldum (s. 156) // Değil içtiğimiz şarab u rakı / Bizi mest eyleyen hamr-ı muhabbet (s. 229) // Şarab-ı aşkını su zannedüp içtikçe kandım ben (s. 283) // Tecelliden ben içtim bâde-i gülgûn adı şerbet (s. 301)*. Bu kullanımların aksini düşünecek olanlara da ikazını yapar: İslam'a yakışmaz şarap hem rakı (s. 97).

Seyrânî'de gönül beşerî aşkın mekânı olmaktan ziyade ilahî aşkın tecelligâhıdır. Bu yüzden oraya zarar verilmemelidir. *Gönül Beytullah'tır yıkma Seyrânî / Elinden gelirse imâret eyle (s. 90) // Gönül Beytullah'tır misali simâ (s. 112)*. Seyrânî bu anlamda kendisini Hak âşığı olarak nitelendirir. *İnsanı gafletten aşk uyandırır / Bize bundan özge çile olur mu (s. 233) // Sen hemen Seyrânî kıl Hakk'a niyaz / Aşk-ı muhabbetin dersin oku yaz (s. 231)*.

Seyrânî şiirlerini çok geniş bir yelpazede kaleme almıştır. Ferdî ve beşerî konular onun şiirlerinde ustalıkla işlenmiştir. Mesela doğruluk: *Dost kapısın ister isen doğruluk / Dosta inayeti elden bırakma / Doğru olmayanın sonu uğruluk / Olur feraseti elden bırakma (s. 79)*; mesela ölüm: *Can ipini ten yününden / Saran kirmen ular bir gün / Sulu yalçınlar önünden / Açılan gül solar bir gün // Kudret koçunu koyuna / Katmış seyreder oyuna / Ecel kolların boynuna / Habersizce dolar bir gün (s. 173) // Makamımız ala karlı dağ olsa / Etraftı hep lale sümbül bağ olsa / Her ne kadar paşa olsa beğ olsa / Yakasız gömleğe sarılır bir gün (s. 174)*. Peki Seyrânî her türlü olumlu-olumsuz davranışı sergileyen insan karşısında nasıldır? O, yine Hak zâviyesinden olaya bakar: *Seyrânî seyrimden geri durmadım / İnişe yokuşa atım yormadım / Güzelin çirkinin telin kırmadım / İsm-i Hak dilinde doludur diye (s. 99)*.

Şairler kalıcılıklarını ve büyüklüklerini aynı duyguları kendine has orijinal bir üslûpla ifade etmekle sağladılar. Bu anlamda aynı pınardan su içen, aynı kanaldan beslenen fakat orijinal olmayı başaran şairler içerisinde elbette Seyrânî de vardır. XVI. yüzyılın aşk ve ızdırıp şairi Fuzûlî'nin (1480-1556) şu mısralarını lise dönemlerimizde herhalde pek çoğumuz ezberlemiştir. *Aşk derdiyle hoşem el çek ilâcından tabib / Kılma dermân kim helâkim zehri dermânındadır*. Şimdi de ondan 300 yıl sonra yaşayan Seyrânî'nin mısralarına bakalım: *Ey tabib elden gelirse yâremi gel emleme / Yâr elinden gelmedir bu yâreyi merhemleme (s. 257)*. Yine Türk şiirinin köşe taşlarında Yûnûs'umuza (1238-1321) kulak verelim: *Cennet cennet dedikleri birkaç köşkle birkaç hûri / İsteyene ver sen anı, bana seni gerek seni; ve Seyrânî: Kimi hûri ister kimisi cennet / Ben Hakk'ın rızasın gözler ağlarım (s. 142)*. Yûnûs'tan Fuzûlî'ye, oradan Seyrânî'ye akan ırmak ne kutlu ne büyük ne anlamlı değil mi? Hepsinin himmeti var olsun.

Bu kısa tematik değerlendirme Seyrânî'nin dilinden sayfalar dolusu uzatılabilir. Bu konuda yazılan onlarca kitap, yüzlerce makale ve inceleme yazısını da dikkate

alarak bu konuyu burada noktalamak istiyoruz. Bunun yanında Seyrânî'nin şiirlerinde biçimsel özellikler konusunda da birkaç şey söylemek gerekir.

Seyrânî, hem hece hem de aruz ölçüsünü kullanmada büyük bir başarı gösterir. Hece ve aruzla yazdığı şiirlerinde Halk ve Divan şiirinin nazım şekillerini başarıyla kullanmıştır. Yine redif ve kafiye kullanımında da son derece başarılıdır. Burada belki şu husus dile getirilebilir. Seyrânî, cinaslı kafiye kullanmada sanki biraz daha kendini ön plana çıkarmıştır. Yani cinaslı kafiyede de son derece başarılıdır. Örnek olması açısından şu mısraları almak istiyorum: *Teklif eder durur Seyrânî'sine / Pâre pâre oldu Seyrânî sine / Sağlığında girdi Seyrânî sine / Everek'in ednâ Seyrânî' sine (s. 94).*

Seyrânî, söz sanatlarını kullanmada da oldukça mahirdir. Biz burada yine örnekleme amacıyla irsâl-i mesel (Anlatıma güç kazandırmak amacıyla sözde, yazıda ya da şiirde atasözü, özdeyiş ya da çok bilinen yaygın bir sözü kullanma.) sanatına alıntılar yapmak istiyoruz: *Güllerin çeşmine şebnemler dolar / Teşne bülbülleri çeşminden sular / Bal tutan elbette parmağın yalar / Cismime hüsnünden sor ne bulaştı (s. 109) // Dünyadan ahrete gidip gelmemek / Olmasa iktiza eder ölmek / Balık baştan kokar bunu bilmemek / Seyrânî gafilin ahmaklığından (s. 160).*

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Kayseri'nin büyük şairi Everekli Seyrânî, adıyla Kayseri'yi özdeşleştirmiştir fakat maalesef şiirlerinde Kayseri'ye çok az yer vermiştir. Bu yer vermelerde -Develi Destanı ve kısmen Tombak Köyüne ve Aygözme Köyüne hariç- değinmeler, atıflar şeklindedir. Biz yine de Seyrânî'yi incelememiz dışında bıraksak bir eksiklik olacak belki de pek çok kişinin aklına niçin bu çalışmada Seyrânî yok, sorusu gelecekti. Bu yüzden Seyrânî'nin şiirlerinde az da olsa Kayseri ile alakalı ifadeleri, atıfları ve müstakil olarak yazılan şiirleri değerlendirmeyi uygun bulduk.

Seyrânî'nin hayatında yedi yıl gibi - bazı araştırmacılara göre yedi yıldan fazla- bir İstanbul macerası olmuştur. Ardından Halep'e bir şekilde gitmiştir. Dolayısıyla Seyrânî sıla özleminin ne olduğunu çok iyi bilen bir insandır. *Hicranlar mı çöktü içime benim / Gözyaşımı kimse silmez ağlarım / Mezarım olsaydı kaşkı vatanım / Silamdan hiç haber gelmez ağlarım (s. 142).* Bu duygulara rağmen sılasına yönelik özlemlerini mısralara dökmemiş, onu tasvir etmemiştir. Onun şiirlerinde iki yerde Everek ismi geçer. Bunlardan birinde lirik anlatımla kötüyü düşen bir güzelin (gelinin) ahvali söz konusu edilir. *Everek şehrinde gördüm bir güzel / O da düşmüş bir kötünün eline / Ol hâk-i pâyine yüzümü sürdüm / Salınıp giderken kendi iline (s. 92).* Yukarıda cinaslı kafiyeyle örnekleme yaptığımız şiirin son dördünlüğünde de Everek ismi geçer. Didaktik tarzda yazılan şiirin

son dörtlüğü şu şekilde: *Belki bu şeb bizde o yâr bulunur / Başı yastıktayken duyar bulunur / Sanma bu dünyada uyar bulunur / Everek'in ednâ Seyrânî' sine (s. 94).*

Kerem ile Aslı'nın yollarının kesiştiği son yerdir Kayseri. Bu yüzden Kayseri söz konusu olunca Kerem ile Aslı'yı anmamak olmaz. Seyrânî'de de bir yerde Kerem ile Aslı'ya telmih vardır. Aşk temalı şiirde Kerem ile Aslı şu şekilde geçmektedir: *Seyrânî çektğim bir cânân için / Kerem yandı derle Aslıhan için / Rahmı yok âşıkâ bî-aman için / Ne yandım kurtuldum ne âzâdım ben (s. 163).*

Kayseri kelime olarak Seyrânî'nin şiirlerinde bir yerde geçer. Satirik türde yazılan şiirde birtakım insanlar söz konusu edilmektedir. Bunlardan bazılarının kendilerine bakıp gülüşükleri anlatılır. Yaşanmış bir hadisenin mısralara dökülmüş şeklidir diyebiliriz bu şiire. *İsmiyle müsemma Urum Kayseri / Böyle ekser halde gider ekseri / Meydan kapısından girdik içeri / Başımıza doldu hayvan olanlar (s. 182).*

Erciyes, Erciyeş olarak yedi beyitlik bir şiirde geçer. Şiirin aruz kalıbı 4 / me fâ î lün'dür. Hasan Ali Kasır'ın incelediğimiz eserinde bu şiirin başında –sehven olsa gerek– Kalenderî yazmaktadır. Oysa bu şiir Kalenderî değildir. Bilindiği üzere Halk şiirinde Dîvan şiirinin etkisiyle özel adlarla ve aruzla oluşturulan nazım şekilleri vardır. Bunlardan biri de Kalenderî'dir. Ancak Kalenderî, aruzun mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün kalıbıyla yazılır. Dolayısıyla bu şiire Kalenderî diyemeyiz. Bu şiirde Erciyes dumanlı başıyla konu edilir. *Kimi dağın yaratmış üstüne orman eder gölge / Kimi dağın misali Erciyeş başı duman ister (s. 291).*

Develi Destanı, Seyrânî'nin Kayseri ile ilgili en uzun soluklu şiiridir. Şiir 22 dörtlükten oluşmaktadır. 16. dörtlük eserde müstehcen ifadelerin bulunduğu gerekçesiyle alınmamıştır. Yine şiirde yer yer niçin yazılmadığı tahmin edilebilen boşluklar vardır. Şiirin geneline baktığımızda Develi, halklarıyla, mahalleleriyle, sokaklarıyla söz konusu edilir. Biz buraya destandan bazı dörtlükleri almak istiyoruz: *Develi'ye tabi karye kasaba / Vücuhanı destan edem bayağı / Bazı âlimlerin katıp hesaba / Söylemezsem belki yerim dayağı // Develi-zâdeler devlet malumu / Ehline mâlumdur sözün mefhumu / Hiç çakal olur mu aslan mahdumu / Nâmertlerin tuttu diye tuzağı // Biri âlimi olmuş riyâdan hacı / Biri ahâlinin olmuş muhtacı / Helâlin tokudur haramın acı / Birinin yediği zakkum saçağı (s. 315).*

Tombak köyü, Develi merkeze bağlı bir köydür. Şimdi bu köy Develi'nin bir mahallesi olmuştur. Yine eserde Aygözme Köyüne adı altında bir şiir vardır. Öğrendiğimize göre Aygözme de Develi'nin bir mahallesidir. Tombak köyüne adlı dörtlük sekizli hece ölçüsüyle yazılmıştır. *Gün endiye bacaları / Yahyalı'dan hocaları / İstanbul'da kocaları / Borçları var kadınlara (s. 319).* Yine sekizli hece ölçüsüyle yazılan Aygözme Köyüne adı altındaki şiir şöyledir: *Aygözme, dörtyol arası / Yürekten çıkmaz yarası / Çok sözler var*

söylenecek / Söylenmez yüzler karası (s. 319). Develi Destanı ile birlikte alıntılıdığımız iki şiir şiirsellik yönüyle zayıftır.

Sonuç olarak Seyrânî Türk Halk şiirinin kendisini ispatlamış belli başlı şairlerinden biridir. Söyleşisindeki ustalık, akıcı ve heccav üslubu onu yüzyıllar sonrasına taşıyacaktır.

KAYNAKLAR

- Haz. Dr. Hasan Avni Yüksel-
Kadir Özdamarlar, Âşık Seyrânî Bibliyografyası, Ankara 1991.
Kasır, Hasan Ali, Develili Seyrânî (Hayatı-Sanatı-Şiirleri), İstanbul 1984.
Satoğlu, Abdullah, Kayseri Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara
2002.
Satoğlu, Abdullah, Başlangıçtan Bugüne Kadar Kayseri Şairleri, Hâkimiyet
Matbaası, Kayseri 1962.

Molulu Âşık Revâî'nin Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Revâî'nin asıl ismi ve doğum tarihi hakkında kaynaklarda farklı şeyler söylenmektedir. 2006 yılında Dr. Rasim Deniz tarafından yayınlanan Molulu Âşık Revâî –bizim bu yazıyı hazırlarken faydalandığımız kitap– adlı esere göre Revâî'nin asıl adı Mustafa'dır. 1811–1883 yılları arasında yaşamıştır. Kayseri'nin Molu köyünde doğmuş ve yine Molu köyünde vefat etmiştir.

Revâî, henüz çocukken babası vefat etmiştir. Eşinin vefatından sonra Dudu Hanım iki oğlu, Mustafa ve Mehmet'i yanına alarak Karasaz denilen bir sazlıktan getirdikleri berdi otlarını sepet yapıp satmış, böylece ailesinin geçimini sağlamıştır. Mustafa, İstanbul'da askerlik yapmıştır. Burada gittiği âşıklar kahvesinde âşıkların sorduğu bir muammayı çözmüş, bunun üzerine âşıkların reisi tarafından ona Revâî mahlası verilmiştir. Onun bu yeteneğini fark eden komutanı Yüzbaşı Hasan Bey, Revâî'ye destek olmuş ve onun iyi bir eğitim almasını sağlamıştır. Memleketine döndüğü zaman da baba mesleği olan hasırcılığı devam ettirmiştir. Çevresinde sevilen bir kişi olan Revâî'ye, Revâî Baba demişler ve insanlar onun yine kaynaklara göre 300 sayfa hacmindeki –ne yazık ki bulunamayan– divanını özellikle uzun kış gecelerinde oturma odalarında okumuşlardır.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Bâdeli âşıklardan olan –rüyasında bir pirin elinden aşk bâdesi içerek saz çalıp söyleyen halk şairine bâdeli âşık denilmektedir– Revâî'nin elimizde bulunan şiirlerine baktığımızda, hece ve aruz ölçüsünü –birtakım kusurlar olsa da– başarıyla kullanan bir şairle karşılaşırız. Şimdi adım adım Revâî'yi kendi dilinden takip edelim, bakalım yıllar öncesinden neler söylemiş Revâî Baba.

Önce kendi dilinden Revâî kimdir, diye bakacak olursak, bu soruya şöyle cevap buluruz şiirlerinde:

*Bu Revâî âşık Mevlâ'nın kulu
Seyyid Burhaneddin erkânı yolu
Kayseri kazası mevlidim Molu
Tarikim Mevlevî, Konyalıyız biz (100).*

(Şiirlerdeki numaralar Dr. Rasim Deniz'in Molulu Âşık Revâî adlı eserine aittir.)

Yine başka bir yerde:

*Namıma verildi âşık Revâî
Sancağım Kayseri kariyem Molu (95)*

diyerek doğduğu yeri anmaktadır.

Yukarıda onun bâdeli âşık olduğunu belirterek söze başladık. Revâî, şiirlerinin pek çok yerinde bunu kendi dilinden söyler:

Aşkın deryasına daldım düşümde (91) / Bu aşkın meyinden içtik "elest"ten (43) / Ben âşıkım aşk katarın yederim (54) / Hakikat râhında âşık olanlar (72)...

Revâî, babasının vefatından sonra annesiyle hasırcılığa başlamış, askerden döndükten sonra da baba mesleğini devam ettirmiştir.

*Geçim olmuş bize sazın berdisi (15) / Revâî hasırını sersin (4) / Cümlelerin rızkını veriyor
Yezdan / Benim de rızkımı veriyor sazdan (75) / Revâî kâr için dokur hasır / Hep kabardı
ellerinin nasırı (75).*

Revâî için çalışmak yaşamanın anlamıdır. Çalışmak Allah'ın emridir; yükselmenin yolu çalışmaktan geçer.

*Ders almalı karıncadan arıdan
Yazın yatanlara kış olur zindan
Revâî sözümün hepsi candan
Yükselmenin billah yolu çalışmak (39)*

Bundan dolayı Revâî tembelleri sevmez, onları uzak diyarlara sürmek ister:

*Tembellerin zararı yedi mahalleye
Satar yorganını gider kahveye
Çalış dese kadın gider rahleye
Böylesi uzağa sürülmelidir (74)*

Revâî için öncelikli meslek çiftçiliktir. Çiftçilik Hz. Âdem'den yadigârdır. Bu dünyanın temelidir.

*Atamız Âdem'dir çiftçinin pîri
Ektiler buğdayları kazarak yeri
Helâl kışb-i kârdır alınlar teri
Atamızdan yadigârdır çiftçilik (41)*

Sadece tembeller değil cahillerde Revâî Baba'dan nasibini alır. Cahil kişinin hayvandan farkı yoktur, onlardan uzak durulmalıdır: *Câhil olan takar başına yular (37) / Kâmil isen câhil ile konuşma (19)*.

Revâî'nin eleştirileri aynı zamanda sosyal ve siyasal düzenedir. Kabzımallar ve mültezimler topladıkları vergilerle halkı canından bezdirir. Kabzımallar, şahıslara göre vergiler salarlar, korktuklarının isimlerini silerler, şikâyete gelenlere sopa bile atarlar. Mültezimler onlardan geri kalmaz hatta daha da ileri giderler. Bir sele üzüm-den hezir (bağdan arıdan alınan aşar vergisi) alırlar, keyiflerine göre hezir yazarlar, hatta ve hatta ölünün bile dişini sökerler, onların halkın nazarında Azrail'den farkı yoktur, Azrail'i bile gölgede bırakırlar.

*Azrail gibi de köylere gelir
Herkes malından bezer usanır
Azrail gölgede yanında kalır
Ölüden söker dişi mültezim (57)*

Bu mısralardan hareketle Revâî'nin şiirlerinde nasihat / öğüt kavramının da sıkça işlendiğini görürüz. Kur'ân-ı Kerîm'in pek çok ayetinde insanların gizli yönlerinin araştırılmaması vurgulanır. Hucurat sûresi 12. âyeti kerîmede: *"Ey iman edenler! Zannın birçoğundan sakının. Çünkü zannın bir kısmı günahdır. Birbirinizin kusurlarını ve mahremiyetlerini araştırmayın."* buyruluyor. Revâî'de: *Elin asla hayrını şerrini tartma (73)* diyerek bu âyeti kerîmeye telmihte bulunuyor.

Revâî'nin bir nasihatı de ana-babalaradır. Marifet çocukları dünyaya getirmek değildir. Onların görevi erkek olsun kız olsun çocuklarını çok iyi yetiştirmektir. İyi yetişen evlat maldan, mülkten daha hayırlıdır.

*Marifet dünyaya sanma geliştir
Onu okut yükseklere eriştir
Oğlunu kızını iyi yetiştir
Akıllı oğlun var malı nidersin (65)*

Revâî, şiirlerinde dünyanın faniliği, ölüm, Allah'a iman, peygamber ve Âl-i Âbâ sevgisi şeriat, tarikat gibi pek çok konuya değinmiştir. Bu şiirlerinde tam teslimiyet hâli söz konusudur. Yalnız bir şiirinde talihten şikâyet vardır. *Neden talih uymaz hep benden kaçır / Bir gülümser yüzle bana bakmamış (89)* diyerek talihe sitemini dile getirir.

Revâî, İstanbul'da kaldığı yıllarda birçok tarikata girmiştir. Hayatındaki belirsizliklerden biri de budur. Onunla ilgili yazılan kaynaklarda Bektaşılık, Kadirilik ve Mevlevilik tarikatlarına girdiği ve sonunda Mevlevilik'te karar kıldığı ifade edilmektedir.

Ey gönül hamd ü senâ kıl râh-ı Mevlânâ'dayız / Nice dil âh itmesün vallâhi Mevlânâ'dayız / eyleyüp her-dem tavâf dergâh-ı Mevlânâ'dayız (114) mısraları onun Mevlevî olduğuna delil gösterilmektedir.

Revâî, şiirlerinde yerel söyleyişlere ve atasözlerine de sıkça yer vermiştir. *Terleyip yoşuyup yorulmalıdır (74) / Sokak püsürü ile kızmıyor taşlar (69); Akıl akıldan üstün / Kimse bilmez hikmetin (1) / Tembele bir iş buyur / Sana akıl öğretir (2)...*

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Revâî, şiirlerinde doğup büyüdüğü memleketine karşı olan duygularını sade ve samimî bir şekilde dile getirmiştir. Onun hayatının başlangıcı ve nihayete erdiği yerdir Molu. –Molu, Kayseri'nin 10 km. batısında, tarihi Etilere kadar uzanan eskiden köy iken bugün mahalle olan bir yerleşim yeridir. – Cömert ağalarıyla, misafirperver insanlarıyla, bereketli ve zengin bağlarıyla Revâî'nin 11'li hece ölçüsüyle dört dörtlükten oluşan şu şiirinde yer almıştır. Biz buraya iki şiirin iki dördlüğünü alıyoruz:

*Akşam olur kuzuları dağılır
Arkasından koyun gelir sağılır
Yanık yanık kaval sesi duyulur
Çobanları anlar telden Molu'nun*

...

*Cümlenin evini korusun Hüdü
Etmesin kimseyi yurdundan cüdâ
Revâî borcunu ederse edâ
Almaz kimseleri darda Molu'nun (66)*

Hicrî 1282 Milâdî 1865/66 yıllarında herhalde Molu'yu pireler istila etmiş olmalı ki Revâî'nin şiirlerinde bu olay da yer bulmuştur. Satirik şiir örneği diyebileceğimiz şiirde bakalım pire baskınına uğrayan Molu nasıl anlatılıyor:

...

Pirenin elinden usandık candan
Yorganın akı da görünmez kandan
Molu'ya gelmeyin aman ha aman
Bizi ok nişana dizdi pireler

Pirenin hası Molu'da vardır
Elinde bir deste gülü de vardır
Gezdiği yerlerde yolu da vardır
Molu adın taşa kazdı pireler

Revâf'nin yok pireden tasası
Molu'da oturur beyi, paşası
Elinde mızrağı bir de asası
Katlimize ferman yazdı pireler (71)

Revâf, 13 dörtlükten oluşan bir destan yazmıştır. Bu destan Erciyes Destanı'dır. Erciyes, heybetli bir dağdır. Dağın ötesinde bir anlamı vardır. Revâf'nin gözünde Erciyes dumanlı başıyla ilham kaynağıdır sözü olana. Berekettir ki onun bereketli kolları dört bir yanı kaplar; telli duvağıyla nazlı gelin gibidir Erciyes. Erciyes methiyesinden bazı dörtlükleri aşağıya alıyoruz:

Yazın sırtımıza güneş vurunca
Eser serin serin yelin Erciyes
Lodos yeli iliğine girince
Akar boz bulanık selin Erciyes

...

Göklere uzanır dumanlı başın
Aradım görmedim ikinci eşin
Durulmaz Tekir'de çok çetin kışın
Geçirmez kuşları, belin Erciyes

...

Seni gören âşık hayranın olur
Elleri göğsünde dîvâna durur
Uzaklardan sana görücü gelir
İlham kaynağıdır dilin Erciyes

...

*Der Revâî sana karşı yüzlerim
Beytullah yolunu senden gözlerim
Bugün evime bakan gözlerin
Bakar mezarıma yarın Erciyes (87)*

Revâî'nin şiirlerinde Molu köyü civarındaki mevkiler de değişik vesilelerle ele alınmıştır. Bunlardan biri de Tıraşlı mevkidir. Tıraşlı mevkinin Revâî'nin hayatında apayrı bir yer vardır. Dr. Rasim Deniz'in eserinde anlatıldığına göre Revâî'nin bâde içtiği yerdir Tıraşlı. Olay kısaca şu şekildedir. Mustafa, babasının ölümünden sonra ailenin geçimini üzerine alır. Annesi hastalanır. Annesinin hastalığına üzülen Mustafa, değişikliğin iyi geleceğini düşünerek annesini alır ve Tıraşlı mevkiindeki bağlarına götürür. Burada ana oğul dinlenirken Mustafa, annesinin dizlerinde uyuya kalır ve bir rüya görür. Rüyasında doğu tarafından yedi atlı gelir. Atlılardan biri atının heybesinden çıkardığı billur bir bardak uzatır. Mustafa da bu billur bardakla onlara su ikram eder. Daha sonra bardağı öndeki atlıya tekrar uzatır. O da aynı kap ile heybesinin içindeki küçük testiden billur dolusu şerbeti doldurup Mustafa'ya uzatır. Mustafa da ikram edilen şerbeti alıp içer. Mustafa'nın İçoğlu mahlasıyla söylediği şiirlerden sonra Revâî olmaya doğru olan serüveni bu şekilde başlar.

*Saz yolunda anam düştü bir derde
Şifâ için geldik sana Tıraşlı
Yolumuza çekilmişti bir perde
Vefâ için geldik sana Tıraşlı
...
Karşıda duruyor harap evlerin
Nerde senin yiğitlerin erlerin
İçoğlu'na cennet oldu bağların
Safâ için geldik sana Tıraşlı (24)*

Yine Revâî'nin hayatında Karasaz ve Karasu'nun önemli bir yeri vardır. Bunlardan Karasaz –şimdi kurutulmuştur– oldukça geniş sazlık bir alandır. Burada yetişen berdi otları ile sepet ve hasır örülmekteymiş. Revâî'nin de hasırcılık yaptığını ve geçimini bu şekilde sağladığını biliyoruz. Karasaz'ı konu edindiği bir şiirinde Revâî şunları söyler:

*Zalim korucular kapladı sazi
Fakirlerin öz ekmeği Karasaz
Bî-çâre fakirler olmuyor razı
Hayvanların öz yemliği Karasaz
...*

*Revâî bu işte sen düşme derde
Müstahak olana kapanır perde
Fakirlik olmasa şu garip serde
Semtinden geçmezdim ben de Karasaz (96)*

Karasu, Erciyes'in kuzey eteklerinden çıkıp Ambar sazlığından geçerek Boğazköprü yakınlarında Sarımsaklı suyu ile birleşen deredir. Revâî'nin şiirlerinden anlaşıldığına göre o zamanlarda Karasu üzerinde su değirmenleri varmış. Hatta Revâî Baba istediği bir kızı Karasu'da değirmeni yok diye alamaz ve onu evden kovarlar.

*İstedim bir kızı kovdular evden
Karasu'da değirmenin yok diye
Utandım bu işten çıktım ben hemen
Karasu'da değirmenin yok diye
...
Değirmende otuz altı hisse var
Revâî babanın şimdi eli dar
Öyle ise seni kim adamdan sayar
Karasu'da değirmenin yok diye (20)*

Seyrânî ile Revâî arasında geçtiği rivayet edilen bir anekdot vardır. Bu rivayete göre Seyrânî, Revâî'nin adını sıkça duyar ve onu kıskanır. Bunun üzerine ona şöyle bir mektup yazar: "İşittiğime göre Molu'nun inekleri pek meşhurmüş. Bana öyle bir inek gönder ki rengi sarı olmasın, siyah olmasın, boz olmasın, alaca olmasın..." Revâî de mektubu alınca hemen cevap vermiş: "Mektubunuzu alır almaz istediğiniz ineği buldum ancak onu size gönderecek birini bulamadım. Bundan dolayı ineği bizzat gelip almanız gerekmektedir. Fakat pazartesi günü gelmeyin, salı, çarşamba, perşembe cuma, cumartesi, pazar günleri de gelmeyin bunların dışında hangi gün gelirsiniz gelin" demiş. Seyrânî de bir bayram günü giderek Revâî'yi bulmuş. Haydi, geldim şu bizim için aldığın ineği getir de görelim, demiş. Revâî, iyi ama bugün salı ben size salı günü gelmeyin demedim mi, demiş. Seyrânî, bugün salı değil bayram günü, demiş. İki âşık inatlaşmış ve gelen geçen herkese bugünün ne olduğunu sormuşlar. Kime sordularsa "bayram" cevabını almışlar. Böylece bahsi Seyrânî kazanmış. Yazımızı Kayseri'nin bu iki büyük âşığının birbirlerine yazdığı şiirlerden (tehzil örneği) alıntılar yaparak noktalyoruz. Her ikisinin de mekânları cennet olsun.

Seyrânî:

Molu karyesinde hasır dokuyan
Gelir Kayseri'ye kilim beğenmez
Şöyle böyle birkaç harfi okuyan
Gider medreseye ilim beğenmez

Birçok zaman ömrü sazlıkta geçer
Orağını alır berdiyi biçer
Belki de gönlünden saraylar geçer
Hasbahçeye girse gülü beğenmez

...

Seyrânî söyledi bu doğru sözü
Haddeden çekilmiş doğrudur özü
Şehre gelin gitse bir köylü kızı
Lâl-i Güher ister mercan beğenmez

Revâî:

Benden selam söylen çatlımçanağa
Kokusu olmayan gül güllenmesin
Sokmayın kargayı Gülşenli bağa
Gübre mübtelası bülbüllenmesin

...

Kimseyi beğenmez çıksan katına
Gönül bakmaz tazesine kartına
Beygir denk olur mu Arap atına
Söyleyin de ona düldüllenmesin

...

Dünya şöhretine aldanan ahmak
Revâî ahirim sonumuz toprak
Emr-i Hak'la solar yeşeren yaprak
Ecel yeli eser sünbüllenmesin (62)

KAYNAKLAR

- Deniz, Rasim, Molulu Âşık Revâî, Laçın Yay., Kayseri, 2006.
Satoğlu, Abdullah, Kayseri Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
Satoğlu, Abdullah, Başlangıçtan Bugüne Kadar Kayseri Şairleri, Hâkimiyet Matbaası, Kayseri 1962.

Dadaloğlu'nun Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

XIX. Yüzyıl Türk Halk Şiiri'nin en çok sevilen ve bilinen Şairlerinden Dadaloğlu'nun hayatı hakkında elimizde kesin bilgiler mevcut değildir. Dadaloğlu hakkında Şimdiye kadar en kapsamlı çalışmayı yapan ve bunu "Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu Bütün Şiirleri" adı altında bir kitapta toplayan Prof. Dr. İsmail Görkem'e göre Dadaloğlu kimliği bir fertten ziyade bir olguyu ifade etmektedir. Dadaloğlu belki de bir soy (ırk) adından ibarettir. Bu bilinmemektedir ancak Şiirleriyle Őöhret bulan Dadaloğlu'nun asıl adının Dadal Veli olduğu ifade edilmektedir. Bir Şiirinde kendi ismini Şu Şekilde kullanıyor:

Babam Musa adım Veli / Memleketim Avşar eli (Ek: 16). (Aşağıda yapacağımız numaralı Şiir alıntıları, Prof. Dr. İsmail Görkem'in "Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu Bütün Şiirleri" adlı kitabındaki numaralı Şiirler olacaktır.)

Veli'nin babası ve dedesinin Şair olduğu, Veli'nin Dadalı ismine bağlı Şiir söyleme geleneğini Dadaloğlu ismiyle sembolleştirdiği anlaşılmaktadır. Buna göre Veli, Dadaloğlu geleneğinin üçüncü kuşak Şairidir. Görkem'in Dadaloğlu adlı eserinin ekler bölümünde Şu bilgiler yer alıyor: "Eldeki belgelere ve Dadalı köyünden verilen bilgilere göre Şöyle bir soy ağacı görmekteyiz: Dadalı Oğlu Âşık Musa, Dadalı Oğlu Halil (İsmail), Dadalı Oğlu Âşık Veli, Kızı Fatma Server (Onun eşi Perseci Mustafa + Keskin Mehmed), kızı Őerife (Onun eşi Çölkesen Oğlu Hacı Ahmed) ve bunların iki kızı birinin adı Elif, diğerini bilinmiyor." Bu bilgiler Taha Toros'un neşrettiği mahkeme kayıtlarından öğrenilmektedir. Dadaloğlu'nun hayatı hakkında kısaca Şunu söyleyelim: Dadaloğlu fert veya olgu olarak bugün itibarıyla vardır ve halkımız arasında yaygın olarak bilinmektedir.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Dadaloğlu'nun Şiirlerine yaşadığı dönemin sosyal ve siyasal olayları damgasını vurmuştur. Sultan Abdülaziz (1861-1876) döneminde iç düzeni sağlamak amacıyla Fırka-i İslâhiye orduları kurulur. Konar-göçer hayat tarzına alışmış Avşarları, 1865'te Fırka-i İslâhiye orduları yerleşik hayata geçirmeye çalışmış, bundan dolayı Avşarlarla

ordu arasında kanlı mücadeleler olmuştur. Elbette bütün bu yaşananlar onun şiirlerine yansımıştır.

*Derviş Paşa yaktı yıktı illeri
Soldu bütün yurdumuzun gülleri (336)*

*Adana'ya divan harbi konunca
On yedi bey o celseye varınca
Derviş Paşa iskân emri verince
Kozanoğlu beyliğinden düştü mü (155)*

*Yozgat tarafından çıktı bir paşa
Avşar'ınan Kürd'ü yaktı ataşa (148)*

Dadaloğlu'nun kavga şiirlerinde epik karakter görülür. Onun tok sesi bütün şiirlerinde özellikle de kavga şiirlerinde kendini çok güçlü hissettirir.

*Dadaloğlu'm der ki mertlik böyle olur
Düşman üstüne mert olan varır (137)*

*Üç atlı gelse eğer üstüme
Gösterirdim size mertlik nerd'olur (121)*

Kavga ve yiğitliğin ortağı elbette "at"tır. Dadaloğlu'nun şiirlerinde de bu motif sıkça işlenmiştir. Özellikle de "at"ın fiziksel özellikleri, yaşı ve at cinsleri de onun şiirlerinde yer bulur.

*At höyük sağrılı hoş karalı kalkan döşlüsü
Kalem kulaklı kernip dudaklı çekiç başlısı (48.1)*

*Kula at da der ki yavuz kaçarım
Yağız at da der ki bağlan koruya
Varırsam ileri dönmem geriye
Al at da der ki güzel olur donumuz
Kır at da der ki ben atların başyım
Doru at der ben donumu satarım
Ebeş at der ki bağlansa kastıma
Kaplan derisi kapasalar postuma
Bir bey oğlu binse benim üstüme (72)*

Atla güzel arasında da bir tercihte bulunmaz. Onun için ikisi de çok kıymetlidir.

*Şu yalan dünyaya geldim geleli
Serim ata kurban canım güzele (10)
Şu yalan dünyaya geldim geleli
Severim kır atı bir de güzeli (48.1)*

Dadaloğlu, Karacaoğlan geleneği içerisinde gelen bir halk şairidir ancak Karacaoğlan'da gördüğümüz güzele meftunluk onun şiirlerinde görülmez. Yine de o, bir şairdir elbette güzellerden payını alacaktır. Dadaloğlu'na göre güzel tarifi şu şekildedir:

*Yürüyüşü kostak olur güzelin
Ağ elleri topak olur güzelin
Ayakları ufak olur güzelin
Göğsü kolu yumşak olur güzelin
Bakışları kaçak olur güzelin (87)*

*Değirmenden geldim beygirim yüklü
Şu kızı görenin del'olur akli
On beş yaşında kırk beş belikli
Bir kız bana emmi dedi neyleyim*

Karacaoğlan'ın yukarıdaki şiirine isnat edilen bir hikâye vardır. Sevdiğini almayan bu yüzden kendini dağlara vuran Karacaoğlan'ın saç sakalı birbirine karışır. Sevdiğini görmek için köyüne döner. Karacaoğlan'la bir çeşme başında karşılaşan ve Karacaoğlan'ı tanımayan sevdiği kız, ona "emmi" diye hitap eder. Bu hikâyedeki gibi lirik bir özellik taşımasa da aşağıdaki dörtlükte Dadaloğlu kendisine "emmi" diyen bir kıza şöyle seslenir:

*Dadal'ım der hoplaşalım
Top getirün toplaşalım
Ergen olsam haylaşırđım
Emmin seni heyheylesün (97)*

Tabiat dekoru Dadaloğlu'nun şiirlerinde çok güçlüdür. Tabiat güzellikleri şiirlerinde sıkça işlenmiş unsurlardandır. O, özellikle yaylaların âşığıdır.

Bizim yaylamız meşeli
Dibinde güller döşeli
Eli top top menekşeli
Kızlar gelir yaylamıza (7)

Dadalı'm der ki zatımız
Artar ün ve firkatımız
Yaylaya dönse atımız
Hasret olan yorulur mu (49)

Dadaloğlu, konar-göçer insanların sosyal yaşantılarıyla da yakından ilgilidir. Sosyal değişme ve sosyal eleştiri yine onun şiirlerinde söz konusu edilir.

Yılgınca salgınca görünen dağlar
Gavur dağı başındaki duman mı
Kitabın dediği günler geliyor
Yoksa devir döndü ahir zaman mı (101)

Aşağıdan iskân evi geliyor
Kötüler de kaç yiğide gülüyor
Kitabın dediği günler oluyor
Yoksa devir döndü ahir zamandır (23)

Kozanoğlu ayaklanmaları sırasında kolera salgını çıkmış ve çok sayıda insan ölmüştür. Dadaloğlu, toplumu derinden etkileyen, perişan eden bu olayı da şiirlerinde işlemiştir.

Gecebaş¹ geldi de nerde kışladı
Ufacık evlere neler işledi
Taze gelin büyük kızdan başladı
Ölüm de güzeli sevmişe benzer (108)

Dadaloğlu'nun çok az sayıda da olsa dinî muhtevalı şiirleri vardır. Bu şiirlerinden birinde öğüt/nasihat söz konusudur.

Diğnen ağ'lar bir nasihat eyleyim
Nere gitse kul kaderin görecek
Ceset olup musallaya varınca
Orda senden komşu hakkın soracak (58)

1 **Gecebaş**: Kolera

Dadaloğlu şiirlerinde son derece sade bir dil kullanır. Zevrâkımız ummanlara salalım (124), Hûb sesinle hûb havanı duyarlar (161.1) mısralarında olduğu gibi çok az sayıda yabancı kelimeye yer vermiştir. Şiirlerinde hece ölçüsünü kullanan Dadaloğlu, söz sanatlarını kullanmada da son derece ustadır. Açık ve kapalı istiareye –Aralarında benzerlik ilgisi bulunan iki sözcükten birini diğerinin yerine kullanma sanatı– örnek olması açısından aşağıdaki mısraları alıyoruz:

*Ne güzel yetmiş de dostumun bağı
El sürüp gülleri dermenin çağı (61)
Can evimden vurdu felek n'eyleyim
Ben ağlarım çelik teller iniler (105)*

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Dadaloğlu'nun müstakil olarak Kayseri'yi anlattığı bir şiiri yoktur. Onun şiirlerinde Kayseri, özellikle Erciyes'i ve diğer bazı dağlarıyla, beldeleriyle, bazı aşiret isimleriyle atıflar şeklinde, söylenen şiirin temasına göre yer alır.

Türk halk şiirinde en çok ismi geçen kuşlardandır turnalar. Uzaklarda olan sevgiliye haber ulaştırır. Dadaloğlu'nda da bu özelliğiyle karşımıza çıkar. Kırşehir'den havalanan turna, Koramaz dağına ulaşır. Uzun bacaklı, zarif boyunlu turna sevgilinin siyah zülfüne mah cemaline bakınıp kalır.

*Kayseri'ye varınca yüksek dökülür
Cıgalların² dal gerdana dağılır
Erciyes'a doğru boynun eğilir
Allı turnam Koramaz'a³ çekindi (19)*

Yine, konar-göçer yürüklerin güzergâhı içerisinde olan yerlerin anlatıldığı başka bir şiirde Kayseri karşımıza çıkar.

*Gönül arzuladı Niğde'yi Bor'u
Günbegün artmakta yiğidin zarı*

-
- 2 **Cıga:** Turnanın boynundaki yeşil tüy; gelinlerin ve genç kızların düğünlerde başlarına süs olarak taktıkları parlak renkli tüy; kuşların baş, kanat ve kuyruklarında bulunan renkli, ince, uzun tüyler.
 - 3 **Koramaz:** Koramaz Dağı (asıl adı Korumaz) Bünyan ilçesinin güneybatısında yüksekliği 1.900 metreyi bulan bir dağ silsilesidir. Erciyes'in kuzeydoğusundan görülen ilk dağ olan Koramaz dağının halk arasındaki adı Koramaz'dır.

*Çifte bedestanlı⁴ koca Kayseri
Erciyas karşında duman görünür (123)*

Erciyes sadece bir dağ değildir. Dağın ötesinde insana pek çok şey anlatan bir güzelliştir. Paylaşmasını bilen için dert ortağıdır, sığınaktır, seyrangâhtır, yol gösteren bir hocadır.

*Binboğa'yı dersin dağların beği
Görünür Soğanlı⁵ hani Koç Dağı⁶
Aladağ, Bakır dağ, Bolkar'ın teği
Erciyes ulumuz pîrin var dağlar (102)*

Berit dağ kütlesine yazılan bir methiyede dumanlı başıyla anılan Erciyes, Âşık Yusuf'la Dadaloğlu'nun karşılaşmasında rakibe gözdağıdır. Yine başka bir atışmada da rakibi alt edebileceği düşünülen çetin bir sorudur.

*Âşık Yusuf:
Bre ağalar ben bu çocuğu hatlatırım
Sıkar sıkar da gözlerini patlatırım
Erciyes dağından öte hatlatırım
Atım eşkindir tutaman hey sarı kuzu (143.1)*

*Yusuf:
Oğlan oğlan on yaşında
Oğlanın akli başında
Koca Erciyes kaç yaşında
Onu da bilin mi ey Dadaloğlu (143.3)*

Dadaloğlu'nun şiirlerinde Aziziye (Pınarbaşı), Kabaktepe, Göğdeli, Sarız, Everek, Hassa, Sakaltutan, Hasırcı gibi yer isimleri geçmektedir.

Everek bugünkü Develi'nin eski adıdır. Tarihi yüzyıllar öncesine giden Everek'te onlarca medeniyetin izleri bulunmaktadır. Elbette Everekli Seyrânî, Develi / Everek denilince akla gelen ilk isimlerdendir. Onu da hemen yeri gelmişken analım. Türkmen-

4 **Bedestan:** Kumaş, mücevher vb. değerli eşyaların alınıp satıldığı kapalı çarşı.

5 **Soğanlı:** Kayseri-Niğde-Nevşehir üçgeninde yer alan Soğanlı Köyü, Yeşilhisar ilçe merkezine 15 km. mesafede, kaya kiliseleri ve mağaraların bugünkü evler ile iç içe girdiği yeşillikler arasında bir vadi içerisinde adeta bir "açık hava müzesi"dir.

6 **Koç Dağı:** Erciyes'in doğusunda yer alan 2,700 m. yükseklikteki dağ.

lerin Cerit oymağı, sürgün yıllarını tamamlayıp Halep'in Rakka ilçesinden Toroslara hareket edince Dadaloğlu bir türkü söylemiştir. Everek bu türküde yine güzergâhlarından biri olarak zikredilir.

*Şol Kocakışla da Bozok Salı
Everek'ten gelir şehrin yolu
Aladağ'ın kilidi Kabzacı Beli
Cerit atlın çekilsin Kırım'a doğru (152.2)*

Avşar şairi Dadaloğlu'nda Avşarlara karşı sevgi çok ileri düzeydedir. Bu sevgisini pek çok şiirinde dile getirmiştir. *Adamın arslanı Avşar'dan doğar (31.3)*, *Aslımı sorarsan Avşar boyundan (66)*, *Bizim birimizi bine sayarlar / Demir donla miğfer külah giyerler / Kavgayı görünce figan koyarlar / Eli mızraklı beyler bizimdir (111)* mısraları hep bu bağlılığın ve sevginin nişanesidir. İşte bir köy odasında aslını soranlara verdiği cevapta geçer Pınarbaşı:

*Aslımı sorarsan Avşar boyundan
Ayrı düştüm aşiretten beyimden
Pınarbaşı'ndan da beş yüz evinen
Çıkıp da cana kıyanlardanım (66)*

Sultan Abdulaziz 1861 yılında tahta çıkar. Bundan dolayı 1861'de Sivas'a bağlı ilçe hüviyetini kazanan ilçeye Aziziye (Pınarbaşı) denilmiştir. 1926 yılında Pınarbaşı adıyla Kayseri'ye bağlanmıştır. Kırım Savaşı'ndan (1853-1856) sonra Anadolu'ya gelen Çerkez göçmenler Uzunyayla'ya yerleştirilir. Buna üzülen Dadaloğlu da bir türkü söyler.

*Yürü bre Aziziye
Acep karın kalktı m'ola
Boynu uzun tor sunalar
Su yolu'na çıktı m'ola (3.1)*

Dadaloğlu aynı şiirde Kabaktepe yaylalarını da asıl yurdu olarak zikreder. (Kabaktepe yaylaları Kayseri-Sarız-Pınarbaşı karayolunun sol tarafındaki yaylalardır.)

*Kabaktepe asıl yurdum
Nadir Şah'tan⁷ gelir soyum
Koca Nallı büyük dayım
Avşarlıktan çıktı m'ola (3.1)*

7 **Nadir Şah:** İran şahıdır (1688-1747). Abbasiler döneminde etkinliklerini yitiren Avşarlar, Nadir Şah sayesinde eski önemlerine ve güçlerine kavuşmuşlardır.

Hassa, Kayseri–Pınarbaşı–Pazarören nahiyesinde Avşar beylerinin yerleştikleri köydür. Kozanoğlu⁸ ile Mursaloğlu'nun⁹ karşılaşmasında zikredilir.

Ünlü Dadaloğlu'm da amanın ünlü
İki bey gördüm de ya bre beyler de ikisi de ileri yönlü
Hayda üst yanı Hassa da alt yanı Reyhanlı
İkinizin de maşkınıza¹⁰ bakmam var ey (103.3)

Bu ailelerin dışında Herekçioğlu, Mucukoğulları da Dadaloğlu'nun şiirlerinde geçen kabile isimleridir. *Sen Herekçioğlu'sun bilirim seni // Mucukoğulları Torun değil mi (51)*. (İkinci şiirde geçen Torun adı, Avşarlar içinde bilinen yiğit ve gözü kara bir obanın adıdır.)

1946'ya kadar Pınarbaşı'na bağlı bir köy olan Sarız, bu tarihten itibaren ilçe olmuştur. Yine bir turna şiirinde anılan yerler arasındadır. Aynı dörtlükte Talas'a bağlı Sakaltutan köyü ve yine Sarız'a bağlı şimdiki adı Yeşilkent olan Yalak Mahallesi ile Yedi Oluk mahalleleri zikredilir.

Törbüzek'e varınca kurun avazı
Geç Sakaltutan'dan Yalak'ın düzü
Sabahın seherinde geçin Sarız'ı
Aş git Yedi Oluk'tan belini turnam (65)

Son olarak Dadaloğlu, her ne kadar Kayseri için, tamamen Kayseri'ye has bir şiir yazmamışsa da pek çok şiirinde Kayseri'ye bir şekilde yer vermiştir. Yaşadığı coğrafyaya âşık bir şairden beklenen de bu olsa gerektir.

8 **Kozanoğlu**: Kozanoğulları, Adana–Kozan (Sis) dağlık bölgesinde yaşamış beylik.

9 **Mursaloğlu**: Oğuz Türklerinin Kayı Boyu'na bağlı bir Türkmen aşireti.

10 **Maşk**: Savaş sanatı.

KAYNAKLAR

- Görkem, İsmail, Yeni Bilgiler Işığında Dadaloğlu Bütün Şiirleri, E Yay., İstanbul 2006.
Satoğlu, Abdullah, Başlangıçtan Bugüne Kadar Kayseri Şairleri, Hâkimiyet Matbaası, Kayseri 1962.
Satoğlu, Abdullah, Kayseri Ansiklopedisi, T. C. Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
Sıvacı, Ahmet, Kayseri Güldestesi, Kayseri 2000.

Ahmet Remzî Akyürek'in (Remzî Dede) Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Kayserili Mevlevî şair Ahmet Remzî (Akyürek), H. 1289–M. 1872 yılında Kayseri’de doğdu. Ceddi, Mevlânâ’nın soyundan geldiği rivâyet edilen Es– Seyyid Süleyman Türâbî’dir. Süleyman Türâbî’nin oğlu Es–Seyyid Ahmet Remzî el–Mevlevî, Es–Seyyid Ahmet Remzî el–Mevlevî’nin oğlu Kayseri Mevlevîhânesi’nde 50 yıl şeyhlik yapmış olan Süleyman Atâullah Efendi, Süleyman Atâullah Efendinin oğlu, Ahmet Remzî (Akyürek) tir. Bu saydığımız isimler Kayseri’de Seyyid Burhaneddin Hz. türbesi hazîresinde medfundur.

Sıbyan (ilkokul) ve rüşdî (ortaokul) mekteplerini bitirdikten sonra babası ve eniştesi Göncü–zâde Nuh Necati Efendi’den dersler alan Ahmet Remzî Akyürek ilk edebiyat zevkini zikrettiğimiz bu isimlerden almıştır. Kayseri’de rüşdî mektebinden icazet–nâme alan Ahmet Remzî Akyürek, 1310/1892 yılında İstanbul’a gider ve Dîvân–1 Muhasebat’ta mülazım olarak yaklaşık bir yıl görev yapar. Ardından Kayseri’ye dönen Ahmet Remzî Akyürek, Kayseri Mutasarrıfı (bir sancağın en büyük idare âmiri) Nâzım Paşa’nın delaletiyle Kayseri idadisi (lisesi) ahlak ve ulûm–ı dînîye hocalığına tayin olunur. Remzî Dede bu ihsana mukabele olması hasebiyle Dîvân’ında Nâzım Paşa’ya atfen birden fazla şiir yazmıştır. Kendisi gibi Mevlevî olan Nâzım Paşa ile Kayseri’de tanışan Remzî Dede, Paşa hakkında vefatından sonra şunları söyler ve aşağıya alacağımız tarihi düşer: “Nâzım Paşa merhum, müstecmi–i mehâsin–i ahlâk idi. Cevan–merd ve sahi olup her nerede bulunsa hânesine ‘Nâzım Paşa oteli’ derlerdi, bilen bilmeyen mihman olurdu. İtikadı kavî idi. Eş’arı munakkahdır. Her vadide nazma, kadir bir şair–i mâhir idi.”

Mehmed Nâzım Paşa’nın (1840–1926) Ölüm Tarihi

Rütbe–i kurbüne Remzî dedi tarih–i güher

Câh–ı dünyâyâ veda eyledi Nâzım Paşa

1345/1926

(Ahmet Remzî Akyürek ve Şiirleri s. 261)

Meşrutiyet'in ilanından sonra (1908) gittiği Konya'da bir yıl kaldıktan sonra, Kütahya Erguniye Mevlevîhânesi'ne şeyh vekili olarak gönderilir. Ardından 1327/1909'da Kastamonu Mevlevîhânesi'ne tayin olman Remzî Dede, buradaki görevi sırasında bir soruşturma için gönderildiği Halep Mevlevîhânesi'ne 1332/1913 yılında şeyh olur. Bu görev Remzî Dede'nin Antep, Urfa, Kilis, Şam, Trablus ve Kudüs gibi şehirleri de görmesini sağlar.

Birinci Dünya Savaşı (1914) başlayınca Remzî Dede, Filistin cephesine hareket eden gönüllü "*Mücâhidîn-i Mevlevîye*" (Mevlevî Mücâhitleri) taburu başında Şam ve Medine'ye gider. Burada tabura ahlâk ve din dersleri verir.

Halep'in İşgali üzerine İstanbul'a dönen Remzî Dede, 1340/1924 yılında Üsküdar Mevlevîhanesi şeyhliğine atanır. Tayin olduğu diğer mevlevîhanelerde olduğu gibi burayı da tamir ettirir ve düzene sokar, Üsküdar'a tayin edilmesini şu mısralarla ifade eder:

*Hâdim etmişler fakiri Mevlevî der-gâhına
Hoş görür zannım muhibbân-ı livâ-yı Üsküdâr
(a.g.e. s. 53)*

2 Eylül 1925 tarihinde tekke ve zaviyelerin kapatılmasından sonra Üsküdar Selimağa Kütüphanesi müdürlüğüne atanır. Bir süre sonra bu görevinden istifa eden Ahmet Remzî Akyürek, eşi ile Ankara'ya kızlarının yanına gider. Ankara'da hayatını sürdüren Ahmet Remzî Akyürek, dönemin Millî Eğitim Bakanı Hasan Âli Yücel'in isteğiyle Ankara Eski Eserler Kütüphanesi müşâviri (danışman) olur. Hayatının son yıllarını bu kütüphanede Türk kültürüne ve gençlere hizmet etmekle geçirir.

Ankara'da iken geçirdiği zatürreden yorgun düşen Remzî Dede, doğduğu topraklara döner. 6 Kasım 1944 tarihinde de hayata gözlerini yumar.

ESERLERİ: Manzum Kavâd-i Fârisî-1898, Tuhfetü's-Sâ'imîn-1898, Âyîne-i Seyyid-Sırdan-1898, Mir'at-ı Zeyne'l-Âbîdîn-1899, Münâcât-ı Hazret-i Mevlânâ-1917, Bir Günlük Karaman Seyahatnâmesi-1908, Bergüzâr-1915, Tarihçe-i Aktâb-1912, Gülzâr-ı Aşk-1918, Reh-nümâ-yı Tuhfe-i Remzî-1925, Fihrist-i Hûb, Üslûb-i Mergûb, Mihtâhü'l-kütüb ve Esâmî-i Müellifin Fihristi-1927, Zâviye-i Fukarâ-1948, En-Nüşatü'ş-Şâfiye fi-Tercemeti's-Sohbefi's-Sâfiyye-1948, Mahbûbü'l-Ehibbe-1982; basılmamış eserleri ise şunlardır: "Kayseri Şairleri", "Lübb-i Fazilet", "Tabsıratü'l-Mübtedî" ve "Tezkiretü'l-Müntehî Tercümesi", "Divan", "Farsça Divançe".

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Şair-i mader-zâd (anadan doğma şair) olarak tarif edebileceğimiz Remzî Dede, eskilerin “*elsine-i selâse*” dedikleri üç dilde, Arapça Farsça ve Türkçe şiirler yazacak kadar bu dillere vâkıftır. Şiirlerinin çoğunu Dîvan şiiri tarzında kaleme almış olmasına rağmen, Halk şiiri geleneği çerçevesinde de şiirler yazmıştır. Bu çok yönlü şairimizin edebî kişiliği hakkındaki değerlendirmemizi bazı başlıklar altında yapmayı uygun gördük. Değerlendirmemizde esas aldığımız kaynak, Prof. Dr. Hasibe Mazıoğlu'nun yayına hazırladığı “*Ahmet Remzî Akyürek ve Şiirleri*” adını taşıyan, içerisinde Remzî Dede'nin çoğunluğu aruz ölçüsüyle ve Dîvan şiiri geleneğinde yazdığı ayrıca hece ölçüsüyle de şiirlerinin bulunduğu “**Dîvan**”ıdır.

DÜNYA GÖRÜŞÜ

a. Din:

Mevlevî şairlerimizden Remzî Dede'de ilk olarak değerlendireceğimiz başlık “*din*” olacaktır.

Müttâkî bir Müslüman olan Remzî Dede Allâh'a ve Resûl'üne karşı son derece bağlıdır. Bu bağlılığını samimî bir üslûpla mahcup ve mütevâzî bir tavırla ortaya koyar:

*Âşkınla beni mahv edip al benliği benden
Müzdâd buyur feyzimi irfânımı yâ Rab
(a.g.e. s. 31)*

Hz. Peygamber'e karşı da aynı mahviyet tavrı içerisinde gördüğümüz Remzî Dede, kusurlarım ifade etmede samimî olduğu kadar, Hz. Peygamber'den istimdat istemede de son derece samimîdir:

*Günâhım kesretinden pek hakirim yâ Resulallah
Zelilim sâhib-i cürm-i kebirim yâ Resulallah
Hevâ vü nefis elinde âh esirim yâ Resulallah
Kime arz eyleyim hâl-i asirim yâ Resulallah
Şefa 'at isterim geldim fakirim yâ Resulallah
Înâyet eyle sensin dest-girim yâ Resulallah
(a.g.e. s. 80)*

Remzî Dede'nin yakarışı sadece kendisi için değildir, o aynı zamanda bütün Müslümanlar adına Hz. Peygamber'den şefa'at istemektedir. Aşağıya alacağımız mısralar

Remzî Dede'nin Allah'ın dinine bağlılığını ve bu dinin temsilcileri olan Müslümanların çektiği acıları ortaya koymaktadır.

*Kâ'be'sinden de uzaklaştı zavallı Müslüman
Secde eden başlan çiğner adüv vermez aman
Kalmasın mı yeryüzünde yâ diyânetten nişân
Yâ Muhammed eyle sen imdâd Allah aşkına*
(a.g.e. s. 102)

Dîvânında Hz. Ebubekir, Hz. Osman, Hz. Ömer, Hz. Ali ve Hz. Hüseyin'e de şiirler yazan Remzî Dede, onları İslâm'a hizmetleri ve Allah'a bağlılıklarıyla över. Aynı tevâzû ve mahviyet-kâr tavrı bu şiirlerinde de görülmektedir. Onların büyüklüklerini ve şahsî özelliklerini anlattıktan sonra onların da şefaatlerine mazhar olmayı ister. Hz. Osman'ı anlattığı şiirinde ona şöyle seslenir:

*Aman Remzî gibi âciz günah-kârım tebeh-kârım
Şefa'at isterim ey kân-ı ihsân Hazret-i Osman*
(a.g.e. s. 40)

b. Tasavvuf:

Remzî Dede'nin hayat telakkisini çevreleyen unsurlardan biri de tasavvuftur. Mevlevî bir aileden gelen ve kendisi de Mevlevî olan Remzî Dede, bu tarikatın bütün umdelerine sadakatle bağlıdır. Bilhassa Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî'ye olan bağlılığı ve muhabbeti ileri derecededir. Mevlânâ ve Mevlevîlikle ilgili yazdığı şiirlerinde bir övgü ve davet tavrı dikkatimizi çekmektedir:

*Vâsıl olmak dileyen mertebe-i vâlâya
Menzil-i lâyı geçip varmak için illâya
İntisâb etmelidir hâk-i der-i Molla'ya
Sığınan bâr-geh-i Hazret-i Mevlânâ'ya
Şüphesiz nâ'il olur âtîfet-i Mevlâ'ya*
(a.g.e. s. 88)

Remzî Dede'deki Mevlânâ'ya bağlılık ileri derecede hayranlığın yanı sıra sağlam bir "seyr ü süluk" intisabıdır. Şu mısralar böyle bir yargıya varmamızı destekler mahiyettedir:

*Sâlik-i şâh-reh-i Hazret-i Mevlânâyız
Bende-i hân-kah-ı Hazret-i Mevlânâyız*
(a.g.e. s. 169)

Remzî Dede'nin Mevlânâ'nın dışında şiirleri yazdığı mutasavvıflar da vardır. Şems Tebrizî, Abdulkadir Geylânî, Ahmed Rufâî zikredilen mutasavvıflardandır. Bunlar arasında bizim daha çok dikkatimizi çeken 1717-18 yıllarında Mehmed Nasuhî'nin önderi olduğu Nasuhîye tarikatına, Zekâî'nin yazdığı gazeli tahmisidir. Bu tahmiste Nasuhîye tarikatı medh edilir:

*Tarîk-i Halveti'nin ekmeli râh-ı Nasuhîdir
Sivâdan tahliye her kalbi dil-hâh-ı Nasuhîdir
Sa'adet sâlike vird-i seher-gâh-ı Nasuhîdir
Gönülden hürmete el-hak sezâ câh-ı Nasuhîdir
Edeble dâhil ol sûfî bu der-gâh-ı Nasuhîdir
(a.g.e. s. 91)*

Tasavvufî telakkiye göre varlık âleminin özü ve cevheri aşktır. Aşk varlığın ve insan olmanın temel şartıdır. Her iki âlemde sığınılacak tek melce aşktır:

*Mâsivâdan sâliki mahfuz eden de aşktır
Hâsılı aşktır iki âlemde ancak mültecâ
(a.g.e. s. 140)*

Remzî Dede, aşk yolunda ilerlemede kararlıdır. Birliğin ve hakka ermenin yolu aşktan geçmektedir. Aşk bir anahtardır ki bilinmezlerin sırrı ancak onunla keşfedilebilir. Bu yolda aşka tercüman ise “ney”dir:

*Dem-â-dem perde-i vahdetten olmakta sürûd-ârâ
Lisânü'l-gayb-ı aşka tercümandır nây-ı Mevlânâ
(a.g.e. s. 142)*

“Ney” Mevlevîlikte bir semboldür. İnsanın yaratılışı ve imtihan için bu dünyaya gönderilişini temsil eder. Mesnevi'nin ilk 18 beyitinde Mevlânâ “ney”in ahvalini anlatır:

*Bişnev in ney çün hikâyet mikûned
Ez cüdâyhâ şikâyet mikûned
(Dinle neyden duy neler söyler sana, derdi vardır ayrılıklardan yana)*

*Sine hâhem şerha şerha ez firâk
Ta begûyem şerh-i derd-i iftirâk
(Ayrılıklardan parçalanmış bir yürek hasret, anlatmam için bulmam gerek)*

Remzî Dede İçin “ney” çok önemlidir. Çünkü “Bişnev” in sırrını vermektedir. Sufiler “b” harfine büyük önem verirler. Kur’ân-ı Kerîm “Besmele” ile yani “b” ile başlar. Mesnevi de “Bişnev” ile yani “b” ile başlar. Bunlar tesadüfî değildir. Bu yüzden olsa gerektir ki ehl-i sûfiden Şeyh Şiblî Hz.: “Ben, b’nin altındaki noktayım” demiştir. Remzî Dede’de bu sır şöyle ifade bulur:

*Tefhim ederdî sâlike esrâr-ı “Bişnev” i
Zirâ Cenâb-ı Pîr’e idi iktidâ-yı ney
(a.g.e. s. 215)*

Bütün bu iştîyak nihayet vuslatla son bulur, söz kısılır, ifade berraklaşır, gönül İlahî neşveye gark olur. Âşık sırların keşşafına intisap etmiştir:

*Nihâyet der-geh-i pîr-i mugâna intisâb ettim
(a.g.e. s. 97)*

İŞLEDİĞİ TEMALAR

a. Sosyal Temalar:

Remzî Dede’yi işlediği sosyal temalar yönünden incelediğimizde iç ve dış hadiselere karşı oldukça duyarlı olduğunu görüyoruz. Özellikle “Harb-i Umumî”(Birinci Dünya Savaşı) ve İstiklâl Savaşı’nın canlı şahitlerinden olan Remzî Dede, şiirlerinde bu önemli olaylara yer vermiştir. Yunanlıların İzmir’i İşgali yıllarında hece ölçüsüyle yazdığı “Hacivat’ın Karagöz’e Hitâbı – Karagöz’ün Hacivat’a Cevâbı” adlı manzume milli bir meselede Remzî Dede’nin ne kadar hassas olduğunu görmemiz açısından güzel bir örnektir:

Hacivat:

*Kahpelik bilmez er oğlu Türkler
Resmî sözler duyar, i’timâd eder
Bu hâlden çok kere görse de zarar
Der ki böyle gerek insan Karagöz*

Karagöz:

*Doğrudur sözlerin millet uyansın
Ecdâdî düşünüp biraz utansın*

*Ne olursa olsun kana boyansın
Feda olsun bütün baş can Hacivat
23 Mayıs 1335 (1919) (a.g.e. s. 307)*

Ayrıca Remzî Dede, eş, dost, akrabalarının doğum, ölüm gibi olaylarına; cami, çeşme gibi yerlerin yapımına; bazı şahısların tayinlerinde yönelik çok sayıda tarih düşürmüştür. Biz sayıca fazla olan bu tarihlerden bazılarının ser-levhalarını ve sayfa numaralarını vermekle yetineceğiz (Bkz. Prof. Dr. Mazıoğlu, Hasibe, Ahmet Remzî Akyürek ve Şiirleri, Sevinç Matbaası, Ankara 1987).

"Ka'im Pederim Feyzizâde Feyzullah Efendi Merhumun İrtihaline....."	s. 219
"İrtihâl-i Üstâd-ı İn Fakir"....."	s. 223
"Ankara Valisi Memduh Paşa Hazretlerinin Târih-i Vezâreti"....."	s. 226
"Kayseri Mevlevîhânesinin Târih-i Tamiri"....."	s. 233
"Çeşme Tarihi"....."	s. 235
"Nazım Paşa'nın Halep Valiliğine Tarih....."	s. 237
"Meclis-i Meb'ûsânın Küşâdı Tarihi"....."	s. 246

b. Husûsî Hayat:

Remzî Dede'nin Dîvân'ında husûsî hayatına yönelik birçok konuyu işlediğini görmekteyiz. Kendisine ızdırap veren hadiselerden tutun eşine, çocuklarına, torunlarına varıncaya kadar şahsı ve ailesiyle ilgili pek çok konuya şiirlerinde yer verir. Çorum, Ankara, Karaman, Halep gibi yerlere yaptığı seyahatler ve oralardan edindiği izlenimleri şiirlerinde görmekteyiz.

İlk hocası ve babası Atâu'llah Efendinin vefatı Remzî Dede'yi derinden etkilemiştir. Üzüntüsünü babasının ölümüne düşürdüğü tarihte şu mısralarla dile getirir:

*Cevher-i eşk ile Remzî yazayım târihini
Âh gitti pederim şeyhim Atâu'llahım
1332/1914 (a.g.e. s. 251)*

Babası gibi birçok eşi, dostu, arkadaşı, hocalarının ölümü Remzî Dede'yi derinden üzmüş olacak ki onların vefatlarına düştüğü tarihlerde aynı zamanda duygularını dile getirmiştir.

Özellikle de hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde Remzî Dede'nin ne kadar müşfik bir baba, ne kadar sadık bir eş olduğunu görüyoruz. Enâniyetten (benlik) uzak, büyükle büyük, küçükle küçük olan bir fitratı vardır. O kadar ki küçük kızı Lebibe Hanımın kedisi Tonton'un ölümü üzerine bile şiir yazmıştır:

...

*N'oldu bilmem ki Lebibe gideli
Neş'esi keyfi bozuldu gün gün*

*Vâh birdenbire düştü hasta
Bakıyordu bize mahzûn mahzûn*

*Dolaşıp nâz ile seyr eylediği
Bahçede oldu nihâyet medfûn*

... (a.g.e. s. 326)

Remzî Dede'nin şiirlerinde husûsî hayatına yönelik işlediği mevzûlar özellikle Dîvan şiiri geleneğinde şiir yazmış –Remzî Dede son Dîvan şairlerinden biri olarak kabul edilmektedir– bir şair için yenilik sayılarak, ayrı bir inceleme konusu teşkil edebilir.

REMZÎ DEDE VE ŞİİR

Dîvan şiiri tarzında XIX. yy. dan sonra her ne kadar güçlü şairler eser vermişse de bu eserler önceki dönemlerin bir uzantısı olmaktan öteye geçememiştir. XIX. yy şairleri uzun ve bereketli bir dönemin mirasını devralmışlardır. Bu, onlar için muhteva, mazmun ve şekil imkânları bakımından bir zenginliktir ancak orijinal ürünler ortaya konulamamasında asırların getirdiği hantallığın olumsuz sonucu da unutulmamalıdır. İşte böyle bir edebi zeminde şiirler yazan Remzî Dede'de, kendisinden önce bu sahada eser veren sanatkârların tesirlerini görmek mümkündür. Bütün bunlara rağmen iyi bir Mevlevî kültürü alan Remzî Dede, şiirlerinde bu kültür ve genel olarak Dîvan şiiri kültürünü başarıyla işlemesini bilmiştir.

Remzî Dede güçlü bir şairdir. İlhamını Mevlevîlikten almış âlim, ârif ve şair bir insandır. Çocukluğundan itibaren hayatı boyunca şiir yazmıştır. Şiir sahasında iddialıdır. Bunun en bariz örneği Dîvan'ında yer alan taştir ve tahmislerdir. Diğer Dîvan şairlerinin pek cesaret edemedikleri bu nazım şekillerinde Remzî Dede, oldukça fazla şiir yazmıştır. 35 taştir ve 17 tahmis iddiasının bir kanıtıdır.

Remzî Dede, dönemin şiirden uzaklaşmış tavrından, gençlerin eski şiir geleneğiyle yazılan şiirlere ilgisizliğin anlaşılmasından kaynaklandığını ifade eden söylemlerinden, kısaca vefasızlıktan yakınır:

*Kadr-i suhanı anlayacak kalmadı Remzî
Yok fa'ide ger eyler isen bin gazel inşâ
(a.g.e. s. 144)*

Ancak yine de ümit-vârdır. Bir gün şiirini anlayacak birileri çıkacaktır:

*Gerçi kadr-i suhanın şimdi bilinmez Remzî
Gün olur ki okuyub şi'rini yârân ağlar
(a.g.e. s. 166)*

Remzî Dede, ahenk ve iç musikîde oldukça başarılıdır, önceki dönemlerden farklı olarak değişik redif ve kâfiyeleri kullanma gayreti içerisinde:

*O dil-rubâya vuslatı ne isterim ne istemem
Ben âftâba kurbeti ne isterim ne istemem
(a.g.e. s. 191)*

Remzî Dede'nin şiirlerinde günlük konuşma havasını da görürüz. Gerçi bu bir yenilik değildir. XVIII. yy. ın güçlü şairi Ahmed Nedim, şiirlerinde günlük konuşulan dili kullanmış, aşkı ifade de bile bu dilin imkânlarından faydalanmıştır. Aynı şekilde Remzî Dede sıradan bir adres sormayı bile şiirinde kolayca kullanmıştır:

*Bendeniz bu dolaşık yolları ekser bilemem
Çivici-zâdelerin başına nerden gidilir
(a.g.e. s. 160)*

Remzî Dede belki de bulunduğu makam gereği şiirlerinde beşeri aşkı doğrudan işlememiştir. Onda daha çok ilahî aşkın coşkunuğu vardır. Ayrıca bağlı olduğu tarikat ve bu tarikatın umdeleri onun daha çok ilahî aşkı terennüm etmesini sağlamıştır. Mevlânâ'ya ve Mevlevîlik'e yönelik şiirlerinden bunları anlamaktayız.

Yukarıda Remzî Dede'nin şahsi hayatında oldukça mütevazı bir şair olduğunu belirtmiştik. Bu tevazu şiirlerine de yansımıştır. O, kelimelerle tefahhur yerine ortaya koyduğu eserlerle övünür. Kendi şiiri hakkındaki ifadelerinde haklı olduğunu düşündüğümüz tecahül-i ârif yolu ile vardığı kanaati içeren mısraları paylaşmak istiyoruz:

*Şi'r-i pâkin vafederler dese de Remzî senin
Böyle bilmezdim fakat merd-i suhandân olduğun
(a.g.e. s. 185)*

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Kayseri’de doğan ve Kayseri’de medfûn bulunan Remzî Dede, şiirlerinde Kayseri’nin yetiştirdiği değerlere, tarih düşürmelerle Kayseri’deki cami, okul gibi yapılara, yine Kayserili dostları ve akrabalarının ölüm ve doğum tarihleri için yazdığı tarihlerle Kayseri’ye yer vermiştir.

Seyyid Burhaneddin (1165–1246) Mevlânâ’nın hocasıdır. Tirmiz’de dünyaya geldiği için “Tirmizî”, birçok sırları çözdüğü için de “Sırdan” denilmiştir. Belh’te Mevlânâ’nın babası Sultânü’l- Ulemâ Bahaddin Veled’e mürid olmasıyla başlayan, Kayseri’de Allah’ın ezeli ve ebedî rahmetine kavuşmasıyla nihâyet bulan hayat macerâsı Remzî Dede’nin “*Menkabe-i Hazret-i Seyyid Burhaneddin Kaddes Allahu Sırrahu’l-Aziz*” adlı manzumesinde anlatılır. Manzum hikâye üslûbunda ve bendlerle yazılan manzûmede Seyyid Burhaneddin’in mısralarla hayatı anlatılır. Şiirin sonunda Remzî Dede, Seyyid Burhaneddin’den istimdad ister. (Bkz. Prof. Dr. Mazıoğlu, Hasibe, Ahmet Remzî Akyürek ve Şiirleri, Sevinç Matbaası Ankara 1987, s. 74)

Bir başka şiirinde Seyyid-i Sırdan için şunları söyler:

*Müncelidir kerem-i Hazret-i Burhaneddin
Münteşirdir himem-i Hazret-i Burhaneddin
(a.g.e. s. 73)*

Seyyid Burhaneddin, İslâm’ın ve tasavvufun büyüklerindenidir. Onu vesile ederek Allah’tan yardımı talep etmek kusurlu olan insanların belki kurtuluşuna sebep olacaktır. Bu inançla hâlen Kayseri’de birçok insan Seyyid Burhaneddin Türbesi’ni ziyaret eder ve o büyük insanın yüzü suyu hürmetine Allah’tan dileklerinin gerçekleşmesini beklerler. Aynı duyguları paylaşan Remzî Dede, “*İstimdadı Cenab-ı Seyyid Burhaneddin Muhakkik-i Tirmizi Kudduse Sırruhu’l-Aziz*” adlı muhammesinde şunları dile getirir:

İstimdâd-ı Cenâb-ı Seyyid Burhaneddin Muhakkik-i Tirmizî Kuddüse Sırruhu’l-Aziz

*Nâşir-i nûr-ı Hüdâ Hazret-i Burhaneddin
Vâkıfı sırr-ı beka Hazret-i Burhaneddin
Mültecâ-yı urefa Hazret-i Burhaneddin
Dest-gir-i zu’afâ Hazret-i Burhaneddin
Yetiş imdâdına yâ Hazret-i Burhaneddin
... (a.g.e. s. 85)*

Kayseri'de yaşamış ve Kayseri'de vefat etmiş bir başka mutasavvıf da İbrahim Tennûrî'dir (Ölm. M. 1475). Konya'ya giderek zamanın büyük âlimlerinden Molla Sarı Yakup'tan ders ve icâzet aldıktan sonra Kayseri'ye yerleşerek Hunat Medresesine müderris olmuştur. Ardından Göynük'e giderek Fatih Sulan Mehmet'in hocası Akşemseddin'den de ders ve icâzet alan Tennûrî tekrar Kayseri'ye dönerek tekke kurar ve talebe yetiştirir. "Âşık" mahlasıyla da şiirler yazan İbrahim Tennûrî'nin "Gülzâr-ı Mânevi" ve "Gülşen-i Niyaz" isimli münacat ve ilahilerini ihtivâ eden önemli eserleri bulunmaktadır. Remzî Dede yazdığı "Şeyh İbrahim Tennûrî Hazretlerinin Nazmen Tercüme-i Hali" manzumesinde İbrahim Tennûrî'nin kısaca hayatını anlatır. (Bkz. Prof. Dr. Mazıoğlu, Hasibe, Ahmet Remzî Akyürek ve Şiirleri, Sevinç Matbaası, Ankara 1987, s. 240)

Kayseri'yi Remzî Dede'de daha çok tarih düşürmelerinde görürüz. Bunlar genellikle Remzî Dede'nin yakınları ve tanıdıkları ile ilgili doğum, ölüm olaylarının anlatıldığı tarihlerdir. Biz bunlardan, üzerinde derin teessür bırakan babası Süleyman Ataullah için yazdığı tarihi örnek olarak aşağıya alacağız, diğer doğum ve ölüm tarihlerinden bazılarının başlıklarını ve sayfa numaralarını vereceğiz:

Târih-i İrtihâl-i Pederi in-Fakîr

*Mevlevî tekyesinin şeyh-i celîlü'1-kadri
Vâlid-i muhteremim mürşid-i dil-âgâhım*

*Ulemâ vü fukarâ vü şürefâ-yı belde
Zâtına hürmet edip derdi odur dil-hâhım*

*Dıyk-ı sadr ile anı eyledi devrân tazyik
Eyle kabrinde ferâh-yâb aman Allah'ım*

*Sini altmıştı gidip hânkah-ı ukbâya
Çıktı firkatle benim arşa sûtân-ı âhım*

*Cevher-i eşk ile Remzî yazayım târihini
Ah gitti pederim şeyhim Atâu'llah'ım
1333/1915 (a.g.e. s. 251)*

"Kâ'im Pederim Feyzizâde Feyzullah Efendi Merhumun İrtihâline".....s. 219
"Kayseri Ulemâ-yı Be-Nâmından Hacı Hâfız Efendinin Târih-i İrtihâli".....s. 220
"Kayseri Eşrâfından Mollâ-zâde Şükrü Efendinin Târih-i İrtihâli".....s. 221

“Kayseri Eşrâfından Mollâ-zâde Abid Ağanın Târih-i Vefâtı”	s. 221
“Akdağ Mal Müdürü Hacı Osman Efendinin Târih-i İrtihâli”	s. 228
“Kayseri Eşrafından Akçakayalı-zâde Ömer Ağanın Târih-i Vefâtı”	s. 233
“Târih-i Velâdet-İ Duhter-i İn-Fakir”	s. 235
“Hafidem Asiye Beyzâ'nın Tevellüdü”	s. 264

Kayseri’de yapılan veya imâr edilen cami, çeşme, su yolu gibi yapılar için de Remzî Dede’nin tarih düşürmeleri vardır. Biz bunlardan Kayseri Lisesinin inşâ tarihini örnek olarak alacağız ve yine diğer yapılara ilişkin tarihlerin serlevhalarını ve sayfa numaralarını vereceğiz:

Kayseri Mekteb-i İ’dâdisinin İkâme-i İnşâsına (Her mısrası târîh-i cevherdir)

*Dil-küşâ âlî safâ-bahş eylemekte her yeri
Görmedi mislin bu bâlâ mektebin çeşm-i cihân*

*Oldu pek dil-keş güher târîh her mısra ana
Her suhan-dân anlasın Remzî budur nakş-ı cinân*

1322/1904 (a.g.e. s. 236)

“Kayseri Mevlevîhânesinin Târîh-i Ta’miri”	s. 233
“Kayseri’de Kurşunlu Cami-i Şerifinin Şadırvânına Câri Su Yolunun Ta’mir Târîhi”	s. 257
“Hükümet Dâiresinde inşâ Edilen Saat-hâne Târîhi”	s. 239
“Kayseri’de Bir Çeşme Ta’mirine Târîh”	s. 271

Yukarıda Remzî Dede’nin müşfik bir baba ve iyi bir eş olduğundan bahsetmiştik. Hece ölçüsü ile eşine, çocuklarına ve torunlarına yazdığı şiirlerinde bunu çok daha iyi görebiliyoruz. Bu tür şiirlerine örmek olması için Ankara’ya kızlarının ziyaretine giden ancak bu ziyareti biraz uzatan eşine latife yollu yazdığı manzumeden birkaç bölüm almak istiyoruz:

*Meclis orda Paşa orda
Ankara’da otur Hanım
Afiyetle yaşa orda
Ankara’da otur Hanım*

*Hayli oldu geldi Zehra
Kalmamıştı hâcet sana
Bir azizlik varsa daha
Ankara'da otur Hanım*

*Söylenecek kıssan mı var
Bakla derdin tasan mı var
Yapılacak arsan mı var
Ankara'da otur Hanım*

*Hanım diye yazdım gazel
Gelir sandım seni tezel
Düşünceniz daha güzel
Ankara'da otur Hanım
(a.g.e. s. 313)*

Yukarıya aldığımız şiirler Remzî Dede'nin üzerinde çalıştığımız Dîvan'ında yer alan şiirlerdir. Bunların dışında Ahmet Sıvacı'nın hazırladığı "Kayseri Güldestesi" adlı antolojide Remzî Dede'ye ait hece ölçüsüyle yazılmış "Övgüleme" adını taşıyan bir şiir yer almaktadır. Bu şiirde Kayseri'nin ünlü sayfiyelerinden olan Hisarcık (halk dilinde Asarcık) anlatılır. Hâlen havasıyla, Erciyes'ten beslenen suyuyla, bol ve çeşitli meyve ağaçlarıyla bereketini ve güzelliğini koruyan Hisarcık, Remzî Dede'nin şiirinde meşhur İrem bağlarına benzetilir. Bu şiiri aşağıya alıyoruz:

Övgüleme

*Asarcık bahçesi gönül sefası
Meşhur-ı âlemdir ab u havası
Bülbülü neva-kar çiçeği rengin
Yeşile bezenmiş sema ve zemin*

*Ağaçlar göklere yükselmiş gitmiş
Sanki yıldızlarla yarışlar etmiş
Çimenle süslenmiş her semt her cihet
Bağları dağları pür zib ü zinet*

Çayırklar üstünde yat uyu uyan
 Rehavet hissetmez insan bir zaman
 Elhasıl Asarcık İrem bağıdır
 Her köşesi zevk verir keder dağıtır

Sonuç olarak Remzî Dede, ilmini, görgüsünü ve aldığı edebiyat zevkini şiirleriyle ortaya koymuştur. Dîvan şiiri geleneğiyle yazdığı şiirleriyle bu vadide kendisinin de olduğunu ispatlamıştır. Günlük hayatı, sosyal olayları ve şahsî hayatıyla ilgili birçok mevzûyu şiirlerinde büyük bir kolaylıkla ve son derece rahat işlemiştir. Yetiştği ortamı ve kendisini hazırlayan şartları iyi değerlendiren Remzî Dede, Dîvan şiiri geleneğine XX. yy. da yeni bir renk ve soluk katmıştır.

KAYNAKLAR

Cebecioğlu, Ethem,	Tasavvuf Terimleri–Deyimleri Sözlüğü, Anka Yay., İstanbul 2004.
Erciyes Dergisi,	Ahmet Remzî Akyürek Özel Sayısı, Ağustos 1983.
İnal, İbnülemin	Son Asır Türk Şairleri, Dergâh Yay., İstanbul 1988.
Mahmut Kemal,	
Köksal, M. Fatih,	Kayserili Dîvân Şairleri, Geçit Yay., Kayseri 1998.
Mazıoğlu, Hasibe,	Ahmet Remzî Akyürek ve Şiirleri, Sevinç Mat., Ankara 1987.
Satoğlu, Abdullah,	Kayseri Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
Sıvacı, Ahmet,	Kayseri Güldestesi, Kayseri 2000.

Faruk Nafiz Çamlıbel'in Şiirlerinde Kayseri

*Bir lâbbüdüdür cihanda elezz-i lezâizin
Her mısra-ı güzîdesi Fârûk Nâfîz'in*
Yahya Kemal

HAYATI

Cumhuriyet Dönemi Türk Şiiri denilince akla gelen Beş Hececiler adlı topluluğun, en genci ve en çok bilineni – Baş şairi–dir, Faruk Nafiz Çamlıbel. Uzun bir ömre sığdırdığı birbirinden enfes şiirleriyle sevilmiş, okunmuş ve ezberlenmiştir gençlik yıllarında birçok insanın “aşk” duygularını terennüm ettiği için onun şiirleri, en müstesna defter sayfalarının arasında yer almış, bu duyguların muhatabına tercüman olmuştur. Memleket şiirleriyle aydınlar, Anadolu gerçeğiyle tanışmışlardır. Anadolu insanı ise yanlarında buldukları bu İstanbul genci sayesinde varlığını hissettirerek, sesini yükseltmeye başlamıştır.

Faruk Nafiz'in hayat macerası 18 Mayıs 1898 tarihinde İstanbul'da başlar. Bir süre tıp eğitimi alan şair, mizacına uymayan bu mesleği yarıda bırakarak öğretmenliği tercih eder. Öğretmenlik hayatına Anadolu'nun bozkır şehri Kayseri'de başlar. Ardından Ankara ve İstanbul'da uzun yıllar edebiyat öğretmenliği yapar. Şair milletvekillerimizden olan Faruk Nafiz, 1946 seçimlerinde milletvekili olarak meclise girer. 1960'a kadar süren bu macerası Yassıada'ya sürgünle nihayete erer. Haziran 1960–Eylül 1961 yılları arasında Yassıada'da sürgünde kalan şair, bu tarihten itibaren suçsuz bulunarak serbest bırakılır, bir daha politikaya dönmez. 1971 tarihinde yapılan bir söyleşide “Politika ile aranız nasıl?” sorusuna şu şekilde cevap verir: “11 yıldan beri dargınız... Ve bu dargınlık sürecek de... Politikanın doktorasını Yassıada'da verdik... O işi bitirdik!...” 1973 tarihinde Akdeniz'de Samsun adlı bir gemide seyahat ederken geçirdiği bir kalp krizi neticesinde hayata gözlerini yumar. Eşi Azize Çamlıbel'le yapılan bir mülakatta, Faruk Nafiz'in vapur seyahatlerini çok sevdiğini öğreniyoruz. Başka bir yazıda da yine onun vapur seyahatlerini sevdiği hatta bazen Arnavutköy vapur iskelesinden bindiği vapurla, Rumelihisar'dan, Yeniköy'e oradan Kavaklar'a giderek geri döndüğünü okuyoruz. Şairin hayatı en son bu tutkunun içindeyken son bulmuştur “Şairin Ölümü” adlı şiirinde şunları söyler:

...

*Beni ölmüş bulanlar! Sorayım şimdi sizden:
Beni nasıl güneşten, yanardağdan, denizden,
Gönlünüz görmek ister daha uzun ömürlü?
Onlar o türlü öldü... Ben de öldüm bu türlü!*
(Bir Ömür Böyle Geçti s. 14)

Faruk Nafiz'in yaşadıkları hemen her şair ve yazarda olduğu gibi ona ilham kaynağı olmuştur. Bunlardan biri de Yassıada'da geçirdiği günlerdir. 1967'de yayınlanan "Zindan Duvarları" adlı şiir kitabında yer alan şiirleriyle Yassıada'yı edebiyata sokmuş, şiirimize enfes mısraları kazandırmıştır. Bunlardan biri de "Kılıç ve Kalem" adını taşıyan dördüğüdür.

*Fazla bir şey demiyor kanda mürekkep de bana
Bağladım ruha, cesedden koparıp bağlarımı:
Yanarım, ey kalem, uğrunda ömür verdiğime:
Geri ver, ey kılıç, artık bana mısralarımı!*
(Han Duvarları s. 137)

Başka bir şiirinde Yassıada'da yaşadıkları şu mısralarla ifade bulur:

*Herkes bana bigâne bu yerde...
Bir yer ki, sevenler, sevilenlerden eser yok;
Bezminde kadeh kırdığımız sevgililer yok;
Yok...Yok!*
(Heyecan ve Sükûn s. 63)

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Faruk Nafiz, şiirimizde aşk şairi olarak bilinir. Aşkın mısralaşmış ifadelerini onda buluruz. Onun aşkı manzum olarak ifade ettiği mısralarına yer vermeden önce, mensur olarak aşk hakkındaki görüşlerine bir bakalım: "Aşk, gözlerin el yordamıyla tanıyıp anlattıkları eşya gibi, her düşüncede tecellisi başka olan ve her gönülde ayrı tesir uyandıran sihirli bir unsurdur. Onu ufuksuz bir göz, güneşli bir saç ve emsalsiz bir kadın tanıyanlar olduğu gibi yurt, aile ve sanat şeklinde görenlerde vardır. Şair Müse'nin aşkı, elbet kutup kaşifi Amondsen'inkinden ayrılır ve Donkişot'un ki Mecnun'un kine hiç benzemez şimdiye kadar kitaplarda, aşkın birçok çeşidini okuduk ve bundan sonrada okuyacağız.. Bunun için aşkı mücerred bir tarife sokmağa imkân göremiyorum ve ancak herkesin telakkisine

bağlı bir aşk olduğuna inanıyorum... Şu halde benim aşkı nasıl düşündüğümü sorsanız, ben de, bu düşüncemi bugüne kadar yazdığım parçalarda anlatamadımsa bundan sonrada anlatmama imkân olmadığını söylerim." Evet, şair aşkı gerçektende mısralarında hem de çok güzel anlatmıştır.

Eriyen Adam

*Yanında damla damla bittiğini duyarım,
Yoklarım, yerinde mi yüzüm, anlım, saçlarım?
Bir göğüs geçirerek derim ki: Yine varım
Fakat bir rüya gibi şimdi kaybolacağım.
... (Han Duvarları s. 80)*

Beşikten Mezara Kadar

*Seni istikbal için önce gelmek cihana,
Ve başkasından almak geliş müjdeni.
Bir nefes dinlenmeden yıllarca koşmak sana,
Aramak her tarafta... bulmamak asla seni.*

*Suda, rüzgârda, senin sedanı duyup
Seni beyaz çiçekli dallar içinde sanmak.
Vuslatın rüyasını görmek üzere uyuyup
Hasretin azabına ermek için uyanmak
... (Han Duvarları s. 88)*

Faruk Nafiz aşk şairi olarak bilinmesinin yanında aynı zamanda "memleket şairi" dir. Yazdığı memleket şiirleriyle Anadolu'yu gerçekçi bir gözle aktarmıştır, bunda Kayseri'de öğretmen olarak çalıştığı yılların önemli bir etkisi vardır. Aynı yılları müteakip dönemin Milli Eğitim Bakanı Mustafa Necati öncülüğünde bir heyetle Sivas, Erzincan, Gümüşhane, Trabzon, Kastamonu illerini gezmiş, böylece Anadolu'yu daha yakından tanıma fırsatı bulmuştur. Bu seyahatlerin neticesi şairde bir "memleket edebiyatı" vücuda getirme düşüncesi doğurmuştur. Bu düşünceler sanat şiiri ile beyannameye dönüşmüş, "Memleket Türküleri" ile ikaz halini almıştır.

Sanat

...

*Başka sanat bilmeyiz, karşımızda dururken
Yazılmamış bir destan gibi Anadolu'muz.
Arkadaş, biz bu yolda türküler tuttururken
Sana uğurlar olsun...Ayrılıyor yolumuz!
(Bir Ömür Böyle Geçti s. 8)*

Memleket Türküleri

*El gibi dolaşma Anadolu'nda
Arkadaş yurdunu içinden tanı:
Dinle bir yosmayı pınar yolunda,
Dinle bir yaylada garip çobanı.*

*Bir ıssız er gibi gezdiğin bu yol
Yıllarca döktürür sana gözyaşı
Yavrunun derdiyle ah eder Bayburt,
Turnanın hasreti yakar Maraş'ı.*

*Bir çölü andırı, bil ki dört yanın
Bağrını delmezse yanık türküler
Varlığı bu korla tutuşmayanın
Kirpiği yaşarsa gözleri güler.
(Bir Ömür Böyle Geçti s. 52)*

Faruk Nafiz'in şiirlerinde arı bir Türkçeyle karşılaşırız. Söyleyişi son derece rahat ve buluşları çarpıcıdır şiirlerinde "su" motifine sıkça rastlarız "Su" kelimesine yer verdiği şiirlerden bazıları şunlardır: "Akar Su", "Suya Kaside", "Suyun Üstüne Mısralar", "Suda Halkalar". Ayrıca şiirlerinde de "Su" kelimesine çok sık geçer. "Ali" adını taşıyan şiirlerinde olduğu gibi bazı şiirleri sanki bir romanın muhtasar bir özeti, mısralarla ifadesidir:

Ali

Namluna dayanır, yola dalarsın,
Duruşun, bakışın yaman, be Ali!
Boşuna tetiğine ne kurcalarsın?
Var daha ateşe zaman, be Ali!

...

Görünce uzanmış yar kucağına,
Boynunu dolamış zülfü bağına,
Kurşunu kahpeye atacağına
Kendine çevirdin... Aman be Ali!

(Bir Ömür Böyle Geçti s. 125)

Faruk Nafiz, Mithat Cemal'in ifadesiyle: "Sürahi büker gibi yazmış"tır. Hakkı Süha Gezgin, onun şiirdeki kabiliyetini şu cümlelerle ifade eder. "Faruk Nafiz, daha ilk şiirlerinde engin bir gönül, sağlam bir dil olarak görüldü o, hiç kekeleyemedi. İsa'nın beşikte konuşması gibi, Faruk'ta ilk şiirlerinde ahenk burcuna bayrağını dikti pürüzsüz bir nazımla yazdı."

Faruk Nafiz, aynı zamanda sosyal tenkit şiirleri yazmıştır. "Sefillerin Ölümü", "Piç", "Şehir" bu şiirlerden bazılarıdır.

Aruzla başladığı ve daha sonra heceyle yazdığı şiirlerinde yaşadığı dönemin çalkantılarını ait izler göremeyiz. O daha çok ferdi tahassürleri konu edinmiştir. Şiire nasıl başladığını şu ifadelerinde görmekteyiz: "Şiirle uğraşmaya küçük yaşta başladım hürriyet senelerinde birdenbire ortalığa yayılan mecmua ve risaleler bende bir mütalaa sevdası uyandırmıştır. Ondan sonra okuduğumuz eserler, git gide bu alakayı edebiyat üzerinde yoğunlaştırdı. Günün meşhur simalarından adım adım maziye doğru yürüdüm. Edebiyata başlamış bir çocuk kadar marazi bir anlatım taşıyan kim vardır" diyen şair ilk şiirini "Saat" adlı bir manzumesini olduğunu söylese de Fevziye Abdullah Tansel, yaptığı araştırmalarda şairin hafızasını onu yanılttığını ilk şiirini 1913 Haziranda yayınlanan "Temaşa-yı Zulmet" adını taşıyan Sonesi olduğunu söyler.

Kayseri'ye edebiyat öğretmeni olarak geldiği yıllardan başlamak üzere şiir anlayışı değişik bir mecrağa girmiştir. Kayseri yılları onun için edebi bir alanda mümbit bir dönemin başladığı yıllardır. Bunun ilk örneği ise onun meşhur "Han Duvarları" şiiridir. Bu şiir tabiatın insan üzerindeki etkisinden dolayı insanın tabiatla aynileştiği güzel bir hikâyedir. Evet, insan ve tabiatın mücadelesi ve insanın bütün bu olanlar karşısındaki hisleri... İşte genç edebiyat öğretmenin "gurbeti gönlünde duya duya" yaşadığı ilk macerası. Bu güzel şiir Reşat Nuri'nin ifadesiyle, "koca bir hanı koynundaki tapu senedine rağmen elinden alıyor, Faruk Nafiz'e mal ediyordu." O han, artık Faruk Nafiz'in hanıdır.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Yukarıda da belirttiğimiz gibi 1922–1924 tarihleri arasında geçen yıllar Faruk Nafiz için oldukça verimlidir. Her ne kadar Kayseri esnafından şikâyetçi olsa da Süleyman Nafiz 1923–1924 tarihlerinde yazdığı mektuplarında, burada kendini edebiyata vakfettiğinden, Anadolu'nun okunmamış bir kitap olduğundan ve onu hecelediğinden bahseder. Ayrıca Kayseri'de manzum bir piyesle, beş on parça küçük eser kaleme aldığını, Anadolu'nun maneviyatındaki intibasını bir pençe gibi hissettiğinden bahseder. Yine bu mektuplarında “Talas Bağlarında Batı”, “Melek’ül Mevt” şiirleri ile birkaç mısrasına yer verdiği davet “Han Duvarları”, “Heyecan ve Sükûn”, “Bir Ömür Böyle Geçti”, “Elimle Seçtiklerim” adlı şiir kitaplarında 1923–1924 tarihli şiirlerini tespit ettik. Buna göre tarih olarak belirtilen bu dönem şiirleri şunlardır: “Melek’ül Mevt”, “Talas Bağlarında Batı”, “İstesem”, “Gurbet”, “Davet”, “Han Duvarları”. Resimli Türk Edebiyatı Tarihi'nden öğrendiğimize göre de Kayseri'de yazdığı manzum piyesi “Canavar” adını verdiği eserdir. Bunların yanında, editörlüğünü Kayseri Lisesi Yardımcısı Yusuf Özmerdivenli'nin yaptığı Kayseri Lisesi Dergisi'nde, 16 Nisan 1924 tarihli “Aziz Kardeşim Mustafa Nuri Bey'e muhabbetimle” imzalı fotoğrafının üzerinde yer verdikleri ve aynı dergide edebiyat tarihlerinin yer vermemelerinden dolayı serzenişte buldukları “Kayseri Lisesi Marşı” yine aynı dergide gördüğümüz “Benim Namzetliğim” adlı şiiri yer almaktadır. Abdullah Satoğlu'nun “Kayseri Ansiklopedisi”nde Faruk Nafiz'in yakın dostu ve hayırsever bir zat olan İmamzade Reşit Efendi'nin, tedavi için gittiği İstanbul'da 19 Aralık 1930 tarihinde vefatı üzerine, aruz ve ebcedle tarih düşürdüğü bir şiiri yer almaktadır. Ayrıca yine Süleyman Nafiz'e yazdığı mektuplarında Kayseri'de bağ gezintileri, küçük seyahatler, ziyaret ve istirahatla vakit geçirdiğini yazar. Bu ziyaretlerinden biri de “Gesi İmparatoru” adını taşıyan yazısında yer verdiği Gesi kasabasıdır. Bu yazısında şunlardan bahseder: Dört arkadaşıyla beraber Gesi okul müdürünün davetlisi olarak buraya giderler. O zamanki Gesi şairin izlenimlerine göre şehre altı saat uzaklıkta bahçeli güzel bir köydür. En çok dikkatini çeken şeylerden biri de etrafına muntazam çitler çevrilen, bol meyvelerini gelip geçen yolculara hediye etmek istercesine dallarını sarkıtan ağaçlardır. Okul müdürüne köyde nüfuzundan dolayı “Gesi İmparatoru” denmektedir. Köyde her şey ondan sorulur. Şair ve arkadaşları çağılısı gelen küçük bir dereye doğru yönelindiklerinde okul müdürünün birkaç yetişkin adamı dövdüğünü görürler. Yanına varırlar ve bunun sebebini öğrenirler. Meğer, müdür çocukların okuldan kaçmalarından velilerini sorumlu tutar ve yine çocukları dövmenin yasaklanmış olmasından dolayı velilerini dövmektedir, müdür böyle yapmazsa okulda bir tek çocuğun kalmayacağını söyler.

Bu çalışmamızda Faruk Nafiz'in Kayseri ile alakalı şiirlerini bir arada vermek istedik. Bu yüzden onun tespit edebildiğimiz şiirlerini –yukarıda zikrettiğimiz Kayseri'de yazdığı şiirleri hariç– aşağıya alıyoruz:

Talas Bağlarında Batı

Behçet Kemal Çağlar'a

*Daha gün batmadan üstünde beyaz Erciyeş'in
Bürünür tarlaların, bahçelerin rengi yasa;
Karlı bir burcu gezen nuru donarken güneşin,
Athılar, kafiye halinde dönerler Talas'a.*

*Yükselen manzara yalçın, suların hüznü derin;
Bazı şirin görünür, bazı da korkunç etraf.
Hepsi bir başka tahassüs veriyor lalelerin;
Kimi şehvet gibi kızgın, kimi sevda gibi saf.*

*Meyveler yollara yer yer dökülür meşcereden,
Asmalar yemyeşil örter yamacın her yanını;
Kim bilir, hangi bir ummana giden bir dereden
Yol alır köylü kadınlar, sürerek hayvanını.*

*Kuşlar üstünde gezer, gurbete düşmüş kuşlar,
Yaşlı bir göz gibi sahraya bakan penceremin;
Bu dağın gülleri, derdim ki, neden solmuşlar?
Beddua ettiği yermiş meğer âşık Kerem'in!*

*Ben de bir türlü garib âşıkım, Aslı'mdan uzak;
Ben de ah etsem eğer karşiki dağlar kül olur.
Gerilir, teşne dudaklar gibi çatlar toprak;
Maveradan bana ağlar gibi sesler duyulur.*

*Anlarım ruhuma zulmet cereyan ettikçe
Neşemin tılsımı hala o demir pençededir;
Bir siyah dev gibi yaklaştığı esnada gece
Ruhum işkencededir, benliğim işkencededir...*

1923 (Heyecan ve Sükûn s. 32)

Hüvelbâkî

Zâir, bu adem mülküne baktıkça uzaktan
Kurtuldum ecelden diyerek düşme ümide.

Her varlığı kalbetmededir toprağa devran
Sen bir taşı tahvile çalış ömür-ü medîde.

Hürmetle huzurunda eğil, çünkü bu fânî.
Bir heykel-i hayrat idi, dünyâyı denî'de.

Yâd etse gerek haşre kadar Kayseri şehri,
Durdukça onun başka ne divan ne kasîde

Bir gün seni kabrinde bulup tediye eyler
“Lahut” penah oldu İmamzâde Reşîd'e
(Kayseri Ansiklopedisi s. 66)

Vezi: __./.__./.__./.__

Mef'ûlü / Mefâîlü / Mefâîlü / Feûlün

Not: Vezin tarafımızdan eklenmiştir.

Kayseri Lisesi Marşı

Kayseri Lisesi'nin nura koşan gençleri
Güzel Anadolu'ya güneşler taşıyacak
Bu mefkûre oldukça azmimizin rehberi
Cehalet boğulacak ilm ü fen yaşayacak

Güçlüyüz, kuvvetliyiz, imanlıyız hepimiz
Yaşasın genç Türkiye yaşasın mektebimiz

Asrımızda teceddüt namına her ne varsa
Biz ona varacağız bir hamlede bir hızla
Hangi bir mani bizi bu yolda karşılarsa
And içtik yıkacağız milli irfanımızla

Güçlüyüz, kuvvetliyiz, imanlıyız hepimiz
Yaşasın genç Türkiye yaşasın mektebimiz
(Kayseri Lisesi Dergisi, Mart 1997, sayı: 10)

Benim Namzetliğim

Seçilmek istemem öteberiden,
Ayrılrsa cismimde kemik deriden,
Yine ayrılmam ben Kayseri'den,
Bunu böyle bilsin Türk'ün ricali!

Olmaz Kayseri'nin hiç vefasız,
Beni tanır cümle kızanı, kızı,
Az mı yedim sizin pastırmanızı?
Az mı karıştırdım kaymağa balı?...
İzimi bıraktım karda, karada,
Şiir karaladım ara sıra da,
İki yıl hocalık ettim orada,
Hem de yetiştirdim Behçet Kemal'i!
(Kayseri Lisesi Dergisi, Mart 1997, sayı: 10)

Yukarıdaki şiirde adı geçen Behçet Kemal Çağlar, (1908–1969) Bünyanlı Şaban Hami Bey'in oğludur. Faruk Nafiz, Behçet Kemal'in Kayseri Lisesinden hocasıdır. Behçet Kemal'in şiirdeki kabiliyetini keşfeden Faruk Nafiz, daha da geliştirmesi için ona tekniklerde bulunmuştur.

“Han Duvarları” adlı şiiri oldukça meşhur olduğunda buraya kısa bir bölümünü almak istiyorum.

Han Duvarları

...
Arabamız tutarken Erciyeş'in yolunu:
Hancı, dedim, bildin mi Maraşlı Şeyhoğlu'nu?
Gözleri uzun uzun burkulu kaldı bende,
Dedi; hana sağ indi, ölü çıktı geçende!
(Han Duvarları s. 11)

Bu yazının çerçevesinde, şairin biyografisi edebiyat tarihlerinde ayrıntılı olarak yer aldığı için biz buraya fazla detaylı olarak almadık. Edebî şahsiyeti ise muhtasar değerlendirmelerle yapılmıştır. Amacımız şairin Kayseri’de geçirdiği yıllar ve burada verdiği ürünlerdi. İnceleyebildiğimiz kaynaklardan aldığımız bilgilerle şairin Kayseri yıllarına temas etmeye çalıştık.

*Son olarak, bir şiirinde Faruk Nafiz:
Hangi fâni, hangi ruh ermiş o sırra bilsem?
Kime derler, sorarım, ben de şair değilsem?
(Bir Ömür Böyle Geçti s. 177)*

diyor. Biz Faruk Nafiz’in bu sorusuna en güzel cevabın kendi şiirleri olduğunu düşünüyoruz.

KAYNAKLAR

Banarlı, Nihat Sami,	Resimli Türk Edebiyatı Tarihi C. 2, MEB, s. 121 İstanbul 1998.
Çamlıbel, Faruk Nafiz,	Han Duvarları, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara 1983.
	Heyecan ve Sükûn, İnkılâp Kitabevi, İstanbul 1956.
	Elimle Seçtiklerim, Güneş Matbaası 1934.
	Bir Ömür Böyle Geçti, İnkılap ve Aka Yay., İstanbul 1945.
Güntekin, Reşat Nuri,	Anadolu Notları İnkılap ve Aka Yay., s. 131, İstanbul 1968.
Kabaklı, Ahmet,	Türk Edebiyatı C. 3, s. 482, İstanbul 1991,
Kaplan, Mehmet,	Şiir Tahlilleri -2- (Cumhuriyet Devri Türk Şiiri) Dergâh Yay., s. 13-33, İstanbul 1992.
	Türk Edebiyatı Üzerinde Araştırmalar -2-, Dergâh Yay., s. 302, İstanbul 1999.
Kayseri Lisesi Dergisi,	Mart 1997, S. 10.
Kayseri Lisesi Dergisi,	Yüzüncü Yıl Şeref Belgesi s. 1052.
Kerman, Zeynep,	Yeni Türk Edebiyatı İncelemeleri Akçağ Yay., Ankara 1998.
M. Kaplan, İ. Enginün, Z.	Atatürk Devri Türk Edebiyatı Kültür Bakanlığı Yay., s. 718-764,
Kerman, N. Birinci,	Ankara 1992.
A. Uçman,	

- Satoğlu, Abdullah, Kayseri Ansiklopedisi, Kùltür Bakanlığı Yay., s. 65, Ankara 2002.
- TDV İslam Ansiklopedisi, C. 8, s. 195, İstanbul 1993.
- Yıldırım, Tahsin, Eşlerinin Gözüyle Edebiyatçılarımız, Selis Kitaplar İstanbul 2003.
- Yücebaş, Hilmi, Bütün Cepheleriyle Faruk Nafiz Çamlıbel, Milliyet Dağıtım, İstanbul 1974.

Hamdi Üçok'un Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Öğretmen şairlerimizden Hamdi Üçok, 1900'de Kayseri'nin Bünyan ilçesinde doğdu. İlköğrenimini Bünyan'da tamamlayan şair, Kayseri Sultanîsi ve Muallim Mektebi sınavlarını kazanarak öğretmenlik mesleğini seçti. Bünyan, Develi, Ağırnas gibi beldelerde öğretmenlik yaptı. Görev yaptığı yerlerde geniş incelemeler yapan şair, birikimlerini "**Çağlayanlar Beldesi Bünyan**" adını verdiği folklorik ve tarihî açıdan önem taşıyan bir kitapta topladı. Çeşitli dergi ve gazetelerde yazı ve şiirleri yayınlanan şairin ölümünden sonra şiirleri damadı Abdullah Akay tarafından "**Erciyes'te Bir Işık**" (1997) adı altında toplanarak yayınlanmıştır.

45 yıl sürdürdüğü öğretmenlik görevinden emekli olan şair, Ankara'ya yerleşti. 30 Nisan 1979 tarihinde de hayata gözlerini yumdu.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Hamdi Üçok şiirlerinde inandığı değerleri ve hayata bakışını sade, samimî bir dille işlemiştir. Onun şiirlerinde dikkatimizi ilk çeken şey güçlü bir tarih şuurudur. Aşağıdaki mısralar bu şuurun kelimelere dökülmüş ifadeleridir:

*Pınarbaşı bizim akar suyumuz,
Türkistan'dan gelme ulu soyumuz.
Varlığım armağan yurdun uğruna,
Düşmana kılınma bilmez huyumuz.
(E. B. I. s. 22)*

Hamdi Üçok hayatı boyunca Atatürk sevgisiyle yaşamıştır. Bunu şiirlerinde de ifade etmiştir. Atatürk onun için "*Karanlıkta kalmış şanlı Türk varlığını gün gibi aydınlatan*" ve "*mutuzlara ve umutsuzlara umut*" kaynağıdır.

Hamdi Üçok'un şiirlerinde işlediği bir başka konu sosyal olaylardır. Şair sosyal temalı şiirlerinde bir fotoğrafçı kimliğiyle olaylara yaklaşır. Tasvirleri çok güçlüdür.

Manzum hikâye üslûbuyla yazdığı bu tür şiirlerinde büyük bir hareketlilik vardır. Bu hareketliliği sık sık kullandığı fiillerle sağlar.

Hamdi Üçok şiirlerinde yerel söyleyişlere de yer verir: “Göz kırpar uzaklardan / Getirir haber.”; “Omuzlarını kayış kertmiş”; “Direli bir çuval” mısralarında olduğu gibi.

“Yaş 50”, “Yaş 60”, “Emekli” adlı şiirlerinde şair hayata ilerleyen yaşının penceresinden bakar. Bu şiirlerinde işlediği temalar: İhtiyarlık ve ölümdür.

Yaş altmış
Yaramaz çocuklar
Başıma bir kürek
Kar atmış.
(E. B. I. s. 35)

Şair insanî ve millî duyguları şiirlerinde başarıyla işler. Bunun yanında şiir kitabında ömrünün üçte ikisini öğretmenlik mesleğinde geçiren bir şairin öğretmenleri ve öğrencileri konu edindiği bir şiiri bulunmamaktadır. Bunun neden kaynaklandığını bilmiyoruz. Aklımıza takılan bu soru işareti ile genel değerlendirmemizi noktalarak şairin şiirlerinde Kayseri konusunu değerlendirmek istiyoruz.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Hamdi Üçok, Kayserili bir şair olarak Kayseri ve Kayseri'nin değerlerinden etkilmiştir. İncelediğimiz şiir kitabında Erciyes'i anlattığı dört, Mimar Sinan'ın konu edildiği bir, Bünyan çağlayanlarının işlendiği bir şiiri yer almaktadır.

“Erciyes'te Bir Işık” adını verdiği şiiri lirik bir şiirdir. Erciyes'te bir ışık yanmaktadır, bu ışık ne Çoban Yıldızı'na ne de Ülker Yıldızı'na aittir. Olsa olsa bu ışık bir öksüz çırasıdır. “Belki bir öksüz çırası” mısrası bize şairin hayatını çağrıştırmaktadır. Şairin yetim büyümesiyle öksüz çıra arasında bir bağlantı kurulabilir.

Erciyes'te bir ışık,
Yalnızlara eş,
Küllenen ateş.
Yârdan, diyardan ayrılmışlara
Göz kırpar uzaklardan
Getirir haber.
(E. B. I. s. 16)

mısralarında “Kerem ile Aslı’ya telmih vardır. Anlatıldığına göre Kerem’in ahiyle tutuşan iki âşık – Kerem ile Aslı– yanıp kül olmuş ve külleri Erciyes’e gömülmüştür. Küllenen ateş, yâr, diyar kelimeleri ile bu olaya telmih yapılmaktadır.

Şairin diğer Erciyes şiirleri “**Erciyes (I)**”, “**Erciyes (II)**” ve “**Erciyes (III)**” adlarını taşımaktadırlar. Bu üç şiir muhteva olarak birbirinin devamı, mütemmimi (tamamlayıcısı) olan şiirleridir. Her üç şiirde de Erciyes yüceliği ile övülür. Erciyes’in büyüklüğü ile şair Türk milletinin büyüklüğü arasında bir bağ kurar. Aşağıya “**Erciyes (III)**” şiirinin tam metnini alarak diğer şiirleri bu şiir çerçevesinde değerlendirmek istiyoruz:

Erciyes (III)

Başından borkünü at, beyaz kürkünü çıkar,
 Aç sönen gözlerini bak çevrende neler var
 Daha dün kervan geçmez, kuş uçmazken semtinden
 Kimdir demir kanatla üstünü gölgeleyen?
 Bir dilim kar ver diye ya hani sana varan?
 Gördün mü artık göğe rahmet diye yalvaran?
 Artık biz kendimizin buzunu içiyoruz,
 Boz kırlara çiçekli, yeşil don biçiyoruz.
 Başındaki uçuşan sanma sisli buluttur.
 O bizim bacalardan çıkan isli buluttur,
 Doruğuna takarken al bayrak Türk’ün eli,
 Biz çektik eteğine çifte teyeli
 Yarın daha beline kemerler saracağız
 Acınma nerede diye benim volkanlarım
 Nerede yıllarım nerede coşar kanım
 O volkanı biz aldık, o kan bizde coşuyor.
 Erciyes içimizde yanıyor tutuşuyor.
 (E. B. I. s. 19)

Bu şiirde ve diğer Erciyes şiirlerinde şair ön plâna, Türk milletini ve Erciyes’i alır. Erciyes yüce bir dağdır, onun misli menendi yoktur:

Ne Olimp, Füjiyama, ne Arafat, ne Sina
 Bir köstebek yığını bile değil karşısında.
 (E. B. I. s. 17)

Türk milleti de yüce bir millettir. Bu özelliklerinden dolayı ancak Erciyes ile Türk milleti birbirine eş olabilir:

*Cihana örnek olan, alın açık, yüzü ak,
Bir ulus var ki ancak işte eş olur,*

...

*Onun gücü önünde Everest de kücedir,
Benim asil milletim, yücelerden yücedir.*

(E. B. I. s. 18)

Tarih ve tabiat bu şiirlerde örtüşmüştür. Türk'ün sembolü sanki Erciyes olmuştur. Erciyes'i seyreden şair bir taraftan da şanlı Türk tarihini seyretmekte ve içini büyük bir coşku kaplamaktadır. “Erciyes içimizde yanıyor tutuşuyor.” mısraları bu coşkunun ifadeleridir.

“Mimar Sinan’a” adlı şiir Kayseri’nin yetiştirdiği büyük mimar, Sinan’a bir mehdiedir. Mimar Sinan’ın hâlâ bir hendesî harika olarak inşâ ettiği yapılar parmak ısırtmaktadır. Sinan, yaptığı eserlere Türk ruhûnu, Türk hassasiyetini ve Türk zarâfetini kazımıştır. Hamdi Üçok, aşağıya alacağımız mısralarla Sinan’ın ilham kaynağına işaret etmektedir:

*Şu ünlü Erciyes’in dağlarından, taşından
Ve onun hökelekli, görkemli dik başından
İlham alıp eliyle mavi gökleri delen
Türk kanı, Türk zekâsı, Türk ruhuyla yükselen
Baş usta Mimar Sinan, ey, Erciyes çocuğu*

... (E. B. I. s. 20)

Yukarıya aldığımız mısralar Ârif Nihat Asya’nın aynı duygularla yazdığı “Süleymaniye” rubâîsini hatırlatmaktadır:

*Dağ parçası kubbeler...ufaktan, iriden:
Gel, haşmeti gör yandan, ilerden, geriden;
Bir mucize devrinde Sinan Erciyes’i
İstanbul’a dikmiş, getirip Kayseri’den.*

Şair doğduğu beldeyi Bünyan’ı da unutmamış ve “Bünyan Çağlayanları” adını verdiği bir şiir yazmıştır. Bu şiirde de şair “su” kelimesini bir leit-motif olarak kullanır. “Bünyan Çağlayanları”ndaki su yine şairi tarih ile kucaklaştırır. Suyun tabiatı bu şiirde

şaire akseder ve onu da çoşturur. Aşağıya alacağımız mısralar belki de vecize gibi zihinlere kazınıp ezberlenecek mısralardır:

...

*Bu gür sesi dinlerken sulardan yudum yudum
Türk'ün yiğit huyunu onun huyunda buldum.
Nasıl yatağında, uyur gibiyken sular
O da bir gün kabarıp, Türk gibi şaha kalkar.
Kanlardaki sudan çok, sularda Türk kanı var
İşte o günden beri, ırmaklar coşkun akar.*

... 1936 (E. B. I. s. 23)

Hamdi Üçök'un mısralarında Kayseri'yi ve onun güzelliklerini müstakil şiirlerin dışında mısralarda da buluruz. "Halay Türküsü" adlı şiirinde Kayseri'ye ait iki yer ismiyle karşılaşıyoruz:

*Koramaz dağında çiçek açılır,
Elbiz eteğinde ekin biçilir,
Uyuşuk gönüller burada açılır,
Cihanda bir tane bizim köyümüz.*

(E. B. I. s. 22)

Yukarıdaki şiirde geçen Koramaz dağı (asıl adı Korumaz) Bünyan ilçesinin güneybatısında yüksekliği 1. 900 metreyi bulan bir dağ silsilesidir. Erciyes'in kuzeydoğusundan görülen ilk dağ olan Korumaz dağının halk arasındaki adı Koramaz'dır.

Elbiz Kayseri'nin Develi ilçesinde çıkan kaynak suyu ayrıca mesirenin de adıdır. Şair-yazar Abdullah Satoğlu'nun "Elbiz" adlı şiirinde bu kaynak suyu şöyle ifade edilir:

*Aşk ne demek, cihân, gel bizde görsün,
Sevgi, vefâ nedir, el bizde görsün.
Varsa bu dünyada Kevser arayan
Gelsin Develi'ye, Elbiz'de görsün!*

Son olarak, Hamdi Üçök'un yukarıda ismi geçen Kayserili şair-yazar Abdullah Satoğlu'nun 1972 tarihinde Doğan Serhat ve Serdar adını verdiği ikiz çocukları için söylediği dördlüğü aşağıya alarak yazımızı noktalyoruz:.

*Biri Başkumandan, biri Başhudut
Biri Türk'e sembol, biri Anayurt.
Kutlu olsun "İkizler" Satoğlu'na
Gerçekleşsin beslediği her umut...*

KAYNAKLAR

- Kalkan, Emir, Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri, Özel İdare Matbaası, Kayseri 1998.
- Satoğlu, Abdullah, Kayseri Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
Kayseri Şairleri, Filiz Yay., Kayseri 1962.
- Sıvacı, Ahmet, Kayseri Güldestesi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yay., Kayseri 2000.
- Üçok, Hamdi, Erciyes'te Bir Işık (Haz. Abdullah Akay), Ankara 1997.
- Yahyabeyoğlu, Asım-Satoğlu, Abdullah, Kayseri Erciyes ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirler Antolojisi, Yeni Erciyes Yay., İstanbul 1958.

Zeki Ömer Defne'nin Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Öğretmen şairlerimizden Zeki Ömer Defne, 1903'te Çankırı'da doğar. Çankırı Ertuğrul iptidaîsi (ilkokul), ardından Çankırı idadîsini (eskiden orta dereceli okul, lise) bitiren şair, öğrenimine Ankara Muallim Mektebi ve Kastamonu Lisesi'nde devam eder. Mezun olduktan sonra Çankırı idadîsi ilk kısmında ilkokul öğretmenliği yapar. İstanbul'a tayin edilen şair burada da öğrenimini sürdürür ve Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirir (1939). Kabataş Lisesi, Alman Lisesi, Şişli Terakki Lisesi, Galatasaray Lisesi, Yıldız Harp Akademisi gibi değişik okullarda edebiyat hocalığı yapan Defne, 1970'te emekli olur.

İlk şiiri 1923 tarihinde Çankırı Hak Yolu gazetesinde yayımlanır. Daha sonra Çınaraltı, Türk Edebiyatı, Sanat ve Edebiyat Gazetesi, Hareket, Ün, Şadırvan, Varlık, Çağrı, Zeytin Dalı gibi çeşitli gazete ve dergilerde şiirleri yayınlanan şairin ilk şiir kitabı olan **“Denizden Çalınmış Ülke” (1971)** yayımlanır. 1992 tarihinde hayata gözlerini yuman Defne'nin diğer şiir kitapları şunlardır: **“Sessiz Nehir” (1985)**, **“Kardelenler” (1988)**.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Kültürlü bir aileye mensup olan Zeki Ömer Defne, ilk sanat sevgisini anne-babasından almıştır. İlk şiiri 20 yaşında iken yayınlayan şairin 40 yaşına kadar yayınladığı şiirlerinin sayısı yirmiyi bulmaz. Bu durum onun tanınmasına mâni değildir. 1948'de Nihat Sami Banarlı, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi'nde şairin değerinden bahseder ve şunları söyler: *“Türk şiirinin klâsisizmi, bir de âşık tarzı söyleyişte olduğuna göre bu tarz şiirleriyle, şiirimize bir başka neo classicisme' in müjdelerini getiren bir isim de Zeki Ömer Defne”dir. “Şair ilk şiir kitabı olan “Denizden Çalınmış Ülke”de âşık tarzını yeni imkânlar, yeni mevzûlar içinde inkişaf ettirse de sonraki şiirlerinde yerli motiflerle süslü serbest vezin denemeleri ile yeni şekiller kullanmıştır.”*

Zeki Ömer Defne, şiirlerinde günlük hayatı, olayları ve eşyaları konu eder. Şair bu noktada eşyaların ve olayların üzerinde bıraktığı izlenimleri şiirlerinde büyük bir başarıyla işler.

Zeki Ömer Defne'nin şiirlerinde gemi ve deniz motifi sıkça kullanılır. Şair bu motiflerin işlendiği şiirlerinde âdeta eşya ile aynileşir, bir anlamda eşya duygularına tercüman olur. "**Kıyıdaki Tekne**" adlı şiiri bu tespitimizi doğrular niteliktedir:

Kıyıdaki Tekne

*Kurudum da kadid oldum kumlarda
Bir sefer bekleye bekleye her gün ben.
Enginlerden bir rüzgâr esmez mi serin serin
Pul pul ürperişler geçer içimden.*

*Bir gün atlayıveresim gelir şu kıyılardan
Işıl ışıl, yeşil yeşil sulara.
Al başını çek git, der deli gönül
Verip kendini bir büyük rüzgâra!*

...

*Başımı, bordamı dövsün dalgalar,
Tuzlar tahtalarımı kemirsin istiyorum.
Çek beni fırtına, çek beni deniz!
Bırak beni sahil, bırak beni kum!
İnsanietinize sığmıyorum!*

(S. N. s. 84)

Zeki Ömer Defne'nin şiirlerini hayal ve duygu dalgalanmalarıyla vücuda getirir. Onun şiirinde yapı ve anlam bütünlüğü bir denge içerisinde. Özellikle yaptığı kelime ve cümle tekrarları şiirine ahenk katar. "**İtiraf**" adlı şiirinden bir bölüm alarak bu söylediklerimizi örneklemek istiyoruz:

İtiraf

*Ben senin meselen olabildim mi?
Sualimden ben mesulüm çocuğum!
Ben senin mektebin olabildim mi?
Kitabından ben mesulüm çocuğum!*

*Ben senin sevâbın olabildim mi?
Günahından ben mesulüm çocuğum!
... (D. Ç. Ü. s. 133)*

Defne'nin şiirlerinde bir engellenme psikolojisi kendini hissettirmektedir. Mehmet Kaplan, şairin "**El El İçinde**" şiirini örnek göstererek bu durumun onun çocukluğu ile alakalı olabileceğini söylese de bize göre bu psikoloji şairin yaşadığı dönem ve şiir anlayışıyla alakalıdır. Zeki Ömer Defne'nin şiirleri genel olarak değerlendirildiğinde -Kıyadaki Tekne şiirinde olduğu gibi- bir engellenme ve bundan doğan nikbinlik hemen kendini hissettirecektir. Özellikle "**Sessiz Nehir**" kitabında yer alan şiirlerinin hemen hemen tamamı bu duyguların ürünüdür.

"**Denizden Çalınmış Ülke**" adlı şiir kitabının ilk bölümü "**Memleket Üstüne Güzellemeler**" adını taşır. Bu şiirlerinde İzmir'den Bursa'ya, Adana'ya, Isparta'ya kadar birçok şehir şairimize konu olur. 11'li hece ölçüsünü kullandığı bu şiirlerinde yöresel kelimeleri kullanmadaki başarısı dikkati çekmektedir:

Bu Hasretlik Böyledir

*Milsen mi beslenmiş üzümün İzmir?
İçi âhû dolu gözümün İzmir!
Bir hoşluğu ondan, yazımız İzmir!
Kalem lisanım boşladım¹ gayrı!
Çubuk dillerine başladım gayrı!
...
Söylen, buyursunlar Demir efeler!
Kurulsun meydana elvan tepeler!
Dostun şevlesiyle² dolsun kupalar!
Bir ince tedarik düzülsün İzmir!
Deniz huzurunda süzülsün İzmir!
... (D. Ç. Ü. s. 10)*

Zeki Ömer Defne lirik bir şairdir. Şiirlerinde herhangi bir ideolojinin savunuculuğunu yapmaz. Hamasî bir üslûpla yazdığı şiirlerinde bile lirizm görülür. Dîvan şiiri geleneğini çok iyi bilen şair özellikle ayrılık temasını çağdaş bir ifade ile ortaya koyar. Defne, daha çok kendi iç dünyasına dönüktür. Dış dünya onun iç dünyasını ifadede

1 **Boşlamak:** Terk etmek

2 **Şevle:** Şule, ziya, ziyanın sudaki aksisi.

kullandığı bir unsurdur. Terkibini müşahhas şeylerle yapar, mücerret duygular bir sızıntı halinde varlığını hissettirir. Bundan dolayı şair son dönem şiirlerinde kapalı ve sembollerle dolu bir anlatımı benimsemiştir. Ölüm temalı şiirlerinde bu kapalılık daha yakından görülür:

Son Şiirler

...

*Bir tahtalar görürsen denizde bir gün bölük pörçük,
Üstlerinde yenikler oyma yazılar gibi, bil ki
Onlar benim denizden çıkan son şiirlerimdir.*

(S. N. s. 101)

Zeki Ömer Defne'nin şiirlerinde dikkati çeken bir başka husus "mitoloji"yi şiirlerinde malzeme olarak kullanmasıdır. Şair mitolojya ile yakından ilgilenmiştir. Bu şiirlerinden örnekler vermeden önce kısaca mitoloji üzerinde durmak istiyoruz.

Mitoloji "Mit Bilimi" anlamına gelir. Mitoloji ile ilgili çalışmalar XIX. yy. dan itibaren yapılmaya başlamıştır. Mitolojinin herkes tarafından kabul edilebilecek bir tarifini yapmak zordur. İlkel zamanlarda meydana gelen olayları anlatan mitlerde devamlı bir yaratma söz konusudur. Mitler bazı şeylerin nasıl meydana geldiğini ele alır. Gerçekte olan şeyleri anlatır. Kahramanları ilahi varlıklardır ve olağanüstü özellikleri vardır. Bundan dolayı mitolojiye "Gerçek Hikâye" denir. Birçok özelliğinden dolayı mitler kutsaldır ve onlara saygı gösterilir. Köklü bir tarihi olan her milletin mitolojisi vardır. Hilmi Yavuz'a göre, modern Türk şiirinin Batı şiirinden de etkilenerek gelişmesinin sonucu olarak, Batı şiirinin beslediği bir kaynak olan Yunan ve Latin mitolojyası da Türk şiirine yansıtılacaktır... Ayrıca değişik tarzlarda da olsa, siyasal iktidarın da bir ölçüde benimsediği 'Anadoluculuk' ve 'Hümanizma' gibi kültürel yaklaşımların etkisiyle de bu mitolojyaya uzanan şair sayısının arttığı söylenebilir. Bu şairlerden biri de Zeki Ömer Defne'dir. Zeki Ömer Defne; Behçet Necatigil, Melih Cevdet Anday ve Oktay Rıfat gibi bazı şairlerle birlikte yine Hilmi Yavuz'un tespitine göre mitolojiden yararlanma yerine onu yeniden üretme çabasına girmiştir.

Yukarıda anlattıklarımızı örnekleme açısından Zeki Ömer Defne'nin mitoloji konulu şiirlerinden "Yaşayan Karyatitler" adlı şiirinden bir bölüm almak istiyoruz. Karyatit kadın kimi zaman da erkek heykeli anlamına gelmektedir. Yunan mitolojisinde yer alan karyatitlerde erkek ya da kadının çok başka bir anlayışla canlandırılması söz konusudur.

Yaşayan Karyatitler

*Bir o kalmıştı çekmek, simgelemek üzere
Tüm kahrını bir kanlı kırmızının bir o Karyatit.
Kayra yok, sevi sevgi yok ümit hayal yok artık.
Sanki atmıştı tarihin, sanatın sahillerine
Onu Yunan'dan esen bir fırtına, bir gel git.*

*Unutmak sanki geriye dönüp bakmış da
Taş kesilip kalmıştı ansızın bir masalda.
... (S. N. s. 62)*

“Denizden Çalınmış Ülke”de bölümlerden biri “Mitoloji” adını taşımaktadır. Şair sadece Yunan mitolojisine ait unsurları kullanmaz, Türk mitolojisine ait unsurlara da şiirlerinde yer verir, bunları birlikte kullanır. “Büyük Bağışlar” adlı şiirinde bunu görmek mümkündür:

Büyük Bağışlar

...
*Sen verdin bana bu ruhu, bu esini:
Sanki içimde bir açık Arpej şişesi daima,
Ve bir sesler duyuyorum hep “Yâ Yohanna³, yaz!” diye,
Yazmalara yetişemiyorum seni ama.
Sen verdin bana bu ruhu, bu esini!*

*Sen verdin bana bu mit, bu masal çağlarım:
Sende eriştim bu Kastalia⁴ Kaynağı'na,
İçtikçe susadım, içtikçe sarhoş!
Sunar doluyu bir yandan Erato⁵, bir yandan Arvağ⁶.
Sen verdin bana bu mit, bu masal çağlarım!
(S. N. s. 24)*

-
- 3 **Yohanna veya Johennes:** Tanrısal esin başlayınca iki eliyle yazıp yine de yetişemediği rivayet edilen Hristiyan azizi.
 - 4 **Kastalia Kaynağı:** Delphi'da, suyundan içen şairi coşturup ona şarkılar söyleten kaynak.
 - 5 **Erato:** Sevgi şiirleri ilham eden müz (ilham perisi).
 - 6 **Arvağ:** Türk mitolojisinde ilham perisi.

Zeki Ömer Defne'nin şiirleri üzerinde yapmaya çalıştığımız bu muhtasar değerlendirmenin ardından, yazımızın asıl konusu olan şiirlerinde Kayseri'yi ele almak istiyoruz.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Kayseri gerek tarihî ve kültürel zenginlikleriyle, gerek tabii güzellikleriyle, gerekse yetiştirdiği değerleriyle birçok şaire ilham kaynağı olmuştur. Zeki Ömer Defne de bu anlamda Kayseri'den ilham alan şairlerdendir. Defne'nin Kayseri ve Kayseri'nin sembolü Erciyes'i anlatan bir şiiri bulunmaktadır. “Denizden Çalınmış Ülke”de “Mimarlık, Resim” adını taşıyan bölümde “Koca Sinan” adlı bir şiiri yer almaktadır. Yaptığımız çalışmada bir şairin Kayseri üzerine illa birden fazla şiir yazmış olması şartını gözetmedik. Kalıcı, edebî değeri yüksek bir şiirle Kayseri ve onun değerlerinin anlatılmış olması bizim için yeterlidir.

Zeki Ömer Defne'nin inceleyebildiğimiz iki şiir kitabı: “Denizden Çalınmış Ülke” ve “Sessiz Nehir”. Bunların yanında çeşitli antolojilerde yayınlanmış şiirleri içerisinde sadece yukarıda bahsettiğimiz şiiri bulabildik. Ayrıca şiirlerinde Kayseri'yi çağrıştırmaları bakımından bir yerde “Kerem”, bir yerde de “Dadaloğlu” ismi geçmektedir. Bunlardan ziyade “Koca Sinan” şiirini aşağıya alarak kısaca değerlendirmek istiyoruz.

Koca Sinan

*“Tanrı'nın Eli”ni gördüm Rodin’de,
Sinan, senin ellerine benziyordu!
Bir nur oynuyordu avucunda, yoğun:
Galiba bir engin havsalaydı bu.
Yoksa senin ellerin miydi Sinan?
Sanki evrenlerle yoğruluyordu.*

*Süleymaniye’de, dört minareden,
Ufka dört elifle yazmış Allah’ı:
Akşama lâ’l ile çekilir Celî,
Celî’ye sîm ile işler sabahı!
Biter gecelerde tâ ki beş vakit,
Başlar elif elif taşların âhı.*

7 **Rodin:** Meşhur Fransız heykeltıraş.

*Bir tek minareden, Selimiye'de,
Hakka, hakikate doğru üç yoldan
Çıkmış âvâz âvâz üç şerefeden
Üç ezan içinde çınlar üç zaman...
Tunca, Arda, Meriç: üç su, üç tevhit
Halinde haykırır göklere Sinan.*

*Bu el: İmanların feyzince ince.
Bu el: Nimet gibi, su gibi aziz.
Bu el: Bir ateşten geçmiş, mübarek;
Bu el: Mâsivâdan pîr ü pâk, temiz.
Bu el: Milyarların şavkı çağlardan,
Bu el: On parmağın yekûnunda biz.*

*Tutup en iddialı yerinden yeri,
Zamanın çektiği çizgiyi silmek!
Taşlar tek biriyle toprağı tashih,
Ufka, "Artık böyle kalacaksınız!" demek!
Gökleri kubbeler kavsinde ikmal,
Her camdan salât ü selâma bir renk!*

*Sanki mermerlerle söylenmiş bir vahy,
Sığmamış kelâma konuştuğu dil.
Kervansaraylarda, köprülerde: hayr,
İman: cami, mescit; fazilet, sebil.
Böyle oynanılmaz kâinat ile,
Sinan bir mucize, bir insan değil.
(D. Ç. Ü. s. 201)*

Mimar Sinan, şüphesiz bütün Türk tarihi boyunca, gelmiş geçmiş en büyük mimardır. Mustafa Armağan "Sinan'sız Osmanlı" adlı makalesinde şunları söyler: "Sinan'dan sonra gelenler onun bir geleneği tek başına tüketişi sonucu tekrara düşmüşler ve Osmanlı cami mimarisi son asırlarını ciddi bir yenilik getirmeden yozlaşmalar ve Avrupa'dan etkilennmelerle tamamlamak durumunda kalmıştır."

11'li hece ölçüsüyle yazılan yukarıdaki şiir Mimar Sinan'a bir methiyedir. Sinan'ın yaptığı camiler, köprüler, kervansaraylar anılmaktadır. Bunlar içerisinde özellikle "kalfalık eserim" dediği Süleymaniye Camii (1557) ve "ustalık eserim" dediği Selimiye Camii (1575) ayrı bir öneme sahiptir Bu camilerde ve diğer eserlerindeki sanat, Mustafa

Armağan'dan görüşlerini doğrulamaktadır. İkinci benddeki "Bu el" tekrarları anlamı pekiştirmektedir. O eller öyle bir dil konuşmaktadır ki hiçbir kelâma sığmaz. Yazar-şair Muhsin İlyas Subaşı Sinan için, Taşla Konuşan Dehâ" isimlendirmesini yapmıştır, Hatta bu adla bir kitap bile neşretmiştir.

Son olarak, bu yazı münasebetiyle Türk mimarisine eşsiz eserler kazandıran Mimar Sinan'ı; şiiirleriyle de kendisine Türk şiiirinde eşsiz bir yer edinen Zeki Ömer Defne'yi bir kez daha rahmetle anıyoruz.

KAYNAKLAR

Banarlı, Nihat Sami,	Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB, İstanbul 1998.
Kabaklı, Ahmet,	Türk Edebiyatı, C 3, İstanbul 1992.
Kaplan, Mehmet,	Şiir Tahlilleri -2- Dergâh Yay., İstanbul 1992.
Defne, Zeki Ömer,	Denizden Çalınmış Ülke, MEB Yay., İstanbul 1971.
Defne, Zeki Ömer,	Sessiz Nehir, Ana Basım Sanayi, 1985.
Seyidoğlu, Bilge,	Mitoloji Bizim Gençlik Yay., Kayseri 1995.
Subaşı, Muhsin İlyas,	Ağırnaslı Sinan, Ağırnas Belediyesi Yay., Kayseri 2004.

Ârif Nihat Asya'nın Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Ârif Nihat Asya, son dönem Türk şiirinin önemli isimlerinden biridir. Şiir tarihimizdeki bu haklı yerini, çok geniş bir yelpazede verdiği birbirinden enfes şiirleriyle almıştır. “Fetih Marşı”, “Destan”, “Ağıt”, “Kubbeler”, “Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor” “Naat” gibi mükemmel şiirler yazmış, toplumda “Bayrak” şiiriyle “Bayrak Şairi” olarak bilinmiş ve bu şiirle halkın gönlünde taht kurmuştur.

Ârif Nihat Asya, sayı olarak 3000'in üzerindeki şiirleriyle adeta her konuda, her kavrama ve duyguya yer vermiştir. Ondaki bu muhteva çeşnisi biçime de aksetmiştir. Şiirlerinde her üç ölçüyü –aruz, hece, serbest ölçü– kullanmıştır. Ayrıca, gazelden, rubâiye, şarkıya, tuyuğa varıncaya kadar birçok nazım şekliyle şiir yazmıştır. Şiirlerinde, millî, dînî, aşk, aile hayatı ile ilgili konuları, yurt ve dünya meselelerini, yakın tarihi, şahsî hayatı ile ilgili pek çok konuyu ele almıştır. Bu kadar renkli bir şiir anlayışı olan şairi edebiyat tarihleri, herhangi bir edebî topluluk içinde gösterememişler, bağımsız bir şair olarak değerlendirmişlerdir. Kendisi bu durumu şu şekilde açıklar: “Memleket şiir ve edebiyatındaki yarım asırlık değişiklikler, bende bir sıra takip eder şekilde değil, fakat şahsiyetimin türlü cepheleri olarak zaman zaman görülür. Edebiyat hocalığı bana çok eskiyi de tattırdığı için bende yeni ile eski mücadele halinde değil, anlaşma halindedir. Fransız edebiyatını da az çok takip etmek sayesinde dünya edebî cereyanlarına pek kalmadığımı söyleyebilirim. Üslûbumu mevzuumun havasına ve yaşına uygun düşürmeye çalışırım. Bir yazımın öbür yazımı tutmaması bundan olsa gerektir.”

İnceğiz

“Nerelisin?” diye soruyorlar:
İnceğiz köyünde doğmuşum;
İnceğiz'i Çatalca'ya, Çatalca'yı
İstanbul'a bağlamışlar...
İstanbullu olmuşum.

(Kökler ve Dallar s. 158)

diyen şairin hayatı 7 Şubat 1904'te İstanbul'da başlar; ancak hayatının önemli bir bölümü Bolu, Kastamonu, Adana, Malatya, Eskişehir, Ankara, Kıbrıs gibi Anadolu'nun değişik yerlerinde geçer. Şair buralarda öğrencilik, edebiyat hocalığı ve idarecilik yapmıştır.

Henüz yedi günlükken babasını, üç yaşında annesinin evlenip Şam'a gitmesiyle annesini kaybeden şairin çocukluk yılları tıpkı yaşadığı coğrafya gibi çalkantılıdır. Akrabalarının yanında büyüyen Asya'nın çocuk ruhunda bütün bu yaşadıkları derin yaralar açar. İleriki yıllarda yazacağı şiirlerde bu döneme ait izler görürüz.

Mektup

Ârifî'ne kimler yavrum der anne?
Beni evlat bilmez elbet her anne.
Senin evin, senin dizin saadet;
Nerde şimdi öyle mesud bir anne!

...

(Ses ve Toprak s. 235)

Ârif Nihat Asya'nın yaşadığı dönem de yukarıda belirttiğimiz gibi çok çalkantılıdır. II. Meşrutiyet'in ilanı, Balkan Savaşları ve onu müteakip I. Dünya Savaşı ve İstiklâl Savaşı, şairin çocukluk ve ilk gençlik yıllarında şahit olduğu çok büyük toplumsal olaylardır. Bu siyasî ve sosyal olayların yanı sıra kültürel alanda da önemli değişiklikler yaşanmaktadır. Yüzyılın hemen başında bir "beyannâme" ile ortaya çıkan ve "sanat şahsî ve muhteremdir" görüşünü savunan Fecr-i Âtî topluluğu, ardından Genç Kalemler Mecmuası'yla dilde sadelik ve edebiyatta millîlik görüşünü savunan edebiyat tarihlerinin "Millî Edebiyat" olarak adlandırdığı dönem ve diğer gelişmeler... İşte Ârif Nihat Asya böyle bir dönemde şiir ve edebiyata merhaba demiştir.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Ârif Nihat Asya, ilk şiir kitabını 1924 tarihinde çıkarır. "Heykeltıraş" adını verdiği bu eserde daha çok ferdî konuları işler. İçeride dönük bir üslûp benimsediği "Heykeltıraş"ta, daimî bir hüznün dikkati çeker. Ancak, nasıl ki bir insanın hayatında sevinç ya da hüznün daimî değilse, onun da bu ilk şiirlerinde gördüğümüz hüznün yerini daha sonra çıkaracağı şiir kitaplarında başka duyulara bırakır. Ârif Nihat Asya, bu noktada duygu planında da şiirin kendine açtığı her imkânı değerlendirmiştir. "Heykeltıraş"ta

yer alan şiirleri bir arayış ve tereddüdün ürünü olan şiirlerdir. Bunda şahsî hayatı ve yaşadığı dönemin önemli etkisi vardır.

Ölümüm

*Artık ne gülmek var, ne de ağlamak!
Çürütür hisseden bir kalbi toprak,
Çelenkle Yasin de bir ölü için
Bir yaprak, bir nefes öldürülmesin.*

...

(Ses ve Toprak s. 236)

Anneme

*Ben teselli görmemiş bir derdim anneciğim...
Olmasaydı uzakta beni düşünen bir kız
Ve siz (*) olmasaydınız
Varlığımı toprağa sererdim anneciğim.*

...

(Ses ve Toprak s. 228)

Yukarıda örnek olarak aldığımız ilk dönem şiirleri onun o zaman ki hâlet-i rûhiyesini yansıtmaktadır. Dînî yönü oldukça güçlü olan şair ölümlerin ruhu için okunan "Yasin"i eleştirirken; ikinci örnekte yine dinin yasakladığı intiharı bile düşündüğünü ancak bunu engelleyen sebepler olduğunu söylemektedir. Ârif Nihat Asya, Asya soyadını almadan önceki bu ilk dönem şiirlerini kabul etmese de onun edebî kişiliği ve şairlik macerasını bilmemiz açısından bu şiirleri bize yol göstermektedir.

Ârif Nihat Asya, ikinci şiir kitabı olan "Bir Bayrak Rüzgar Bekliyor"u yayınladığında tarih 1946' dır. Burada ilk şiir kitabından tamamen farklı bir muhteva söz konusudur. Eserde ferdî konulardan ziyade millî ve destânî konulara yer vermiştir. İlk kitabındaki daîmi hüznün yerini daîmi coşkuya bırakır. Yaptığı ikinci evliliğin bu coşkuda etkisi olsa gerektir.

Mutluluk

*Ne şiiirden, ne de şöhrettendir:
Mutluluk, Ârif'e Servet'tendir!
(Fatihler Ölmez ve Takvimler s. 137)*

Servet Hanım, Asya'nın Adana Erkek Lisesinde tanışarak evlendiği ikinci eşidir. Şairle aralarında İstanbullu olmalarından tutun, anne ve babasız büyümelerine, ikisinin de marazî derecede hassas olmalarına kadar birçok ortak yönleri vardır.

"Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor" adlı eserinde, "Ağıt", "Destan", "Selim'ler", "Bayrak" ve "Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor" gibi millî ve hamasî duyguların işlendiği şiirler yer alır. Bu duygulara örnek olması açısından aşağıdaki şiiri alıyoruz:

Ağıt

...
Şu yakın
Suların kolu neden bükülmez?
Fırat niçin, Dicle niçin, Aras niçin
Benden doğar, bana dökülmez?
Ben ki, ateşle konuşurdum, selle konuşurdum
İtil'le, Tuna'yla, Nil'le konuşurdum.
"Sangaryos"u Sakarya yapan,
"İkonyum"u Konya yapan
Dille konuşurdum.
(Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor s. 13)

"Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor"da şairin şahsî konuları ihtiva eden şiirleri de vardır. Bunlardan "Affi Umûmî" adını taşıyan şiirinde bunu görebiliriz. Ârif Nihat ileri derecede çiçek hayranıdır. Çalışırken çiçeklerinin arasına malzemelerini serip çalışmaktan zevk alır. Hatta Edirne'ye tayin olup da giderken çiçeklerini bir kamyon iki özel araba ve bir cipe doldurarak eşe dosta dağıtmışlardır. "Affi Umûmî"de ve diğer bazı şiirlerinde ayrıca anjanbman (şiirde anlamın tamamlanmadığı dizeden ardından gelene geçmesi) tekniğini kullandığını görürüz.

Affi Umûmî

*Bahçemi beğenmeyen çiçekleri de
Soframı hor gören yemekleri de
Geçmişleri de gelecekleri de
Affettim.*

(Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor s. 32)

Ârif Nihat Asya'nın şiirlerinde söz sanatları etkili bir biçimde kullanılır. Asya, dede tarafından Tokatlıdır. Aşağıya aldığımız şiirinde dedesinin mezar taşının bile kaybolduğunu güzel bir hüsn-i ta'lil sanatıyla ortaya koyar.

Kapısız Hacı Ahmet

...

*"Hu" kapamış gözlerini başında
Uykusu gelmiş artık taşında*

(Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor s. 44)

Şair 1956'da yayınlanan "Kubbe- i Hadra" adlı şiir kitabında daha farklı bir tarzda şiirlerini yazmıştır. "Kubbe- i Hadra", yeşil örtü demektir. Halen Konya'da Mevlânâ müzesi olan tekkenin adıdır. 1933'ten beri Mevlevî olduğunu bildiğimiz şairin hayatında Mevlânâ ve Konya'nın yeri büyüktür "Kubbe- i Hadra" da aruz ölçüsüyle ve gazel tarzında yazdığı ağıdalı bir dil kullandığını görürüz. Asya, buna "gömülülerden de okuyucularının olduğunu" söyleyerek açıklık getirir.

*Her etek tennûredir,
Her satır bir suredir,
Her eda mana demek...
Konya Mevlânâ demek!*

*Burda yer gök ihtizaz...
Burda boş dönmez niyaz;
Burada yoktur "la!" demek...
Konya Mevlânâ demek!*

(Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor s. 288)

Ârif Nihat Asya, rubâî sahasında da söz sahibidir. 2000 civarında rubâîsi vardır. 1953-1954 yıllarında rubâî yazmaya başlayan şair, klasik rubâîden farklı olarak rubâîye

başlık koymuş, muhaverelere yer vermiş, ismini son mısradaki kullanmıştır. Bütün bunları “rubâide rönesans” olarak değerlendirir.

Başbuğ

“Ney, ney!...” diye, *Mesnevî’den dile gel;*
Gülden güle git gazelde, gülden güle gel!...
Ey Pîr, rubâide de bir başbuğ olup,
Ardından bin altı yüz rubâi ile gel!
 (Rubâiyyat-ı Ârif 2- s. 11)

Rubâîlerim

Göğsümde yürek, gözümde dünya varken
Aylar, yıllar nasıl geçer burada? Diyen
Fark etmeyecekti yılların geçtiğini
Her gün okusaydı bir rubâî senden.
 (Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 318)

Bu kadar muhtasar bir değerlendirmeyeyle Ârif Nihat Asya’nın şiir dünyasını anlamamız elbette mümkün değil. Ardında on mensur şiir-nesir, yirmi üç şiir kitabı bırakan bu velûd şairimizin genel olarak şiirleri ve edebî şahsiyeti üzerinde bir değerlendirme yapmaya çalıştık. Bu yazının asıl amacı yazının başlığından da anlaşılacağı üzere Ârif Nihat Asya’nın şiirlerinde “Kayseri”. Şairimiz acaba Kayseri’ye şiirlerinde nasıl yer vermiş, onun değerlendirmesi yapılacaktır.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Ârif Nihat Asya’nın şiirlerinde çok sayıda yer ismi geçer. Geçen bu yer isimlerinden biri de güzel şehrimiz Kayseri’dir. Şairimizin Kayseri’ye has bir şiiri yoktur. Ancak Kayseri denilince hemen akla gelen Erciyes’e müstakil bir şiir yazarken biri mensur-şiir kitabı olan “*Terazi Kendini Tartamaz*”da diğer ikisi öteki şiir kitaplarında olmak üzere Mimar Sinan’a “Sinan” adını verdiği üç şiir yazmıştır. Bunların dışında bizim çalışmamızda içerisinde Kayseri ile alakalı olan her mısra değerlendirilmiş, Kayseri’nin değerlerine yer verdiği için yazımıza alınmıştır. Buna göre müstakil şiirleriyle beraber Ârif Nihat Asya’nın şiir kitaplarının tam yirmi bir yerinde Kayseri ve Kayseri’nin değerlerinin ismi geçer. Bunlar: *Bünyan, Erciyes, Ahmet Remzî Akyürek, Mimar Sinan.*

Halıcılığıyla ünlü Kayseri'nin şirin ilçesi Bünyan şairimizin bir rubâîsinde karşımıza çıkar.

Çınar

*Bir kutlu çınar, uzandığım toprakla...
Endamım seyreder, akan ırmakla;
Sermiş yere Bünyan işi seccadesini...
Dallarsa selam verip selam almakta.*
(Rubâiyyat-ı Ârif 1- s. 8)

Süleymaniye

*Dağ parçası kubbeler... ufaktan, iriden:
Gel, haşmeti gör yandan, ilerden, geriden;
Bir mucize devrinde Sinan Erciyes'i
İstanbul'a dikmiş, getirip Kayseri'den.*
(Rubâiyyat-ı Ârif 1- s. 258)

Yukarıya aldığımız rubâî şairin Kayseri ile ilgili olarak belki en fazla bilinen rubâîsidir. Teşbih mükemmeldir. Süleymaniye'nin hâkim tepeden görüntüsü Erciyes'i çağrıştırmaktadır.

Erciyeş

*Bir ülkeye -artık- otağım, hâkimdi;
Bilmem ki -sabah- yerdeki boysuz, kimdi?
Çıktım, dolanıp tırmanarak, Erciyeş'e...
Ârif değilim Erciyeş'im ben şimdi.*
(Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 27)

Aşağıdaki rubâî şairin Üsküdar Mevlevîhanesi şeyhi iken tanıştığı Kayseri'nin meşhur şairlerinden Ahmet Remzî Akyürek'e ithafen yazılmıştır. Ayrıca "Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor" s. 229'da yine Ahmet Remzî Akyürek'e ithaf edilen bir gazel vardır.

Döner Kümbet

Yönler ne demek; âşık için neymiş yön?
Hor görmesin–artık– sağı sol, arkayı ön!
Bir kutlu semahane bilip Kayseri’yi,
Ey kutlu çadır, böyle, nesiller boyu dön!
(Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 151)

Sinan

Taştan mı senin sanatın, altından mı?
Yokmuş ustan, hocan... Bu, bir noksan mı?
Mermerde çiçekler açan sihrinle,
Ey Kayserilim, Sinan mısın, nisan mı?
(Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 204)

Selimiye

İlahi işaretle yapmış Sinan;
Bu mabed Selim’in Selimiye’si!
Bütün bir Edirne’ydi–çepçevre–dün;
Bütün bir vatan, şimdi, külliyesi!
(Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 216)

Evrad

Evrad onun inşâdıdır inşâdımdan;
Kalmış bana Remzi Dede üstadımdan...
Olsun olacak...yeter ki, Ey Pîr beni
Mahrum bırakmasınlar Evradımdan!
(Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 253)

Selimiyye

*Gelmiş gibiyim özlediğim son yurda;
Koynunda onun, renk de tatmış nur da...
Mabedleri, dünyada, bütün kıt'aların,
Gelsin de Sinan, ibadet etsin burada!*
(Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 255)

Altın Devri

*Osmanlıya Barbaros mülakât olacak;
Her yerde zafer onlara sakî olacak...
Bir çağ ki bu hakanı Süleyman Sultan,
Mimarî Sinan, şairi Bâkî olacak!*
(Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 297)

Şair aşağıdaki rubâîsinde 1967'de oynanan ve kanlı biten Kayseri-Sivas maçını konu etmiştir.

Kayseri- Sivas Maçı

*Bir saha savaş sahası ağlar pusu mu?
"Futbol" diye tutturduğunuz nesne bu mu?
Bir tek maçınızda elli kurban ne demek;
Sahra topu muydu, sizce top, dağ topu mu?*
(Rubâiyyat-ı Ârif 2-s. 307)

1971 tarihinde yayınlanan ve şairin şiirlerinden seçmelere yer verilen "Şiirler" adlı kitapta ebcedle Selimiye'nin açılışına bir tarih düşürme vardır. Burada da Mimar Sinan'ın ismi geçer. Aynı şiir "Fatihler Ölmez ve Takvimler" adını taşıyan kitapta sayfa 90'da Hicrî 982 tarihi ile yer almaktadır.

Selimiye'nin Açılışı

*Kutlu olsun başarın...gayri, Sinan
Seni, her dil anacak her yerde...
Dedi tarih sana sümbül getirip,
"Bunu açtırdı elin mermerde."
(Şiirler s. 98)*

"Ses ve Toprak" adlı şiir kitabında serbest ölçüyle yazılmış "Sinan" adını taşıyan oldukça uzun bir şiir vardır. Bu şiirde şair Mimar Sinan'ın mimarîdeki dehasını över. Buraya şiirden kısa bir bölüm alıyoruz:

Sinan

*Kendi köprüsünden geçen,
Kendi sebilinden içen;
Açınca kanatlarını
Kendi kubbesinde uçan;
Yerde altın eden,
Gökteki gümüş hilali;
Eliyle göklere yazan;
Lafzâ-i Celâli;
Kendi şerefelerinden ezanlar duyan;
Kendi yaptığı beşikte -mışıl mışıl- uyuyan,
Büyük mimâr,
Büyük insan
Sinan!...
(Ses ve Toprak s. 125)*

"Fatihler Ölmez ve Takvimler"de üç tane tarih düşürme ile yazılan şiirde Kayseri vardır. Bunlardan biri Ahmet Remzî Akyürek'in vefatına yazılmıştır. Birinde yine Remzî Dede'nin ismi geçerken, son olarak şairin tanıdıklarından bir çiftin evlenmelerinden dolayı düşürdüğü tarihte Erciyes'in ismini yine Erciyes olarak görürüz.

Ahmet Remzî Dede

Hicrî 672

*Söz açıp hatırasından bugün, "Ahmet Remzî
Akyürek" derken uzaklar, diyorum ben: "Dede ol!"
Adı, tarih oluyor –böylece– Pîr'in göçüne...
Bellidir kendini fâni tanımış Pir' de O!
(Fatihler Ölmez ve Takvimler s. 131)*

Osman Akkaya

Hicrî 672

*Teşbihin, Remzî Dede teşbihi olur!
Şahsın, onun en yerinde tercihi olur!
Konya'n sana seslense "Ey Osman!" diye, bu
Söz, ilk Şeb-i Arûs tarihi olur!
(Fatihler Ölmez ve Takvimler s. 132)*

"Kökler ve Dallar" da yer alan üç şiirde yine Kayseri'ye rastlarız. Kayseri bu üç şiirin ikisinde Sinan olarak, birinde yine Erciyeş olarak karşımıza çıkar. Şimdi bu şiirlerden bazı bölümleri buraya alıyoruz. Ayrıca aşağıya alacağımız şiirlerde ismi geçen Mustafa Öztürk bir dönem Kayseri Türk Ocağı Başkanlığı da yapmıştır.

Mustafa Öztürk'le Nevin Erdoğmuş

19/Eylül/1971

Kayseri

*Bu akşam Erciyeş eteklerinde
Değiştirdi bir kız daha evini:
Nevin'e "Nevin'im" dedi Mustafa;
Öztürkler getirsin yurda Nevin'li!
(Fatihler Ölmez ve Takvimler s. 173)*

Mustafa Öztürk'le Nevin Erdoğan'ın Düğünü

Milâdi 1971 Hicrî 1391

*Nerde olursa olsun adı sanı anılıp
Dile getirilse Erdoğan'ın Nevin'i,
Henüz kaderden başka kimse bilmezken,
Onun söyler gibiydi bu en mutlu tarihini.*

(Fatihler Ölmez ve Takvimler s. 173)

“Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor”da hece ölçüsüyle yazılan “Kubbeler”de yine Sinan’ın ismi geçer. Hamâsî duyguların yoğun olduğu bu uzun şiirden yine buraya kısa bir bölüm alıyoruz.

Kubbeler

*Dün başlar seferber, eller seferber;
Kurşun eritildi, mermer çekildi.
Bunlar, bu kubbeler, bu minareler
Akçayla olacak şeyler değildi.
Biri hattın; biri mermerin, tuncun,
Kurşunun sırrını aramış bulmuş;
Yesârî elinde “Lafzâ-i Celâl”
Sinan’da kubbeyle minare olmuş.*

(Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor s. 76)

Kayserili şair-yazar Abdullah Satoğlu, 2003 tarihli Erciyes Dergisi’nde Ârif Nihat’ın Kayseri ile alakalı şiirlerini değerlendirdiği yazısında, 1971 yılında çıkan “Lale Üstüne” adlı şiir kitabı için ve 1972 yılında doğan ikiz çocukları için yazdığı tarih düşürmelere yer verir. Kayseri ile alakalı olduğunu düşündüğümüz bu tarihleri aşağıya alıyoruz.

*O, kokladığını bilen bir çiçek
Renkleri var hâle hâle üstüne.
Ey an Laleden bal al ve sonra
Laleye şiir yaz, lale üstüne.
Abdullah’ın, dal budak salsın çınarı
Dünyaya ikiz gelin Satoğulları...*

Ârif Nihat Asya, nesir kitaplarında da şiir üslûbunu kullanmıştır. Bu araştırmamızda şairin şiir kitapları üzerinde durulmuştur. Ancak mensur-şiir saydığımız “*Terazi Kendini Tartamaz*” adlı eserinden “*Sinan*” adını taşıyan bölümü buraya almayı uygun gördük.

Sinan

Evler, konaklar, saraylar, türbeler, kışlalar, kaleler, bentler, su terazileri, kemerler, çeşmeler, sebiller, şadırvanlar, köprüler, şifâhâneler, imaretler, medreseler, mihraplar, minâreler, kub-beler yapan büyük insan Sinan... Söyle: Zindan da yaptın mı? (Terazi Kendini Tartamaz 9/Nisan/1962 s. 10)

Son olarak, şiir ve edebiyatımızda verdiği eserlerle sevilen ve büyük itibar gören “*Bayrak Şairi*”miz Ârif Nihat Asya’ya Allah’tan rahmet diliyorum.

KAYNAKLAR

- Asya, Ârif Nihat, Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor (Aynalarda Kalan, Köprü, Kubbe-i Hadra) ÖtükenYay., İstanbul 1997.
- Asya, Ârif Nihat, Kökler ve Dallar (Emzikler, Büyüyün Kızlar Büyüyün) Ötüken Yay., İstanbul 1997.
- Asya, Ârif Nihat, Duâlar ve Âminler (Divançe-i Ârif, Kundaklar, Basamaklar) Ötüken Yay., İst. 1999.
- Asya, Ârif Nihat, Ses ve Toprak (Heykeltıraş) ÖtükenYay., İstanbul 1976.
- Asya, Ârif Nihat, Fatihler Ölmez ve Takvimler (Yürek) Ötüken Yay.,İst. 1976
- Asya, Ârif Nihat, Rubâiyyat-1 Ârif 1 (Kıbrıs Rubâîleri, Nisan,) Ötüken Yay., İstanbul 1976.
- Asya, Ârif Nihat, -Rubâiyyat-1 Ârif 2 (Kova Burcu, Avrupa’dan Rubâîler, Yerden Gökten) Ötüken Yay., İstanbul 1976.
- Asya, Ârif Nihat, Şiirler, MEB, İstanbul 1971.
- Asya, Ârif Nihat, Terazi Kendini Tartamaz, Defne Yay., Ankara 1967.
- Erciyes Dergisi, 2003, s. 307-308.
- Yıldız, Saadettin, Ârif Nihat Asya’nın Şiir Dünyası, MEB, İstanbul 1997.

İbrahim Sever'in Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Kayserili şairimiz İbrahim Sever'in biyografisini şiir diliyle, kendi kaleminden takip etmek istiyoruz. (Parantez içinde verilen milâdî tarihler tarafımızdan eklenmiştir.)

Şiirle Ben

*Kayseri'dir ilimiz bilmek istersen eğer
Soyum Molla İlyas'tır adım İbrahim Sever*

*Köyüm Argıncık köyü bağlıyız biz merkeze
Tercüme-i hâlimiz malum olsun herkese*

*Yedi çocuk babası yirmi dört (1906) doğumluyum
Annem Rabia Hanım ben İlyas'ın oğluyum*

*Pek küçüktüm mektebe giderdim mini mini
Çoğun okurdum hece ezberlerdim kimini*

*Üç yüz otuz yedide (1919) mektup senet yazardım
Yeni usûl bilgiden az çok okur sezerdim*

*Otuz sekiz (1920) Mayıs'ta evlendirdi pederim
Ben de tahsilden kaldım bu kadarmış kaderim*

*Dokuz yüz otuz yılı sonunda oldum asker
Genişledi kalbimde şairliğe hevesler
(Güz Gülleri s. 5)*

Beni

İzmir'de iki yıl askerlik yaptım
Dağlarda talimde çok silah çattım
Askerden gelince sanma boş yattım
Soktu geçim için kayrete beni

Otuz sene çiftçilikle çalıştım
Emsâlîmle gece gündüz yarıştım
Hele şükür umduğuma kavuştum
Kondurdu yüce hak devlete beni

Tarla aldım ev yaptırdım üç tane
Üç oğlan dört kızım geldi meydana
Kazandım harcadım üç beş her yane
Son günümde gömdü servete beni
(Güz Gülleri s. 135)

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Kendini mısralarla yukarıda daha edebî anlatan şair, 1974'te hayata gözlerini yumar. "Güz Gülleri" adını taşıyan şiir kitabı 1971 tarihinde şair-yazar Muhsin İlyas Subaşı'nın çabalarıyla basılır. Bu kitapta toplam 275 şiir bulunmaktadır. Şiirlerinde 7'li, 8'li, 11'li, 14'lü ve 16'lı hece ölçüsünü kullanan şair; beşerî, dînî (tasavvufî), millî konuların yanı sıra, çok sayıda didaktik tarzda şiir kaleme almıştır. Didaktik bir üsûpla yazdığı şiirlerde daha çok 14'lü hece ölçüsünü kullanmıştır. Muhteva ve biçim olarak bu şiirler bize Ahmet Yesevî'nin "Hikmet'lerini çağrıştırmaktadır. Öğretici şiirlerinde, doğal afetlere karşı tedbir, iyilik, çalışmak, doğruluk, bilgi, okumak, terbiyeli olmak, yardımlaşma, adalet, dedikodu ve yalanın çirkinliği, içkinin kötülükleri, hayırlı evlat gibi pek çok konu üzerinde durur. Bu konulardan çalışmayla ilgili bazı şiirlerini paylaşmak istiyoruz:

Haktan Gelen Ferman

Çalış be kardeşim hiç durma çalış
Çalışmaktır hayat veren insana
Çalışta umduğun her şeye kavuş
Ye iç hem de para doldur kasana
(Güz Gülleri s. 132)

Çalışmak

Aziz kardaş İslâm dini aziz din
Yapıyorsun kötülüğü sen kendin
İyi düşün bu din sana ne diyor
Çalış kazan helâl lokma ye diyor
(Güz Gülleri s. 144)

Çalış Arkadaş

Ne kazandın arkadaş acep bu güne değin
Karşılığı yok mudur verilen her emeğin
Çalışmaktır sevgilim çalışmakta kayemiz
Çalışırsa bir insan her işinde tertemiz
(Güz Gülleri s. 158)

Yukarıya aldığımız birkaç örnekte ve daha pek çok şiirde şair çalışmanın faziletleri üzerinde durur, bunun İslam dininin de bir emri olduğunu belirterek, insanları üretmeye, çalışmaya çağırır.

Millî konuları işlediği şiirlerinde şair Türk tarihine bir bütün olarak yaklaşır. Eski Türk devletleri, Selçuklular, Osmanlılar ve Türkiye'yi bir zincirin halkaları gibi değerlendirilir. Türk'ün eski kahramanlıklarına telmihler yapar. Dışarıdan gelen veya gelebilecek olan tehlikelere karşı dikkat çeker.

Geçmişin altın sayfaları her ne kadar göz kamaştırırsa da bugünkü gelinen noktada birçok eksliğimizin olması şairi kaygılandırır. Bunların giderilmesine yönelik ikazlarda bulunur. Bu konuları işlediği şiirlerinden de alıntılar yaparak mevzuu pekiştirmek istiyoruz:

Türkiye'm

Benim güzel Türkiye'm sen ne şirin bir yurtsun
Uzanır gider batıya dağ ovalar yan yana
Bir mevsimde karın var bir mevsimde bulutsun
Hayran olmadık var mı bu dünyada hiç sana
(Güz Gülleri s. 96)

Türk Dünyanın Temeli

Bu yurdun sahibiyiz bize şanlı Türk derler
İnsanlık tarihinde neler yaptık bilirler.
İlk çağlardan başlayıp insana öncü olduk
İşledik madenleri maden devrini kurduk
Ey yüce Türk ulusu hür doğdun hür yaşadın
İnsanlığa şan verdin dillerde destan adın.
(Güz Gülleri s. 214)

Osmanlılar

Kayıhan kolundandır Osmanlı sultanları
Kızıl kana boyardı yiğitler meydanları

İlk vuruşma Ankara ovasında olmuştu
Ovanın her tarafı leşlerle dolmuştu

Bir tarafta Selçuklular bir tarafta Bizanslı
Saf olmuşlar durmuşlar dinle şimdi bu faslı

Osmanlılar denmişti devletinin adına
Altı yüz yıl yaşadı doyulmazdı tadına
(Güz Gülleri s. 256)

“Halk dilini ve hece veznini kullanmak suretiyle geniş bir kitleye hitap etmiş” bulunan Dinî-Tasavvufî Türk şiiri, başlangıcından günümüze gelinceye kadar birçok şairin “fıkrî ve zühdî” gayretlerinin ifade vasıtası olmuştur. İbrahim Sever'de şiirlerinin büyük bir bölümünde bu gayretin içerisinde. Dinî muhteva taşıyan şiirlerinde İslam

ve insan, Allah ve peygamber sevgisi, Kur'an, ölüm gibi konuları işler. Bu şiirlerinden hareketle şairin iyi bir insan ve samimi bir Müslüman olduğunu söyleyebiliriz.

Allah'ın emirlerine sıkı sıkıya bağlıdır ve gönlü Allah-Peygamber sevgisiyle doludur.

Ya Resulâllah

*Ağlayı ağlayı kapuna geldik
Şefa'at et bize Ya Resulâllah
Tanrı'nın emrine hep boyun eğdik
Şefa'at et bize Ya Resulâllah
Kılavuz olmadan gidilmez yola
Issız dağ başında yapılmaz mola
Seni şafî yapmış Tanrı her kula
Şefa'at et bize Ya Resulâllah
(Güz Gülleri s. 18)*

Her Taraf Senin

*Şanı Yüce Rabbimiz
Mekân senin can senin
Biliyoruz biz kimiz
Şeref senin şan senin

Sen yarattın bizleri
Nurlandırdın gözleri
Dile verdin sözleri
Okunan Kur'an senin
(Güz Gülleri s. 110)*

Kur'an

*Kur'an'ın hükümleri sarıh kayeta
Ona uymayanların akılları kaçıktır

Davet eder insanı medeniyet yoluna
Tanrı bunu bilmeye akıl vermiş kuluna*

İnsandaki bilgiler bütün onun eseri
Ölçülemez Kur'an'ın bir kıymetle değeri.
(Güz Gülleri s. 197)

Mezarlar Yine Mezarlar

Şu mezar taşları neye işaret
Sorarsan cevabın vereyim sana
Acep bu taşlarda var mı keramet
Söyle de hakikat çıksın meydana

Mezarda yatanlar duaya muhtaç
Bazısında külah bazısında taç
Fatiha bunların derdine ilâç
Sakın yanlış diye düşme gümana
(Güz Gülleri s. 45)

İbrahim Sever, şiirlerinde beşerî aşka da yer vermiştir. 10'dan fazla şiirinde bu temayı işlemiştir.

Bir Masal Aşk

Hasretinden ağlarım gece sabaha kadar
Kaçma benden sevgilim kaçtığın artık yeter
Şu perişan gönlümü bir defa alsan ne var
Dünya'da sensiz hayat bana ölümden beter

Gece gündüz yanarım alevsiz ateşlerde
Yüreğimde bir sızı sızılar perde perde
İnsaf eyle sevgilim dayanılmaz bu derde
Virân olur hânemiz bir gün baykuşlar öter
(Güz Gülleri s. 60)

Yukarıda yapmaya çalıştığımız muhtasar değerlendirmenin ardından şairin Kayseri şiirleri üzerinde duracağız:

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

“Güz Gülleri”inde Erciyes’e yazılmış iki şiir yer almaktadır. Erciyes’in büyüleyici güzelliği karşısında şair kalemine sarılır ve Erciyes’i bir gelin gibi süslenmiş karlı başıyla, bağıyla, bahçeleriyle tasvire koyulur:

Erciyes’in Başına

*Karlar yağmış Erciyas’ın başına
Hazırlanmış Kayseri’nin kışına*

*Beyazla süslenmiş güzel Erciyas
Bağı bahçeleri her şeyleri has
Ağalar yatağı Hisarcık Talas*

*Duvak konmuş Erciyas’ın başına
Hazırlanmış Kayseri’nin kışına*

*Duruşun bakışın sanki bir gelin
Yılanlı Alıdağ kolun hem elin
Gören insan hayranındır hep senin*

*Duvak konmuş sevgilinin başına
Hazırlanmış Kayseri’nin kışına*

*Kuzeyinde erimeyen karları
Eteğinde bahçeleri bağları
Kayseri’den geçer gider yolları*

*Hiç birisi uzanamaz başına
Doyum olmaz Kayseri’nin kışına*

*Ne güzeldir ne şirindir Erciyas
Yazın yeşil kışın gelince bembeyaz
İlkbaharın hasretine dutar yaz*

*Duman dolar Erciyas’ın başına
Âşıkların hiç de gitmez hoşuna*

*Önünde Kayseri sağında Talas
Karşısında Erkilet kim derdi ki bakmaz
Mimar Sinan, Gesi, Koca Ağırnas*

*Bağlıdırlar Erciyas 'ın başına
Hayrandırlar gözlerine kaşına
(Güz Gülleri s. 26)*

Erciyas mükemmel bir silüet olarak birçok şairi etkilemiştir. Ağrı Dağı'ndan sonra hakkında en çok şiir yazılan dağ, sanırım Erciyas'tır. Belki de ileride "Ağrı Dağı Şiirleri"nde olduğu gibi "Erciyas Şiirleri" adını taşıyan bir antoloji de hazırlanabilir.

Şair bu muazzam dağı başı süslü bir efeye benzetiyor, ayrıca Erciyas buz gibi sularıyla münbit bir dağdır, onun buz gibi sularından kana kana içen rengârenk çiçekler her yana burcu burcu kokusunu dağıtır. Erciyas'ın şanını bilen hayranları dört bir taraftan onu ziyaret gelir. Dertlilerin şifası, bolluk-bereket yatağı, Kayseri'nin gülü Erciyas'i anlatmak şair için bir şereftir.

Erciyas

*Şu sihirli dağa bak tepesinde bulut var
Çok uzaktan görünür Erciyas'ın tepesi
Bulutların altında süttten beyaz yağın kar
Orta Anadolu'nun başı süslü efesi
Çok zaman saklı durur bulut altında bu baş
Yaz gelince bulutlar sıyrılır yavaş yavaş
Karlar erir su olur akar dağlardan düze
Birçok engeller aşar köpükler yüze yüze
Çoğalır nehir gibi yenilemeyen sel olur
Ovalara inince her taraflar göl olur
Yaylaları açılır yeşerir çayır çimen
Hiç durmasın otlansın koyun kuzular hemen
Çeşitli çiçek açar bu dağların başında
Burcu burcu gül kokar toprağında taşında
Soğuk sulu pınarlar şırıl şırıl akarak
Uyandırır herkeste içilmeye bir merak
İki yudum içte gör ciğerini buz keser
Yüce Tanrı'dan bize bedelsizdir bu eser*

Erciyes yaylasına her taraftan gelirler
Dünyamızda yaşıyor insanlar hep bilirler
Canımıza can katar gülü havası suyu
İnsan nasıl uyurmuş uyu da gör uykuyu
Ne kadar yorgun olsan çelik gibi olursun
Dertli kederli olsan şifasını bulursun
Sen yurdumun gülüsün ünlü şanlı Erciyes
Seni anmak şereftir benim için her nefes
Bir kahraman gibisin yiğitçedir duruşun
Bağlarında duyulur besteleri her kuşun.
Bahar yaz aylarında sana geçer insanlar
Gökteki yıldız gibi pırıl pırıl her yanlar
Tanrı'ya emanettir senin şanın şerefın
Yazın yeşil atlası kışın giyersin kefin.
(Güz Gülleri s. 217)

Müstakil olarak yazılan şiirlerin ardından Kayseri'yi hatırlatan unsurların geçtiği mısraları alarak yazımızı noktalyoruz:

Aşk Serüveni

Ferhat Şirin için deldi kayayı
Kerem Aslı için çekti cefayı
Dünyada Şahsenem sürdü sefayı
Âşık Garip gibi gülen olmadı
(Güz Gülleri s. 48)

Şairler

Akkavak kızını Bey Böğrek aldı
Aslıhan Kerem'i dertlere saldı
Ferhat Şirin öldü saha ne kaldı
Her devir şairi bunu inceler
(Güz Gülleri s. 81)

Mimar Sinan, Türk şiirinde sanatın ve zarafetin temsilcisidir. Ortaya çıkardığı birbirinden mükemmel yapılar şiirlerde kendisine telmihte bulunulmasını sağlamış ve birçok şair onun eserlerini ismiyle birlikte zikretmiştir.

İstanbul

*O camiler kubbeler Tanrı'nın vedası
Sevimli minareler Sinan'ın harikası
(Güz Gülleri s. 174)*

Türk Dünyanın Temeli

*Osmanlılar devrinde yapıcı Mimar Sinan
Ne eserler yaptırmış ondaki olan iman
(Güz Gülleri s. 214)*

Selam

*Varlıkla yaşıyordu her yerde ehl-i iman
Yüzlerce eser verdi bu yurda Mimar Sinan
(Güz Gülleri s. 263)*

Anadolu Tarihi

*Binlerce eser verdi Fatih, Yavuz, Süleyman
Bunların baş mimarı olmuştu Mimar Sinan
(Güz Gülleri s. 297)*

KAYNAKLAR

- Sever, İbrahim, Güz Gülleri, As Matbaası, Ankara 1971.
Türk Dünyası El Kitabı (Edebiyat), C. 3, Ankara 1992.

Behçet Kemal Çağlar'ın Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Cumhuriyet Dönemi şairlerinden Behçet Kemal Çağlar (Ankaralı Âşık Ömer), 23 Temmuz 1908'de Erzincan'da doğar. Aslen Kayserilidir. Babası Şaban Hami Bey, Kayseri'nin Bünyan ilçesine yerleşmiş Bürüngüz isimli Türkmen oymağındandır. İlk, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamlayan Çağlar, Zonguldak Yüksek Maden Mühendisliği Okulunu bitirir (1929). Aynı yıl staj için Belçika'ya gider. Dönüşte Maden Arama Enstitüsü'nde maden mühendisi olarak çalışır. Ortaokul sıralarında iken yazdığı bir şiirle Atatürk'ün dikkatini çeken Çağlar, ömrü boyunca Atatürk'ün maddi ve manevi himayesini görmüştür. Bu doğrultuda 1934'te şiir ve edebiyat konularında bilgisini artırmak için İngiltere'ye gönderilir. 1935'te yurda dönen Çağlar, Halkevleri müfettişliğinde bulunur ve yurdu baştanbaşa dolaşarak Halk şiirini ve sanatını tanıma fırsatı bulur. 1943'te Erzincan milletvekili olarak meclise giren Çağlar, 1948'de milletvekilliğinden ve partisinden istifa eder. Bunu kendisi şu cümlelerle açıklar: *"1948 başlarında, lâiklik ve devletçilik ilkelerinde Atatürk'ün yolundan çıktığımı gördüğüm için saflarımdan ayrılmaya karar verdiğim partinin bana verdiği mebusluğu, meclis kürsüsünden istifa etmek suretiyle bıraktım."* 1949'da İstanbul'a yerleşen Çağlar, burada Şadırvan isimli bir dergi çıkarır. Ayrıca İstanbul Radyosunda Müşavirlik ve Robert Kolej'de Edebiyat Öğretmenliği yapar. Bir dönem TRT yönetim kurulu başkanlığı da yapan Çağlar, 24 Ekim 1969'da ölür.

Ölümünden sonra Enver Naci Gökşen'in hazırladığı "Behçet Kemal Çağlar" adlı bir tanıtma kitabı 1970'te TDK tarafından yayınlanmıştır.

Behçet Kemal Çağlar'ın yayınlanmış eserleri şunlardır:

Şiir: "Erciyes'ten Kopan Çılg" (1932), "Burada Bir Kalp Çarpıyor" (1933), bütün şiirlerini "Benden İçeri" (1966) adlı kitapta toplayan Çağlar'ın, ölümünden sonra "Son Şiirlerim" (1970) adlı eseri yayınlanır.

Manzum Piyesleri: "Çoban" (1932), "Atilla" (1935), "Tank" (Abdülhak Hamit'ten sadeleştirme) (1960).

Seyahat Notları: "Hür Mavilikte" (1947).

Biyografi:“Hasan Âli Yücel”(1937), “Namık Kemal” (1954).

Diğer eserleri:“Kur’an-ı Kerim’den İlhamlar” (1966), “Dolmabahçe’den Anıtka-
bir’e”(1955), “Battal Gazi Destanı” (1968), “Malazgirt Zaferi’nden İstanbul’un Fethine”
(1971), “Bugünün Diliyle Atatürk’ün Söylevleri” (1968).

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Behçet Kemal Çağlar’ın “Kimlik Kâğıdım” adlı şiiri bize hayatı hakkında bilgi vermekle birlikte, şairin edebî zevkinin oluşmasında / gelişmesinde nelerin etkili olduğu; şiirlerinde muhteva olarak neleri ön planda tuttuğu, ayrıca üslubu hakkında da bilgi vermektedir:

Kimlik Kâğıdım

Yalın ayak basardım yaz kış toprağa;

Odun toplamaya giderdim dağa;

...

Anam, başucuma gelir, gizlice,

“Keloğlan” masalı söyler giderdi.

...

Gurbette vatanı yaman özledim,

Yine acıkınca çaman özledim,

...

Ben ki hep bu dağın-taşın çocuğu;

Yüz yıl geçse on beş yaşın çocuğu.

(B. İ. s. 136)

Behçet Kemal Çağlar Kayseri Lisesi’nden Faruk Nafiz Çamlıbel’in öğrencisidir. Çağlar’ın şiire karşı olan ilgisi Faruk Nafiz’in dikkatini çeker ve onun yetişmesinde etkili olur. “Benim Namzetliğim” adlı şiirinde bunu şu şekilde ifade eder:

...

İzimi bıraktım karda, karada,

Şiir karaladım ara, sırada,

İki yıl hocalık ettim orada,

Hem de yetiştirdim Behçet Kemal’i!

(Kayseri Lisesi Dergisi, Mart 1997, S. 10)

Behçet Kemal Çağlar, Türk şiirinin tok sesli şairlerinden biridir. Değişik konularda ve türlerde kaleme aldığı şiirlerinde hep onun gür sesini duyarız. Destan havası içerisinde yazdığı, mesnevî nazım şekline benzeyen, uzun soluklu ve hecenin uzun kalıplarıyla yazılan manzumelerinde bunu yakından görebiliriz:

Hey Tuna, Tuna!

-Tarık Zafer Tunaya'ya-

*Kaybolmuş kardeşlerin ve sen, işte yan yana;
Gönül yangınlarını her su söndürmez, Tuna!
Derdim ne, sevincim ne; sen en iyi bilensin;
Tuna! İç ateşime serpilecek su sensin.
Nasıl sessiz durursun, görür de Türk'ü, Tuna?
Her çağılıtsı bir Türk çengine türkü, Tuna!
Beni tanıyacaktı kıyındaki her kovuk:
Başımda yok suyuna gölgesi vuran kavuk
Amma içimde yanan o eski yılmaz erlik;
Gönlüm eder her sene sularında askerlik...*

(B. İ. s. 31)

Yukarıdaki manzumesinde ve diğer manzumelerinde şair Türk tarihini bir bütün olarak görür. Eski Türkler, Selçuklu, Osmanlı ve Cumhuriyet onun şiirlerinde bir zincirin halkaları gibidir. Bazen Bilge Kaan olur Ötüken ormanına tahtını kurar ve Türk'e seslenir; bazen büyük bilge Yusuf Has Hâcib gibi öğüt dolu söz sadepleri saçar; bazen, Alparslan'ın kapısında nöbet tutar bazen de ateşler içinde kıvranarak Atatürk'ün peşinden koşar. Bütün bunları ve daha fazlasını şair, duru bir Türkçeyle ifade eder. Tarihe, kültüre ve dile bağlılığını yapmacılığa düşmeden, tabii bir anlatımla ortaya koyar.

Behçet Kemal Çağlar'ın yukarıda muhtelif konularda şiir yazdığını belirttik. Şiirlerinin bazılarında Niğde'den, Erzurum'a; Erzurum'dan, Afyon'a; Afyon'dan, Samsun'a varıncaya kadar birçok yeri tarihî olayları ve tabii güzellikleriyle anlatır. Bu şiirleri sanatkâranedir. Bol bol sıfat kullanır ve betimleme yapar. "Bor'da Akşam" şiirinden bir bölüm alarak bu söylediklerimizi örneklemek istiyoruz:

Bor'da Akşam

-Necdet Evliyagil'e-

Dokumuşlar sermişler hayat denen masalı:
Ova, uçsuz, bucaksız, renk renk eşsiz bir halı...
Artık her şey, içinden erimiştir baharda
Bir beyaz yeşilliğe benzer karlar dağlarda...
Itır, yakut ve şarap yüklenmiş son gücüyle
Yeni çökmüş bir deve her dağ çift hörgücüyle,
...
Erirken şeker gibi içinde eski gamlar...
Aslan ini kesilir o yerden bitme damlar.
... (B. İ. s. 43) Niğde-1937

Behçet Kemal Çağlar, 1923'te Kayseri Lisesi'nde öğrenci iken "Babamın alnındaki kırışığı silecek/Biz daha söylemeden derdimizi bilecek" dediği Atatürk'le karşılaşır. Bu karşılaşma ile başlayan Atatürk sevgisi ve bağlılığı ölene kadar sürer. Hayatı boyunca Atatürk ve devrimlerinin savunuculuğunu yapar. Şair Atatürk sevgisi ile Türklük sevgisi ve heyecanını şiirlerinde aynı coşkunlukta işler. Atatürk'ün gösterdiği yolda ilerlerken bu yolun yılmaz takipçilerine, Türk gençliğine tavsiyelerde bulunur:

Atatürk'çülere

Öyle sırt üstü yatıp dinlenecek gün değil;
Daha yapacağımız çok şeyler var, çocuklar!
...
Toplandık mı baş başa, verdik mi el ele biz
Su çekilir, dağ çöker, bora susar, çocuklar!
...
Sizi bir bir tanıyıp abımızdan öpmeye
Mustafa Kemal yolda, hey bahtiyar çocuklar!
(B. İ. s. 126)

Atatürk öldükten sonra "Atatürk'e Raporlar" başlığı altında yayınladığı şiirleri, Atatürk sevgisinin ve tutkusunun en güzel belgeleridir. Bu şiirlerden dolayı çeşitli şekillerde cezalandırılrsa da o, yazmaktan geri kalmamıştır.

Behçet Kemal Çağlar'ın şiirdeki asıl gücü Ankaralı Âşık Ömer mahlasıyla yazdığı şiirlerdedir. Tanpınar "Edebiyat Üzerine Makaleler"de Çağlar için şunları söyler: "Büyük

bir nazım kolaylığına sahip olan ve şekil endişelerine coşkun bir lirizmi ve belagati tercih eden Behçet Kemal Çağlar'ın sanatı daha ziyade yukarıdan beri bahsettiğimiz saz ve halk şairleri an'anesine bağlıdır. Atatürk inkılâplarını başından beri kendisine ilham kaynağı yapan bu şairin bugünkü Türk şiirinde ihmal edilemez bir yeri vardır. Ankaralı Âşık Ömer mahlasıyla yazdığı şiirlerinde yurt sevgisini, tabii güzellikleri ve millî konulan işlemiştir:

Bana Seni Gerek Seni

Toprağın taşın insanın
Eski –yeni adın– sanın
Makbulümdür her noksanın
Bana seni gerek seni

Hakkari'nin bitmez yolu
Sal uğrağı Gelibolu
Urumeli Anadolu
Bana seni gerek seni

Bağ cevizi kır söğüdü
Van'ın tuzu Kars'ın südü
Atasözü halk öğüdü
Bana seni gerek seni

Kalem hokka hokka söyler
“Yunus” coşar Hakka söyler
Ömer coşar Halk'a söyler
Bana seni gerek seni
(B. İ. s. 285)

Behçet Kemal Çağlar, yeni şiir akımlarının dışında kalmıştır. Kendine has bir kuldardan yürümeyi tercih etmiştir. Şiirlerinde klasik şekil ve kafiyeleri kullanmış ancak bunları yaparken orijinal ifade şekilleri gerçekleştirerek basmakalıba düşmemiştir. Çağlar'ın şiirlerinde kafiyeler, kelime tekrarları, benzetmeler ahenk unsurları olarak uyumlu bir şekilde kullanılır:

Bizi Bize Getirdin

*Bozkır sabahında yanan alnımı
Kıyı akşamında buza getirdin*

*Kaya gibi bomboş dikilen gibi
Mahzen gibi oyup dize getirdin*

*Çamurlu sulara eğik dudağı
İçmesi beklenen öze getirdin*

*Ey benim kaybolan koyunum diye
Susamış gönlümü tuza getirdin*

*Bir sen alt üst ettin okyanusumu
Dipte uyuyanı düze getirdin
(B. İ. s. 215)*

Behçet Kemal Çağlar, yukarıdaki şiirde gazele has kafiye örgüsünü (-a-a, -b-a, -c-a, -d-a...) kullanmıştır. İkinci mısraların sonunda kullanılan “getirdin” redifi ve aralıklarla tekrarlanan yarım kafiyeler şiire bir bütünlük ve akıcılık katmaktadır. Şair muhteva ile şekli dengede tutmuştur. “Buz, öz, tuz, diz ve düz” kelimeleri biçim ve içerik olarak uyumludur. “Su” motifini öne çıkaran şair özlemi suyla ilişkilendirmiştir. Şair yine bu şiirde cinas sanatına da yer verir. Halk arasında kendiliğinden toprağın yüzeyine çıkan ve kendiliğinden kaynayan sulara “içme” adı verilir. Üçüncü mısradaki kullanılan “içme” kelimesi hem şiir tekniğini iyi bilen hem de halkın kullandığı Türkçeyi şiirlerinde kullanan şair için güzel bir örnektir.

Şiirlerinde inandığı değerleri savunan, yüreği vatan ve millet sevgisiyle dolu, Türkçeyi iyi bilen ve şiirlerinde iyi kullanan Çağlar’ın şiirleri üzerinde yapmaya çalıştığımız bu kısa değerlendirmeyi burada bırakarak, yazımızın asıl konusu olan Behçet Kemal Çağlar’ın şiirlerinde “Kayseri” üzerinde durmak istiyoruz.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Behçet Kemal Çağlar şiirlerinde Kayseri, Erciyes ve Kayseri’nin değerlerini konu edinen şairlerimizdendir. Mimar Sinan, Seyrânî, Dadaloğlu Çağlar’ın müstakil olarak şiir yazdığı şahsiyetlerdir. Bunların dışında Erciyes iki şiirinde konu edilir. Erciyes şiirlerinden “Erciyas ‘ın Akşamı” adını taşıyan ve “Benden İçeri” sayfa 57’de yer alan

şiiirde altı kıt'a bulunmaktadır. Âsım Yahyabeyoğlu-Abdullah Satoğlu'nun birlikte hazırladıkları "Kayseri ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirler Antolojisi" ve Ahmet Sıvacı'nın hazırladığı "Kayseri Güldestesi"nde ise aynı şiir "Erciyes'i Gökten Tavaf" başlığı altında yedi kıt'a olarak yer almaktadır. Biz bu çalışmamızda "Benden İçeri"yi kasıtlı Behçet Kemal Çağlar'ın "Bu kitapta yer almayan şiirleri benden saymayınız" sözü doğrultusunda bu şiiri altı kıt'a olarak değerlendirdik. "Erciyes'in Akşamı"nda olmayıp Satoğlu ve Yahyabeyoğlu'nun antolojisinde bulunan kıt'ayı tırnak içerisinde verdik.

Yukarıda anlatılanların dışında "Benden İçeri"de Kayseri, kelime olarak iki yerde geçerken, Kerem ile Aslı olarak dört yerde geçmektedir. Şimdi incelediğimiz antolojiler ve "Benden İçeri"de yer alan "Erciyes" şiirlerinden başlayarak Çağlar'ın Kayseri şiirleri üzerinde durmak istiyoruz.

Erciyes'in Akşamı

Aşağıdan bulutlara ömrümce imrenirdim
Gidip de Erciyes'i görecekler diyerek
Şimdi onlar kıskansın işte murada erdim
Bugün sisler yarararak bulutlar çiğneyerek.

Erciyes, ey çağların dona kalmış dağ seli
Ey Tanrının ateşten döktüğü öz heykeli
Çocukluk masalımın biricik dev güzeli,
Geliyorum göklerden ben sana baş eğerek.

İlk oynayıp oyduğu taş değil, belki karmış:
Her gün görünüşüne imrenerek bakarmış,
Yaptığı her kubbede senden bir gölge varmış
Seni övmüş oluyor el Sinan'ı överek.

"Bana senin kevenin çiğdemi unutturur
Akbaşın sakallı dedemi unutturur
Hürriyetin eşiğimi odamı unutturur
Ölüm, sana gelmektir beyazları giyerek."

Efkere güvercini bıraksın da nazını
Getirsin gagasında Gesi'nin kirazını

*Telgraf tellerinde Seyrânî'nin sazını
Taptaze bir koşmayla dillendirsin Everek.*

*Avutabilir mi ki Hisarcık'ım, Talas'ım
Değdiği kaç pınarı çöle çevirdi tasım
Yanıyorum bağrında serinlet Erciyas'ım
Ben iflah olmam ki buz yutup kar yiyerek.*

*Ovanın ceylanları bırakmadı peşimi
Aradım senelerdir bulamadım eşimi
Öyle kar-buz gidermez kırk yıllık ateşimi
Biraz söndür serinlet sen alnıma değer.*
(B. İ. s. 57) Talas-1958

Yukarıdaki şiir hecenin 7+7= 14 kalıbıyla yazılmış güzel bir pastoral şiirdir. Şair duygularını samimi bir üslupla anlatır. Şiirde yer alan benzetmeler –dona kalmış dağ seli; Tanrı'nın ateşten döktüğü öz heykeli- oldukça çarpıcıdır. Kar-buz yiyerek iflah olmayan kırk yıllık ateşi sönmeyen şair serinlemek için "Yolculuklarım" adlı şiirinde Erciyas'ın karını alnına koyarak serinlemeye çalışır.

Erciyes Tekerlemesi

*Boynu güzel, bağı güzel
Doğru güzel, eğri güzel
Süphan güzel, Ağrı güzel
İlle benim Erciyes'im!*

*Çadır güzel, otağ güzel
O bağ güzel, bu bağ güzel
Kazdağ güzel, Bozdağ güzel
İlle benim Erciyes'im!*

*Şarap güzel, kap da güzel,
Başak güzel, sap da güzel.
Dumlu güzel, Kop da güzel,
İlle benim Erciyes'im!*

Yayla güzel, kanat güzel,
Seyhan güzel, Fırat güzel.
Toros güzel, Murat güzel,
İlle benim Erciyes'im!

(K. E. Ç. Ü. Y. Ş. A. s. 37)

“Erciyes Tekerlemesi” sevginin bir başka ifadesidir. Şair Erciyes'i diğer dağlarla kıyaslar, onların hepsi güzeldir ancak Erciyes'in şairin kalbindeki yeri başkadır. Mısralarda ikişer kez tekrarlanan “güzel” redifi ve kullanılan tam kafiyeler şiire ahenk katarken, aynı zamanda ifadeyi güçlendirmiştir. “Yollar Boyunca” adlı şiirinde Erciyes yine diğer dağlarla birlikte anılır: “Alnıma değdi Kop-Süphan-Erciyes”.

Şair Nef î bir kasidesine şöyle başlar:

Edirne şehri mi bu yâ gülşen-i Me'vâ mıdır
Anda kasr-ı pâdişâhı cennet-i â'lâ mıdır

Edirne şehri Osmanlı'ya başkentlik yapmış bir şehirdir. Ancak Edirne denilince akla gelen ilk şey payitaht olmasından ziyade Mimar Sinan'ın 1575'te yaptığı ve “ustalık eserim” dediği Selimiye Camii'dir. Çağlar “Selimiye Destanı” adını verdiği şiirinde Sinan'a telmihte bulunur ve Selimiye'yi över. Dokuz kıtalık bu şiirden aşağıya birkaç kıt'asını örnek olarak almak istiyoruz:

Selimiye Destanı

Kuleler yıkılmış, çanlar tıkanmış,
Vay ne haller olmuş bizim Balkan'a!
Her yanan kül olup dibe dayanmış,
Dört taş mum, tükenmez, yanar Sinan'a.

Kaynar için için bizim Edirne,
Habbe habbe değil bu, kubbe kubbe,
İmanın kaynayıp taşması mı ne?
Akıl ermez yakılana yanana.

Sormasın dostlar: “Âşık kandedir?”
Koca Sinan “Âşık Ömer” şendedir,
Arşa dayadığın merdivendedir,
Yerde sürünenler gelsin amana.

*Göge mühürlüdür sende ahdimiz;
Ayrılamaz kaderimiz, bahtımız;
Edirne! İkinci payitahtımız!
Bizce sen bir yana, dünya bir yana.
(B. İ. s. 290)*

XIX. yy. Türk Halk Şiirinin en güçlü isimlerinden Seyrânî (1800?-1866) Kayseri'nin Develi (Everek) ilçesinde doğar. Şiirlerinde mahallî deyim ve atasözlerini sıkça kullanır. Daha çok sosyal içerikli hiciv şiirleriyle bilinen Seyrânî, nefes ve ilahileriyle de Türk Tasavvuf Edebiyatı'nın önde gelen isimlerindedir. Seyrânî bir koşmasında:

*Hak yoluna gidenlerin
Asâ olsam ellerine
Er pîr vasfın edenlerin
Kurban olsam dillerine*

*Seyrânî kaldır parmağın
Vaktidir Hakk'a durmağın
Deryaya akan ırmağın
Katre olsam sellerine*

Aynı tür redif ve kafiyeyle yazılan "Seyrânî Gibi" adlı şiirinde Ankaralı Âşık Ömer şöyle seslenir:

Seyrânî Gibi

*Bülbülüm Gesi bağının
Konabilsem dallarına
Ulu Erciyes dağının
Düşebilsem yollarına*

*Yüz sürmeden tek eteğe
Bal toplasam bir peteğe
Varabilsem Everek'e
Seyrânî'nin illerine*

*Tanısam uçma hızını
Dağda gezini gezini*

*Sarınsam yerli bezini
Bakmayıp il şallarına*

*Yine eski zaman olsa
Seyrânî'ye meydan olsa
Zülûf zülûf kurban olsa
Yâr sazının tellerine*

(K. G. s. 324)

XIX. yy.'da Kayseri'de yetişen bir başka halk şairi Dadaloğlu'dur. Avşar şairi Dadaloğlu şiirlerinde kadın, at, kahramanlık, yiğitlik, cesaret, Avşarlara yapılan zorunlu iskân vs. konularını işlemiştir. Şiirlerinde gür bir sesle haykıran Dadaloğlu, bir şiirinde şöyle der:

*Dadaloğlu yarın kavga kurulur
Öter tüfek davlumbazlar vurulur
Nice koç yiğitler yere serilir
Ölen ölür kalan sağlar bizimdir*

Kendi şiirlerinde de tok bir sesle haykıran Çağlar, 11'li hece ölçüsüyle yazdığı ve kahramanlık temasını işlediği "Dadaloğlu Ağzından" adlı şiirinde şunları söyler:

Dadaloğlu Ağzından

*Dörtnala gidenler dökülür kalır
Ha kır atım eşkinden ha eşkinden
Azı dişleri de sökülür kalır
Beyler ahkâm kuradursun köşkünden*

*Alır bizi deliklere tıkarmış
Dalkavuğu olsa nişan takarmış
Adımızı eşkıyaya çıkarmış
Ham ervahlar ne anlasın pişkenden*

*Dağlar dağa vura yiğit dayana
Kılıç çala bir o yana bir bu yana
Yiğit bayraklara döne boyana
Al al ola sevdasından aşkından*

*Sular şaha kalkıp insan boğalar
Yıldızlar kurşuna dönüp yağalar
Âşık Ömer geçmem diyor ağalar
Dünya dönse yiğitliğin meşkinden
(B. İ. s. 274)*

Son söz olarak, halkın gönlüne hece ölçüsüyle ve temiz bir Türkçeyle dokunulabileceğini gören ve bu doğrultuda şiirler yazan Enver Naci Gökşen'in tabiriyle "ulusal ozanımıza" Allah'tan rahmet diliyorum.

KAYNAKLAR

- Banarlı, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB, İstanbul 1998.
Çağlar, Behçet Kemal, Benden İçeri, Ajans Türk Matbaası, Ankara 1966.
Çağlar, Behçet Kemal, Destanlar, (Haz. Selcan Teoman), T. C. Kültür Bak. Yay., Ankara 1997.
Kalkan, Emir, Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri, İl Özel İdare Matbaası, Kayseri 1988.
Kaplan, Mehmet, Şiir Tahlilleri -2- Dergâh Yay., İstanbul 1992.
Satoğlu, Abdullah, Kayseri Ansiklopedisi, T. C. Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
Sıvacı, Ahmet, Kayseri Güldestesi, Kayseri Büyük Şehir Belediyesi Yay., Kayseri 2000.
Tanpınar, Ahmet Hamdi, Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergâh Yay., İstanbul 2000.
Yahyabeyoğlu, Âsım-Satoğlu, Abdullah, Kayseri Erciyes ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirleri Antolojisi, Yeni Erciyes Yay., İstanbul 1958.
Yeni Türk Ansiklopedisi, C. 2 Ötüken Yay., İstanbul 1985.

Coşkun Ertepinar'ın Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Cumhuriyet Dönemi Türk şairlerinden Coşkun Ertepinar, 1914'te Kayseri'nin Erkilet kasabasında doğar. Birinci Dünya Savaşı'nda babasını kaybeden şair, küçük yaşlarda annesini de yitirir. İlk ve orta öğrenimini Kayseri ve Sivas'ta tamamlar. Gazi Eğitim Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitiren şair, 1932'de öğretmenlik hayatına başlar. Millî Eğitim Bakanlığının çeşitli kademelerinde görev yapan Ertepinar, 1974'te emekli olur. Emekli olduktan sonra da öğretmenlikten kopmaz ve özel okullarda hizmetini sürdürür. Yayımlanmış 19 eseri bulunan Coşkun Ertepinar, aynı zamanda birçok sanat ve edebiyat ödülünün de sahibidir. 9 Ağustos 2005'te vefat eden Coşkun Ertepinar, şiirlerini “**Şiir İkliminde Bir Ömür (Hepsi Bir Arada)**” adı altında tek kitapta toplamıştır.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Sait Faik: “*Her şey insanı sevmekle başlar*” der. Bu söz Coşkun Ertepinar'ın şiirlerinde öyle dallanır, budaklanır ki...İnsanı sevmek, tabiatı sevmek, vatani sevmek; barış, kardeşlik, dostluk...İnsânî olan ve insanı ilgilendiren tüm güzel duygular, suje; yine insanla alakalı olan dış yani obje onun şiirlerinde ele alınır. Şairin yüreği o kadar sevgi doludur ki bunları paylaşmaktan büyük haz duyar. Dünyanın, yaşamının anlamı da budur: sevmek ve paylaşmak. İç dünyasında yaşadığı tüm bu güzelliklerin yanı sıra, şair yurt ve dünyada olan bitene de yabancı değildir; onlar da şairin mısralarında ifade bulur.

Coşkun Ertepinar'm yaşadığı çocukluk ve ilk gençlik yılları milletimiz için yeniden doğuşun yaşandığı yıllardır. Bu değişime şahit olan Ertepinar, elbette sosyal dönüşüm ve değişime bîgane kalmaz.

İlk gençlik yıllarında yazdığı ve 1930'da, Muhit Mecmuasında yayımlanan “*Bu Gece*” adlı ilk şiirinden itibaren yazdığı tüm şiirlerinde ana tema “sevgi”dir. Şiirini sevgi yumağıyla örür, şiirde hayat bulur:

Pay

Seksen iki baharında,
Yeşilin
Çılgık çılgıla taşma sularında
Yaş yetmişe dayanmışsa
Ve ben dinçsem
Ve bakışlarımda hâlâ
Güzelse, anlamlıysa dünya
Bunu şiire borçluyum,
Yalnızca şiire...
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 314)

Bir başka şair şiirle aynîleşir:

Masal Dünyam Sendedir

...
Şiir! şiir!
Sana gönül verdim,
Uğruna ömür verdim.
Masal dünyam sendedir,
Düşüm düşüncem, uykum rüyam sendedir,
Sendedir... Sendedir...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 373)

Uzun bir ömrü şiirle dolu dolu yaşamak, tüm duygulara mütercim olarak şiiri seçmek, ebedî yaşamı şiirde bulmak, işte şairin “bir sevgi hâzinesidir” dediği hayatın anlamı.

Coşkun Ertepinar, şiirlerinde aynı konuları defalarca işlemesine rağmen özgünlükten, doğallıktan bir şey kaybetmez. Ortak duygular/ konular rahatlıkla ve kolay bir söyleyişle onun şiirlerinde ifade edilir.

Şiirlerinde muhteva daha ön plandadır. Yan yana dizildiğinde nesir cümleleri olabilecek mısraları son derece akıcıdır. Anlatmak istediklerini doğrudan anlatır; dolayısıyla onun şiirlerinde söz sanatları ve süslü ifadeler pek rastlanmaz. Yaşama sevgisini anlattığı şiirlerinden birkaç örnek vererek tespitimizi somutlayalım:

Yaşa Kalbim Hep Böyle Yaşa

Bugün de güneş doğdu işte,
Yaşıyorum güzellikleri içerek...
Ölüm ne ki aslında,
Yaşamak, yaşamak gerek...
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 164)

Yine Bahar Geldi

...
"Evvel bahar yaz ayları gelende"
Dağ, kır, ova güzelleştikçe güzelleşir...
Coşkun akan yurt sularınca
Bir ses şakır can evimde benim de
Aynı şevkle...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 112)

Yaşamak Düşüncesi

Bir anlasan ki
Tasasız dünya,
Kuşsuz, kartalsız orman,

Rüzgârsız dağ başı olmaz
Bir anlasan ki
Yaşamak düşüncesidir
Düşüncelerin en güzeli...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 271)

Şiirlerinde sevginin yanında "zamandan şikâyet", "insanlardan şikâyet" gibi konulara da yer vermiştir. Elbetteşair de bir insandır, onu da üzen, yaralayan olaylar, insanlar olmuştur hayatta. Aşağıda yer alan şiirleri şairin, insan olarak hayat karşısındaki tavrını göstermektedir:

Küskün Resim

...
Koptum diyor, koptum çağınızdan,
Çağınız katı, çağınız acımasız!
Bundan böyle arayın ki bulasınız
Tatlı dil ağızları, gülen yüzleri...
(Şiir İkliminde Bir ömür s. 283)

Dolan Sevgim Taşardı Durmadan

Ben,
Ömür boyu insan,
İnsan dedim.
İnsanlar tırmaladı beni,
Görünen değil,
Görünmeyen tırnaklarıyla.
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 622)

Coşkun Ertepinar, Atatürk dönemi çocuğudur. Atatürk'e karşı büyük bir sevgi ve saygı besler. Öğretmenlik hayatının 50. yılında yaptığı bir konuşmada bunu şu cümlelerle ifade eder: "Cumhuriyetimizin kurulduğu acı tatlı günler içinden geldim. Mustafa Kemal'in, Gazi'nin, Atatürk'ün yolundan, izinden geldim."

"Şiir İkliminde Bir Ömür"de Atatürk şiirlerine yer verdiği "Destan Atatürk", "Atatürk Aramızda", "O'nun Altın Çağına Özlem" adlarını taşıyan üç bölüm yer almaktadır. Hikmet Dizdaroğlu'nun ifadeleriyle: "Köklü bir Atatürk sevgisi, Ertepinar'ın şiirlerinin ayrı bir özelliğidir...Sevginin tutku haline gelişidir ki, ona, şiirin ölümsüz diliyle kahramanın ululuğunu içimize sindiren parçalar yazdırmıştır." Onun Atatürk sevgisini dile getiren şiirlerinden bir bölüm:

Çocuk ve Atatürk

Atatürk'ü yeniden öğreniyorum,
Anneciğim,
Yeni öğreniyorum Atatürk'ü...
O, yalnızca bir isim değil, anlıyorum,

Öğrendikçe içimde

Ne kötülük kalıyor, ne korku...

... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 209)

Coşkun Ertepinar, şiirlerinde pürüzsüz bir dil kullanır. Kullandığı Türkçe yaşayan Türkçedir. Hemen hemen anlamını bilemediğimiz hiçbir kelime yoktur onun şiirlerinde. Serbest ölçüyle yazdığı şiirlerinde duru bir Türkçe buluruz. Şair Türkçe âşığıdır. Aşağıya alacağımız şiiri dil sevgisinin kelimelerle ifadesidir:

Şakıdığım Dil

Düşüncede dağım, duyguda denizim,

Büyük zaman içinde silinmez izim.

Benim sevgi pınarım,

Tükenmez hâzinem Türkçem, Türkçem, Türkçem...

(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 464)

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Coşkun Ertepinar, Kayserli şairlerimizdendir. Ertepinar, doğup büyüdüğü memleketine vefa borcunu şiirleriyle ebedileştirerek en güzel şekliyle ödemiştir. Bir şehri sanatta yücelten şey herhalde şiirlerde, romanlarda, anılarda ve diğer edebî türlerde yer verilmesi, bu türlerde konu edilmesidir. İşte güzel şehrimiz Kayseri, kendi bağrından çıkan güçlü bir şairin dizelerinde ifade bulmuştur. Yaptığımız çalışmada şairin Kayseri ile alakalı olarak müstakil yazdığı şiirler, yine Kayseri ve Erciyes'le ilgili olduğu için, Kayseri'yi hatırlattığı için, içinde Kayseri ve onun değerlerinin isminin geçtiği mısralar değerlendirilmiştir. Yapacağımız alıntılarda müstakil olarak yazılmamış olan ancak içinde Kayseri ile alakalı unsurların geçtiği şiirlerden sadece bu bölümler alınmıştır. Ayrıca şair doğup büyüdüğü Kayseri'nin Erkilet kasabasını ve buraya ait yer isimlerini de şiirlerinde kullanmıştır. Bu şiirlerde üzerinde çalıştığımız kitap ve sayfa numaraları verilip kısa bir de bölüm alınarak değerlendirilecektir.

“Erkilet Güneydir Gölge Bürümez” (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 127) şiiri Kayseri türkülerinden “Erkilet güzeli bağlar bozuyor”dan yapılan alıntılarla yazılmış bir şiirdir. Geçmişe duyulan özlem vardır bu şiirde. Şair bu şiirde olduğu gibi diğer bazı şiirlerinde de halk edebiyatı ürünlerinden olan masal ve türkülerden yararlanmıştır.

*Sana derim Ağrı Dağı,
Ne güneşli başın senin?
Evvel güneş sana doğar,
Erciyes var, eşin senin.*

KEREM (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 136)

Sekizli hece ölçüsüyle yazdığı bu şiir Erciyes güzellemesidir.

Erciyes'e Yakarış

*Büyüksün, yücesin,
Kol kanat germişsin dağlar üstüne...
Ak saçlı Erciyes'im,
Tanrı seni
Erelim diye mi yarattı,
Ululuk sırrına,
Söyles misin yaratanın kastı ne?...*

(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 138)

“**Selimiye, Koca Sinan ve Edirne**” şiirinde Mimar Sinan'ın “ustalık eserim” dediği Selimiye Cami konu edilmiştir. Aşağıya aldığımız bölümde de Sinan'a yer verilir:

...

*Tanrı adıyla büyük bir şadırvan serinliğinde
Selimiye, Koca Sinan ve Edirne...
Rahmet üstüne rahmet taşar hep
Dudaklarda aşkla titreyen hecelerde...*

(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 139)

“**Köprüler Yıkılmadan**” (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 158) adlı şiirde konu birlik, beraberlik ve kardeşliktir. 1973'te yayınlanan “*Şu Dağlar Bizim Dağlar*” adlı kitapta yer alan şiir 1967 tarihinde oynanan Sivas–Kayseri futbol karşılaşmasından sonra çıkan olaylar ve bu olaylardan sonra iki şehir halkı arasında çıkan husumetten dolayı yazılmıştır. Şiirde Kayseri– Sivas karayolunun 20. kilometresinde yer alan Kaniş (M. Ö 1950–1650 yıllarında Asurlu tüccarlar tarafından iskân edilen ören yeri) çağından beri bir kardeşliğin olduğu vurgulanır. Ayrılığı bırakıp birliğe davet vardır.

“**Ellinci Yıl ve Boğaziçi Köprüsü**” şiirinde İstanbul Boğaz Köprüsü konu edilir. Osmanlının zirve dönemleriyle (Fatih ve Kanûnî dönemleri) Türkiye'nin yetmişli yılları arasında bir bağ kurulur. Kurulan bu bağda yine büyük mimar, Sinan vardır:

...

*Sen, Muhteşem Süleyman mısın?
Sinan gibi bir dehan,
Süleymaniye gibi bir mucizen mi var?
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 171)*

Şairin hamâsî şiirlerinden biri olan “**Uyanan Akdeniz**” Kıbrıs çıkartmasını konu edinir. Bu şiirde Erciyes; Sakarya, Ağrı ve Toros dağlarıyla birlikte anılır:

...

*Ayaklanmış geliyor Sakarya'lar, Toroslar, Erciyes, Ağrı,
Bir yiğit rüzgârdır esen Anadolu'dan Kıbrıs'a doğru...
Ey, Akdeniz bizim göl, güzel su,
Bu şahlanışa dayanmaz engellerin en sertli!
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 175)*

Erciyes'ten Taşan Sevgi

*Doğduğum şehir bu,
Yıllar yılı uzağındayım.
İşte kavuşuyorum işte,
O deniz,
Ben damlayım...*

*İlk Erciyes'te gördüm yüceyi,
Doruklarında okudum heceyi,
Yunus'la Kerem'le çözdüm bilmeceyi,
Seyrânî ile seyrandayım...*

*Bilen bilmeyen beni,
Gesi bağlarının bir top gülündeyim ben,
Erkilet'te inci dizelerin elindeyim ben.
Taşa işlenmiş gibi kitaplarda sözlerim benim,
Bugün sende isem,
Yarın da Sinan'dayım...*

Benim dünyam bu işte,
Doğduğum şehre her gelişte
Kaynar taşar yüreğim,
Duygularım aşar Erciyes'ten,
“Şu Dağlar Bizim Dağlar” olur!
Bir anda Ağrı'daysam artık
Az sonra Süphan'dayım...
Yurdum deniz,
Ben damlayım...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 179)

Yedi bölümden oluşan “**Destan Atatürk**” şiirinin üçüncü bölümünde yine birliğe beraberliğe çağrı söz konusudur:

...
Yolları ulu ulu aşmak,
Erciyesler, Ağrılar boyuna ulaşmak,
El ele vermek, gönül gönüle vermek,
Vatan genişliğince bir olmak kolay değil...
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 199)

Çocuklara karşı büyük sevgi besleyen ve şiir kitaplarından birinin adını «Çocuklar ve Papatyalar» koyan şair “**Çocuklar İçinde Bir Çocuk**” adlı şiirinde çocukluk günlerine gider. Çocukken oynadığı oyunları hatırlar:

...
En çok imrendiği dostları,
Keskin kanat vuruşlarıyla
Gökyüzünü mavi bir atlas gibi
Biçip biçip geçen,
Erciyes'e gaga vurup su içen
O unutulmaz kırlangıçlardı...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 230)

Erciyes, Erkilet ve Türküler

Erkilet derler adına,
Türküsü dillere destan...

Gün doğarken selam verip Erciyes'e
Gün batarken selam alır Erciyes'ten...

Bağlarınca bunca güzel, bunca can,
Hani benden kalmamış mı salınan!
"Erkilet güneydir gölge basma mı?
Senin yârin benimkinden yosma mı?"

Oy Erciyes,
"Ağustosta balta kesmez buzlu" dağ
Eteğinden nasıl geçti Kerem ile Aslı, dağ?
Bilemedim bu yaşıma bastım da
Sana derim sana
Dağlar içinde akıllı dağ, uslu dağ!
Senin başın zaman zaman dumanlı,
Benim başım her zaman sisli, dağ?

Bildim bunu şimdi bildim,
Ben bahtımı kimden aldım...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 235)

Büyük Dağa Sesleniş

Bu nasıl iş Erciyes, bu nasıl iş?
El vermezsin,
Dil vermezsin dostuna, dostuna...

Eteklerin bağ bahçe,
Koltuğunda dağlar yüce yüce...
Sarı çiçekli, al çiçekli yaylalar
Bir güzel donanmış kastına, kastına...

Yeryüzünün tahtı mısın?
Bizim Sinan'ın bahtı mısın?
Kubbe kubbe otur muşsun
Bulutların üstüne, üstüne...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 236)

“**Büyük Dağdan Büyük Suya**” adlı şiirinde Erciyes ve Kızılırmak anlatılır. İkisi arasında bir bağ kurulur:

...

Aman ırmak, güzel ırmak,
Kızılırmak! Kızılırmak!
Akar gider oylum oylum,
Görür müsün, Erciyes'im, yıldız boylum,
Ben gördüm!

... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 237)

“**Erkilet'te Yücelikler İçinde**” adlı şiiri yine çocukluk yıllarının geçtiği memleket şiirlerinden biridir. Bu şiirde Kurşunlu Camii öğretmeni Vahdi Efendi ve onun yaptığı konuşma, bu konuşmada, cami ve okulun Mustafa Kemal'in armağanı olduğu vurgulanır:

...

Efendiler, kurtulduk artık, iyice bilin,
Bu cami, bu okul yeniden armağandır bize
Mustafa Kemal' in...

(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 243)

“**Bir Ustaya Çırac Gibi**” şiiri Kayseri'nin meşhur âşığı Seyrânî ile bir seyrandır.

Şu karşıki karlı dağ,
Yarım yaşanmış çocukluğumun
Yüceliklere açılan perdesi,
Bu yüzünde derin, suskun, beyaz vadiler,
Öbür yüzünden yansır gelir
Âşık Seyrânî'nin sesi...

... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 247)

“**Seherde Kuşlarla Kalkan Şehir**” şiir bir Kayseri turudur. Kuyumcular çarşısından, Kazancılar çarşısına, Kapalı çarşıya varıncaya kadar hepsi bu şiirdedir. Ayrıca Kayseri'nin zeki çalışkan insanları da konu edilmiştir.

...

Bu şehir dayanmış sırtını Erciyes'e,
Çoluk, çocuk, oldum olası,
Küçücükten alır satar, alır satar...
Bir Allah'a inanır, bir de işine,

Akşamları yıldızlarla yatar bu şehir,
Seherde kuşlarla kalkar...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 251)

“**Bir Çağın Portresi**” adlı şiiri yine çocukluk döneminin konu edildiği bir şiirdir. Çocukluk dönemi ve o dönemki Kayseri...

Kayseri, şehirler içinde ünlü şehir,
Kaniş çağından beridir
Çarşısında, pazarında
Yaşar kendi gerçeğini,
Hep aynı rüzgârı estirir...
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 252)

8-9 Eylül tarihlerinde yapılan Seyrânî şenlikleri konu edilmiştir. (1979'da başlatılan şenliklerin 35'incisi 2017'de yapılmıştır.)

Develi'de Seyrânî Şenliğinde

İncecikten bir yağmur yağar
Gökte şenlik var,
Yerde şenlik var.
Seyrânî geçiyor taşlandığı yollardan
Dilinde ipek yumağı taşlar.

Artık eser bu rüzgâr sabah akşam,
Everek'te hüznün, Develi'de düğün bayram...
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 316)

“**Vatan Köyü ve Uzak Anılar**” eski ismi Vartan olan Erkilet'in Vatan köyü ve şairin çocukluk anılarına yer verilmiştir bu şiirde.

...
O dar ve kuytu vadide.
Bir avuç yeşille doyarlar.
Ufkun son ucu onlarca ancak
Erciyes'in beyaz tepelerine dek uzar.
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 336)

“**Bünyan’da Eski Zaman**” eski tarihi kadar halılarıyla da ünlü Kayseri’nin bu güzel ilçesi tarih ve tabiatıyla bu şiirde yer alır.

*Bünyan’da eski zaman
Gözle görülen umman...
Esâtir, menkıbe, tarih dolu
Geçmiş zaman.
... (Şiir İkliminde Bir Ömür s. 362)*

“**Drina Köprüsüne Güzelleme**” şiiri şairin gezdiği yerleri de şiirlerine konu edindiği şiirlerinden biridir. Şair, 1985 tarihinde Struga şiir şöleninde Türkiye’yi temsil etmiştir. Tarihi Drina Köprüsü Mimar Sinan’ın eseridir. Ertepinar, bu şiirde Sinan’ı hatırlatır:

*Hırçın Drina, coşkun Drina,
Durmadan atılır dinç köprünün kollarına...
Taş sütunlar sanki donmuş zaman gibidir.
Sinan’ı duyar Sokullu’yu düşünür,
O güzel vadinin böyle geçer yazı, kışı...
(Şiir İkliminde Bir Ömür s. 440)*

Coşkun Ertepinar, yukarıda yaptığımız alıntılarının yanı sıra çocukluğunun geçtiği Erkilet’e bağlı yer isimlerine de (Bir Çağırın Var Uzaklardan s. 245, İncecikten İncecikten s. 548, Küçük Yıldız s. 549) yer vermiştir. Ayrıca Kayseri, şairimizin eşi, dostu ve akrabalarıyla da şiirlerinde yer alır.

Son olarak, vefatından önce tanışıp sohbet etme fırsatı bulduğum gerçekten beyefendi, temiz Türkçesi, candan alakasıyla beni karşılayan umman yürekli hemşehrimiz Coşkun Ertepinar’a Allah’tan rahmet diliyorum.

KAYNAKLAR

- Ertepinar, Coşkun, Şiir İkliminde Bir Ömür (Hepsi Bir Arada) Kültür Ofset Ltd. Şti.- Ankara 1996: (Dönülmez Zaman İçin 1949, Kaderden Yana 1956, Mevsimlerin Ötesinden 1962, Güzel Dünya 1969, Şu Dağlar Bizim Dağlar 1973, Zaman Bahçesinde 1978, Destan Atatürk 1981, Küçük Dünyamın İçinden 1982, Dorukta Rüzgâr Var 1986, Çocuklar ve Papatyalar 1986, Yunus Bahçesinde Açan Gül 1992, Sevginin Yedi Rengi 1993, Şiir İkliminde Bir Ömür 1995).
- Kaplan, Mehmet, Şiir Tahlilleri -2-, Dergâh Yay.,s. 453-457, İstanbul 1992.

Mehmet Selim Karaca'nın (Tavlusunlu Hicrânî) Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Mehmet Selim Karaca, 1916 yılında Kayseri'nin Tavlusun (Aydınlar) köyünde doğdu. İlkokuldan sonra eğitimini İstanbul Pertevniyal Lisesi'nde sürdürdü ve Kayseri Lisesi'nden mezun oldu. 1942'de girdiği İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türkoloji Bölümünü bitirdi. Uzun süre değişik okullarda öğretmenlik yaptı ve 1979'da emekli oldu.

Lise döneminde yazı ve şiir yazmaya başlayan Mehmet Selim Karaca, Murad İğneci, Selim Demirhan, Cemaladdin Erkan, Selçuk Selman ve Tavlusunlu Hicrânî gibi takma adlarla gazete ve dergi sayfalarında kendine yer edindi. Şiirlerinden bir kısmı bestelenen Mehmet Selim Karaca, 1984 tarihinde İstanbul'da vefat etti.

Eserleri:

Düzyazı: "Kayseri Fıkraları" (1944)', "İzahlı Edebî Sanatlar Antolojisi", "Hürriyet Şehitlerine Ağıtlar", "Mehmet Âkif ve Fikret".

Şiir: "Dertli Dertli" (1962), "Sevmek" (1962), "Kördüğüm" (1970).

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Aşkın düştüğü gönüllerdeki tarifi ve tasviri başka başkadır. Kalplerde farklı bir surette yer bulan aşkın açtığı yara umumiyetle onulmazdır. Âşık içine düşeceği sıkıntılarını ancak yine de kendini aşka müptela olmaktan alıkoyamaz. İşte Hicrânî de aşkın büyüüne kapılan âşıklardandır.

*Aşk!... Evet aşk!... Bu tılsım, bu en tesirli büyü
Birden fırlatıp attı kalbimdeki örtüyü.*

(*Sevmek s. 73*)

mısralarında aşkın esrarlı büyüünden dem vurulur.

Âşığı hayata bağlayan, ilerlemiş yaşına rağmen onu dünyaya tekrar getiren yine aşktır. Aşağıdaki mısralarda bu sevinci beraber paylaşalım:

*Yeniden dünyaya geldim,
On sekiz yaşına bastım yeniden
Âşık oldum...
(Sevmek s. 53)*

Ancak her aşkta olduğu gibi Hicrânî'nin aşkında da muzdarip âşık, çile çeken âşık, ağlayan hep âşık, bunları yaptıran da maşuk (sevgili) tur. Öyle bir hâle düşer ki âşık, sabır artık tükenmiştir ve ölümü istemekten başka çare kalmamıştır.

*Hicrânî, kalmadı sabra mecalim,
Öldür bir an evvel, lutfeyle biraz!..
(D. D. s. 39)*

Âşığı ölümün eşiğine sürükleyen sevgili aslında pek çok kötü şeyi hak eder. Âşık bu noktada ellerinini semâya açar:

*Bir güler yüz görmiyessin,
Bahçeden gül dermiyessin,
Muradına ermiyessin
Sen de bir gün perişan ol!
(D. D. s. 55)*

Perişan ol, der demesine de bunu dili söyler. Ya gönül, ya gönül buna razı mıdır? Bakalım bu rekabetin galibi dil mi gönül mü?

*Yiğit sevdiğine beddua etmez,
Kömür gözlüm bahtiyar ol inşallah!
Hayalin kalbimde yer etti, gitmez,
Kömür gözlüm bahtiyar ol inşallah!
(D. D. s. 56)*

Elbette aslolan gönlün ne dediğidir. Sevgiliyi kendisinden daha çok düşünen âşık, nasıl onun mutsuz olmasını isteyebilir. Sevgilinin ayağına diken batsa bunu kalbinde hisseden âşık, kendi helâkine razıdır ama asla sevgilinin incinmesine razı değildir. Söz buraya gelmişken XVIII. yüzyıl Divan şairlerimizden Nedim şunları söylüyor:

*Güllü dibâ giydin amma korkarım azâr eder
Nâzeninim sâye-i hâr-ı gül-i dibâ seni*

(Nazlım! Gül desenli bir elbise giymişsin ama korkarım, kumaştaki gülün dikeninin gölgesi seni incitebilir.)

İşte âşîğın tavrı.

Hicrânî, şiirlerinde sadece aşkı ve aşkın verdiği ızdırabı işlememiştir. Mazi, sosyal temalar, sıla hasreti gibi pek çok tema onun şiirlerinde yer alır.

Hicrânî'nin şiirlerinde şekille ilgili olarak şu tespitleri de paylaşmak gerekir. Hicrânî, şiirlerinde hece ölçüsü ve serbest ölçüyü kullanır. Bizim incelediğimiz şiir kitaplarından "Dertli Dertli"de serbest ölçüyle yazdığı şiiri bulunmazken, "Sevmek"te birkaç şiiri dışında heceyle yazdığı şiiri bulunmamaktadır. Sade ve samimi bir üslupla karşılaştığımız Hicrânî, şiirlerinde daha çok hecenin kısa ölçülü şekillerini kullanmıştır. Ayrıca şiirlerinde ifadeyi pekiştirmek, vurguyu güçlendirmek için bazı kelimelerde ünlü tekrarlarına yer verir. Mesela:

Ooof!.Of!.

Alidağı'dır da dağların hası

(Sevmek s. 35)

Boool bol ısınıyor, serinliyor hava alıyoruz.

(Sevmek s. 43)

Hicrânî'nin edebî kişiliği ile ilgili olarak yapmaya çalıştığımız bu muhtasar değerlendirmeyi burada noktalayıp şiirlerinde Kayseri konusuna geçmek istiyoruz.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Gurbetteki kişinin yüreğini sızlatan, gözlerini buğulandıran ve hele bu kişi bir de şairse ona duygularını mısra mısra söyleten sıla hasretidir. Hicrânî, Sıla Hasreti adlı şiirinde memleket özlemini dile getirir:

*Gurbet kadehinden içti içeli
Gönül arzuluyor bizim illeri,
Mihnet kapısından geçti geçeli
Gönül arzuluyor bizim illeri.*

(D. D. s. 30)

Özlenen yer şairin baba ocağı, doğup büyüdüğü, türküler söylediği, dövene bindiği Tavlusun'dur.

Köyüm

Tavlusun'da doğup büyüdüm.
Çoktanberi yok gördüğüm.
Şimdi ne hâldedir acep,
Benim küçük,
Benim güzel,
Benim şirin köyüm?
(Sevmek s. 16)

Tavlusun Yolları, adını verdiği şiir aşkın mekânı, mekânın aşkı hatırlattığı güzel bir şiirdir. Şimdi bu şiirden bazı bölümleri aşağıya alıyoruz:

Tavlusun Yolları

Tavlusun yolları ince,
Vuruldum seni görünce.
Yüreğime kan uyuştu
Sen ellere söz verince.
Tavlusun'a gidemedim,
Sevdiğimi diyemedim.

Kaçırdım yârimi elden
Doyasıya sevemedim.
Tavlusun yolları yonca,

Sevdiğim kız henüz gonca.
Yüreğimden vurdu beni
Başkasına yâr olunca.
(D. D. s. 32)

'Tekir Yaylası'ndan efil efil esen Erciyes'in rüzgârı' bazen şaire sevgilisinden haber getirir, onu rahatlatır. Yapılan bu yardımın yanı sıra Erciyes'in akbaşıyla şairin aklaşmış başı, Erciyes'in yalnızlığıyla şairin yalnızlığı ortaktır. Bütün bu yardım ve benzerliğe

rağmen şair anlaşılamamaktan yakınıır ve terk-i diyâr etmek ister. “Yol Ver Erciyes” şiiiri bu duyguların harmanlandığı lirik bir şiiirdir.

Yol Ver Erciyes

*Çok iller dolaştım, çok dağlar aştım
En sonra gelip de sana ulaştım.
Burada anlayan yok derdimi, şaşım.
Yol ver, gideceğim, yol ver Erciyes!
Sevgiden bahsettim şehvet sandılar,
Göğsüne takılan göze kandılar;
Yandılar Hicrânî, bunda yandılar,
Yol ver, gideceğim, yol ver Erciyes!*
(D. D. s. 25)

Hicrânî hakkında, onu daha yakından tanıtacak başka yazıların yazılması temen-nisiyle sözlerimizi noktalıyoruz.

KAYNAKLAR

Kalkan, Emir,	Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri, Kayseri 1998.
Karaca, Mehmet Selim,	Dertli Dertli, İstanbul 1962.
Karaca, Mehmet Selim,	Sevmek, İstanbul 1962.
Satoğlu, Abdullah,	Kayseri Şairleri, Ankara 1970.
Satoğlu, Abdullah,	Kayseri Ansiklopedisi, T. C. Kültür Bakanlığı Yay.,Ankara 2002.
Sıvacı, Ahmet,	Kayseri Güldestesi, Kayseri 2000.
Yahyabeyoğlu, Asım-
Abdullah Satoğlu,	Kayseri Erciyes ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirler Antolojisi, İstanbul 1958.

Mustafa Necati Karaer'in Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Mustafa Necati Karaer, 2 Nisan 1929'da Kayseri'de doğar. İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamladıktan sonra, 1947 tarihinde Kuleli Askerî Lisesini bitirir. Askerlik hayatı Bursa Karacabey, Çanakkale Ezine'nin ardından Kars Sarıkamış'ta sürer. Sarıkamış'ta iken sınavlarına girerek kazandığı, Ankara Hukuk Fakültesini 1961'de bitirir. Konya, Ankara ve Kırıkkale'de, askeriyenin çeşitli kademelerinde görev yaptıktan sonra, emekliye ayrılır 1969'dan itibaren getirildiği Basın İlan Kurumu Genel Müdürlüğündeki görevini vefat ettiği 14 Mart 1995 tarihine kadar sürdürür ve zikredilen tarihte de hayata gözlerini yumar.

Eserleri: **"Sevmek Varken" (1972), "Karacaoğlan (Hayatı-Sanatı-Şiirleri)" (1973), "Güvercin Uçurmak" (1977), "Kuşlar ve İnsanlar" (1982), "Kerem ile Aslı" (1985), "Ses Mimarlarımızdan" (1995).**

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Hisarcılar, sekiz şairin (Mehmet Çınarlı, İlhan Geçer, Gültekin Sâmanoğlu, Mustafa Necati Karaer, Osman Fehmi Özçelik, Hasan İzzet Arolat, Yahya Benekay, Fikret Sezgin) bir araya gelerek çıkarmaya başladıkları Hisar dergisinden dolayı, edebiyat tarihimizde Hisarcılar olarak adlandırılan bu edebî topluluk, 1950'den 1980'e kadar fasılalarla da olsa varlığını sürdürmüştür. Hisarcılar olarak adlandırılan bu şairler, Hisar dergisini çıkarmaya başlamadan önce de şiir yazıyorlar ve tanınıyorlardı. Hisar'la birlikte bir topluluk hâlinde ve bir dergi etrafında ürünlerini vermeyi sürdürmüşlerdir. Hisarcıların temel görüşleri, kendilerinden önce başlayan Garip hareketine (1941-1950) karşı dile getirdikleri "yabancı taklitçiliğine karşı millî sanatı, ideolojik baskıya karşı hür düşüncüyü, dilde tasfiyeciliğe karşı yaşayan Türkçeyi" savunan bir anlayıştır. Mustafa Necati Karaer de bu topluluğun en güçlü şairlerindendir.

Mustafa Necati Karaer'in ilk edebî zevki Kayseri'de uzun kış gecelerinde dinlediği masallar, halk hikâyeleri çerçevesinde şekillenmiştir.

Ateşle oynadığım günler,
Daha, yağmur sonraları filan değil,
Rüzgârların padişahı benim,
Es dersem eser,
Yıldızların padişahı benim,
Sus dersem susar
Ninem dilinde "Arap Kızı" güzelleşir,
Alev alev, uzun kış geceleri
Dinlediğim uzun masalları şiir.
...(S. V. s. 7)

Karaer'in şiirlerine o kadar sinmiştir ki masalların ve halk hikâyelerinin tılsımlı büyüsü, şiirlerinin adında bile o etkiyi görebilirsiniz. "Görelim Sarıyı Ne Söyler, Bakalım Kırmızı Ne Dedi vd." hep o dünyaları hatırlatır.

Karaer'in şiirlerinde eski, ev, çocukluk ve hatıralar; resim, albüm, uzak, rüzgâr, karanlık... kavramlarıyla ele alınır.

Rüzgârda eski bir albüm
Çaresiz, bir kapanıp bir açılıyor.
...
Her şey bugün gibi aklımda,
Dumanı üstünde ekmek kadar sıcak
...(S. V. s. 59)

Bir yangının son külleri rüzgârları:
Hatıralar... Bir şehrin mahallesinde.
Bir ev var ki bir mahkûm gibi gençliğim
Senelerce küçülür penceresinde.
...(S. V. s. 85)

Artık gelmeyecek günlerin özlemi, şairin yalnızlığı ve arayışıdır. Her ne kadar bulamayacak olsa da...

...
Uzak bir yalnızlık içinde yüzüyor
Dumanı üstünde bacalar,
O şehir, o sokaklar, o geceler
Ve sen...
Başında kavak yelleri esen

*Üç sevdalı çocuk, Rabbim,
Kimdi?
(S. V. s. 88)*

...

*Uzak aydınlığında tozların
Adı kalan günleri arıyorum
Kapımızın önünde uzun uzun.
(S. V. s. 90)*

Mustafa Necati Karaer şiirlerini temiz ve pürüzsüz bir Türkçe ile yazmıştır. Yaşayan Türkçeyi ustalıkla kullanır. Şiirlerinin çoğunda anlam kapalıdır. Saf şiirin imkânlarından en üst düzeyde yararlanır. Serbest vezinle yazdığı şiirlerinde ritmi ses ve kelime tekrarlarıyla yakalar. Hece ölçüsüyle yazdığı şiirlerinde ise kendine has bir kafiye sistemiyle ölçülü ve kafiyeli şiirler yazar. Ayrıca, musiki onun şiirlerinde vazgeçilmez unsurlardandır. Musiki, yine kelime, kelime grubu ve mısra tekrarlarıyla yakalanmaya çalışılır.

*Dağ çiçekleriyle tanıştım
İnsana susamış,
Dağ çiçekleriyle tanıştım, selam eder,
Kalmak varmış oralarda kalmak varmış
Ama yücelerden yücelerden
Bulutlar da evine gider,
İnsanlar Ay'a.
...(S. V. s. 31)*

Mustafa Necati Karaer'in şiir dünyasının önemli unsurlarından biri de hayal/ imgedir. Karaer'in çok zengin bir hayal dünyası vardır. Yukarıda da belirttiğimiz gibi bu zengin hayal dünyasının çocukluğu ile doğrudan ilgisi bulunmaktadır. Dolayısıyla hayal dünyasının kökleri çok sağlamdır. Şiirlerinde söz sanatlarını da kullanarak orijinal imgeler bulmuş ve bunları son derece başarılı bir şekilde kullanmıştır. Mesela, sevgili: ebemkuşağı; sevgilinin eli: rüzgârgülü, nehir, çiçek, bir saksı karanfil, gülkurusu (sevgili ile diğer unsurlarda da orijinal imgeler vardır); zaman: ırmak, deniz, merdiven, masal kalesi, resim; sabah: beyaz bir koku; gece: insan, (bir gözü kör yorgun bir) at; yarın: suyu kesilen ırmak, ufukta sonrasız bir mevsim; yıllar: siyah-beyaz bir tünel; bahar: anne, taze gelin vs. (Geçgel: 2005).

Uyku gülleri uzak bahçelerde,
Uzansan el yetmez.
Bir gözü kör, yorgun bir at gece
Sür sür gitmez.
...(S. V. s. 133)

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Kayserili şairlerimizden Mustafa Necati Karaer, şiirlerinde Kayseri'ye yer vermiş, Kayseri'yi akla ilk geliveren değerleriyle şiirlerinde konu edinmiştir. Bunlardan ilk olarak onun "Sevmek Varken" adlı şiir kitabında yer alan "Dağ Penceresi" adlı şiiridir. Serbest ölçüyle yazdığı şiirde Erciyes ismine rastlarız:

Dağ Penceresi

Dağ rüzgârları gördüm
Ağrı'da, Süphan'da, Erciyes'te
Dağ rüzgârları gördüm püfür püfür.
Hızır misali bir nefeste,
Kar beyazlığınca gecelerden
Ölümsüz sevgilere götürür,
Doyasıya.
... (Sevmek Varken s. 31)

Yahya Kemal'in "Süleymaniye'de Bayram Sabahı" adlı şiirini anımsatan "Sultanahmet Meydanı" adlı uzun şiiri kendi değerlerinden kopmadan, Anadolu gerçeğiyle tarihe bakıştır. İşte bu şiirde de zikredilir Erciyes:

Sultan Ahmet Meydanı

Anadolu'da bir yol, iki yanı iğde,
Kader sarısından çiçekleri.
Kar kuyusundan su içecekleri
Gözleyen bir çocuk, dua almak için.
Yazmasında kırmızı gül, ak güvercin
Oracıktan çıkıveriyor anam.

Gökte ay bakır bir tepsi tastamam
Ellerimi yakacak sıcaklığı.
Sana bin şükrederim Erciyes dağı,
Başımdan eksilmeyen karın var,
Kerem'in var, Aslı'n var, baharın var.
(Güvercin Uçurmak s. 75)

“**Ses Mimarlarımızdan**” Karaer'in yirmi beş bestekârımızı konu ettiği şiir kitabıdır. “İsmail Dede Efendi” adını taşıyan şiirinde meşhur mimarımız, Mimar Sinan'ın ismi geçer

İsmail Dede Efendi

Ne vakit geçsem Şehzâdebaşı'ndan
Minareler boyu ses ırmakları,
Beni çağırıyor sanırım Sinan
Ve İsmail Dede'nin parmaklarından
Alıp gider beni kendi kendimden;
Oturup ağlamak gelir içimden.
(Ses Mimarlarımızdan s. 13)

Kayseri Kerem ile Aslı hikâyesiyle Türk Halk Edebiyatı'nda önemli bir yere sahip olmuştur. Mustafa Necati Karaer, bu halk hikâyesini değişik bir üslupla, manzum olarak kaleme almıştır. 16. yüzyılda yaşanan ve İsfahan'da başlayıp Kayseri'de biten bu hikâyede Kayseri, Erciyes'iyle, Tekir'iyle yer alır. Biz buraya örnek olması açısından kısa bir bölüm alıyoruz ve incelediğimiz kitapta geçen Kayseri ve Erciyes isimlerinin sayfa numaralarını veriyoruz.(s. 160-162- 164-170-193).

...

Derler ki yolunuz düşerse bir gün
Siz de Tekir yaylasına uğrayın!
Belki göremezsiniz o gülleri
Ama, rüzgârında uçuşur durur
Kerem ile Aslı'nın gönülleri...
(Kerem ile Aslı s. 204)

Kaynakçada belirttiğimiz şiir antolojilerinde ve bir tanesi Kayseri Halkevi'nin çıkarmış olduğu 1949 tarihli Erciyes Dergisi'nde yer alan, “**Erciyes Şehri**”, “**Erciyeslim**” ve

“**Erciyes’e Hasret**” adlarım taşıyan üç şiiriyle karşılaştık. Bu şiirlerde yine geçmişe / çocukluk yıllarına özlem teması işlenmiştir. Aşağıya bu şiirleri alıyoruz.

Erciyes Şehri

Çocuk ayaklarımın ilk bastığı
Sen miydin, Erciyes şehri sen miydin?
Başımın kadifelerden yastığı
Sen miydin, Erciyes şehri sen miydin?

Dal çatlağı kadar ayakta nasır
İnsan mı günahkâr, toprak mı kısır?
Daracak sokaklar baştanbaşa sır
Sen miydin, Erciyes şehri sen miydin?

Bir yılım değirmende haşır–neşir
Bir yılım kasırgalarla birleşir,
Duman gider, bulut gider gün ışır
Sen miydin, Erciyes şehri sen miydin?

Nasıl tırnağından ayrılır elim
Omuzlanma yapışmış ceketim.
Kaderi değişmeyen memleketim
Sen miydin, Erciyes şehri sen miydin?

Sular elimi yüzümü yuduğum,
Kadınlar dizlerinde uyuduğum.
Buğday ekmekleriyle büyüdüğüm
Sen miydin, Erciyes şehri sen miydin?

Avucumdan okurlardı kaderimi
Meçhul el kımıldatalı derimi
Ağlatan ince minarelerimi
Sen miydin, Erciyes şehri sen miydin?

Masal uzunluğunca hatıralar
İlle o yerlerde, çocukluğum var.
Ah sevgililer sevgilisi diyar
Sen miydin, Erciyes şehri sen miydin?

Erciyeslim

Öldürsün kirpiklerin ardından
Bakma zaman zaman Erciyeslim hey!..
Sevda hançerini kalp denen kından
Çekme zaman zaman Erciyeslim hey!..

Beyaz yaşmak düşsün dizin üstüne,
Nakışlar dökülsün bezin üstüne.
Aman saçlarım gözün üstüne
Dökme zaman zaman Erciyeslim hey!..

İzin var diyorlar kurbandan evvel,
Ne olursa olsun sen hele bir gel.
Aklıma eserse uydurma bir tel
Çekme zaman zaman Erciyeslim hey!..

Garip garip ne burarsın boynumu,
Benim halim ellerinen aynı mı?
Dut yaprağı gibi yenik göynümü
Yıkma zaman zaman Erciyeslim hey!..

Ab-u hayat içtim, görmem beşeri,
Gözüme almışım belayı şer'i,
Şahin alır gider kapı dışarı
Çıkma zaman zaman Erciyeslim hey!..

Tepeden tırnağa yeşiller giyin,
Nişanı olacak Mustafa Bey'in,
Bir gonca misali karşımda boyun
Bükme zaman zaman Erciyeslim hey!..

Erciyes'e Hasret

*Toprağında yağmur kokar, kar kokar,
Yaprağında güneş kokar, ter kokar
Sıla kokar, gurbet kokar, yâr kokar
Karlı bellerine gidelim atım!*

*Çam oluğu yağmur bekler, kar bekler
Koruluğu yeşil bekler, mor bekler.
Ana bekler, bacı bekler, yâr bekler
Tozlu yollarına gidelim atım!*

*Bu tezgâha iplik gelir, bez gelir
Bu dergâha âşık gelir, saz gelir
Türkmen gelir, çoban gelir yaz gelir
Yayla güllerine gidelim atım!*

Yukarıdaki şiirler Mustafa Necati Karaer'in ilk dönem verdiği ve heceyle yazdığı şiirlerine örnektir. Bu şiirlerde vatan sevgisini ve çocukluk hatıralarını buluruz. Ayrıca yerel söyleyişler –yuduğum gibi– dikkatimizi çekmektedir.

Mustafa Necati Karaer, yukarıya aldığımız şiirlerinin yanında nesirlerinde de Kayseri'yi anlatmıştır.

KAYNAKLAR

Erciyes Kayseri Halkevi Dergisi,
Geçgel, Hulusi,	Yıl: 7, Sayı: 72, 1949, s. 36
Mustafa Necati Karaer'in Şiirlerinde İmge Dünyası,
Türk Dili, S. 646, 2005.
Kaplan, Mehmet,
Karaer, Mustafa Necati,	Şiir Tahlilleri –2–Dergâh Yay., s. 570– 577, İstanbul 1992.
Sevmek Varken, Hisar Yay., İstanbul 1972.
Karaer, Mustafa Necati,	Güvercin Uçurmak. Hisar Yay., İstanbul 1977.
Karaer, Mustafa Necati,	Kuşlar ve İnsanlar, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay.,
Ankara 1982.
Karaer, Mustafa Necati,	Ses Mimarlarımızdan, Türk Edebiyatı Vakfı Yay.,
İstanbul 1995.
Karaer, Mustafa Necati,
Karaer, Cem,	Kerem ile Aslı, Dergâh Yay., İstanbul 1985.
Anlatamadıklarım, İstanbul 1995.

MUSTAFA NECATİ KARAER'İN ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

- Kalkan, Emir, Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri, Özel İdare Matbaası, Kayseri 1998.
- Mustafa Necati Karaer Armağanı, İstanbul Yay., İstanbul 1997.
- Satoğlu, Abdullah, Başlangıçtan Bugüne Kadar Kayseri Şairleri, Hakimiyet Matbaası, Kayseri 1962.
- Sıvacı, Ahmet, Kayseri Güldestesi, Kayseri 2000.
- Subaşı, Muhsin İlyas, Dünden Bugüne Kayseri, Se-Da Yay., Kayseri 1991.
- Yahyabeyoğlu, Asım-Satoğlu, Kayseri Erciyes ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirler Antolojisi, Yeni Erciyes Yay., No: 7 İstanbul 1958.

Kemal Ahmet Şen'in Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

“Erciyes ocuğu” Şairi Kemal Ahmet Şen, 1929'da Kayseri'de doğar. Küçük yaşta babasını kaybeden Şair, byk sıkıntılar içerisinde hayatını sürdürmek zorunda kalır. İlkokuldan sonra eğitimine devam edemeyen Şair, hayatın zorluklarını küçük yaşlarda yaşamaya başlar. Bütün bunlar onu yıldırmaz, kendi kendini yetiştirir.

İlkokul sıralarında Şiir yazmaya başlayan Şairin ilk Şiiri 1949'da Kayseri Erciyes Dergisi'nde yayınlanır. Hayatını Şiire adayan Şairin rnleri 1999'da “Erciyes çocuğu” adı altında kitaplaŐır. 2017 yılında aramızdan ayrılan Şairin farklı türlerde kaleme aldığı yazıları değişik dergilerde yayınlanmıştır.

Kemal Ahmet Şen hakkında Erciyes Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü ğretim yesi Dr. Bayram Durbilmez bir bitirme tezi yaptırmıŐtır.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

“Erciyes çocuğu” dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölüm “Bir Demet Sundum”. Millî duyguların işlendiği bu bölümde 66 Şiir yer almaktadır. İkinci bölüm “Ruhumun Sesi”. Daha çok lirik Şiirlerin yer aldığı bu bölümde 148 Şiir bulunmaktadır. nc bölüm “Deli Gnlmle Baş Başa”. AŞk Şiirlerinin çoğunlukta yer aldığı blmdir. Bu bölümde Şairin 106 Şiiri yer almaktadır. Son olarak sosyal ve siyasi temalı Şiirlerinin bulunduğu bölüm “TaŐlamalar” adını taşımaktadır. Biz bu alıŐmamızda Şairin “Erciyes çocuğu”nda yer almayan Şiirlerini de gördük ve değerlendirdik.

Kemal Ahmet Şen, Şiirler geçen uzun bir ömrü ve Şiire bakışını Şu Şekilde ifade eder:

Şiir Benim Hayatım

*Şiir benim içimde ben onun dışındayım,
O bağrımda saklı ok, ben ise gergin yayım,
Yıllar bitti, tükendi, ak-pak oldu saçlarım,
Şiir benim hayatım, güneşim doğan ayım...*

(E. Ç. s. 216)

Şen, şiirlerinin büyük çoğunluğunda heceyi kullanır. Bunun yanında serbest şiirleri de vardır. Millî konuların işlendiği şiirlerinde “Cesurî”, aşk temalı şiirlerinde “Derunî” mahlasını kullanır.

Millî temalı şiirlerinde gür ve tok bir sesle karşılaşırız. Bu tür şiirlerinde konu vatan sevgisi, Türklük, Mehmetçik, Kıbrıs ve Atatürk'tür. Destan havası içerisinde yazılan bu şiirlerde Köroğlu'nun sesi duyulur. Savaş sahneleri büyük bir ustalıkla betimlenir.

Cenk Zamanı Geldi

*Erkekçe vuruşmak günü gelende,
Kılıç kalkan ala ala gideriz...
Kâfir ordusundan ses yükselende,
İçlerine dala dala gideriz...*

*İman aşkı Türk'e cesaret verir,
Önümüzde koca tepeler erir!
Yedi düvel bizden kaçır, ürperir
Korku dehşet sala sala gideriz...*

(E. Ç. s. 58)

Hece ile yazılan şiirlerinde şair 8'li, 11'li ve 14'lü hece ölçüsünü kullanır. Kafiye olarak da tam ve zengin kafiye tercih etmiştir. Şiirlerinde gramer yönünden zaman zaman hataya düşer. Mesela, “Kağnı Sesleri” şiirinde zarf-fiil ekinden sonra gelmemesi gereken isim çekim eki kullanmıştır.

Şair, Türkiye dışında yaşayan Türklere özellikle de Kıbrıs Türklerine karşı son derece duyarlıdır.

Kıbrıs'a Ağıt

Kıbrıslı Kardeşlerime

*Yâd ellerde kalmış vatan parçası,
Kader ağlar, çile ağlar, dil ağlar..
Bu, Türk'ün dinmeyen ezeli yası,
Kıbrıs ağlar, vatan ağlar, il ağlar...*

*Sarılmayıp biz sinene doyunca,
Hasret kaldık sana yıllar boyunca!
Acı haberini her gün duyunca,
Yollar ağlar, deniz ağlar, sel ağlar...*

(E. Ç. s. 21)

Şen, lirik Şiirlerinde annesine, babasına, çocuklarına, torunlarına, öğretmenlerine, doğduğu Şehir Kayseri'ye yönelik duygularını dile getirir.

Çocuğum

Kızlarım Meral ve Nihal'e

*Çocuğum gezeceksin masallar ülkesinde,
Bir dilber prensesi olarak rüyaların!
Suların şırıltısı duyulacak sesinde,
Güller gibi açılıp serpil de hele yarın;
Çocuğum gezeceksin masallar ülkesinde...*

*O minik kollarını açarken bana nazla,
Arzular fışkırarak körpe ruhundan senin!
Benliğimi sarmada derin bir sonsuz hazla,
Ilık bir meltem gibi kokuları gül tenin;
O minik kollarını açarken bana nazla.*

(E. Ç. s. 114)

Kemal Ahmet Şen'in çocuklara karşı sevgisi uçsuz bucaksız umman gibidir. Onlara has 5'li hece ölçüsü ile Şiirler kaleme almıştır. Bu Şiirlerde yaşama sevinci, öğretmen sevgisi ve Atatürk sevgisi gibi konular işlenmiştir.

Türk Halk Edebiyatında konuşma şeklinde yazılan koşmalar vardır. Bunlara “müracaâ” denilmektedir. Kemal Ahmet Şen’in müracaâ tarzı şiirleri de dikkatimizi çekmektedir.

Dedim-Dedi

*Dedim: Pek özenmiş Tanrı'm yapını,
Dedi: Ham meyveyi kimse dişlemez...
Dedim: Aç kırarım gönül kapını,
Dedi: Çok sağlamdır gülle işlemez...*

*Dedim: Bak açıldı sinemde yara,
Dedi: Başka yerden devasın ara;
Dedim: Deruni'yi sal uzaklara,
Dedi: Sevdi gönlüm seni boşlamaz...
(E. Ç. s. 228)*

Kemal Ahmet Şen, Kayseri Doğu Menzil Komutanlığı'nda sivil memur olarak görev yapmış ve buradan emekliye ayrılmıştır. Memur olması hasebiyle bürokrasiyi tanımış, memurların çektiği sıkıntılara şahit olmuştur. Bundan olsa gerek tenkit şiirleri sosyal olduğu kadar siyasîdir.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Kemal Ahmet Şen'in şiirlerinde Kayseri, tabii güzellikleri, tarihi, yetiştirdiği değerleri ile yer alır. Müstakil olarak Kayseri'yi anlatan şiirlerinin yanı sıra birçok şiirinde, Erciyes ismine rastlarız. Kayseri ve Erciyes ile ilgili “Erciyes Çocuğu”nda yer alan şiirleri, şairin basılmamış şiirlerinde yer alan Kayseri ile alakalı şiirlerini ve Kayseri'ye atıfta bulunan mısraları sırasıyla değerlendirmeye çalışacağız.

İlk olarak ele alacağımız şiir “Kocasinan” adını taşımaktadır. Yaptığı muhteşem eserlerle hatırlanan sanat ve zarâfetin temsilcisi Mimar Sinan, şairimizin şiirinde şu şekilde mısralaşır:

Kocasinan

Muhteşem camilerin temelim sen atın,
Yurtta ölmez eserler, âbideler yarattın!
Türk'ün sanat zevkine yeni bir Şeyler kattın,
Şair, mühendis, kalfa; yerinde Hoca Sinan!
Bir dehasın Türklüğün gururu Koca Sinan!..

...

Nesillere armağan "MİMAR SİNAN"dı adı,
Milletine hizmetti onun gerçek muradı!
Kayseri'nin ölümsüz en şerefli evladı,
Şair, mühendis, kalfa; yerinde Hoca Sinan!
Bir dehasın Türklüğün gururu Koca Sinan!..
Kayseri 27/07/1971 (Erciyes Çocuğu s. 53)

Karacaoğlan bir Şiirinde Şöyle der:

"Gurbet ilde hasiretlik çekmeden
Vatanında züğürt ölmek yeğ imiş"

Şair Kemal Ahmet Şen de "Memleket Hasreti" adını taşıyan Şiirinde insanından,
dağına, dağından, yaylasına Kayseri hasretini dize dize ak kâğıda nakŐetmiŐtir:

Memleket Hasreti

Esiri olmuşum gurbet ağının,
Gönül sevdasında ALİ DAĞI'nın;
ÂŞıklar diyarı GESİ BAĞI'nın,
Nazlı bülbülleri Őakıyor m'ola?..

Ulu ERCİYES'te tipi kar mı ki,
TEKİR YAYLASI'nda sürü var mı ki?
HİSARCIK da konuklara dar mı ki,
Gençler eğlenmekten bıktıyor m'ola?..

BEKİR AĞA hoŐtu içip yatanda,
Bir başkaydı hele nara atanda;
Tokuç vura vura KARPUZATAN'da,
FATMA bacı kilim yıkıyor m'ola?..

*Başka tat bulmuştum sila aşında,
Misk anber kokardı her bir taşında;
HACILAR köyünde tezgâh başında;
Gelinler keten bez dokuyor m'ola?..*

(Erciyes Çocuğu s. 116)

Dağlar üzerine neler söylenmemiştir ki...Hele bu dağlardan biri vardır ki adına Erciyes derler; sılayı, hasreti, özlemi, yüceliği bağrında taşır. Şiirlerde en çok hangi dağın adının geçtiğine dâir bir araştırma yapılırsa sanırım Ağrı'dan sonra Erciyes yer alır. Şair Kemal Ahmet Şen'in aşağıya alacağımız şiirinde Erciyes, ezberlenesi bir "mani" olur:

Erciyes ve Yâr Üstüne Maniler

*Erciyes'in karı var,
Sinesinde harı var;
Sen de benim ol güzel,
Bak herkesin yâri var!*

*Erciyes yalçın dağdır,
Etrafı bahçe bağdır;
Vermem seni kimseye;
Kız daha canım sağdır!*

*Erciyes'ten su akar,
Taşı bentleri yıkar;
Ceylan gözlü bakışın,
Billahi çok can yakar!*

*Erciyes taşlı bayır,
Dere kenarı çayır,
Yar aşkınla yanıyor,
Yüreğim çayır çayır!*

(Erciyes Çocuğu s. 133)

Bir başka Erciyes şiiri "Dağlar Sultanı Erciyes". Kayseri'nin başucunda otağını kurmuş bir sultan gibidir Erciyes. Kayseri'yi kanatlarının altına almıştır. Kim başını

gökle yerin birleŐtiđi bir yöne çevirse orada Erciyes'i görür. Beş kıt'alık Şiirde bütün ihtiŐamıyla Erciyes vardır. Biz buraya Şiirin iki kıt'asını alıyoruz:

Dağlar Sultanı Erciyes

*Tepende Şahin kuşlar uçuşur,
Deli atmacalar senden kaçıŐır,
Kurtlar heybetinden korkar bađrıŐır,
Seni ta ruhuma saram Erciyes!...*

*Dağlar Sultanı'sın eşi yok birsin,
Lav olur bağrımda sanki erirsin!
Dertli gönüllere Őifa verirsin,
Dermanım, ilacım, yaram Erciyes!..
(Erciyes Çocuğu s. 139)*

Kayseri güzeldir. Erciyes bir başka güzel, Tekir Yaylası güzelliğin koynunda bir ak zambak. Kayseri'nin kızları da güzeldir. Şair "Kayserilim, Erciyeslim, Tekirlim" Şiirinde ilhâmını onlardan alır. Yayla çiçeği gibi rengârenk bir Yörük kızı Şairimize Şunları söyletir:

Kayserilim Erciyeslim Tekirlim

*Yayla yayla, çiçek çiçek gezersin,
Ne usanır, ne yorulur, bezersin?
Yörük kızı sen bağrımı ezersin,
Kayserilim, Erciyeslim, Tekirlim!..*

*Güller açmıŐ gördüm o ak sinende,
Bir baŐkasın yağız ata binende;
Fırtınasın, fırtınalar dinende,
Kayserilim, Erciyeslim, Tekirlim!..*

*Beyler boy ölçmeye meydan kursa da.
Etrafında yüz bin güzel dursa da;
EŞin yok Sivas'ta, Konya, Bursa'da,
Kayserilim, Erciyeslim, Tekirlim!..*

*Derûnî der; gel yanıma, gel değsin,
Fidan boya övünmeye bel değsin;
Dök omuza saçlarım yel değsin,
Kayserilim, Erciyeslim, Tekirlim!..*

(Erciyes Çocuğu s. 143)

Faruk Nafiz, gün batımını Talas bağlarından, Kemal Ahmet Şen, Talas bahçelerinden seyreder. Faruk Nafiz, şahsî tahassürleri sebebiyle işkencededir, Kemal Ahmet Şen, esrarlı güzellik karşısında mest olmuştur.

Talas Bahçelerinde

*O canım Kayseri'ye şöyle bir şevkle baktım.
Talas Bahçelerinde esrarlı, tepelerde!..
Erciyes'te köpüren sular misâli aktım.
Talas bahçelerinde esrarlı, tepelerde!..*

*Elmas bir kolye gibi koynunda Ali Dağı!
Yaşadım mazisinde bilmem kaçınıcı çağı?
Kulağımda ezgisiyle söylenir "Gesi Bağı"!
Talas bahçelerinde esrarlı, tepelerde!..*

*Yanıyor her bir yanı görseniz ışık ışık
Bir yeni dünyası var tüm duygular karışık!
Susamış bir sevgiye buluşur nice âşık,
Talas bahçelerinde esrarlı, tepelerde!..*

*Granit mahzenlere bazen sevgiyle doldum,
Hasta, ölgün ruhuma burada bir hayat buldum!
Bu ihtişam içinde ey dostlarım mest oldum
Talas bahçelerinde esrarlı, tepelerde!..*

(Erciyes Çocuğu s. 160)

Gurbette olanın memleket özlemi, memleket hasreti hiç biter mi? Çevresinde gördüğü şeyler ona sılayı hatırlatmaz mı? Hele bu memleket Sinan diyarı, sultanlar otağı Kayseri ise derinden bir off! çekip şairin şu dizelerine ortak olmaz mı?

Kayseri'ye Özlem -1-

Gurbetteki Kayserili hemşehrilerime sevgilerimle...

Özledim dağ-bayır karlı ovanı,
Tekir Yaylası'nda arı kovanı!
Ciğerime bassam temiz havanı,
Sende kaldı gönlüm- gözüm Kayseri!
Hasretin yakıyor özüm Kayseri!..

Çamanlı pastırman, leziz sucuğun,
Günlük azığıdır nice çocuğun!
Burnuma tütüyor her bir bucağın,
Aşı bereketi bolsun Kayseri!
Gariplere uğrak yolsun Kayseri!

Talas, Hisarcık'ı göresim geldi,
Erciyes'e hasret bağrımı deldi!..
Gesi Bağları'nda yaşam güzeldi,
Aşkınla sararsam solsam Kayseri!
Hep böyle esirin olsam Kayseri!..

Erenlerin kalbi seninle atar,
Seyit Burhanettin koynunda yatar!
Ölmez şehitlerin gazilerin var,
Kalelerin dimdik durur Kayseri!
İsmin bize gurur verir Kayseri!

(Erciyes Çocuğu s. 173)

Yukarıya aldığımız şiirin sonradan yazılan ve "Erciyes Çocuğu"na girmeyen ikinci bölümünde şair, Kayseri'nin tarihi ve tabii güzelliklerini, bazı ilçelerini ve insanlarını anlatır. Bu şiirden de birkaç bölüm almak istiyoruz:

Kayseri'ye Özlem -2-

Çifte martinimi koluma asam,
Dağlarında tavşan, keklik avlasam;
Sultan Sazlığı'nda kaybolur tasam,
Bir Kuş Cenneti de sensin Kayseri!
Şehirler içinde "ben"sin Kayseri!..

Çiftlik Kasabası, Sarioğlan'ı,
Gez kardeşim güzel yöreyi tanı!
Yaşadım orada çok tatlı anı,
Yaşanır hep sende masal Kayseri!
Yeşerir gönlümde dal dal Kayseri!..
Kayseri- 2003

Yine bir Erciyes şiiri "Sana Geldim Erciyes'im".Aşka ferman, derde derman, damarımızdaki kan Erciyes. Senin için ne söylene az, senin ne kadar medhin yapılsa yine az. Bir lügâtsin kelimeleri dize getiren, bir namesin kulaklarda inleyen ve bir aşksın ezelden ebede name olan...

Sana Geldim Erciyes'im

Sayın Veli Altinkaya'ya sevgiyle

Dediler dertlere deva,
Çevrendeki gümüş ova,
Almak için temiz hava,
Sana geldim Erciyes'im!..

Ne çıkar bükülse belim,
Toprağına deşsin elim!
Bulutlara taht güzelim.
Sana geldim Erciyes'im!..

Tekir'inde yeşil otlak,
Sürülerin meliyor bak
Mis kokular sende ancak
Sana geldim Erciyes'im!..

Sende alsın hak canımı,
Sevgin coşturur kanımı!
Görmek için sultanımı,
Sana geldim Erciyes'im!..

(Erciyes Çocuğu s. 182)

Kayseri son yıllarda Türkiye'nin en hızlı gelişen şehri. Bunda elbetteki Kayseri belediyelerinin ve belediye başkanlarının büyük gayretleri vardır. Çocukluğu, gençliği, ihtiyarlığı kısaca bütün hayatı Kayseri'de geçen ve yapılan hizmetleri yakından gören şairimiz Kemal Ahmet Şen, yapılanlara takdir bâbından Kayseri belediye eski başkanlarından Hüsamettin Çetinbulut'a aa/bb/cc/...kafiye şemasıyla aşağıya birkaç mısrasını alacağımız şiirini ithaf etmiştir:

Bir Başka İthaf

Sayın Belediye Başkanı Hüsamettin Çetinbulut Beyefendiye saygılarımla...

*Gururla bakıp geçtim, geniş asfalt yollardan,
Her an sevgi taşıyor sana açık kollardan!
Yıkarak kör inadın paslı duran çarkını,
Şehre armağan ettin Mimar Sinan Parkı'nı!
Sanırım Hunat Hatun türbesinden gülümser,
Birer gülistan olmuş surların durduğu yer...*

(Erciyes Çocuğu s. 184)

Şairin "Erciyes Çocuğu"nda olamayan bir başka Kayseri şiiri "Erciyes'e Övgü" adını taşımaktadır. Yine bu şiirde Erciyes sevgisi bir nehir olur çağlar.

Erciyes'e Övgü

*Gelinlik kız gibi karşımda durur.
Beyaza bürünmüş tenin Erciyes!..
Varlığın bu şehre veriyor gurur,
Heybetin bir başka senin Erciyes!..*

*Başında savrulan ince kar olsam,
Sinende tutuşan ateş-hâr olsam!
Koyunda can veren sâdık yâr olsam,
Dilinden düşmezsin Şen'in Erciyes!...*

13/01/2001 Kayseri

Yukarıya aldığımız şiirlerin dışında on beşten fazla yerde Kayseri'ye atıflarda bulunulmaktadır. Yine Erciyes, Tekir Yaylası, Gesi Bağları zikredilmektedir.

Bunların yanı sıra Kayseri ağzı bazı şiirlerde kullanılmakta, şairin büyüdüğü mahalle ve mahalle halkı konu edilmektedir. Kayseri'nin meşhur yemeği "manti" bir şiirde geçmektedir. Aşağıya değişik temaların işlendiği şiirlerde geçen ve Kayseri ile alakalı olan bölümlerden örnekler almak istiyoruz.

Kurban Olam Anadolom

*Bir tılsımdan var olmuşsun,
Erciyes'te kar olmuşsun!
Gönüllere yar olmuşsun,
Kurban olam Anadolu'm!..
(Erciyes Çocuğu s. 84)*

Abdullah Satoğlu tarafından 1958'den, 1970'e kadar yayın hayatına birkaç defa ara vererek sürdüren, Kayseri'nin yerel dergilerinden "Filiz", şairimizin dizelerinde yer alır:

Filiz'im

Sayın Abdullah Satoğlu 'na

*Vefalı bir yâr gibi,
Su veren pınar gibi;
Ulu bir çınar gibi,
Dal dal oldu Filiz'im!*

*Ülkümüze yön verdi,
Attık haz ile derdi;
Bir gonca gibi yeşerdi,
Al al oldu Filiz'im!
(Erciyes Çocuğu s. 133)*

Serbest ölçüyle yazılan şiirlerinden "Mutluluk Rüzgârları"nda şair dünyayı kucaklayan bir ruh hâli içerisinde. Tekir ve Erciyes şairin mutluluğuna yardımcıdır:

Mutluluk Rüzgârları

Çelik kanatlarımı taktım
Kollarıma;
Uçurun uçurun beni de
“Mutluluk rüzgârları!..”
Güney'in portakal bahçelerinde gezineyim,
Toros'un karlı dağlarına
Açayım bağrıma...
Tekir'de bin bir çiçekle bezeneyim,
Dünyayı kuşbakışı seyredeyim.
Ulu Erciyes'ten!
Aksın içime gürül gürül sular...
(Erciyes Çocuğu s. 146)

Şair “**Hani O Mahallem**” şiirinde çocukluğunun geçtiği mahalleyi ve mahalle halkını belirgin özellikleriyle bir bir anar:

Hani O Mahallem

Çocukluk arkadaşım Nurullah İpekcan 'a sevgilerimle...

Yenice İsmail Efendi ismi
Hani o mahallem, o çıkmaz sokak?
Baktım kaybolmuş yol olmuş cismi,
Hani o mahallem, o çıkmaz sokak...

Bitmez komşuları saymakla bir bir,
Hoş nara atardı Külekçi Bekir,
Bizim muhittendi Kebapçı Şakir,
Hani o mahallem, o çıkmaz sokak?..
(Erciyes Çocuğu s. 155)

Kayseri'nin yetiştirdiği değerlerden biri de iş adamı Sakıp Sabancı'dır. Sakıp Sabancı, kişiliği, kendine has konuşma üslubuyla Türk insanının sempatisini kazanmıştır. Bu sevgiden dolayı halk ona “Sakıp Ağa” demiştir. 10 Nisan 2004 tarihinde vefat eden Sakıp Sabancı için Kemal Ahmet Şen, “Sakıp Ağa'ya Ağıt” adını taşıyan uzun bir şiir yazmıştır. Sakıp Sabancı'yı şiir diliyle anlatan mısralardan aşağıya birkaç bölüm almak istiyoruz:

Sakıp Ağa'ya Ağıt

*Gitti sanayinin en büyük, devi,
Ardından ağıladı İslam, Musevi!
Mateme büründü her Türk'ün evi,
Yaşlı, genç döküldü yollara yaya,
Türkiye ağlıyor Sakıp Ağa'ya!..*

*Kibir, gurur bilmez, hayli uysaldı;
Kavgacı değildi, hep gönül aldı!
O bir efsâneydi sedası kaldı,
Yaşlı, genç döküldü yollara yaya,
Türkiye ağlıyor Sakıp Ağa'ya!..*

*Sözü yine onun;
Gökler gibi diktir başım,
Düz ovalar arkadaşım;
Tarih tarih destan yaşım,
Ben Erciyes çocuğuyum!..*

mısralarıyla bağlarken, merhum Kemal Ahmet Şen'e özellikle bu yazının hazırlanmasında dokümanlarından yararlanma imkânı verdiği için; ayrıca güzel sanatların şahı olan şiirle Kayseri ve Erciyes'i ilmek ilmek dokuduğu için teşekkür ediyor, tekrar o güzel insanı rahmetle anıyorum.

KAYNAKLAR

- Örnek, Canan, Kayserili Kemal Ahmet Şen (Hayatı-Sanatı- Şiirlerinden Örnekler), Bitirme Tezi, Kayseri 2002.
Şen, Kemal Ahmet, Erciyes Çocuğu, Anasam Yayınları, Kayseri 1999.

Abdullah Satoğlu'nun Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

"Lale Şairi" Abdullah Satoğlu, 15 Mayıs 1934'te Kayseri'de doğdu. İlk ve orta öğrenimini Kayseri'de tamamlayan Şair, İstanbul Yüksek Gazetecilik Okulundan mezun oldu. 1956 yılından itibaren on beş yıl süreyle Kayseri'de günlük "Hâkimiyet" gazetesini, 1958'den 1970'e kadar fasılalarla tamamı 59 sayı olan sanat dergisi "Filiz"i çıkardı. Şiirlerinde "İsmetî" ve "Âşık İsmet"; nesirlerinde "Bülent Müşker" ve "İsmet Turan" müstear isimlerini kullanan Şair, birçok dergi, dernek ve kurumdan edebiyat ve sanata yaptığı hizmetlerden dolayı ödül almıştır. Şair hakkında, 100. Yıl Üniversitesi ve Erciyes Üniversitesinde, hem-şehrisi yazar-Şair ve öğretim üyesi Bekir Oğuzbaşaran'ın danışmanlığını yürüttüğü iki ayrı lisans tezi yaptırıldı. Bir vefakârlık örneği de Kayseri Büyükşehir Belediyesi tarafından yapılarak Kayseri'nin bir sokağına "Şair Satoğlu Sokağı" adı verilmiştir. Ticaretle uğraşan Lale Şairi Abdullah Satoğlu, Ankara'da yaşamaktadır.

Eserleri:

Şiir: "Bir Demet Lale" (1956); "Lale Üstüne" (1971); "Lale Bahçelerinde" (1992); "Gönlümde Açan Laleler" (1999).

Araştırma-İnceleme: "Âşık Hasan" (1958), "Kayseri-Erciyes ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirler Antolojisi" (Asım Yahyabeyoğlu ile) (1958), "Kayseri Pastırmacılığı" (1960), "Türk Şiirinde Lale" (1964), "Mevlânâ'nın Hocası Seyyid Burhaneddin" (1968), "Satoğlu H. Mehmet Ali Efendi Hoca" (1972), "Kayseri'nin Efsane Adamı Osman Kavuncu" (1977), "Halk Şairi Molulu Revâî" (1980), "Derdin Derdim Anadolu (Âşık Ali Çatak'ın Hayatı ve Eserleri)" (1985), "Mimar Sinan Şiirleri Antolojisi" (1988), "Bahçe Şairleri Antolojisi (E. Ünver-H. Yurdabak ile)" (1992), "Kayserililerin Ticarettteki Başarı Sırları" (1995), "Gönül Sohbetleri Güldestesi (F. Halıcı-H. Yurdabak ile)" (1996), "H. Hafız Hulûsi ve Şiirleri" (2002), "Kayseri Ansiklopedisi" (2002), Edebiyat Dünyamızdan Hoş Sedalar (2004).

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Lale şairi Abdullah Satoğlu'nun şiir ve edebiyatla tanışması küçük yaşlarda olmuştur. Mustafa Ceylan'ın hazırladığı "Abdullah Satoğlu Hayatı-Sanatı-Eserleri" adlı biyografik eserde şair bunu şöyle anlatır: "1949'un yaz aylarından bir gün, Kayseri'nin Hisarcık kasabasında gezerken, bir gazete parçası gözüme ilişmişti. Günlerdir gazete yüzü görmediğim için olacak ki hemen yerden alarak her satırını okumaya koyuldum." gazete parçasında okunan bir şiirdir ve bu şiir yine Kayserili bir şair olan Mustafa Necati Karaer'e aittir. "Şadırvan" dergisinde çıkan bu şiir ve daha sonra tedarik edilen edebiyat kitapları şairin şiir ve edebiyata olan ilgisini körükler. Ardından yazdığı şiirlerin mahallî gazete ve dergilerde yayınlanması şaire daha büyük bir güç verir ve aradan geçen yıllar içerisinde birbirinden değerli eserler ortaya çıkar.

Lale şairi Abdullah Satoğlu, eskilerin ifadesiyle velûd bir şair, kültür adamıdır. Şiir ve nesirdeki birikimlerini değerlendirmesini bilmiştir. Husûsen Kayseri'ye, Kayseri'nin kültürüne yaptığı hizmetler onu, doğduğu şehir ile bütünleştirmiş; Kayseri denilince akla ilk gelen isimlerden biri yapmıştır.

Abdullah Satoğlu, şiirlerinde kendisiyle "lale"yi özdeşleştirir. Şiirlerinde ulaşmak istediği hedef "lale"dir. Lale, şairde millî ve manevî duyguların odak noktasıdır "Gönlümde Açan Laleler" adlı şiir kitabının başında lalenin cevâhir-i huruf (harflerin cevahiri) olmasını ve tersten –"Ebced'le denk gelmiş "hilal"e, lale."–hilal kelimesinin okunacağını, hilalin aynı zamanda Osmanlı Devleti ve İslâm'ın sembolü olduğunu belirttikten sonra şunları söyler: "İşte böyle bir mana hâlesi içinde lale Sâdâbâd ve Çırağan şenlikleriyle, Türk tarihinde müstesna bir safha teşkil eden *Lale Devri*"nin de coşkunluğu ile Türk ruhunun, Türk zevkinin ve lekesiz bir aşkın sembolü olmuştur." Yukarıda söylenenlerin şiir dilinde ifadesi şöyledir:

Lale Üstüne

Ne mateme ne de melâle benzer
Bir türkü tutturdum lale üstüne.
Elif elif ism-i Celâl'e benzer
Bir türkü tutturdum lale üstüne.

...

Etmiş İstanbul'u ihyâ Ahmed Hân
Âb-ı hayat akar her şadırvandan.
Çırağan vakti coşup Emirgan'dan
Bir türkü tutturdum lale üstüne.

... (L. B. s. 3)

Şair yukarıdaki şiirde sadece millî ve manevî duygularını dile getirmemiş, aynı zamanda kendisini tanıtmıştır.

Yukarıdaki dörtlüklerde üç yerde geçen “türkü” kelimesi bize şair hakkında ipuçları vermektedir. Türkü, Anadolu insanının hal tercümesidir. Türküyü söyleyen şair taşralıdır, lale de taşralıdır. Şair laleyle arasında bir bağ kurar. Necâtî Bey (XVI. yy.) bir şiirinde:

*Taşradan geldi çemen sahnına bîçâre durur
Devr-i gül sohbetine laleyi iletmediler*

diyerek, lalenin o devirlerdeki ahvalini gözler önüne serer.

Lale ile şair arasında kurulan bu bağ zamanla sevginin ifadesi olur. Nitekim laleye duyulan sevgi ve bağlılık, ismiyle anılan dönemden en az elli yıl önce onu tahta çıkar-mış zevkin, zarâfetin temsilcisi yapmıştır.

Lale Derim

*Yeşile bürünsün bence her emel
Yeşil gözlerine hep hâle derim.
Bahçelerde çiçek olsa her güzel
Eller sana gül der, ben lale derim!*

(G. A. L. s. 93)

Laleyle alakalı her şeyi “Lale Şairi”nin şiirlerinde bulabiliriz. Laleye verilen isimlerden tutun, laleyle alakalı efsanelere kadar her şeyi...

Gönlümde Açan Laleler

...

*İsmi, “Hande-i mehtap”tır
Sadabad’da “Afitap”tır
Renk renktir “Reng-i hicap”tır
Gönlümde açan laleler.*

O'na "Nur-ı canan denmiş"
 Hem "Aşub-ı cihan" denmiş
 Harfleri cevahirdenmiş
 Gönlümde açan laleler.
 ... (G. A. L. s. 5)

Yukarıdaki şiirde şair laleye verilen isimleri kullanıyor. "Lale Devri"nde *Meclis-i Şükûfe* denilen bir cemiyet kurulmuş ve bu meclis kendilerine gönderilen çiçeklerin renklerini, şekillerini, yapraklarını incelemiştir. Bu cemiyetin kusursuz bulduğu lalelere isimler verilmiştir. Şairin yukarıdaki şiirinde birkaç tanesini zikrettiği isimlerden bazıları şunlardır: Berg-i Rânâ, Dürr-i Yektâ, Feyz-i Seher, Gül-i Ruhsar, Nev-peydâ, Sâye-i Hümâ, Necm-i İkbâl...Başta dönemin meşhur şairi Ahmed Nedim (XVIII. yy.) olmak üzere dönemin şairleri bu isimleri şiirlerinde sıkça kullanmışlardır.

İran mitolojisine göre yaprağın üzerindeki çiğ tanesine yıldırım düşmüş ve alev alan yaprak o haliyle donup kalarak lale'ye dönüşmüştür. Göbeğindeki siyahlık da yıldırımdan geriye kalan yanık iziymiş. Şair "Yağmur sonrası gökyüzünün koyuluğu vardı gözlerinde" (L. B. s. 41) derken bu olaya telmihte bulunur. Ayrıca "Siyah lalelerdi baktığım her yerde açan/Ve bir Siyah Lale'ydi köşe başlarında gözlediğim" (L. B. s. 39) derken siyah laleye tutkusunu dile getirir. Ancak siyah lale 'Erciyes'te bile açsa, yüreğindeki alev' şairi korkutmaktadır. Çünkü aşk yıldırım gibidir ve laleyi yakıp kavurur.

Abdullah Satoğlu, geniş bir yelpazede şiir yazmıştır. Gelenekten ileri derecede faydalanmış ve şiirlerinde kullanmıştır. Herhangi bir nazım şeklinde ısrarı yoktur. Aruzla, heceyle ve serbest ölçüyle şiirler kaleme almıştır. Muhteva yönünden de şairin bir sıkıntısı bulunmamaktadır. Millî ve dînî konularda gayet rahat şiirlerini kaleme almıştır. Şiirlerinde ön plana çıkardığı cinas sanatı ve yaptığı telmihler orijinalite yolunda gösterilen gayretler olarak algılanabilir. Şair derinlikten ziyade, daha çok halk şairlerinde gördüğümüz konunun sade ve samimî bir üslûpla anlatılması taraftarıdır. Kanaatimizce bu şiirlerinde daha başarılıdır.

Yüksele Yüksekle

Mazlum ahı, yürekleri
 Yakar, yüksekle yüksekle.
 Buzlar erir su bendini
 Yıkar, yüksekle yüksekle.

*Cihanı bir eyle tavaf
Zindan kesilmiş her taraf
İnsan insana bir tuhaf
Bakar, yüksele yüksele.*
... (G. A. L. s. 59)

Yukarıya örnek olarak aldığımız şiirde dikkatimizi çeken husus kelime tekrarlarıdır. Şair diğer birçok şiirinde kelime ve mısra tekrarlarına başvurur. Bu şekilde şiire bir ahenk ve akıcılık kazandırmaktadır. Yine “yükselmek” kelimesinde olduğu gibi şair bir kelimenin gerçek ve mecaz anlamlarını ustalıkla kullanarak tevriye sanatının güzel örneklerini verir. Bu şekliyle de şair okuyucuya düşünme ve yorum yapma fırsatı sunar.

Abdullah Satoğlu, şiirlerinde mütevazı bir kişilikle karşımıza çıkar. İnsanlara sevgiyle bakar. Yünusvârî şiirlerinde teslim olduğu yaratıcının büyüklüğü karşısında ona şükreder, niyazda bulunur. Aynı zamanda bu tarz şiirlerinde şair tasavvufun imkânlarından da azâmî derecede faydalanır. “*Rahimsin, Kerimsin, Rabbimizsin sen / Sayısız keremin gelmez misâle. / Yanık toprak gibi aşkınla bağrım / Kandır, Zemez deneni âb-ı zülâle.*” mısraları Allah sevgisinin bir ifadesi iken; “*Sindirdim ömrümce gönlüme Veda Hutbeni / Ya aksın aşkınla gözyaşım, yak yahut beni!*” mısraları Peygamber sevgisinin mısralarla ifadeleridir.

Abdullah Satoğlu'nun şiirlerinde tasavvufun büyüklerine de telmihler vardır. Mevlânâ Celâleddin-î Rûmî'ye karşı olan duygularını şu mısralarla ifade eder:

Mevlânâ

*Selâm sana pîrler pîri Mevlânâ
Oldum sevginin esiri Mevlânâ*

...

*Aldım da feyzi manzum Mesnevî'den
Attım nefsimden kibiri Mevlânâ*

...

*Kabul et dergâha çevirme n'olur
“Allah kulu” bu fakiri Mevlânâ*

(G. A. L. s. 14)

Yukarıdaki şiirde Mevlevî şeyhi Şeyh Gâlib'e de telmih vardır. Şeyh Gâlib (XVIII. yy.) “Hüsni ü Aşk”ın esrarını Mesnevî'den alırken, Abdullah Satoğlu “kemâl” feyzini Mesnevî'den almıştır. Kur'ân-ı Kerîm'deki ayetlere de telmihler vardır. “*Kulakların çin-*

lasın... de getirirlerse / Ebabillerle sana selam yolladım!..." Ebabel kuşu Kur'ân-ı Kerîm'de Fil suresinde geçen ve Kabe'yi yıkmak isteyen Ebrehe'nin fillerle hücumunu, üzerlerine sertleşmiş çamurdan taşlar atarak engelleyen kuşlardır. Şair "Aşk Yarası" adını taşıyan bu şiirinde haberci kuşlar olarak bilinen güvercinler yerine Ebabel'leri tercih etmiştir, farklı ve güzel bir "taşlama" örneği vermiştir.

Abdullah Satoğlu, yaşadığı olayları şiirlerinde lirik bir anlatımla işlemiştir. 1993 yılında gözlerinden ameliyat olmuştur. "Gözlerim" şiiri ameliyat sonrası şairin duygularını dile getirmektedir.

Gözlerim

*Yârelerim göz göz oldu gören yok
Neden fersiz kaldı neden gözlerim?
Sis çöktü gözüme yol gösteren yok
Bir nimetti elden gelen gözlerim....*

...

*Deniz mavisi göz ne güzel derken
Göz göze gelmiştik koyda giderken
Bilinmez ki neden bıraktı erken
Yıllar yılı beni yeden gözlerim*

Daha çok lale ve telmihleri üzerinde durduğumuz şairin şiirleri üzerinde yapmaya çalıştığımız bu muhtasar değerlendirmeyi burada noktıyor ve Abdullah Satoğlu'nun şiirlerinde "Kayseri" konusunu değerlendirmek istiyoruz.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Abdullah Satoğlu adı Kayseri ile bütünleşmiştir. Abdullah Satoğlu, hayatını Kayseri'nin kültür ve sanatta tanıtılmasına adanmıştır. Verdiği eserlere bakıldığında bu rahatça görülür. Kayserili halk şairlerinden, Kayserili velilere, Kayseri'nin ticarî potansiyeline kadar birçok konuda eser vermiştir. Bu saydıklarımız nesir alanında yaptığı çalışmalardır. Aynı zamanda şiirlerinde Kayseri'ye ve onun değerlerine karşı olan duygularını ortaya koymuştur. "Bu Şehir" Abdullah Satoğlu kadar bütün Türk milleti için önemli bir şehirdir. Kayseri, evliyalara yatağı, âlimler beşiği olan bir şehirdir.

Bu Şehir

*Bu şehir bir evliyalar şehridir
Medfundur bir nice pîr bu şehirde.
Zamantı, bir sevgi bir aşk nehridir
Görülmez kimse hakir bu şehirde.*

...

*Nice müftü, âlim, şair, üdeba
Bir nice seziş ki sığmaz kitaba.
Dâvud-ı Kayseri, Somuncu Baba
Bir o şehirdedir, bir bu şehirde.*

... (G. A. L. s. 10)

Kayseri bütün güzelliği bağrında toplamış bir şehirdir. Bağı, bahçesi, dağı, deresi hep dillerdedir. Gesi bağları İrem bağları kadar meşhurdur. Erciyes bir Ağrı'dan bir Süphan'dan daha az meşhur değildir. Kayseri, Aslıhan diyarı, evliyalar otağıdır. İşte şairi seslendiren bunlardır. Bunlardan uzakta olma, şairi söyler.

Kayseri'ye Sesleniş

*Talas bahçesinde, Gesi bağında
Burcu burcu kokan gülün olayım.
Tekir yaylasında, Alidağ'ında
Küfül küfül esen yelin olayım*

...

*Suların şifadır bütün ağrına
Erciyes, bulutu çekmiş bağrına
Fedâ olsun canım senin uğruna
Kapında bekleyen kulun olayım.*

... (L. B. s. 68)

Erciyes, Kerem'e mezar, susuza pınar, Sinan'a ilhamdır; Seyrânî'ye arka, Dadaloğ-
lu'na nâradır. Abdullah Satoğlu, bu saydıklarımızı şair gönlünde dillendirmiş, âşık
tarzında kelimelerle ifade etmiştir. Erciyes yukarıda saydıklarımız doğrultusunda
adeta kutsallaşmıştır. Özlem ona, niyaz ona, şan ona, şeref onadır.

Erciyes

Yaylandadır elvan elvan çiçekler
Manzaran neşeme neşeler ekler
Hasta kalbim senden bir şeyler bekler
Dolaşmıyor sensiz kanım Erciyes.

...

Sen tarih boyunca hep gururlusun
Yurda nur saçarsın zira nurlusun.
Neden hep heybetli, hep onurlusun?
Sendedir onurum, şanımlı Erciyes!

(L. B. s. 69)

Abdullah Satoğlu şiirlerinde Kayseri'ye bağlı yerleşim yerlerini de unutmaz. "Hisarcık" ve "Yemliha" adlı şiirlerinde buraların güzelliklerini ve bu güzelliklerin kendinde uyandırdığı hisleri bir Karacaoğlan edasıyla mısralara döker.

"Hisarcık"(Asarcık) Orta Anadolu'yu Suriye'ye bağlayan bir ticaret yolunun üzerinde olmasından dolayı, stratejik ve ticari bir öneme sahiptir. Erciyes'in eteklerinden çıkan akarsuların suladığı verimli topraklarda bol ve çeşitli meyve ve sebze yetişmektedir. Bu bereketli toprakları şair şöyle anlatır:

Hisarcık

Yaz gelince sana göçtüm
Muradıma erem diye.
Soğuk soğuk suyun içtim
Her derdime çarem diye.

...

Bahçendedir elma kiraz
Gölündedir ördekle kaz
Sana gelmiş güzel bir yaz
Bahçende gül derem diye.

... (Kayseri Güldestesi s. 165)

"Yemliha" (Yamula) yine Kayseri'nin kuzeybatısında şirin bir kasabadır. Tarihi Hitit dönemine kadar dayanır. Şair "Yemliha" adını verdiği şiirinde hem bu güzel kasabanın tabii güzelliklerini anlatır hem de tarihî geçmişine atıfta bulunur.

Yemliha

*Kızılırmak sular her bir yerini
Sepet sepet dalın Yemliha.
Temiz hava sarmış hür göklerini
Serin serin eser yelin Yemliha.*

*Ekinle bostanla örtülü kırlar
Sinende saklıdır tarihî sırlar
Hep şirin beldesin geçse asırlar
Burcu burcu kokar gülün Yemliha.*

... (K. G. s. 185)

Abdullah Satoğlu, Kayseri'nin tabii güzelliklerini anlatmada ısrarlıdır. Çünkü Kayseri her yönüyle görülmesi gereken şehirlerimizden biridir. Onda tarih, kültür ve tabiat iç içedir "Elbiz" adlı dörtlüğü bu çabanın bir sonucudur. "Elbiz" Kayseri'nin Develi ilçesinde çıkan bir kaynak suyu ve mesire yerinin adıdır.

Elbiz

*Aşk ne demek, cihan, gel bizde görsün,
Sevgi, vefa nedir, el bizde görsün.
Varsa bu dünyada Kevser arayan
Gelsin Develi'ye, Elbiz'de görsün!
Develi 8 Eylül 1990 (L. B. s. 81)*

Abdullah Satoğlu, yukarıda da belirttiğimiz gibi Kayseri'yi her yönüyle anlatma amacındadır. Kayseri'nin yetiştirdiği değerler de bunlar arasındadır. Bunlardan ilk olarak Seyrânî ile ilgili olan şiiri üzerinde durmak istiyoruz.

Seyrânî, Âşık Tarzı Halk edebiyatımızın en güçlü isimlerinden biridir. Sosyal temalı şiirlerinde topluma ayna tutar. Riya, rüşvet, haksızlık, adam kayırma onun şiirlerinde estetik bir kimlikle karşımıza çıkar. Rüşvet denilince şu mısraları hemen hatırlanır:

*Mahkeme meclisi icad olduğu
Çeşme-i rüşvetin akmaklığından
Kaza belâ ile âlem dolduğu
Kazların kadıya uçmaklığından*

Ya, zamanın ve insanların tefessüh etmiş halini, emaneti ehline vermemenin doğurduğu olumsuz sonucu...

*Bitmez oldu harmanların eyisi
Hurma tadı verir erik kayısı
Sadrazam etsen eğer seyisi
Ölmüş eşek arar nalın sökecek*

İşte Seyrânî'nin endişelerine yazdığı bir dilekçeyle cevap veren Satoğlu, tek tek 150 yıl önce Seyrânî'nin yaptığı tespitleri doğrular ve o da zamandan şikâyet eder.

Seyrânî'ye Arzuhâl

*Medreseden kaçan softa
Âlimlerle aynı safta.
Ekmek yerde, kitap rafta
Dersem sana, inan bana*

*Eşek nalı sökenler var
Sebepsiz kan dökenler var.
Taşa tohum ekenler var
Dersem sana, inan bana.*

... (L. B. s. 70)

Seyyid Burhaneddin, Mimar Sinan, Somuncu Baba olarak bilinen Şeyh Hâmid-i Velî Abdullah Satoğlu'nun mısralarında geçen Kayseri'nin yetiştirdiği önemli değerlerdir. Bunlardan Mimar Sinan yaptığı eserlerle isim olarak birkaç şiirinde geçerken, Somuncu Baba –ki Hacı Bayram–ı Velî'nin mürididir– Hacı Bayram–ı Velî adlı şiirde isim olarak geçer. Biz bunlardan aşağıya “Seyyid Burhaneddin'den İstimdat” adlı şiiri almak istiyoruz.

Seyyid Burhaneddin'den İstimdat

*Keşfeyleyip bir sırrı, düştün yola Tirmiz'den
Feyzalmıştı Mevlânâ nice sohbetinizden.
Esirgeme ne olur şefaatinizden*

*Bâd-ı sabâ olup es seherlerden müjde sun
Baş koydum ayağına Şeyhim kovuyor musun?*

*Ârifler sultânısın sen ey Seyyid-i Sırdan
Muhabbet buldum, sarhoş oldum zevk ü sürurdan.
Kubbe kubbe kanat ger üstümüze sen nurdan*

*Esirgeme ne olur şefkatini benden
Sarhoş oldum cezbenden, huzur buldum kubbenden!
... (L. B. s. 82)*

Seyyid Burhaneddin (1165–1246) Mevlânâ'nın hocasıdır. Hayatı boyunca nefsiyle mücadele etmiş, nefsi canavara benzetmiştir. “Denizi, denizdeki canavarı görüp de *şaşma* / *Kendi içinde deniz olan canavarı gör de şaş!*” sözü ona aittir.

Abdullah Satoğlu, ailesi, akrabaları ve arkadaşlarını anlattığı şiirler de yazmıştır. Bu şiirlerde ölen babası, annesi, ağabeyleri *İsmail Hakkı Satoğlu* ve H. Hafız Hulûsi, yengesi, eşi *Gülşel Hanım*, Kayserili yazar *Muin Feyzioğlu* anlatılır. Bunlardan 1984 yılında vefat eden eşi için yazdığı akrostişi aşağıya almak istiyoruz.

Hüzünlü Mısralar

*Gülmem ne mümkün, şeydâ bülbülüm, gülüm gitti
Ümidim söndü, bitti neş'em, tahammül bitti.
Laleler gibi soldun, hazana döndü sinem
Sen gittin de boş kaldı gönül adlı hazinem.*

*Emanet ettiğin her tomurcukta sen varsın
Lezzeti kalmadı yalan dünya dönsün varsın!
İncecik bir dal gibi kader indirdi yere
Mevsimlerden bir tatlı baharın gönüllere...
Ankara 13 Ağustos 1984 (L. B. s. 25)*

Son olarak, Kayseri ile bütünleşen, Kayseri âşığı, “Lale şairi” Abdullah Satoğlu'na, kültür ve sanat alanında –özellikle de Kayseri kültürüne– yaptığı hizmetlerden dolayı ne kadar teşekkür edilse yine de azdır.

KAYNAKLAR

- Ayvazoğlu, Beşir, Güller Kitabı, Ötüken Yay., İstanbul 1992.
- Ceylan, Mustafa, Lale Şairi Abdullah Satoğlu Hayatı-Sanatı-Eserleri, Ankara 2003.
- Kalkan, Emir, Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri, İl Özel İdare Matbaası, Kayseri 1988.
- Satoğlu, Abdullah, Bir Demet Lale, Yıldız Matbaacılık ve Gazetecilik, Ankara 1956.
- Satoğlu, Abdullah, Lale Bahçelerinde, Ankara 1992.
- Satoğlu, Abdullah, Gönümde Açan Laleler, Günce Yay., Ankara 1999.
- Satoğlu, Abdullah, Kayseri Ansiklopedisi, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
- Sıvacı, Ahmet, Kayseri Güldestesi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yay., Kayseri 2000.
- Yahyabeyoğlu, Asım-Satoğlu, Abdullah, Kayseri Erciyes ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirler Antolojisi, Yeni Erciyes Yay., İstanbul 1958.

Aydemir Doğan'ın Őirlerinde Kayseri

HAYATI

Aydemir Doğan, 11 Mart 1935'te Kayseri'nin Bünyan ilçesinde doğdu. Annesi, aynı zamanda iyi bir  d  olan Hayriye Hanım, babası Bünyan Dava Vekillerinden Raif Bey'dir. Raif Bey'in 1943 senesinde ölümünden sonra, Aydemir Doğan annesiyle Kayseri'ye yerleŐir. Öğrenimine Kayseri'de başlayıp, Kayseri'de sürdüren Şair, Kayseri Lisesini bitirir. Mezuniyetin ardından memuriyet hayatı gelir ve Doğan, Karayolları 6. Bölge Müdürlüğünde iÇe başlar. 1974'te getirildiği Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüğü görevini fasillalarla 1990 tarihine kadar sürdürür.

1990'da emekli olan Doğan'ın Şairlik yönünün yanında aynı zamanda sporcudur. Bir süre futbol da oynayan Doğan, aynı zamanda Kayserispor'un kurucularındandır. 31 Aralık 2011'de yaŐamını yitiren Şairin eserleri Şunlardır:

Şiir: "**Eski Hikâye**" (1975), "**Bir Demet Akşam**" (1978), "**Söyleyip Geçtim Seni**" (1984), "**Şiremenli Caddesi**" (1992), "**Ve Şarkı Devam Et**" (1995), "**Setenönü**" (1999).

Araştırma- inceleme: "**Erciyes Defteri**" (1990), "**Kayseri Spor Hayatından Anılar Albümü**" (2002).

EDEBÎ KİŐLİĐİ:

Ahmet HaŐım, Şiir Hakkında Bazı Mülahazalar'da Şiiri, 'sözden ziyade musikiye yakın, mutavassıt bir lisan' olarak tanımlarken, Tanpınar, Edebiyat  zerine Makaleler'de: "Şiir, söylemekten ziyade bir susma işidir." diyerek HaŐım'ın bu görüŐümü destekler. Aydemir Doğan'ın Şiirlerine bu tanımlar çerçevesinden bakacak olursak, Doğan, mısralarıyla HaŐım ve Tanpınar'ın tanımlarını Şiir lisaniyla ifade etmiştir, diyebiliriz. Onun yayımlanan altı Şiir kitabından hangisini elinize alırsanız alın, hangi sayfasını açarsanız aın, mısraların ses verdiğini duyarsınız. Müzikalite o kadar  nplandadır ki mana bu ses yoğunluğu içerisinde adeta kaybolmuŐtur. Onun otuz kadar Şiirinin Türk Sanat Musikisi formunda bestelenerek TRT repertuarına girmiŐ olması Şairin daha çok sese önem verdiğinin bir göstergesidir. Ayrıca, Şiirleri arasına sıkça

serpiştirdiği bestelenmiş şarkı / türkü mısraları, müzikaliteyi yakalama arzusunda olduğunun bir delilidir.

Teselliyi kadehlerde arayan bir sadık âşık, yani edebiyatımızın müzmin bekârlarından (Bu söz Kayserili şair-yazar Bekir Oğuzbaşaran'a aittir.) olan Aydemir Doğan'ın şiirleri tematik olarak incelendiğinde ana tema olarak karşımıza aşk çıkar. Şair adetâ bu dünyaya, aşkı yaşamak ve mısra mısra aşkı anlatmak için gelmiştir. Şiirlerinde karşımıza çıkan sevgili ise tanıdık bir sevgilidir, acı çektiren, terk edip giden, erkeğin aşkına cevap vermeyen, âşığı dururken gönlünü başkasına "satan bir sevgili"...

Pazar Sabahı

...

*Onsuz sabahlan gayrı neyleyim?...
Şu mahzun gönlümü nasıl eyleyim?
O'nun gönlü hani bendeydi, dedim
Şimdi başkasına sattı dediler...*

... 28 Şubat 1986 (Ş. C. s. 27)

Vefalı olan âşık, sadık olan yine âşıktır ancak onu teşhir eden ve adeta bir köle tüccarı gibi satan hep sevgilidir.

Satardın Beni

...

*Seneler içinde vefalı bendim
Sen tutup ellere katarsın beni,
İçimde isyanı kaç kere yendim
Aleme pazarlar satarsın beni!..*

(Setenönü s. 57)

Sevgilinin özelliklerinden biridir, önce kaş-göz süzmek, sonra âşığın gönlünü çalmak, ancak bu gelişin öyle bir gidişi vardır ki âşığa ömrünü adeta zehir eder.

Şair sevgilinin bu davranışları karşısında her zaman anlayışlı değildir. Sevgilidir, naz yapar, ancak âşığın da bir tahammül sınırı vardır. Sevgili âşığı teşhir ederse, âşık da onu kendi lisanıyla cümle âleme bildirir. Şairin intikam vasıtalarını "Öç" şiirinden alacağımız mısralarda okuyalım:

Öç

Seni şarkı şarkı söyleyeceğim
Şiir şiir yazacağım
Ve
Böleceğim hece hece.
Seni hikâye hikâye anlatacağım
Düğüm düğüm, bilmece bilmece.
Adını sokak duvarlarına yazacağım
Herkes bilecek böylece.
... (Setenönü s. 49)

Aydemir Doğan dünü yaşayan ya da dününde yaşamak isteyen bir şairdir. Maziye karşı büyük bir iştihak / özlem içerisindedir.

Nisyan! deyince gönlüme, düşündüm;
Ben hâlâ dünü yaşayan bugündüm.
... (E. H. s. 27)

Maziye dönmek istiyorum ki heyhat
İmkânsız biliyorum!...
... (E. H. s. 57)

Nerde dostlarım nerde, eski günlerim nerde?
... (Ş. C. s. 11)

mısraları şairin geçmişe bağlılığını, geçmişe dönme isteğini ifade eden mısralardır. "Hatıralar" adlı şiirinde bu duyguyu bir kez daha yineler.

...
Hatıralar bakın görün beni
Alıp olduğunuz günlere
Ne olur götürün beni!...
(V. Ş. D. E. s. 43)

Şair andığı o eski günlerde mutludur. Belki cebinde parası yoktur, belki bir paket birinciyi beş kişi bölüşürler ama o günler mutlu, huzurlu, yaşamın tatlı olduğu günlerdir. Bu düşüncelerden olsa gerek, şair bugünü şiirlerinde anmaz, bugün olsa olsa onu maziden koparan ve acı veren gündür. Bir de şairi eşten–dosttan ayıran, ölümü hatırlatan, içinde yaşanılan gündür. Onun için şair her şeyi unutmak ister, ama nafile...

...

Ölüm gelir aklıma, derim ki bugün yokum.

Unuturum sonra, bakmışım ki varım.

(B. D. A. s. 32)

Eyvah! Gidiyor meclisimizden gidiyorlar

Tek tek sevilen dostlarımız hep gidiyorlar

Yok muydu vedâ etmeye bilmem ki zaman hiç?

Küsmüş gibi, dargın gibi tek tek gidiyorlar!...

... (Ş. C. s. 41)

...

Korkuyorum saçlarımın ucuna dek

Ölümden!...

11. 11. 1978 (Setenönü s. 46)

Şiirlerinde daha çok Cahit Sıtkı Tarancı (1910–1956) ve Orhan Veli Kanık'ın (1914–1950) tesirini görülen Aydemir Doğan'ın, hayatı gibi ölüme bakışı da onlara benzemektedir. Bilindiği üzere Cahit Sıtkı nesli ölümden korkan bir nesildir. Onlar daha çok eserlerinde ölüme karşı yaşanan hayatın güzelliği fikrini benimsemişlerdir. Bu yolda bütün eziyetlere katlanmaya razıdırlar. Cahit Sıtkı “Gün Eksilmesin Pencereden” adlı şiirinde şöyle seslenir:

...

Ve gönül, Tanrısına der ki:

–Pervam yok verdiğin elemden;

Her mihnet kabulüm, yeter ki

Gün eksilmesin pencereden!

Şiirlerinde her üç nazım ölçüsünü de başarıyla kullanan şair, edebî sanatları kullanmada da oldukça başarılıdır. Bunu bir örnekte görelim.

“Efsane” adlı şiirinde Ay'ın Dünya'ya olan aşkını, ancak Dünya'nın Ay'ı önce Güneş, sonra da Zühre ile aldatmasını anlattıktan sonra, şiirini tamamladığı şu mısralarla hüsn-i tâlil (Bir olayın gerçek sebebinin inkar ederek, bu gerçek sebep yerine hayalî ve şairâne bir sebebi geçirmek.) sanatının en güzel örneklerinden birini verir.

...

*Ay'ın göğsünde derdi
Dağlar kadar yaraymış,
Derler ki, işte bu yüzden
Ay'a karşı Dünya'nın
Bir yüzü hep karaymış...
(E. H. s. 64)*

Aydemir Doğan şiirlerinde karşımıza “akşam” şairi olarak çıkar. Sevgili aklına hep akşam vakitlerinde düşer, sevgilinin yolunu akşamları gözler, avuçları bir kadife akşamda yanar, gelen haberler hep geçmiş akşamlardandır...Ondaki bu akşam hayranlığı bize, “O Belde” şairi Ahmet Haşim'i (1884-1933) hatırlatır. Haşim bilindiği gibi ‘mahdut ve kaba realiteyi gösteren gündüzden nefret eder. Onun için gündüz kapalı, gece açıktır ve gece, hemen daima insan rûhunu sonsuzluğa çağırır.’ Mehmet Kaplan'ın ifadelerine yer verdiğimiz bu cümleler, Aydemir Doğan'ın şiiri için de geçerlidir. Müzikal yoğunluk gibi akşam da fenomen olarak Haşim kadar Doğan'da da ziyadesiyle şiire hakim unsurdur.

Aydemir Doğan'ı şimdiye kadar sadık âşık, bedbin ve müzmin bekâr bir şair olarak anlattık. Elbette Aydemir Doğan şiirlerinde hep bu şekilde karşımıza çıkmaz. Onun şiirlerinde felsefî yorumlar, hayatın zevkli yönleri (ya da hayattan zevk aldığı demler) de vardır. Bununla birlikte şunu da belirtmekte fayda görüyorum: Aydemir Doğan, gönlü insan sevgisiyle dolu bir şairdir. Gerçi onda insan sevgisi çok yönlü bir sevgi değildir. Yani insanın sosyal problemleri şiirlerinde yer almaz. O, derviş edasıyla sevgiliden aldığı aşkı Allah'ın kullarına sunar.

İnsana İnsana

*Ne şaşırđım ne sarsıldım
Yolda rastladım da sana...
Ben aşkı mı senden aldım
Verdim insana... insana...
... (Ş. C. s. 53)*

Yukarıda vurguladığımız gibi Aydemir Doğan'ın sürur demleri de vardır. Bu zamanlarda saatleri durdurmak ister, çünkü yıllardır aradığı mutluluğu bulmuştur ve bir daha kaybetmek istemez. İşte “Durdurun Saatleri” adlı şiir böyle bir anın ifadesidir:

*Durdurun saatleri, saatleri durdurun!
Neş'e kelebekleri yeni konu dalıma.
Yalnızım bahçelerde, geçen yıllara sorun
Aradığım yıldızlar yeni düştü falıma,
Durdurun saatleri, saatleri durdurun...*

... 1983–Erciyes (Setenönü s. 16)

“Bizde velakin bir başka gönül varmış.” diyerek, “Bir eski sevdayı anıp durmakta” olan şairimizin edebî kişiliği hakkında yapmaya çalıştığımız bu kısa değerlendirmeyi burada noktalıyoruz.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Kayseri âşığı bir şairimiz Aydemir Doğan, edebiyat öğretmeni, yazar Nurkal Kumsuz ile yaptığı bir görüşmede, Kayseri ile ilgili duygu ve düşüncelerini şu cümlelerle ifade eder: “Kayseri’yi çok severim. Beden Terbiyesi Teşkilatı’nda çalışırken gitmem için pek çok yer teklif edildi. Kayseri’den ayrılamadım. Bir ara İstanbul’a gezmeye gittim. Sıkıldım. Kalabalık ve gürültü yüzünden dördüncü gün ayrıldım. Kayseri bambaşka bir yer.”

Evet, Kayseri şairin hatıralarının saklı olduğu şehir. Orayı bırakmak belki de şair için hatıralarını bırakmak olacaktı. Bu yüzden Kayseri’den ayrılamamış ve bu çok sevdiği şehri insanıyla, sokağıyla, caddesiyle mısra mısra anlatmıştır.

Kayseri İçin

*Bu şehir öyle bir türbe
İçinde hatıralarım.
Kadere küsmedim tövbe
Ben bir garip türbedârım...*

Şair kendi ifadesiyle ‘bu şehrin adamı’dır. Bu şehrin sokaklarında gezmiş, dünyası bu şehirde şekillenmiş, bu şehrin ekmeğini yiyip, suyunu içmiş, şarkılarını bu şehirde yazmış, türkülerini bu şehirde söylemiş ve bu şehirde hayata veda etmiştir. Biraz da otobiyografisi diyebileceğimiz “Kayseri Senfonisi”nin ilk mısralarına kulak verelim:

Kayseri Senfonisi

İlk merhabamı bu şehirde
Erciyes'e demişim;
Ta...dokuz yüz otuz beşlerde...
Ben,
Saz benizli kuru oğlan,
Sekizinde yetim oğlan,
Simit satan, gazete satan,
Bulgur gibi kaynatılmış,
Hayatın kollarına atılmış,
Et parası-ekmek parası,
Duası bereketli
Körpe ciğerinde yarası,
Bir de yiğit anası...
... (V. Ş. D. E. s. 115)

'Bir de yiğit anası' deyince. Şaire babasının ölümünden sonra hem analık hem de babalık yapan Hayriye Hanım'ı anmak gerekir. Oğlu gibi maziden kopamayan, şairimizin 'varlığımın yurdu' dediği kadın Hayriye Hanım. "Anam'la Söyleşi" şiiri en güzel anne şiirleri antolojisine girebilecek bir şiir.

Anam'la Söyleşi

Bir türbe yapılmış hatıratıma
Oturup dibinde ağlasam Anne!
Kuruyan gözümün pınarlarına
Geceyi şal gibi bağlasam Anne!
... (Setenönü s. 43)

Aydemir Doğan'ın annesinin yanı sıra, kardeşlerine ve Kayserili şair-yazar -aynı zamanda Lale Şairi olarak da bilinen- Abdullah Satoğlu'na ithafen yazdığı şiirler de bulunmaktadır. Kayseri ile alakalı olduğunu düşündüğümüz bu şiirlerden, 1972 tarihinde doğan Abdullah Satoğlu'nun ikiz çocukları için şairin yazdığı şiiri aşağıya alıyoruz:

Abdullah Satoğlu 'na

İkizler hoş gelmiş, sefa getirmiş
Bizlere gözyaydın yollamak düştü.
Mizac-ı kazağa vefa getirmiş
Satoğlu'na beşik sallamak düştü!
(E. H. s. 96)

Kayseri tarihî zenginliğinin yanında, tabii zenginliği de bağrında taşıyan bir şehir. Erciyes'in eteğinde, ovada 'sırt üstü baygın' yatan bu şehir, 'Yılanlı'nın boynunda bir gerdanlık' gibidir. (Yılanlı Dağı, Erciyes'in kuzeybatısında yüksekliği 1.634 m. olan dağ.) Gecesi şaire 'şahane' duygular yaşatır. Şimdi de bu güzel şehrin sanatkârane betimlemesini şairimizden okuyalım:

Kayseri'me

Uzanmış yatıyorsun, düz ovanın koynunda,
Pırlanta gerdanlıksın, Yılanlı'nın boynunda.

Bu gece şâhânesin, seyre geldim kalksana,
Rûhumun alevini tutuşturup yaksana.

...
Öperim gözlerimle, bakışımla duymazsın,
Duysan da bağışlarsın, el yerine koymazsm.

Üstüne gün ıştırken bekle beni yâr beni,
Talas'tan döneceğim, kollarına sar beni.

Talas 1977 (B. D. A. s. 51)

Erkilet, Bünyan gibi şairimizin şiirlerinde geçen yer isimleri. Bunlardan en çok zikredileni Talas. Hele Talas'ta gurup vakti, şairimize tarifsiz duygular yaşatır. O gurup vakti, 'o kadar ince, o kadar zariftir ki' maşallah demezseniz eğer incinip çatlayabilir. Talas şairimiz için bir annedir, gönlünün hasta olduğu demlerde varıp kucağında ağladığı. "Talas'ta Gurup Vakti" şiirinden alacağımız mısralardan şairimizin duygularına yol bulmaya çalışalım:

Talas'ta Gurup Vakti

*Bir temmuz akşamında,
Alidağı'n dibinde Talas'tayım.
Yine hep içini dinleyen adam,
Galiba hastayım!*

...

*Yaşasın zevkim-kederim
Talas'ta gurup vakti
Kim ne derse desin
Ömre bedeldir.
(V. Ş. D. E. s. 110)*

Şiremenli Caddesi ve Setenönü. Şairimizin hatıralarının saklı olduğu yerler. Şairimize buraların ifade ettiği anlam çok derin ve çok zengin. Kimler yok ki bu şiirlerde. En başta şairimiz, ardından Kemal, Mahir, Metin, Deveci Mehmet, İstanbullu Memed Emmi, Antepli Hamit ve daha kimler kimler...Elinde sakız leblebisiyle Avuk Hüseyin bile köşenin başında beklemekte. Herhalde herkesin hayatında bir Setenönü, bir Şiremenli Caddesi ya da en azından bir Gültepe (Gültepe, Kayseri'nin bir mahallesi. Şairin Gültepe'de adlı bir şiiri bulunmaktadır. Bu şiirinde mazi, hatıralar ve hüznün işlenmiştir.) vardır, zaman zaman ziyaret ettiği. Acaba onlar da şairimiz gibi oralarından hatıralarını sürükleye sürükleye mi ayrılırlar? Bu iki şiir lirik olduğu kadar aynı zamanda Kayseri'nin eski sosyal hayatına ait izler taşıyor. "Setenönü" adlı şiirin son mısralarını paylaşmak istiyoruz:

Setenönü

...

*Bırakıp da yürüdüm tüm eski hayâlleri
Koyvermek istemedi ellerimi elleri.
Setenönü'nde ben ne aradım ki vardım da,
Bir şeyler kopup kaldı, ayrılırken ardımda!...*
17. 06. 1977 (Setenönü s. 5)

Erciyes'i şair bir leit-motif olarak kullanır. Şair sevgiliye hitap ederken ve kendi içinde bulunduğu hâllerin tercümesinde Erciyes'ten faydalanır. "Gökte bulut Erciyes'te karımsın", "Başıma Erciyes sardı dumanı", "Erciyes'te bir gece; düştüm hâlden hâllere," mısralarında olduğu gibi. Bunun yanında Eski Hikâye'de yer alan "Erciyes" ve "Erciyes'te Gün" şiirleri pastoral şiirlerdir. Erciyes'in yaz kış başından eksik olmayan karı

berekettir. Sanki Tanrı'nın eli değmiş gibi tertemiz olan bu dağı güneş seyrederken kıskanır. "Erciyes"şiiirinden aşağıya alacağımız mısralarda şair kendi kadar bizim de Erciyes'e karşı olan duygularımızı dile getirir:

Erciyes

*Güneyinde sanki duvar halısı
Kayseri'ye bakıp durur Erciyes.
Silinir her bakışta rahim pası
Dertli gönüllere sürür Erciyes.*

*Zirvesinde tutuşurken karları
Başlamıştır Kayseri akşamları.
Ovaya bir mum gibi solgun sarı
Bulut bulut ışık verir Erciyes.*

*O ihtiyar kartal gibi duruyor
Torosların ötesini görüyor,
Bulutlara selam verip alıyor,
Adı bir ebedî gurur Erciyes.
(E. H. s. 35)*

Son söz olarak şunları diyebiliriz ki: Aydemir Doğan, mısralarında kendini anlatmıştır ancak aşkın baş döndüren büyüüne hayatında bir kez olsun kapılan ya da geçmişe yüzünü çevirdiğinde kalbinde hafif bir sızlama olan herkes, onun şiiirlerinde kendini bulacaktır. Son olarak eşsiz mısraların şairine Allah'tan rahmet diliyorum.

KAYNAKLAR

- Doğan, Aydemir, Eski Hikâye, 1975.
Doğan, Aydemir, Bir Demet Akşam, 1978.
Doğan, Aydemir, Söyleyip Geçtim Seni, 1984.
Doğan, Aydemir, Şiremenli Caddesi, 1992.
Doğan, Aydemir, Ve Şarkı Devam Et, 1995.
Doğan, Aydemir, Setenönü, 1999.
Doğan, Aydemir, Erciyes Defteri, 1990.
Tanpınar, Ahmet Hamdi, Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergâh Yay., İstanbul 2000.
Kalkan, Emir, Çağlar Boyunca Kayseri Şairleri, Kayseri 1998.
Kaplan, Mehmet, Şiir Tahlilleri –1– Dergâh Yay., İstanbul 1991.
Kaplan, Mehmet, Şiir Tahlilleri –2– Dergâh Yay., İstanbul 1992.
Satoğlu, Abdullah, Kayseri Ansiklopedisi, T. C. Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 2002.
Sıvacı, Ahmet, Kayseri Güldestesi, Kayseri 2000.
Navruz, Ali Rıza, Mısralarda Doğan, Kayseri 2004.
Özdemir, Berkuk, Şair Aydemir Doğan'ın Monografisi, (Danışman: Bekir Oğuzbaşaran) Erciyes Üniversitesi Fen–Edebiyat Fak. Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Basılmamış Lisans Tezi, Kayseri 2004.
Yahyabeyoğlu, Âsım– Satoğlu, Abdullah, Kayseri Erciyes ve Çevresi Üstüne Yazılmış Şiirler Antolojisi, İstanbul 1958.
Yeniden Diriliş Kültür Dergisi, Aydemir Doğan Özel Sayısı, Sayı: 4, Haziran 2004

Muhsin İlyas Subaşı'nın Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Günümüz şair-yazarlarından Muhsin İlyas Subaşı, 25 Temmuz 1942'de, Şarkışla'nın Gümüštepe köyünde doğdu. İlköğrenimini doğduğu köyde, orta ve lise tahsilini Kayseri'de tamamladı. Kayseri Yüksek İslam Enstitüsü'nden mezun olan şair, çeşitli liselerde öğretmenlik yaptı. Yazı hayatına Kayseri İmam- Hatip Lisesinde başlayan şairin yazı ve şiirleri, Hareket, Türk Yurdu, Hisar, Türk Edebiyatı, Millî Kültür, Töre, Erciyes, Milli Eğitim ve Kültür, Kültür ve Sanat, Berceste, Bizim Külliye gibi pek çok dergide yayımlandı.

1979-1981 tarihinde 24 sayı olarak yayınlanan **Küçük Dergi'yi** yönetti. Edebiyat, basın, inceleme ve araştırma dallarında çok sayıda ödül aldı. Emekli olduktan sonra da yazı hayatına devam eden şairin yayınlanmış olan eserleri şunlardır:

Şiir: Vuslat Türküsü-1968, Aydınlığın Gözleri- 1979, Bu Yüreğin Ülkesinde-1981, Sevgi Donanması-1982, Deryâdil-1985, Sevdakâr-1988, Bir Sır Gibi-1991, Aşkistan-2005.

Roman: Ahtapot-1995, Güneşe Uçan Kelebek-2001, Ben Onurumu Çiğnetmem-2003, Aşkta Yanan Dede-2003.

Araştırma-İnceleme: Dünden Bugüne Kayseri-1986, Kayseri'nin Manevî Mimarları- 1995, Bir Şehrin Hikâyesi-2003, Batı İslâm'ı Tanıdıkça-2008, Batı Türk'ü Tanıdıkça-2008

Biyografi: Taşla Konuşan Deha-1996, Ağırnaslı Sinan-2004, İki Mevlevî-2005, Batıdaki Mevlânâ-2007.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Muhsin İlyas Subaşı, rüzgârın önünde adeta bir yaprak gibi savrulan insanımıza teklifler sunan bir anlayışa sahiptir. Muhteva olarak şiiri konu farklılığı arz etse de şiirini oluşturma da takip ettiği çizgi hiç değişmemiştir. Onun şiiri "tevhid ve telkin"

çizgisinden hiç sapmamıştır. Bu noktada şair geleneğin imkânlarından azamî noktada faydalanmıştır. “**Benim Şiirim**” adlı şiiri bir anlamda şairin şiire bakışı, poetikasıdır:

Benim Şiirim

...

*Soylu bir geçmişin mirasçısıyım;
Dîvan'lar keşfimde anahtar benim,
Fikirle hissimi kucaklar dünyam,
Hilkâtin sırrına teşne yüreğim.*

...

*Aşkında kendimi idrak gayreti,
Bir terkinin mermerine renk olur.
Gönlümdeki sırrı remzeden Tevhid,
Telkin çizgisinde kendini bulur..*

(Deryâdil s. 8)

Şairin iç disiplini bu iki kıt'ada kendini gösterir. Bunları “Hilkatin sırrı” ve “Tevhidin sırrı”. Sanırım bunun içindir ki, başta tasavvuf olmak üzere, beşerî aşk, millî ve sosyal konular bu kaynağın ana unsurlarıdır. Şair şiirlerinde kapalı bir anlatım yolu benimser. İlk şiir kitabı “Vuslat Türküsü”nde dînî konuları açık bir üslupla ortaya konurken, diğer şiir kitaplarında anlatım daha kapalı bir yapıya bürünür. Buna karşılık sosyal içerikli şiirlerinde anlatım daha sarihtir.

Ahmet Haşim, “Şiir Hakkında Bazı Mülâhazalarda ‘şiiri sözden ziyade musikiye yakın, mutavassıt bir lisan olarak’ tarif eder. Bu söz çerçevesinde Muhsin İlyas Subaşı’nın şiirleri değerlendirildiğinde, şiirlerde anlam kadar ahenk unsurlarının da çok hassas işlendiği görülür. Şairin ifadeleri son derece akıcıdır; kesinlikle bir zorlanma emaresi görülmez. Bu anlattıklarımıza örnek olması açısından “**Düşüm**” adlı şiirinden bir bölüm almak istiyoruz:

Düşüm

*Hilkatten haşre kadar bir ince yola düştüm,
Emdim rûhunu aşkın, bir başka hâle düştüm.
Mızrabı yüreğimin vurdukça tellerine,
Gözlerime kelepçe taktı da gitti biri.*

*Bağlandım sükûtuna, yığıldım ellerine,
Ressamını bekleyen bir boş tuvale düştüm...*

(Sevdakâr s. 5)

Yukarıda şairin geleneği kullanma noktasında ne kadar usta olduğu –gelenekten kastımız Dîvan ve Halk Edebiyatı– belirtilmişti. Subaşı, şiirlerinde Dîvan ve Halk Edebiyatının nazım şekillerini başarıyla kullanır. Dîvan şiiri nazım birimi olan beyitle ve aruz ölçüsüyle yazdığı şiirlerine örnek olması açısından, henüz 26 yaşında iken, aruzun 3 / fâ i lâ tün 1 / fâ i lün kalıbıyla kaleme aldığı ve ilk şiir kitabında yer alan “Münacat” adlı şiirinden bazı beyitleri aşağıya almak istiyoruz:

Münacat

*Duydu denmez gönül zârım canlanan handânına
Yandı kalbim son deminde gülmeden efgânına...*

...

*Aşka doymak belki mümkün, belki kalpden şevk geçer
Sense, ta hilkâtte taktın gönlü ol peykânına.*

...

*Her şeyimden ayrı kaldım tek bulaydım nurunu,
Bari yoldaş kıl adından Muhsin'in imânına...*

(Vuslat Türküsü s. 11)

Şair, tasavvuf temalı şiirlerinde Allah ve Peygamber sevgisi, ölüm, ahiret, tasavvuf büyükleri gibi temleri işler. Bu konuların işlenmesinde dînî terminolojiyi büyük bir ustalıklarla kullanmıştır.

Sosyal temalı şiirlerinde şair, açık bir üslupla özellikle ezilen insanın dramını şiirlerine konu etmiştir. Bugünkü sözde medenî dünya bizden olmayanın yaşamaya hakkı yoktur anlayışıyla istediği yerde terör estirmektedir. Bu terörün kurbanı da masum çocuklar ve gözü yaşlı analardır. “**Bu Yüreğin Ülkesinde**”de de “**Gül Dokusunda Zaman**” adını taşıyan bölümü; “**Sevgi Donanması**” adlı şiir kitabının “**Afgan Figanımdır**” adlı bölümünde, bugün içinde gündemdeki yerini koruyan, dünyanın ve insanlığın kanayan yarası Uzak ve Orta Doğu (Afganistan–Filistin) ve buranın çilekeş insanları anlatılır. Aynı konu şairin diğer şiir kitaplarında da büyük bir hassasiyetle işlenmiştir. Bu şiirlerde muhteva ön plandadır.

Afgan Figanımdır

...
Düşmana,
Açlığa,
Silahsızlığa karşı üç boyutlu bir savaş;
Napalma av tüfeği,
Uçaksavara kaleşnikof,
Sahra topuna havan...
Hatta değnek,
Hatta bilek,
Hatta bir harlı yürek...
İşte bunlara yürüyor cihadımız,
Bunların kabzasına yazılmış adımız,
Bunların namlusundadır adımız...
(Sevgi Donanması s. 62)

Subaşı'nın şiirlerinde öne çıkan temlerden biri de **"anne ve çocuk"** temasıdır. Şair bu temaya yukarıda değindiğimiz savaş ve gözyaşı zaviyesinden bakar. Her biri birer çiçek olan çocuklar ve dünyada bizim için en kutsal varlık olan analarımız, savaşın kirli elleriyle incitilmektedir. Bu noktada şair bu çirkinlikleri yapanlara bir çocuğun diliyle sorar:

Bir Çocuk

Bir çocuk sorar:
İvan amca, Moşe amca, Sam amca,
Niye dünyama girersiniz davetsiz,
Sizin de ülkenizde yok mu çocuklar?
Bırakın hayatımızı biraz da bize,
Biz çıkaralım onu yeniden temize...
Pelte pelte kuşatırken korkular,
Gerilir bir yay gibi fırlar üstümüze,
Korkuların bittiği yerdeki hayatı sorar...
(Deryâdil s. 68)

Şair millî ve hamasi şiirlerinde geçmişin şanlı günlerine özlem duyar. Bu özlem bir zamanların adaletli hükümdarlarına, adaletli ordusuna ve adalet anlayışınadır.

Gençlik Türküsü

...

*Alparslan ol, Fatih ol, Süleyman ol, Selim ol,
Yurdumu seccade yap, Yunuslar konaklasın.
İstenmeden dağıtan hamiyetli elim ol,
Yüreğin neşemi de, acımı da saklasın...*

*Sevinsin öksüzlerim altında kanadının,
Kızlar kelebek olsun, etrafında adının.*

...

(Deryâdil s. 10)

Şairin yüreği sevgi doludur. Şiir kitaplarının isimleri bile sevgiyi, sevginin kaynağı olan yüreği, gönlü taşımaktadır. Yûnus'un engin sevgisi, Mevlânâ'nın hoşgörüsü, Karacaoğlan'ın kıvrak ifadeleri Muhsin İlyas Subaşı'nın şiirlerinde toplanmıştır diyebiliriz. Sade, akıcı ve duru bir Türkçeyle şiirlerini kaleme almıştır. Şiirin ve kelimelerin nabzını tutmuş, ne şekli muhtevaya ne de muhtevayı şekle feda etmiştir.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Muhsin İlyas Subaşı, Sivas doğumludur. Hayatının büyük bir bölümü Kayseri'de geçmiştir. Hâlen Kayseri'de yaşamaktadır. Gerek şair hassasiyetinden dolayı, gerekse Kayseri'nin bir "**Cazibe Şehri**" olmasından dolayı şiirlerinde Kayseri'ye yer vermiş, bir anlamda bu şiirlerle Kayseri'ye vefa borcunu mısralarla ödemiştir.

Cazibe Şehri

*Sinan'ı kubbe kubbe yurda sunan bu şehrin,
Gece sokaklarından bir gölge gibi geçtim:
Uhrevîlik ufkuna türbe olan evlerin,
Kandillerinden zevki dervişleriyle içtim.*

*Bir Seyyid Burhaneddin, muhtedî Hunat Hatun.
Bir Selçukya güzeli, bir kınalı kız Gevher,
Mazî bu binalarda işlenmemiş som altun.
Mermer kitabelerde bana dünü verdiler.*

Eskimeyen zamanın kolyesini taşıyan,
Kale duvarlarında Kayzer'in hüznü vardı.
Sanki bu koza şehir tarihime aşışın,
Umut bu sokaklarda Tennûrî'ler kadardı.

Erciyes ki, Rabbımın bir güzel dağ buketi,
Beyaz karanfil gibi her gün tebessüm eder.
Burada mazî kucaklar gönlümdeki fırkati,
Heyecanlar yarına taze umutla gider.

Çıkmaz sokaklarında bir Osmanlı uyumu,
Halılarında renk renk duygularımı buldum.
Anladım üç kültürün sentezi olduğumu,
Bu cazibe şehirde yalnızlıktan kurtuldum.
(Sevgi Donanması s. 76)

Bizim edebiyatımızda, şairlerimizin hemen tamamının şehirler üzerine yazılmış güzel şiirleri vardır. Yahya Kemal Beyatlı'nın İstanbul üzerine şiirleri, Ahmet Hamdi Tanpınar'ın "**Bursa'da Zaman**", Necip Fazıl Kısakürek'in "**İstanbul**", Yavuz Bülent Bakiler'in, "**Sivas'ta Yoksul Çocuklar**" şiirleri aklımıza gelen ilk eserlerdir. Bu tür şiirlerde şehirler, şiirin kuşatıcı güzelliğiyle buluşarak bizde memleket hasretinin birer yanık türküsüne dönüşür...

Muhsin İlyas Subaşı da, yukarıya tam metnini aldığımız şiirinde, Kayseri'nin farkında olamadığımız bazı önemli özelliklerini duygularımıza fısıldar. Bunun içindir ki, bu şiir üzerinde etraflıca durmakta fayda görüyorum. Subaşı, yaşadığı şehri anlatırken, onun önemli özelliklerinin ipuçlarını şiirinin ana teması haline getirmiştir. Bu sıradan bir şehir şiirinden ziyade bir anlamda tarih, kültür ve duygu birleşiminin oluşturduğu önemli bir kültür şiiri özelliğini kazanmaktadır. Şair, şiirine, Mimar Sinan'la başlar ve "*Sinan'ı kubbe kubbe yurda sunan bu şehrin*" gibi çarpıcı bir ifadeyle ilk mısrasını ortaya koyar. Gerçekten Sinan, bir eseri de Kayseri'de (Kurşunlu Cami) olmak üzere, ülke geneline yaptığı 84 cami 52 mescitle sanki kubbe kubbe yayılmıştır ülkemizin semasına. Şair, şiirlerinde zaman zaman Sinan'a işarette bulunur ve dört ayrı şiirinde ondan söz eder. "**Sonsuzluk**" şiirindeki "*Mihraplara imanı işleyen Sinanlar'ın, / Mermerlere ruh veren nakışı sonsuzdur...*" (Aydınlığın Gözleri s. 53.) ifadesiyle onu çok daha etkili bir yere yalnız başına değil, diğer mimarlarımızla birlikte çıkarır... Bu mısralarla, Kayseri'ye bir övünç payı çıkarırken, sadece Sinan'la yetinmez: Bu şiirinde şehrin diğer önemli isimlerine de atıfta bulunur:

*“Bir Seyyid Burhaneddin, muhtedî Hunat Hatun.
Bir Selçukya güzeli, bir kınalı kız Gevher,
Mazî bu binalarda işlenmemiş som altun.
Mermer kitabelerde bana dünü verdiler.”*

Bu dörtlükte, şehrin diğer işaret taşı durumundaki büyüklerini de da ihmal etmez. Bu şiir için, yukarıda, “**Kültür Şiiri**” ifadesini kullanmıştım. Gerçekten şehrin tarih ve kültürünü bilmezseniz, Seyyid Burhaneddin’i niye andığını düşünemezsiniz. Artık biliyoruz ki Mevlânâ’yı bugünkü gücüne taşıyan birikiminin ilk tohumlarını Seyyid Burhaneddin ona hocalık ederek atmıştır. Bugün insanımızın turistik meta haline getirdiği gerçek Mevlânâ’nın ruhâniyetinin izlerinin Seyyid Burhaneddin’de aranması gerektiğini düşünüyor olmalı ki, İslâm büyüklerinden söz ederken, söze bu büyük Allah Dostuyla başlamaktadır... Mesela, Hunat Hatun’un başına niye “**muhtedî**” sözünü koyduğunu, Gevher Nesibe’den söz ederken de niye “*Bir kınalı Kız Gevher*” dediğine bir anlam veremezsiniz. Kayseri tarihinde önemli yeri olan ona iki hanımın farklı özellikleri vardır. Hunat Hatun, kocası Alaaddin Keykubad’ın öldürüldüğü tarihe kadar Hristiyanlık’ını koruyan bir sultan eşi olarak yaşamıştır. Kocası’nın ölümünden sonra oğlu tahta çıkarken Müslüman olmuş ve Kayseri’de bugünkü “**Hunat Külliyesi**”nin **bânisi** olmuştur. Şair, “**muhtedî**” kelimesiyle tarihin, trajik tarafına dikkatimizi çekmek istiyor ve bu hanımın tarihteki konumuna işaret ediyor. Gevher Nesibe ise, Selçuklu Sarayının güzel prenseslerinden birisidir. Hikâyeye göre, ona bir kumandan talip olur, kardeşi II. Gıyaseddin Keyhüsrev de, bu kumandana gidip bir bölgeyi fethettikten sonra gelip kardeşini istemesini ancak o zaman verebileceğini söyler. Kumandan gider, fethi gerçekleştirir ancak, ağır yara alarak döner. Daha sonra da evlenmeden vefat eder. Onun üzüntüsüne dayanamayan Gevher Nesibe de döneminde ‘ince hastalık’ denilen vereme yakalanır ve O da ölür. Ölürken de ağabeyine, *Benim adıma öyle bir şifahane (hastahane) yaptırınız ki, hem beden hem de gönül yaraları tedavi edilsin*” der. Bunun üzerine, dünya tarihinin ilk araştırma hastahanesi, “**Gevher Nesibe Şifaiye Gıyasiye Medresesi**” adıyla Kayseri’de inşa edilir. İşte “*Bir kınalı Kız Gevher*”, şair, tarihin yine önemli olayına atıfta bulunur.

Kayseri’nin yetiştirdiği büyük Mimar Sinan, şairin şiirlerinde dört yerde geçer. Bunlardan müstakil olarak yazılan bir şiirde de büyük mimarı ve eserlerini anlatır.

Ezelden Ebede Yazdı Tekbiri

Taşı muştuladı mihrap önünde,
Ona şekil verdi saf imanından.
Aldı gök kubbeyi bir aşk gününde,
Örttü üstümüze eridi zaman

...

Bizans'ın kalbine kazdı Tekbiri,
Üç ayrı kapıdan çözdü Tekbiri,
Ezel'den Ebed'e yazdı Tekbiri,
Mermerin nabzına kan verdi Sinan!...

(Bir Sır Gibi s. 40)

Muhsin İlyas Subaşı, burada Sinan'a çok önemli bir amacın temsilcisi olarak bakmamız gerektiğinin de altını çizmektedir. 'Bizans'ın kalbine tekberi kazması' oraya İslâm tarihinin en büyük eserlerini yapmasındandır. İstanbul'daki, "Çıtraklık Eserim" dediği Şehzade Camii, "Kalfalık Eserim" dediği, Süleymaniye Camii, Edirne'deki, "Ustalık Eserim" dediği Selimiye Camii ile gerçekten öyle bir mühür kazımıştır ki, Hristiyan dünyası, onun karşısında baş eğmiş, ve "O bizdendi" demekten başka çare bulamamıştı. 'Üç ayrı kapıdan çözülen Tekbir' de ise şair, Mimarlık tarihinin hâlâ ulaşamadığı, Sinan'ın bir ince mühendislik harikasını anlatmaktadır. Selimiye Camii'nin minaresine koyduğu üç şerefeye üç ayrı merdivenle çıkma uygulaması gerçekten etkileyici bir mimarî olaydır. Şair, Mimar Sinan'ın bu eserleriyle 'ezelden ebede Tekbiri' yazmasının da altını çizerek, milletimiz adına en güzel mısralarını vermiş olmaktadır. İsfahan'da başlayıp Kayseri'de son bulan halk hikâyemiz **Kerem ile Aslı**'ya ait telmihler yedi yerde geçmektedir. Bunlardan birinde Kerem ile Aslı Erciyes'le birlikte anılır.

Erciyes'in Keremi

Tutuşturdum Kerem'in içindeki ateşi,
Gurbet pınarlarında yıkadım sonra onu.
Ellerimde Aslı'nın saçındaki güneşi,
Sonra verdim onlara bildiğiniz o sonu...

...

Şimdi Kerem külüyle yüreğime gömülü,
Aslı düğümünü çözüp gönlüme yatmış.
Gözyaşımla sularım her sabah bu çift gülü,
Kon desinler, "Erciyes zâlim çıkmış, aldatmış!.."

(Sevdakâr s. 67)

Kerem

*Bu yıldızlar iyi tanır Kerem'i,
Kaç geceyi birlikte bölüştüler.
Bu sokaklar iyi tanır Kerem'i,
Nice sabahlara yorgun düştüler...*

*Kerem, bu toprağın aşkta nefesi,
Kerem, küllündeki hasretin sesi,
Kerem, Aslıhan'ın en saf bestesi,
Kaç türküyle gönlümüzde piştiler!...*
(Sevdakâr s. 66)

Muhsin İlyas Subaşı'nın bu iki şiirinde, Arap mitolojisinin, genel anlamıyla da, İslam kültürünün önemli bir hikâyesi olan "**Leylâ ile Mecnun**" hikâyesinin adeta bize has varyantı olan "**Kerem ile Aslı**" hikâyesinin ayrıntılı izlerini buluruz. Kerem ile Aslı hikâyesinde bilindiği gibi İsfahan'da başlayan bir yol macerası Kayseri'de sona erer. Bu mitolojik hikâyeye de iki âşık birbirine kavuşmadan yanıp kül olurlar. Şair, külleri Erciyes'e gömülen bu iki aşk şehidinden söz etmektedir. Bu iki şiir, bu halk destanı hüviyeti kazanan bu aşk hikâyesini anlatan oldukça etkileyici bir çalışmadır. Şair, yıldızların ve yolların Kerem'i çok iyi tanıdığından söz ederken, geceleri Kerem'in Aslı'nın evinin etrafında pervane gibi döndüğünü anlatmak ister. Ve çok gerçekten romantik mısralarla da, '*Kerem'i toprağın aşkta nefesi, kendi küllünde hasretin sesi ve Aslıhan'ın en saf bestesi*' olarak yorumlayıp, ikisini '*türkülerle bizim dilimizde piştiklerini*' anlatır...

Son olarak, hayatının büyük bir kısmını Kayseri'de geçiren, Muhsin İlyas Subaşı'nın şiirlerine Kayseri yukarıda değinildiği kadarıyla ilham kaynağı olmuştur. Subaşı, şehir kültürüne ilişkin düşüncelerini daha çok müstakil olarak yazdığı kitaplarında dile getirmiştir. Subaşı'nın, 1986'da yayımladığı "**Dünden Bugüne Kayseri**" kitabı esas alındığında onun birikimlerini nesre kaydardığını görüyoruz. Şair bununla da yetinmez ve ikinci nesir kitabında, yine Kayseri konu edilir. "**Kayseri'nin Manevî Mimarları**" da bu alanda onu, şiirden nesre çeken bir başka çalışmasıdır... Bunların dışında "**Bu Şehrin Hikâyesi**" isimli eseriyle de Kayseri'ye kültürel yönden borcunu ödemiştir.

Sözü, Muhsin İlyas Subaşı'nın, Erciyes üzerine yazdığı bir şiiriyle bitirmek istiyorum. Bu şiiri kitaplarında yoktur. Sanırım, kitaplarının yayınından sonra yazılmıştır. Erciyes, burada bir tablo halinde anlatılır ve yine Kerem ile Aslı'nın hikâyesine göndermeler yaparak mitolojik yanını ön plana çıkarır:

Erciyes

*Alnında şafağın ilk parıltısı,
Gönlümü ummana götür Erciyes.
Göğsünde Kerem'in hüznünlü yası,
Artık bu çileyi bitir Erciyes!*

*Kışın beyaz lale, yazın yeşil tül,
Sen, gönlüme konan kınalı bülbül.
Aslı'yla ağlarsan, gel benimle gül,
Vuslatı gönlüme getir Erciyes*

*İster böl, parçala, bıçakla beni,
İster şefkatle kucakla beni,
Beni benden kopar, al, sakla beni,
Zirvende rüzgâra yatır Erciyes...*

*Yıllardır bağırında yanan ateşle,
İhtiyar başında dönen ateşle,
Sevdâmla yıkanıp, yunan ateşle,
Gel de yüreğime otur Erciyes!...*

(Kayseri Güldestesi s. 256)

KAYNAKLAR

- Sıvacı, Ahmet, Kayseri Güldestesi, Kayseri Büyükşehir Belediyesi Yay., Kayseri 2000.
- Subaşı, Muhsin İlyas, Vuslat Türküsü, 1968.
- Subaşı, Muhsin İlyas, Aydınlığın Gözleri, Hâkimiyet Basımevi, Kayseri 1979.
- Subaşı, Muhsin İlyas, Bu Yüreğin Ülkesinde, Kayseri Olay Mat., Kayseri 1981.
- Subaşı, Muhsin İlyas, Sevgi Donanması, Kültür ve Sanat Yay., Kayseri 1982.
- Subaşı, Muhsin İlyas, Deryadil, Se-Da Yay., Kayseri 1985.
- Subaşı, Muhsin İlyas, Sevdakâr, MEB Yay., Ankara 1994.
- Subaşı, Muhsin İlyas, Bir Sır Gibi, Se-Da Yay., Kayseri 1991.

Bekir Oğuzbaşaran'ın Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Kayseri'nin yetiştirdiği önemli kültür-sanat adamlarından Bekir Oğuzbaşaran, 01. 09. 1946'da Kayseri'de doğdu. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünü bitirdi. 1975'ten itibaren Türkçe-Edebiyat öğretmeni ve öğretim görevlisi -1988-2000 yılları arasında Yüzüncü Yıl Üniversitesinde- görev yaptı. 2011'de Erciyes Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü Yeni Türk Edebiyatı Öğretim Görevlisi iken memuriyetten emekli oldu. 1973-1975 yılları arasında İstanbul'da Yeni Sanat dergisini çıkardı. Birçok gazete ve dergide çalıştı. Kültür ve sanat sayfaları hazırladı. Pek çok gazete ve dergide şiir ve mensur şiir yanında kültür, sanat ve edebiyat konularında deneme, inceleme, makale ve eleştiri yazıları yazdı. Şair, yazar, münekkit, muharrir, müellif, öğretmen, akademisyen gibi pek çok sıfatı şahsında toplamış olan Bekir Oğuzbaşaran, Kayseri'de uzun süre çıkan aylık edebiyat dergisi Berceste'nin yayın danışmanlığını yapmıştır. Evli ve üç çocuk babasıdır.

Eserleri: Necip Fazıl'ın Şiiri, 1983; Kültür ve Edebiyatımızdan Manzum Portreler, Laçın Yayınları, 2007; Rubaiyyât-ı Oğuz, Ötügen Yayınları, 2007; Rubaiyyât-ı Oğuz: 2 Geleneğin İzinde, Laçın Yayınları, 2009; Bir Yaşama Biçimi Edebiyat, Romantik Kitap, Konya 2010, (2. Baskı: 2011);Necip Fazıl Gerçeği, Romantik Kitap, Konya 2011; Bir Gül Düştü, Romantik Kitap, Konya 2011; Poetika Rubâîleri, Romantik Kitap, Konya 2012; **Âhir Zaman Rubâîleri**, Romantik Kitap, Konya 2012; Söz Demi, Romantik Kitap, Konya 2013, (2. Baskı: 2013); Denemeyi Deneme, Romantik Kitap, Konya 2014; Hikmet Burcu, Romantik Kitap, Konya 2015; Kalem Sohbetleri, NKM Yayınları, Konya 2016.

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Bekir Oğuzbaşaran'ın hemen her yazar-şairde olduğu gibi edebiyata olan ilgisi öğrencilik yıllarında başlar. Kayseri Askerî Anatamir Fabrikası Çırac Okulunda öğrenci iken "arkadaşım, kardeşim, gönüldaşım, hemşehrim, akranım" dediği merhum Mustafa Miyasoğlu ile on dakikalık istirahatlarda bile kitap, dergi okuduklarını söyler. Mustafa Miyasoğlu'nun Ardından adlı yazısında "*Mustafa dînî kitapları çok okurdu. Bense edebî*

kitapları.”(Kalem Sohbetleri s. 132) diyerek edebî eserlere ilgisinin çok erken yaşlarda başladığını söyler. Bu ilgi o kadar güçlüdür ki bütün hayatını işgal eder. Edebiyat, sanat ve kültür dakika dakika, anbean adetâ bütün ömrünü kaplar. Yazar bunu hayat biçimi hâline getirir. Edebiyatçı da aslında öyle olmalıdır. Nurullah Ataç kendisini “günde 24 saat edebiyatçı” diye niteler. Şunu yazımızın başında peşinen belirtelim ki Ataç’ın bu nitelemesi Bekir Oğuzbaşaran için de aynen geçerlidir.

Bekir Oğuzbaşaran, “Yazmaya Dair” adlı yazısında kendi yazarlığı için şu tespitlerde bulunur: “Bendeniz ilhâmı bol bir yazar değilim. Ha deyince yazamıyorum. Yazmak benim için zor bir iş, zor bir uğraş. Ama altmış yaşına geldim, yine de onu büsbütün terk edemiyorum. Demek iyi ya da kötü bir yazar olmak alnımızda yazılı...” (Denemeyi Deneme s. 50). Gerçekten ifadeleri kendisi için son derece isabetlidir. Sönmemiş bir volkan olan yazar, ilk lavlarını Necip Fazıl’ın Şiiri adlı eseriyle (1983) püskürtür ve ondan sonra uzun bir nekahat dönemine –2007’ye kadar– girer. Tabii bu dönem edebiyattan uzaklaşmış, okuma ve yazmanın bir tarafa bırakıldığı bir dönem değildir. Yazar ikinci kitabının basıldığı yıla kadar her daim edebiyat camiasının gözü önünde olmuş, hiçbir vakit gündemden düşmemiştir. Okumuş, düşünmüş, dergi ve gazetelerde yazmayı sürdürerek bu birikimlerini insanlara ulaştırmıştır.

Bekir Oğuzbaşaran’ın edebî yönünü nasirliği ve şairliği olmak üzere iki kısımda inceleyebiliriz. O, yukarıda kendi ifadelerinde de geçtiği üzere nesirde velut bir yazar değildir ancak nazımda aynı şeyi söyleyemeyiz. 2007–2016 yılları arasında çıkardığı dokuz şiir kitabı bunu kanıtlamaktadır. Tanpınar’ın “Ben şiirimde anlatamadıklarımı romanlarımda anlatırım.” sözü belki Bekir Oğuzbaşaran için nesirlerinde anlatamadıklarını şiirlerinde anlatmıştır şeklinde değerlendirilebilir. Yazar, geç kalmışlığının farkındalığını “O Kadar Geç ki...” adlı şiirinde şu şekilde ifade eder: *Yazmayı o kadar erteledik ki biz / Maalesef artık altmış beşindeyiz...* (Poetika Rubâîleri s. 87).

Bekir Oğuzbaşaran, nesirlerinde üslupçu bir yazardır. Cümle yapısı son derece sağlam ve güçlüdür. Özellikle tenkit yazılarında söyleyeceklerini lafı eğip bükmeden doğrudan söyler. Bu yönüyle Oğuzbaşaran sağlam bir münekkittir. (Örnek olması açısından Edebiyat Peşin Hükümler, Denemeyi Deneme s. 84; Akvaryum Edebiyatı, Denemeyi Deneme s. 123; Bir İntihal Olayı, Kalem Sohbetleri, s. 54 vd. yazıları okunabilir).

Bir yazarın olgunlaşması ve eser vermesinde beslendiği kaynaklar son derece önemlidir. Bekir Oğuzbaşaran, hem muhit hem de çevre açısından edebiyat ikliminden kana kana istifade etmiş bir ediptir. İstanbul ve İstanbul’da geçirdiği yıllar, tanıma fırsatı bulduğu son asra damgasını vuran şair ve yazarlar, onun heybesini doldurmasını sağlamış, yazar böylece çok sağlam bir temel atarak edebiyat dünyasına girmiştir.

Kimler yoktur ki bu listede. Yine kendi ifadeleriyle anlatalım: “İstanbul benim için de “Aziz” di, “Canım”dı. Kayserili olmama rağmen şahsiyetimi orada bulduğumu söyleyebilirim. İstanbul ’da kimleri tanımadım ki... Başta Üstad Necip Fazıl Kısakürek olmak üzere Nurettin Topçu, Cemil Meriç, Ahmet Kabaklı, Mehmet Kaplan, Ali Nihat Tarlan, Ergun Göze, Faruk Kadri Timurtaş, Fethi Gemuhluoğlu, Erol Güngör, Hilmi Oflaz, Hüseyin Hilmi Işık, Hacı Muzaffer Ozak, Tarık Buğra, Gültekin Sâmanoğlu, Mustafa Necati Karaer, Sezai Karakoç, Ziya Nur ve daha onlarca, hatta yüzlerce kıymet...(Kalem Sohbetleri s. 210).

Yukarıda isimleri geçen yazar ve şairler içerisinde elbette Üstad Necip Fazıl Kısakürek'in Bekir Oğuzbaşaran'ın ruh dünyasında apayrı bir yeri vardır. 1962'de Kayseri Sivas Caddesi'nde açılan Büyük Doğu Fikir Kulübü'nün Mustafa Miyasoğu ve Hasan Nail Canat gibi kadim arkadaşlarıyla müdavimlerindedir. Her hafta Büyük Doğu dergisini alır ve yine kendi ifadesiyle “yutarcasına” okur. Bunun yanında Üstad'ın konferanslarını ve hitâbelerini kasetten dinleye dinleye adeta ezberlemiştir. Bu durum özgüven sahibi ve fikri kuvvetli bir münevver ortaya çıkarmıştır. (Kalem Sohbetleri s. 130). Oğuzbaşaran Üstad'a hürmetini, sevgisini, saygısını her daim canlı tutmuştur. Onunla ilgili iki kitap çıkarmış, şiirlerinde özlemine ve sevgisini dile getirmiştir. Üstad'ı Özleyiş şiiri onun duygularına tercüman olan son derece samimi bir şiirdir: Üstad Necip Fazıl yetimliyiz / Mukaddes dâvâda babamızdı o / Bir Destan Adam'ın öksüzleriyiz / “Allah, Resûl” diyen atamızdı o / Seksen üçten beri gönüldaş mahzun / İpek böceğimiz, kozamızdı o / Maraş Kısakürek oğullarından / Kepeneğimizi, abamızdı o / Köroğlu gibi bir kahraman şair / İman ve Aksiyon adamızdı o / Fikir ve edebiyat müceddidi / Büyük Doğu Marşı notamızdı o / Her asırda bir eşini bulmak zor / Nazımda, nesirde dehâmızdı o / Geçmiş, hâl ve istikbâlin terkîbi / Yeni ve mükemmel mânâmızdı o / Ekmek tekemize has buğday veren / Bizim en verimli tarlamızdı o / Ak sütüyle nesilleri besleyen / Cömertçe emziren anamızdı o / Türkçemizin son Şairler Sultânı / Sırât-ı Müstakîm rotamızdı o... (Aşk İle s. 14).

Bekir Oğuzbaşaran'ın kaleminden ilham aldığı daha pek çok yazar ve şair vardır. Bunların önde gelenlerini bir şiirinde şöyle zikreder: Cevheri Necip Fazıl'dan aldım / Ama hep kendim olarak kaldım / Yûnus, Âkif, Beyatlı ve Üstâd... / “Çaldımsa da mîrî malı çaldım”... (Poetika Rubâileri s. 107). (Bu konuda Sait Özer'in Bekir Oğuzbaşaran'ın Nesir Kitaplarında Yapılan Alıntılar, Kayseri, Şehir Kültür Sanat dergisi, s. 9, s. 74, Eylül 2017 adlı yazısına bakılabilir.).

Bekir Oğuzbaşaran Araştırma-İnceleme kitaplarının dışında üç adet de deneme kitabı çıkarmıştır. Bunlar: Bir Yaşama Biçimi Edebiyat, Romantik Kitap, Konya, 2013; Denemeyi Deneme, Romantik Kitap, Konya, 2014; Kalem Sohbetleri, NKM Yayınları, Konya, 2016. Yazarın bu eserlerinde yerel ve ulusal pek çok dergi ve gazetede yayınlanmış yazısı yer almaktadır. Bu yazılara bakıldığında Oğuzbaşaran'ın edebiyatla ilgili ne varsa yazılarına konu etmek gibi bir tavrı vardır. Bakarsınız katıldığı bir şiir

şöleni hakkında izlenimlerini anlatır, bakarsınız bir yazarın veya şairin bir kitabını değerlendirmiş. Şehirler, şairler, yazarlar, hedefler, projeler, başarılar, kahramanlıklar, mazi ve hâl, kısaca Bekir Oğuzbaşaran'ın edip hassasiyetiyle onlarca mevzû kaleminde işlenir, değerlendirilir. Onun pek çok yazısı ders kitaplarında yer almayı hak etmektedir. Çünkü cümle kurgusu, üslûbu ve aynı zamanda ele aldığı ve işlediği konuları özellikle gençlere örnek teşkil edecek sağlamlıktadır. Bu tespit bizden önce de pek çok yazar tarafından yapılmıştır. Meselâ ilâhiyatçı yazar merhum Ahmet Vehbi Ecer onun “*Millî Birlik ve Bütünlüğümüz Açısından Mehmet Âkif ve Çanakkale*” başlıklı yazısı için, “*bugünün gençlerine millî bir ruh verecek önemde bir araştırmadır*” ifadesini kullanır. (Kalem Sohbetleri s. 190).

Bekir Oğuzbaşaran'ın, kendisinin deneme olarak adlandırdığı pek çok yazısı için mensur şiir ifadesi de kullanılabilir. Evet, bu yazılar aynı zamanda mensur şiirdir. Yazarın edebî eserde arayış içerisinde olduğunu sanırım en iyi bu yazılarında görebiliriz.

Bekir Oğuzbaşaran, nesirlerinde olduğu gibi şiirlerinde de arayış içindedir. Tabii bu arayış farklı olanı bulmaya yönelik bir arayıştır. *Hayatı, tabiatı sürekli tarıyorum / Gelenekte, yenide şiiri arıyorum* (Poetika Rubâileri s. 28). Burada şunu söylemek gerekir. Nesir gibi şiirde de ürünlerini geç veren şairin şiir serüvenini ne yazık ki yayınladığı kitaplardan takip etmek pek mümkün değildir. Çünkü, şiir kitaplarından en eskisi 2007, en yenisi 2016 tarihlidir. Bu durum bizi bazı tespitlere götürebilir. En önemli tespit, şairin uzun yıllar biriktirdiklerini somut olarak gözümüzün önüne sermesi güçlü bir şairlik yönünün olduğunun göstergesidir ancak şiirinde nereden nereye geldiği konusunda ne yazık ki doyurucu sözler söylemek mümkün değildir. Şairin yine kendi mısralarında ileriki yaşlarında yazmış olduğu şiirleri için hem hayıflanma hem doyunluğun bir arada olduğunu görürüz. Ayvazoğlu Demiş ki, adlı şiirinde Beşir Ayvazoğlu'nun nesirden şiire geçiş serüveniyle kendisi arasında paralellik kurar: *İnsan iptidâ şairse / ona döner âhir demiş // Sen de öyle yapmadın mı / Kırk yıl sonra Bekir, demiş. Şiirlerim, adlı şiirinde de Huzursuz bir gönlün güz ve kışları / Dün, dün bugün ve yarına bakışları / Bunlar kırk yıl bastırılmış, tatminsiz / Mustarip bir rûhun haykırışları... mısralarında hayıflanma içindedir. Ancak şair yıllarca biriktirdiği duygularının anahtarı şiir cevheri karşısında geç kalsa da huzura ermiştir: Bekledim, bekledim, sonunda şairliğim uyandı / Sanki billur sarayımın bütün lâmbaları yandı.*

Öncelikle Bekir Oğuzbaşaran nasıl bir şairdir, şiirinde önceliği nedir? Bu sorunun cevabını kendisine bırakalım: *Habîb'in ümmeti, Rabb'in kuluyum / Dilden şiir söken Hikmet seliyim* (Hikmet Burcu s. 41); *İçimde atom gibi patlayacak biri var / Kimsece yazılmamış duygunun şairi var / Birleştirmeye çalıştım ilimle sanatı / Ruh mağaramda sayısız ölü ve diri var* (Poetika Rubâileri s. 97); *Yıllar boyu kültür şiiri yazdım / Hafızamı bir maden gibi kazdım / Damla damla biriktirdim, artık ben / Bilgi, fikir, duygu yüklü bir sazıdım...*

(Rubâiyyât-1 Oğuz: 2 Geleneğin İzinde s. 40), *Dil içinde dil yaratmak, şairlik işte bu / İlim, fikir, hâyal, emek, kararınca duygu...* (Hikmet Burcu s. 78). Yaptığımız alıntılar şairin yukarıda sorduğumuz sorulara cevabıdır. Evet, Bekir Oğuzbaşaran hikmet ve kültür şiiri yazmaktadır. Onun şiirlerinde fikir ön plandadır. Mecazlara uzaktır. Söyleyeceğini doğrudan söyler. Onun şiiri tespit, tenkit, tevhit, terkip, tevbih/uyarma şiiridir. Bir de onun şiiri duâ şiiridir. Bekir Oğuzbaşaran, şiir ve duâ arasında bir yakınlık bulur. Duâ ve Şiir adlı yazısında şunları söyler: “...Hakikaten yıllar geçtikçe daha iyi anlıyorum ki, şiirle duâ, ya da duâyla şiir arasında ne kadar sıkı bir bağ, çok yönlü bir bağlantı var. Sanıyorum her ikisi de aynı ilâhî ve rahmanî kaynaktan doğuyor, besleniyor. Bir kere her ikisi de ilham adı verilen havuzdan alınıyor. Her ikisi de samimiyetin, içtenliğin en hâlis ürünleri... Her ikisi de daha iyi bir hayat, daha güzel bir dünya amacına yönelik. Her ikisi de hikmet'in çocuğu. Sanki birbirinden ayırt edilmesi oldukça zor ikiz kardeşler gibi. İkisinin de hem olumlusu var, hem olumsuzluğu. İkisi de kalpten doğup dilden dökülüyor. Hem o, hem de öteki kalemin ucuna akararak, kayarak geliveriyor. Duâların birçoğunun manzum olması, bu sıhriyet bağından mı kaynaklanıyor acaba?... (Bir Yaşama Biçimi Edebiyat s. 53). Düz yazıyla anlattıklarının şiir dilinde ifadesi şöyledir: *İçim ve dışımı şiirle yıkıyorum / Kötü düşünceleri şiirle yıkıyorum / Bana kalırsa şiir, duâdan ibarettir / Şiirle halvetmeyken, sivâdan çıkıyorum...* (Poetika Rubâileri s. 24).

Bekir Oğuzbaşaran, rubâî adını verdiği çok sayıda şiir yazmış ve bunları şu kitaplarda toplamıştır: *Kültür ve Edebiyatımızdan Manzum Portreler*; *Rubaiyyât-1 Oğuz*, *Rubaiyyât-1 Oğuz 2 Geleneğin İzinde*; *Poetika Rubâileri*; *Âhir Zaman Rubâileri*. Şiir kitaplarından özellikle *Kültür ve Edebiyatımızdan Manzum Portreler* adlı eseri, 168 sanat ve kültür adamına yönelik manzum ürünlerdir. Eser, bu yönüyle orijinal bir şiir kitabıdır. Şair bu şiirlerinde hece ölçüsünü kullanmıştır. Oğuzbaşaran, diğer şiir kitaplarında da ağırlıklı olarak hece ölçüsünü, özellikle de hecenin kısa kalıplarını tercih eder. Serbest ölçüyle yazdığı şiirleri de vardır ancak bu şiirleri sayı olarak daha azdır.

Bekir Oğuzbaşaran'ın şiirlerinde en çok sevdiği söz sanatı cinastır. Bu sanatı son derece başarılı buluşlarla etkili ve doğal bir biçimde kullanır. Kerkük Üstüne Hoyratlar şiirinden yapacağımız alıntılarla bunu örneklemek istiyoruz: *Men Türkmenem / Kerküklü bir Türkmenem / Çent zamandır ezilmiş / Garip mazlum Türk menem // Kardeşlik / Yollarımız kar, daşlık / Kerküklümün sesidir / Güzel dergi Kardeşlik* (Bir Gül Düştü s. 88). Bekir Oğuzbaşaran, redif ve kafiye buluşlarında da son derece başarılı ve rahattır, herhangi bir zorlama görülmez.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Bekir Oğuzbaşaran Kayseri'nin aksakalıdır. Kayseri kültür ve sanatıyla ilgili nerede bir faaliyet var mutlaka oradadır. Fikirleriyle destek olur. Yol gösterir. Yine, Kayseri adına yapılması gereken kültür sanat faaliyetlerinin muharriki konumundadır. Bunda doğduğu, büyüdüğü, ekmeğini yiyip suyunu içtiği şehre karşı vefa borcunu ödeme bilinci vardır. Nesirlerinde ve şiirlerinde her fırsatta Kayseri'ye ve Kayseri'nin değerlerine yer verir. Kayseri ile o kadar hem-hâl olmuştur ki şiirlerinden birinin adı "Ben Kayseri'yim"dir. Bu şiirde şair, tabiatıyla, tarihiyle, tarihî kişileriyle, şairiyle, gâzisiyle adetâ mazi ve istikbâl içindeki topyekûn bir Kayseri'dir.

Şair, 59 dörtlükten oluşan Kayseri Destanı'nda, dün ve bugün Kayseri denilince akla kimler ve neler gelir, mısra mısra bunları işlemiştir. Şu mısraları örnek olması için almak istiyorum: *Bilginlerin yatağı / Selâm sana Kayserim / Şairlerin otağı / Selâm sana Kayserim // Baş tâcı şehirlerin / Konusu şiirlerin / Hâmîsi fakirlerin / Selâm sana Kayserim // Zekâsı ona mahsus / Fıkrası ona mahsus / Ya takdir et, ya da sus / Selâm sana Kayserim // Nice ünlü, hemşehrin / Sinan en büyük fahrin / Gilaboru panzehrin / Selâm sana Kayserim // Uyanık insan tipi / Her biri akıl küpü / Yurdumda, Altın Kapı / Selâm sana Kayserim // Bizim koca şarımız / Servetimiz, vârimiz / En büyük başarımız / Selâm sana Kayserim* (Hikmet Burcu s. 85). Yine, 30 dörtlükten oluşan Kayserili Destanı adlı şiirinde manzum bir Kayserili portresi çizer. Zaten bütün Türkiye'nin tanıdığı Kayseri insanı, onun destanında bir kez daha temerküz eder: *Kalbi temiz, gözü açık / Selâm sana Kayserilim / Çalış, en yüseklerle çık / Selâm sana Kayserilim // Erken kalkmayı seversin / Hayırlı işte eversin / Güzel olanı översin / Selâm sana Kayserilim // O tam bir mert oğlu merttir / Ne yumuşak, ne de serttir / Hem tutumlu, hem cömerttir / Selâm sana Kayserilim // Yüzü gibi kalbi temiz / Onu kötölemek nemiz / Nefsi zayıf, rûhu semiz / Selâm sana Kayserilim // Benimsemiş bölüşmeyi / Tâ çocukluktan pişmeyi / İş bulunca girişmeyi / Selâm sana Kayserilim* (Hikmet Burcu s. 95).

Kayseri'nin kendine has oturmaları meşhurdur. Bu oturmalarda Kayseri kültürü yaşatılır. İlim ve sanat konuşmalarının yanında edep-erkân da bu oturmalarda öğrenilir ve öğretilir. Eleştirinin en koyusu yine bu oturmalaradır. Bu oturmalar başlı başına bir duygu alışverişi, bir his ortaklığıdır: *Güzel sözler denilir / Kayseri oturmasında / Arabaşılar yenilir / Kayseri oturmasında // Büyük belli, küçük belli / Kimi yirmi, kimi elli / Bir gelen gelir temelli / Kayseri oturmasında // Kiminde okunur kitap / Kiminde fasıl ve mızrap / Kiminde ticaret, hesap / Kayseri oturmasında // Din, diyânet öğrenilir / Allah, peygamber denilir / Bilgi, görgü yüklenilir / Kayseri oturmasında // Büyükten başlar yârenlik / Eğiten, öğreten şenlik / Yok orada senlik – benlik / Kayseri oturmasında // His alışverişidir bu / Kâmil insan işidir bu / Fikrin dirilişidir bu / Kayseri oturmasında* (Söz Demi s. 89).

Erciyes Kayseri'nin sembolüdür, belki de Kayseri denilince ilk akla gelen Erciyes'tir. Erciyes sadece bir dağ değildir. Kayseri ve Kayserili için ifade ettiği mana çok daha farklıdır. Şair ve yazarlar için ilhâm kaynağıdır. Sadece şair ve yazarlar mı, elbette değil. Ârif Nihat Asya, Süleymâniye adlı rubâîsinde Süleymâniye Câmîi'nin silüeti ile Erciyes arasında bir bağ kurar: *Dağ parçası kubbeler... ufaktan, iriden: / Gel, haşmeti gör yandan, ilerden, geriden; / Bir mucize devrinde Sinan Erciyes'i / İstanbul'a dikmiş, getirip Kayseri'den.* (Rubâiyyat-1 Ârif 1- s. 258). Bekir Oğuzbaşaran da Kayseri'nin bu ihtişamlı dağı şiiirlerine konu etmiştir. Erciyes Güzellemesi, adını verdiği şiiirinde Erciyes vatandır, hasret çekilen yârdır, Kerem ile Aslı diyârıdır, kardır, kardaştır, Everest'ten berat, Doğu Türkistan'dan gelen esir Türk'ün ahıdır. *Erciyes bizim dağımız / Gökyüzünde otağımız / Deniz gibi seyrederez / Karanlıkta çerağımız // Hep dumanlı mağrur başın / Masal kadar eski yaşın / Bilmeyen ne bilsin seni / Mücevherdir bana taşın // Kerem ile Aslı sende / Kışın kayak faslı sende / Her yaz Tekir Yaylası'nda / Van, Maraş, Sivash... sende // Bulutların tahtı mısın? / Umutların bahtı mısın? / Doğu Türkistan'dan gelen / Esir Türk'ün ahı mısın? // Ağrı ile kardaş mısın? / Dünyâ ile taydaş mısın? / Gön-lümüzün yöneldiği / Güzellikle adaş mısın? // Yüzlerce ylık atın var / Göklerde saltanatın var / Dünyâ durdukça duracak / Everest'ten beratın var* (Söz Demi s. 85). Şair Erciyes Mesnevîsi adını verdiği 11 beyitlik başka bir şiiirinde mesnevî nazım şekliyle Erciyes'i anlatır. Bu şiiirinde yukarıda değindiğimiz Ârif Nihat'ın Süleymâniye şiiirine telmih vardır. *Yaparken câmilerini, Sinan senden ilham almış / İstanbul'da Edirne'de, Erciyes'im donup kalmış* (Söz Demi s. 88).

Kayseri bir makarr-ı ulemâ, birmeydân-ı şuarâdır. Geçmişten bugüne şiiir ve sanat merkezidir. Bağrından yüzlerce şair çıkmıştır. Bekir Oğuzbaşaran şiiirlerinde bütün bu kültür ve sanat erbâbına yer verir. Mısra mısra onları işler, onlara karşı vefa borcunu edâ eder.

KAYSERİ-Bir makarr-ı ulemâdır Kayseri / Bir meydan-ı şuarâdır Kayseri / İlk Tıp Fakültesi onda kuruldu / Bir menbâ-ı etibbâdır Kayseri (Rubaiyyât-1 Oğuz s. 28). **GEVHER NESİBE HÂTUN**-Akıllı ve güzel bir hanım varmış... / Gönünü ölümcül sevdâya sarmış... / Bu cömert yürekli Selçuklu Ece / Yüzyıllardır kırık kalpler onarmış... (Rubaiyyât-1 Oğuz s. 51). **SEYYİD BURHÂNEDDİN HZ.**-Tirmiz'den gelip postu Kayseri'ye o sermiş / Celâled-dîn'e yolun sırlarını o vermiş / Bilginler Sultânı'nın yetim mücevherini / Mevlânâ olmak için Selçukya'ya göndermiş... (Rubaiyyât-1 Oğuz s. 29). **MİMAR KOCA SİNAN**-Enderun'a seçildi Ağırnas'tan / Yükselerek oldu bir ser-mîmarân / Nice şâhesere mührünü vurdu / İmânını taşa nakşetti Sinan... (Rubaiyyât-1 Oğuz s. 26). **ÂŞIK SEYRÂNÎ**-Allah sevgisinin közü Seyrânî / İnsan sevgisinin özü Seyrânî / Haksızlık görünce susmak bilmeyen / Ezilmiş halkının sözü Seyrânî... (Rubaiyyât-1 Oğuz s. 27).

Sonuç olarak, bugün Bekir Oğuzbaşaran Kayseri ile o kadar özdeşleşmiştir ki Kayseri denildiğinde Bekir Oğuzbaşaran, Bekir Oğuzbaşaran denildiğinde Kayseri akla gelmektedir. O, Kayseri'nin yetiştirdiği önemli bir kültür adamıdır. Hayatını hiçbir beklenti içine girmeden edebiyata adanmış, okumuş, okutmuş, düşünmüş, yazmış ve Kayseri'nin kültür elçisi olmayı hak etmiş bir öğretmen, yazar, şair, akademisyen, münekkit, muharrir kısaca bir gönül adamıdır.

KAYNAKLAR

- Asya, Ârif Nihat, Rubâiyyat-1 Ârif 1 (Kıbrıs Rubâileri, Nisan,) Ötüken Yay.,1976.
Oğuzbaşaran, Bekir, Kültür ve Edebiyatımızdan Manzum Portreler, Laçın Yay., Ankara 2007.
- Oğuzbaşaran, Bekir, Rubaiyyât-1 Oğuz, Ötüken Yayınları, İstanbul 2007.
Oğuzbaşaran, Bekir, Rubaiyyât-1 Oğuz: 2 Geleneğin İzinde, Laçın Yayınları, Ankara 2009.
- Oğuzbaşaran, Bekir, Bir Yaşama Biçimi Edebiyat, Romantik Kitap, Konya 2010.
Oğuzbaşaran, Bekir, Necip Fazıl Gerçeği, Romantik Kitap, Konya 2011.
Oğuzbaşaran, Bekir, Bir Gül Düştü, Romantik Kitap, Konya 2011.
Oğuzbaşaran, Bekir, Poetika Rubâileri, Romantik Kitap, Konya 2012.
Oğuzbaşaran, Bekir, Âhir Zaman Rubâileri, Romantik Kitap, Konya 2012.
Oğuzbaşaran, Bekir, Söz Demi, Romantik Kitap, Konya 2013.
Oğuzbaşaran, Bekir, Denemeyi Deneme, Romantik Kitap, Konya 2014.
Oğuzbaşaran, Bekir, Hikmet Burcu, Romantik Kitap, Konya 2015.
Oğuzbaşaran, Bekir, Kalem Sohbetleri, NKM Yayınları, Konya 2016.
Tanpınar, Ahmet Hamdi, Edebiyat Üzerine Makaleler, Dergâh Yay., İstanbul 2000.

Ahmet Tevfik Ozan'ın Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Ahmet Tevfik Ozan, 1953'te Elazığ'da doğdu. İlk, orta ve lise tahsilini Elazığ'da tamamlayıp, 1971 tarihinde Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesine kaydoldu. Çeşitli sebeplerle eğitimini burada tamamlayamadı ve uzun bir süre eğitimine ara verdi. 1986'da Kayseri Gevher Nesibe Tıp Fakültesinden mezun oldu. Aynı yıl Balıkesir İl Sağlık Müdürlüğünde göreve başladı. 1990 tarihinde Kayseri İl Sağlık Müdür Yardımcılığı görevini yürütürken "İl Aşısı Sorumluluğu" uhdesinde kaldı.

Tıbbî çalışmalarının yanı sıra edebî çalışmaları da bulunan Ahmet Tevfik Ozan'ın yayınlanmış dört şiir kitabı **Dağlar Ardı Şiirleri (1984)**, **Kâinat Şiiristan (1986)**, **Şeyma Ceylan Yüreği (1991)**, **Şiirimin Abc'si (2018)**, ayrıca hatıra ve makalelerini topladığı **Şiirden Taşan Sözcükler (1994)** adlı eserleri bulunmaktadır.

EDEBÎ KİŞİLİĞİ

Orta Anadolu'nun yükselen yıldızı Kayseri, tarihi M. Ö. 3500 yıl öncesine dayanan, Hititler'den, Persler'e, Romalılar'a; Emeviler'den Bizans'a, Büyük Selçuklular derken Osmanlı Devletine bağlanan birçok medeniyete beşiklik etmiş önemli bir şehirdir. Bugün itibarıyla Kayseri, Türkiye'nin gelişme ve büyümesi en hızlı olan illerinden biridir.

Kayseri, sadece ekonomide değil, sosyal ve kültürel alanlarda da oldukça faal olan bir şehirdir. Öncelikle şunu belirtelim ki Kayseri "Makarr-ı Ulemâ" olarak adlandırılır. Seyyid Burhaneddin'den, Davûd-u Kayserî'ye, Kadı Burhaneddin'e, Somuncu Baba'ya, İbrahim Tennûrî'ye, Şeyh Şaban Hazretlerine, Taceddin-i Velî'ye, Mimar Sinan'a, Seyrânî'ye, Dadaloğlu'na varıncaya kadar birçok âlim, şair ve sanatçı Kayseri'de yetişmiştir. Kayseri sembolü haline gelen Erciyes'iyle, tarihiyle, kültürüyle aynı zamanda birçok şair ve yazara da esin kaynağı olmuştur. Kayseri'de belli bir süre ikamet eden ya da Kayserili olan yazar ve şairler bu güzel ilimizin güzelliklerini şiirlerinde, nesirlerinde ifade etmişlerdir. İşte Ahmet Tevfik Ozan da Kayseri'den etkilenerek şiirler kaleme

almış bir şairimizdir. Biz bu yazımızda önce şairin genel olarak şiirleri üzerinde bir değerlendirme yapacağız; ardından Kayseri şiirleri üzerinde duracağız.

Şair ve aynı zamanda bilim adamı olan Ahmet Tevfik Ozan'ın hayatında Kayseri'nin önemli bir yeri vardır. Yüksek tahsilini Kayseri' de tamamlamış ayrıca Kayseri'de doktor olarak çalışmıştır. Dolayısıyla uzun yıllar Kayseri'de yaşayan şair, hem kadirşinaslık gereği hem de şair hassasiyetinden dolayı "**Dağlar Ardı Şiirleri**" ve "**Kâinat Şiiristan**" adlı şiir kitaplarında Kayseri'yi anlatan şiirler yazmıştır.

Ahmet Tevfik Ozan, şiiri "*ilham ve ihlasla gelen esrarlı bir meşgale*" olarak görür. Şiir Allah'ın yarattığı güzellikleri, seçilmiş kelimeler, iç mimari ve iç musiki ile teşhir ve tarif arzusunun bir ifadesidir ona göre. Yine şiiri dinleyen insan onu konuşmaya benzetmiyorsa şiir şekil olarak muhtevasını bulmuş demektir. Ancak bu şekilde şiir telkin ve tebliğ vazifesini yapabilir. Bu noktada şairin şiirlerinde olduğu gibi şiir hakkındaki görüşleri-özellikle şiirin telkin kabiliyeti fikri- Necip Fazıl Kısakürek'in poetikasında yer alan görüşleri ile paralellik gösterir.

Şairin "**Dağlar Ardı Şiirleri**" adını verdiği ilk kitabında 101 şiir yer almaktadır. Bu şiirler: "**Şu Sevda Dedikleri**", "**Yalan Yanlış Aşkımız**", "**Ve Hakikat Konuşsun**", "**Dağlar Ardı Şiirleri**" başlıkları altında toplanmıştır. Bu şiirlerin birçoğu serbest ölçüyle yazılmıştır ancak hece ölçüsüyle yazılan şiirler de vardır. Şiirlerin ana teması aşk ve yalnızlıktır. Bir şairin cemiyet olaylarına lakayt kalması elbette çok zordur ancak Ahmet Tevfik Ozan'ın şiirlerinde cemiyet ve cemiyeti ilgilendiren olaylarından ziyade kendi iç dünyası söz konusudur. Yani objeden ziyade suje, onun şiirlerinde ön plandadır.

Dağlar Ardı Şiirleri'ndeki şiirler genel olarak değerlendirildiğinde samimi bir üslupla yazılmış, santimental şiirlerdir. Şiirlerde Faruk Nafiz Çamlıbel, Necip Fazıl Kısakürek, Yavuz Bülent Bakiler, Abdurrahim Karakoç tesiri kendini hemen hissettirmektedir. Ancak şairin bu isimleri kendi şiir hafsalasında özümlediği ve bunlardan bir terkib yaparak kendi şiirini geliştirdiği, şiirleri dikkatli okununca hemen fark edilmektedir.

Cinnet mi?

*Ne yükselişi güneşin, bir karanfil demetinden;
Ne bir soğuk gecenin avuçladığı yollar!
Bir kesişen çıgıllıklar, denizinde her şeyim;
Gözlerim boşlukları, boşluklar beni kollar!*

(D. A. Ş. s. 24)

Yukarıdaki şiir Necip Fazıl'ın üslûbunu çağrıştırırken; “**Şehidin Türküsü**” adlı şiirindeki:

*Sarı saçım yasta mıdır?
Rüyaları hasta mıdır?
Kan tükürsem ciğer gelir;
Zemzem, kurşun tasta mıdır?*

(D. A. Ş. s. 124) mısralar Faruk Nafiz'i anımsatmaktadır.

Ancak, “**Bir Gecikmiş Bahar**” adlı şiirindeki şu mısralar şairin aslında ne kadar özgün olduğunun da bir göstergesidir:

*Duydum çiçeklerde bir ince sızı
Yapraklar yeşilden sarıya dönmüş;
Andım hayal meyal o vefasız,
Tel tel saçlarına, bir ömür gömmüş!..*

(D. A. Ş. s. 30)

Ahmet Tevfik Ozan'ın şiirlerinde gurbet, Anadolu insanı, gibi temalara pek yer verilmez. Yukarıda da belirttiğimiz gibi onun bakışı daha çok içe dönüktür. Dağlar Ardı Şiirleri'nde yer alan “**Çapakçur Nur Destanı**”, “**Mezire'de Üç Şehit İçimizde Kâfir Var**”, “**Şehidin Türküsü**” ve “**Bir Metin Olgaç Değil**” adlı şiirleri sosyal olaylara yönelik şiirlerdir. Şairin millî hisleri bu şiirlere yansır.

Şairin, “**Kâinat Şiiristan**” adlı şiir kitabında 153 şiir yer almaktadır. Bu şiirlerin büyük bir çoğunluğu birer dörtlükten ibarettir. Birçoğu da birkaç mısradan... “Kâinat Şiiristan”daki şiirler: “**Çocuk Gönlümden Geçenler**”, “**Gözleri Koklamak Mı?**”, “**Kâinat Şiiristan**” ve “**Yaşadığım Son**” başlıkları altında toplanmıştır. Bu şiirlerde de ana tema aşk ve yalnızlıktır. Özellikle kısa şiirler okunduğunda bunların gençlik döneminde yazılmış şiirler olduğu görülmektedir. Şairin lise yıllarından beri şiir yazdığını biliyoruz. Dolayısıyla gençliğin verdiği heyecanla yazılmıştır bu şiirler. Mesela:

Kar

*Unut bakışlarımı, sevgilim
Narin ellerin üşüyecek...*

(K. Ş. s. 12)

Seni

*Seni bir adaya hapsetmek,
Gelmedi değil içimden...
Ama korkarım, adayı
Baştan çıkarırsın...
(K. Ş. s. 12)*

Sakın

*Küçükken başkalarının şekerlerini kıskanırdım
Büyüdüm...aşklarını kıskandım
Sakın, aşk dedikleri şeker olmasın?
(K. Ş. s. 10)*

“**Kâinat Şiiristan**”da şairin bir arayış içinde olduğunu görürüz. Ölüm, haşır, varlık, yokluk şairin sorguladığı kavramlardır. Ancak bu sorgulama inkar eden birinin sorgulaması değildir. Şair sağlam bir inanca sahiptir. Dünyada “iman”ın ötesinde başka şey arayanlara şaşar.

Şu Ölümlü Dünyada

*Her gözde bir damla yaş; kan ağlatan feleğin;
Dönmeyen bahtım gibi ta çarkına yanarım!...
Bir imanda başka şey isteyecek dileğin;
Suya aşık kor gibi, ta aklına yanarım!..
(K. Ş. s. 62)*

Bazen şair iman cihetinden çok tehlikeli olabilecek çizgilerde dolaşır:

Bir Günahkâr Bilmecce

*Bir büyük heykeltıraş şeytan
En güzel heykel de kadındır...
(K. Ş. s. 15)*

Yukarıda kısaca değindiğimiz ve şiirlerinden örneklemeler yaptığımız Ahmet Tevfik Ozan’ın şiirleri okunacak ve okundukça zevk alınacak şiirlerdir. Bu yazının amacı

şairin Kayseri'yi anlattığı şiirleri olduğundan genel değerlendirmemizi noktılıyor ve şairin şiirleri üzerinde daha kapsamlı bir araştırmayı başka bir yazı konusu olarak değerlendireceğimizi ifade ederek, Ahmet Tevfik Ozan'ın gözüyle Kayseri nasılmış? Şiirlerinde Kayseri nasıl tasvir ediliyor? Bunlar üzerinde durmak istiyoruz.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Ahmet Tevfik Ozan'ın yukarıda ismi zikredilen şiir kitaplarında Kayseri ile ilgili dokuz şiir bulunmaktadır. Bunlardan yedisi "Dağlar Ardı Şiirleri"nde, ikisi ise "Kâinat Şiiristan"dadır. "Dağlar Ardı Şiirleri"ndeki Kayseri şiirlerinin isimleri şöyledir: "**Erciyes**", "**Mahperi Sultan**", "**Gevher Nesibe Sultan**", "**Mapushane Avlusundan Erciyes**", "**Bir Metin Olgaç Değil**", "**Erciyes ve Ben**."

Bu şiirlerden "Bir Metin Olgaç Değil", adlı şiiri hapisten çıktığı gün öldürülen bir genç için yazılmıştır. Bu genç, Ahmet Tevfik Ozan'ın arkadaşıdır. Şiir 6+5= 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır. Şairin sosyal olayları konu aldığı şiirlerinden biridir.

"Mapushane Avlusundan Erciyes", yine şairin sosyal temalı şiirlerinden biridir. Bu şiirde şair hapisanedeki yalnızlığı işler. Çaresizlik ve yalnızlık anlatılmaktadır şiirde. Tek arkadaş "kar kuşları ve Âyet-el Kürsî"dir. Bu şiirde Erciyes'le özdeşleşen şairin "Bir beyaz güvercin, bir buzlu desen" diye tarif ettiği Erciyes tasviri eşsizdir. Şiir yine 6+5= 11'li hece ölçüsüyle yazılmıştır.

Şairin yine -a-b-a-b kafiye şeması ve 7+7= 14'lü hece ölçüsüyle yazdığı "Erciyes" adlı şiiri Erciyes'e bir mehdiyedir. Erciyes'in yüksekliği ve yaz kış başından eksik olmayan karı -ki bu ak çelenge benzetilmiştir- işlenmiştir. Erciyes, bu haşmetli hâliyle adeta bir renk cümbüşüdür. Dört mısradan oluşan şiir şöyledir:

Erciyes

*Kim öper eteğini, yeşil kırmızı sarı
Çiçeklerle iz kalır pak yürekli Erciyes!
Yıldızlara, doruğun, götürür mü yolları?
Eğilmemiş başında, ak çelenkli Erciyes!*
(D. A. Ş. s. 82)

XIII. yy'da yaşayan ve Müslüman olduktan sonra I. Alaaddin Keykubat'la evlenen Hunat "**Mahperi Hatun**", adına, cami, medrese, türbe ve hamamdan meydana gelen büyük bir külliye yaptırır. Anlatıldığına göre Mahperi Hatun, inşasına başlattığı

camiyi hemen her gün ziyarete gelir ve inşaatı kontrol eder. Yine böyle bir ziyaret sırasında caminin baş ustasının isteksiz çalıştığını görür. Sebebini sorar. Aldığı cevap ilgi çekicidir. Usta boy abdesti alamadığı için isteksiz çalışmaktadır. Bunun üzerine cami inşaatını yarıda bıraktıran Mahperi Hatun, hemen bir hamam inşa ettirir. Şairin “Mahperi Sultan” adlı şiiri bize bu olaya telmihte bulunmaktadır.

Mahperi Sultan

*Çiçek çiçek sevinmiş, bir bahar günü burada;
Kayseri ortasında, ceylan gözlü bir güzel!
Sevincin deli yeli, türbesinde durur da;
Bir yeşil serinlikle, öper, tel tel!..*

(D. A. Ş. s. 86)

-a-b-a-b kafiye şeması ve 7+7= 14'lü hece ölçüsüyle yazılan şiirde geçen “Bir yeşil serinlikle, öper; saçını tel tel!..” mısrası yapılan hamamda sabah akşam yıkanan insanların hatırlatmaktadır. “Öpmek” kelimesi şiirde yıkanmak anlamında kullanılmıştır; aynı zamanda “öpmek” kelimesi saygı ile de alakalıdır, biz sevdiğimiz ve özellikle de yaşlı insanların, üzerimizde emeği olan insanların, ellerini öperiz, dolayısıyla bu mısradaki geçen “öper” sözcüğü kinayeli kullanılmıştır. “Yeşil serinlikle” kastedilen su teşbihi şairin diğer şiirlerinde de karşımıza çıkmaktadır. “Toprağa bir gün yeşil yağmurlar yağacak göklerden” mısrasında olduğu gibi.

Gevher Nesibe Sultan'ın menkıbevî hayatı ise şu şekildedir: II. Kılıçarslan'ın kızı, Gıyaseddin Keyhüsrev'in kız kardeşi olan Gevher Nesibe gönlünü bir ordu kumandanına kaptırır ancak ağabeyi bunların evlenmelerine razı olmaz. Kumandanı bir savaşa gönderen Gıyaseddin Keyhüsrev eğer savaşı kazanırsa kız kardeşini ona vereceğini söyler. Genç kumandan savaşı kazanır ama yaralı olarak döndüğü için bir süre sonra ölür. Gevher Nesibe, bu olaydan sonra üzüntüsünden hastalanır. Hastalığına bir çare bulunamaz. Ölümü yaklaşınca kardeşi Gıyaseddin Keyhüsrev büyük bir pişmanlık içerisinde vasiyetini sorar. Gevher Nesibe Sultan'da: “Öyle bîmarhane yapasınız ki, hem sözlüm kumandanın yaralılarını, hem de benim gönül yaramı çekecek olanları tedavi etsin” şeklinde konuşur. İşte Ozan'ın Gevher Nesibe Sultan adını verdiği şiiri bu hazin olaya telmihtir. Şiire aşk ve hüzün hâkimdir.

Gevher Nesibe Sultan

*Aşkın nuranî hançeri, değmesin gönüllere;
Eli değmez tabibin, yakar, eritir atar!
Saraylar, tahtlar, dünya; yaprak olur yellere;
Güneş hüznle doğar; gözyaşlarıyla batar!..*
(D. A. Ş. s. 87)

Bu şiir ilk mısrası 8+7= 15, diğer mısraları 7+7= 14 şeklinde yazılmıştır. Kafiye şeması -a-b-a-b şeklindedir.

Şair “Kâinat Şiiristan”da:

Kilimler Neyi Söyler

*En güzel şiiri yazmayı hiç istemedim
Kilimcilikle uğraşmaya niyetim yok...*
(K. Ş. s. 15)

der ancak “**Erciyes ve Ben**” adlı şiirlerinde mısraları onu haksız çıkarır.

Erciyes ve Ben

*Erciyes'te kar diyorum, bu akşam;
Benim kadar terk edilmiş değildir
Karanlığa yar diyerek sarılmış
Ümitleri benimkinden yeşildir...*
(D. A. Ş. s. 144)

Beş kıt'adan oluşan bu şiirde şair yalnızlık temasını pekiştirmiştir. Üçüncü kıt'ada Erciyes'le kendini karşılaştırır. Erciyes, şairin sahip olduğu şeylere sahip olmamakla şanslıdır. Şiir 4+4+3= 11 ve 6+5= 11'li hece ölçülerinin bir arada kullanılmasıyla yazılmıştır. Bu şiirde de şairin kendini tabiatla özdeşleştirmesi vardır. Kendi ruh halini anlatması bakımından Erciyes ona ilham kaynağı olmuştur.

“**Kâinat Şiiristan**” adlı şiir kitabında yer alan iki Kayseri şiirinin isimleri şunlardır: “**Erciyes Lisaniyla**” ve “**Talas 'ta Bir Gece**”.

“**Erciyes Lisaniyla**” adını taşıyan şiir bir arayış şiiridir. Şair dünyada olup bitenler karşısında hayret içerisinde ve bütün bu olanları sorgulamaktadır.

Erciyes Lisaniyla

*Bir kuş konmaz başına; karları yağdıran kim?
Erciyes karlarını; çaydan, ottan, koyundan süt yapıp sağdıran kim?
Hangi parmak, hangi göz, hangi dudak karışmış; eteğin toprağına
Ki baharda bir yemyeşil Kayseri halısı; döşeyip kaldıran kim?..*
(K. Ş. s. 51)

Yukarıda da belirttiğimiz gibi şairin arayışı inkar eden bir arayış, bir tavır değildir. Gördüğü mükemmellikler karşısında şaşırın ve bunları tasdik eden bir arayıştır. Yine Erciyes burada şairin yardımcısıdır. Sebepler dairesi içerisinde cereyan eden olaylar ve bunların Hâlık'ı aranmaktadır. Bu arama inancı kavileştiren bir aramadır. Şiirde görüldüğü gibi uzun mısralar tercih edilmiş, şiir serbest ölçüyle yazılmıştır.

“Talas'ta Bir Gece” adlı şiir diğer şiirlerinden farklı bir duygu yoğunluğu içerisinde yazılmıştır. Hayat meşgalelerinin verdiği bir yorgunluk vardır. Yine şiirin ilk dördlüğü son dördlük olarak tekrarlanmıştır. Şair kendini bir serçe olarak tavsif etmiştir. Üçüncü kıt'anın son mısrasında geçen “Kelepçeyle perçinlenmiş bileğim” mısrası şairin hayatına ait izler taşımaktadır.

Son olarak:

Kâinat Şiiristan

*Ellerim kırılısaydı, şair olmasaydım ben;
Bir dalda, bir çiçekte yazılmış duruyorken
En muhteşem bir şiir, belki bir bahar kadar!
Ellerim kırılısaydı, şair olmasaydım ben!..*
(K. Ş. s. 72)

diyor, Ahmet Tevfik Ozan. Ancak biz bu sözlerin şair hassasiyetinden kaynaklanan sözler olduğunun farkındayız. Onun için diyoruz ki: İyi ki şair olmuşsun Ahmet Tevfik Ozan, iyi ki şair olmuşsun da puslu zihinlerimizi, donuk kalplerimizi bir gergef gibi işlediğin şiirlerinle aydınlatmışsın. Kalemine, yüreğine sağlık...

KAYNAKLAR

- Kaplan, Mehmet, Şiir Tahlilleri -2- Dergâh Yay., İstanbul 1992.
Ozan, Ahmet Tevfik, Dağlar Ardı Şiirleri, Armoni Yay., İstanbul 2002.
Ozan, Ahmet Tevfik, Kâinat Şiiristan, Özak Yay., Kayseri 1986.
Subaşı, Muhsin İlyas, Düinden Bugüne Kayseri Se-Da Yay., Kayseri 1991.
Sıvacı, Ahmet, Kayseri Güldestesi, Kayseri 2000.
Yıldız, Cuma, Ahmet Tevfik Ozan'ın Hayatı-Eserleri-Edebî Kişiliği Üzerine Tematik Bir İnceleme, Lisans Tezi, İstanbul 2003.

Mustafa Acar'ın (Avşaroğlu) Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Kayserili şairlerden Mustafa Acar, 1953 tarihinde dünyaya gelir. Kayseri İmam Hatip Lisesini bitiren şair, Ankara İktisadî Ticarî İlimler Akademisi İşletme Fakültesinden mezun olur. Kayseri'de değişik iş yerlerinde uzun süre muhasebe müdürlüğü, 1994-1999 tarihleri arasında İl Genel Meclisi Üyeliği yapar. 1970'ten beri şiir yazan Mustafa Acar, edebiyatın başka bir dalı olan hikâye ile de uğraşmaktadır. Anasam üyesi olan şairin ilk şiir kitabı, "**Sokaktaki Adam**" 1993 tarihinde yayınlanır. İkinci şiir kitabı "**Bitmedi Kavgamız Kör Nefsimizle**" 2004 tarihinde yayınlanmıştır. Şiir ve hikâyeleri birçok dergi ve gazetede yayınlanan şair, hâlen ticaretle uğraşmakta, şiir ve edebiyatla ilgilenmektedir.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Mustafa Acar'ın ilk şiir kitabı "**Sokaktaki Adam**" üç bölüme ayrılmıştır. Birinci bölüm olan "Dua"da 14 şiir, ikinci bölüm "Son ve İlk"te 14 şiir, üçüncü bölüm "Sokaktaki Adam"da 18 şiir yer almaktadır.

"Dua" bölümünde yer alan şiirlerde şair 7'li, 8'li ve 11'li hece ölçüsünü kullanmıştır. Bu bölümde yer alan şiirlerden yedi tanesi birer dörtlükten ibarettir. Şair bunlarda az sözle çok şey anlatma düşüncesi içerisindedir. Bu şiirlerinde Necip Fazıl Kısakürek'in izlerini görürüz. İnanç temasını işlediği şiirlerinden bir örnek almak istiyoruz:

Şükür

*Bin şükür bir nefese,
Duâ minare boyu.
Gönül ver tek o sese,
At içinden korkuyu.*

(S. A. s. 17)

“Son ve İlk” adını taşıyan ikinci bölümde daha çok lirik şiirler yer almaktadır. Bu bölümde şair hece ölçüsünün yanı sıra serbest ölçüyü de kullanır. Şiirlerinde saf, sade ve temiz bir Türkçe kullanan şairin bu bölümde yanlış kullandığı Farsça bir terkip (şair-i harab-ı hatırla) dikkatimizi çekmektedir. (Baskı hatasından kaynaklandığını düşündüğümüz terkip şair-i harabı hatırla şeklinde olmalıdır.) Çocukluğa özlem temasını işlediği “Çocukluğum” adlı şiirinde şunları söyler:

Çocukluğum

*Bir sis perdesinin ardında kalan,
Kaybolmuş bir ülkedir çocukluğum.
Rütbe, makam, nişan ne varsa yalan,
Şu garip gönlüme gir çocukluğum.*

(S. A. s. 33)

Üçüncü bölüm olan “Sokaktaki Adam” daha çok sosyal temalı şiirlerden meydana gelmektedir. Şair, tok bir sesle sokakta “adam gibi adam” aramaktadır. Her türlü cirkinliğin yaşandığı günümüz toplumunda şair, yeni bir dünya özlemi içerisindedir.

Yeni Bir Dünya

*Minnetsiz, yalansız, yeni bir dünya,
Hudutsuz mutluluklar biliyorum...
Gönüllerince uçan kuşlar var ya,
Ben yalnız onlara imreniyorum.*

(S. A. s. 59)

Şairin uzun bir aradan sonra çıkardığı ikinci şiir kitabı “Bitmedi Kavgamız Kör Nefsimizle”de 82 şiir yer almaktadır. Bu şiir kitabında da kısa şiirler dikkatimizi çekmektedir. Şiirlerin 52 tanesi birer kıt’adan ibarettir.

Acar’ın bu kitabında yer alan şiirlerinde ana tema sosyal tenkittir. Şair fikirsiz kafalardan, ahde vefa etmeyenlerden, aydın geçinenlerden, benlik denizi içerisinde yüzenlerden, kısaca sevgisiz bir toplumdan şikâyet eder. Bu şiirlerinde Abdurrahim Karakoç havası sezilir.

Çamdeviren (Anlayana)

*Hâlâ kuru ekmeğe talim ederken millet,
Mükellef, sofraları beğenmez, yüz çevirir.
İçerde balonları patlattıkça "hazret"!
Gider elin yurdunda, yüzlerce çam devirir...*
23/08/1996 (B. K. K. N. s. 26)

Şair her ne kadar kirlenen toplumdan şikâyet etse de insanına, milletine ve vatanına bağlıdır. İnsanımızı olduğu gibi kabul eder.

Bırak

*Ellerin yurdunda rahat edemem,
İsterse dost, taşı başıma çalsın...*

*Vatan dikeninden ırak gidemem,
Bırak elin gülü yerinde kalsın...*
29/12/2000 (B. K. K. N. s. 51)

Bazı şiirlerinde kafiye ve durak kusurları gibi eksiklikler dikkati çekse de Mustafa Acar, şiirlerinde inandığı değerleri işlemiştir. Şiirlerini duru bir Türkçe ile tasannudan (yapmacıklık) uzak, herhangi bir şekil kaygısı taşımadan yazmıştır; şiirini inandığı değerleri anlatmada araç olarak kullanmıştır

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Kayserili şairlerimizden Mustafa Acar'ın şiirlerinde Kayseri, Kayseri'nin mahalleleri, Erciyes, Kayserili dostları, büyük halk şairi Dadaloğlu konu edilmiştir. Şairin tespit edebildiğimiz Kayseri ile alakalı ve Kayseri'ye atıfta bulunan şiirlerini aşağıya alarak genel değerlendirmeler yapmak istiyoruz.

Atpazarı

*Sene 1953 Temmuz ayında
Güneş sıcak değil, sanki bir kor
Kaysılar damladığında gelmişim dünyaya
Annem öyle diyor...*

Anlatmayacağım birçoğunu
Bedbaht geçen çocukluğumu
Dalmak yok teferruata

El, ayak çizilmesi; daldan düşmeler
Zatürree geçirmem, beş altı kış peş peşe

Derken 1959 Erciyes İlkokulu Atpazarı'nda
Taş bina, önünde bir demir kapı
Topu topu bir kat, bodrum üstü...
Gözümde büyüttüğüm görkemli yapı
... 25/07/2003 (B. K. K. N. s. 85)

Yukarıya bir bölümünü aldığımız şiir manzum hikâye şeklinde serbest ölçüyle yazılmıştır. Bu şiirde şair çocukluğunu anlatır. Atpazarı'nda şairin çocukluğunun yanı sıra varoş olarak tabir edilen, şehrin kenar semtlerinde yaşayan fakir insanların yaşantıları da anlatılır.

Erciyes

Uzatsam elimi, sanki değişiyor,
O denli yakınsın bana Erciyes.
Tüm zirveler sana boyun eğiyor,
Doymuşsun şöhrete şana Erciyes.
30/12/2000 (B. K. K. N. s. 53)

Erciyes, yukarıdaki dörtlükte şairimizin mısralarla methine mazhardır. Erciyes yüce bir dağdır, zirvesi göklerde bir o kadar da şaire yakındır.

Doğduğum Şehir

Doğduğum şehre yaklaşıyorum;
Doğup büyüdüğüm,
Emekleyip yürüdüğüm,
Şehre yaklaşıyorum.

Şehri şipşirin gösteriyor,
Güneşin tatlı renkleri.
Hatıralar canlanıyor bir seri,
Karşımda muhteşem Erciyes,
Ve biricik Kayseri...

(S. A. s. 40)

“Doğduğum Şehir” adını taşıyan şiir geçmişe özlem temasını işlemektedir. Şair doğup büyüdüğü, acı tatlı binlerce hatırayı saklayan Kayseri’ye karşı duygularını bu şiirde işler.

Aşağıya alacağımız şiir yine bir Erciyes şiiri. Bin bir çeşit çiçeği koynunda büyüten Erciyes, hastalara şifâdır, âşıklara yâren, şairlere ilham kaynağıdır. Şairin okul arkadaşı Mustafa Navruz’a (şair Ali Rıza Navruz’un kardeşi) yazdığı ve Navruz kelimesini tevriyeli kullandığı şiirini aşağıya alıyoruz:

Mustafa Navruz’a

*Ey sana derim de Erciyes dağı,
Sen de yaşayan da ölmez mi ola?
O kekik kokulu yamaçlarında,
Sümbülün, navruzun solmaz mı ola?*

*Yaban otlarına “Güldür” bu dese
Gül, sitem edip darılmaz mı ola?
Acep Eyyüp gibi sabrı denese
Çilesi “NAVRUZ”un dolmaz mı ola?*

08/04/1999 (B. K. K. N. s. 39)

“Ferman padişahın dağlar bizimdir” diyen Dadaloğlu şairin bir şiirinde geçerken yine İsfahan’da başlayıp Kayseri’de son bulan halk hikâyelerimizden Kerem ile Aslı şairin bir şiirinde geçmektedir. Aşağıya bu bölümleri alarak yazımızı noktalyoruz.

Torosum

*Saz çalmış Dadaloğlu,
Adımlayarak seni.
Kucağın kayıp dolu,
Karlarm olmuş kefeni.
(S. A. s. 31)*

Devler Geçmiş

*Hey gidi Aslı'nın, Kerem'in Leylâ'nın,
Mecnun'un yaşadığı devirler geçmiş.
İsmine dünya denilen hanın,
Yolundan bazen insan, bazen devler geçmiş.
(S. A. s. 20)*

KAYNAKLAR

- Acar, Mustafa, Sokaktaki Adam, Se-Da Yay., Kayseri, Mayıs 1993.
Acar, Mustafa, Bitmedi Kavgamız Kör Nefsimizle, Laçın Yay., Kayseri 2004.
Banarlı, Nihat Sami, Resimli Türk Edebiyatı Tarihi, MEB Yay., İstanbul 1998.

Ali Rıza Navruz'un Şiirlerinde Kayseri

HAYATI

Künye

*Bünyan doğumluyum Burhaniye'den;
Tevellüt elli dört oğlak burcumuz.
Soyumuz ki gelir Gani'den;
Adım Ali Rıza soyadım Navruz.
(Sızı, arka kapak)*

"Künye" adlı dördlüğünden doğum yeri hakkında bilgi veren şair, 1 Ocak 1954'te Kayseri'nin Bünyan ilçesi, Burhaniye Köyü'nde (halk arasında Yeniköy) doğar. İlköğrenimini köyünde, orta ve lise öğrenimini Kayseri'de tamamlar. 1981 tarihinde Ankara İktisâdi ve Ticarî İlimler Akademisi Muğla İşletmecilik Yüksek Okulu'ndan mezun olur. Askerlik hizmetinin ardından, 1984'te Kayseri Toprak İskân İl Müdürlüğü'nde memuriyet hayatına başlayan şair, Kayseri Köy Hizmetleri 4. Bölge Müdürlüğü'nde görev yapar.

Edebiyatın değişik türlerinde de eser veren şairin yayınlanmış kitapları şunlardır:

Şiir: Sızı 1990, Kozmik Rüzgarı 1991, Sınırsız Düşlerin İdamlık Yüreği 1994, Ve Aynı Rüzgarla Savrulduk (ortak) 1996, Âmir Hükümüne Rağmen 1998, Öksüz Uykular Bıraktım Yatağıma 2000, Bet Beniz Arasında (yayına hazır).

Araştırma: Âşık Hasan 2002, Edebiyat Harcı 2003, Türk Sanat Müziği Güfteler Antolojisi (yayına hazır), İsmi Yazılı Şiirler Antolojisi (yayına hazır), Önemli Gün ve Haftalarla İlgili Şiir Dosyası (yayına hazır).

Deneme: Benden Bana Mektuplar 2003, Mısralarda Doğan 2004.

EDEBİ KİŞİLİĞİ

Güzel söz söyleme sanatı olan şiir, ferdî duyguların yanı sıra aynı zamanda içtimâî hislerinde “şairce” ifade vasıtasıdır. Ali Rıza Navruz, şiirlerinde bu duyguyu ortaya koymuştur. “Sızı” adlı şiir kitabının ön sözünde şunları söyler: “Şiirlerimin kendimden birer parça olduğunu söylememe bilmem gerek var mı?.. Kendimin de toplumun bir parçası olduğunu söylememe gerek yok sanırım. Öyleyse şiirlerimin küllisinde toplumun her ferdi kendinden bir parça bulabilir. Bu bakımdan “ben” derken “sen” veya “o” demek istediğim unutulmamalıdır.”

Ali Rıza Navruz’un şiir çizgisi muhteva olarak –ilk şiir kitabı ve son şiir kitabı göz önüne alındığında– pek değişiklik göstermez ancak şekil olarak büyük değişiklikler dikkati çekmektedir. İlk şiir kitabında büyük çoğunlukta hece ölçüsüyle şiirlerini oluşturan şair, zamanla serbest ölçüyü kullanır olmuştur. Bunda şairin kendi şiirini kurma düşüncesinin olduğu kanaatindeyiz. Yayımladığı altı şiir kitabı ve bu şiir kitaplarında yer alan 300’ün üzerindeki şiiriyle velûd bir şair olan Ali Rıza Navruz, sanıyorum günümüz modern şiirinin serbest ölçü çizgisinde olması düşüncesiyle şiirlerinin büyük bir kısmını serbest ölçüyle yazmıştır. 2002 tarihinde kendisiyle yapılan bir röportajda şiirde biçim ve kafiye hususunda şunları söyler: “Şiirde olmazsa olmaz tarzında bir saplantıya girerek bir biçim seçmek, dizginsiz bir atın ayağına puha vurmaktır diye iddia ediyorum. Bu nedenle ben şiirimin önüne doğarken yapay kanallar açmamaya çalışırım. Şiir biçimini ve özünü kendisi dengede tutar ve akacağı yatağı kendisi seçer zaten.”

Ali Rıza Navruz, ilk şiir tecrübesini annesinden almıştır. Annesinin anlattığı halk hikâyeleriyle büyümüştür. Bunu bir şiirinde şu şekilde dile getirir:

Anam

*Mecnun’lardan bahset Kerem’den söyle,
Yine sessiz sessiz dinleyim öyle.
Böyle türkülerle büyüdüm böyle,
Bu yüzden şu başım sevdalı anam.
(Öksüz Uykular Bıraktım Yatağıma s. 64)*

“Aşk” bir fenomen olarak genelde her insanı, özelde ise şairleri çok etkilemiştir. Şairler umum adına aşkın ızdırabını, çilesini çekmişler ve bunu okurlarıyla paylaşmışlar, onların hissiyatına tercüman olmuşlardır. Cemiyet namına, cemiyetin malı olan şairden de elbette bu beklenir. Bu noktada Ali Rıza Navruz şiirlerinde umumiyetle “aşk” temasını işlemiştir. Bunun yanı sıra sosyal tenkit ve hiciv şiirleri, az sayıda da

olsa millî ve dînî muhtevalı şiiirleri de vardır. Bu şiiirlerinden örnekler sunmadan önce şiiirlerinde geleneğin imkânlarını çok iyi değerlendiren şairin, gelenek karşısındaki tavrı üzerinde kısaca durmak istiyoruz.

Geleneğin eskilerin tabiriyle, “efradım câmî ağıârını manî” bir tarifini yapmak zordur. Birçok alanda kullanılan bu kavram şiiir merkezli tartışmalarda daha yaygın kullanılmaktadır. Bu noktada günümüz şiiirine gelenek Dîvan edebiyatı, Halk edebiyatı ve Batı edebiyatının imkânlarını sunmaktadır. İşte Ali Rıza Navruz, şiiirinde geleneğin imkânlarından faydalanan ve bu imkânlarla kendi şiiirini kurmaya çalışan bir şair olarak karşımıza çıkmaktadır. Hece ölçüsüyle yazdığı ve sade bir dil kullandığı şiiirlerinde Halk edebiyatının; kendine has kelime kadrosu, imajları ve kullandığı söz sanatları ile de Dîvan edebiyatının çağdaş bir temsilcisi olarak karşımızdadır. Şimdi bu söylediklerimizi örneklemesi açısından iki şiiirine yer vermek istiyoruz.

Türkü

*Şu Söke'nin havasına.
Demir attım ovasına.
Kuşlar döndü yuvasına;
Ben yolcuyum dönemedim.
Gözyaşımı silemedim.*

*Menderes çağlayıp akar,
Hasretin gönlümü yakar.
Kıştan sonra gelir bahar.
Ben ballara eremedim;
Sana canım diyemedim.*

1982 (Kozmik Rüzgârı s. 79)

Soğuk Damga

*Bekler dururdum, gelsin diyordum, neyler ki soldum, bulmaz mı derman.
Gelsin diyordum, neyler ki soldum, bulmaz ki derman, yâd elde mihman.
Neyler ki soldum, bulmaz mı derman, yâd elde mihman, halim perişan.
Bulmaz mı derman, yâd elde mihman, halim perişan, eylerse seyran.
Sabret diyorsun, bak titriyorsun, koy bende dursun, çalmazsa eller.
Bak titriyorsun, koy bende dursun, çalmazsa eller ruşen gönüller,*

*Koy bende dursun, çalmazsa etler, ruşen gönüller, azarı neyler.
Çalmazsa eller, ruşen gönüller, azarı neyler, bitmez bu sevdan.
(Kozmik Rüzgârı s. 35)*

Yukarıdaki örneklerde şairin istifade noktasında geleneğe bakışını görebiliriz. İlk şiirde halk edebiyatının aynı zamanda bir nazım şekli olan “türkü” şairin şiirine ad ve konu olmuştur. İkinci şiirde dikkatimizi çeken hadise ustaca kullanılan bir nazım türüdür. Bu tür aruz ölçüsüyle yazılan, halk şiiri nazım türlerinden 4/ müs tef i lâ tün kalıbıyla oluşturulan “vezn-i âhar”dır. Şairin Dîvân şiiri geleneğinde yazdığı şiirlerinden “Geçti mi Muhabbet Demi” şiirini de örnek olması açısından aşağıya alıyoruz.

Geçti mi Muhabbet Demi

*Nedendir ey sevgili, nedendir hiç bilinmez;
Sana binlerce dua, bana senden intizâr?*

*Aranmadın mı söyle Leyla'lar arasında.
Okunmadı mı ismin “sevda bâbında/ ey yâr...”*

*Sen böyle tanınmazdın, ben de böyle tanımaz.
Yarım kalan şarkımı, kim okur kimler yazar?*

*Temâyül eylemese nasıl yanardı gönül;
İlk akşamdan başlayıp, görünen fecre kadar.*

*Bırak geçsin diyorum bu mevsim mahsun ıslak,
Sonra taksın peşine, sevdâ denen bu esrâr.*

*Bir sebep arayayım, dalarak uzaklara.
Hatta hızla eriyip, ölürken azar azar...*

(Sınırsız Düşlerin İdamlık Yüreği s. 12)

Ali Rıza Navruz'un, kendi şiirini kurmada bir arayış içerisinde olduğunu görüyoruz. Nazım biçiminden, kelime kadrosuna, mecazlara hatta sıfatlara varıncaya kadar bu arayışı görmek mümkündür. Biz buna şairin “geleneği yeniden üretme çabası” diyebiliriz. Mesela, şiirlerinde çok sık kullandığı “Gamzekız”, “gamzeli”, “gamze” kelimeleri platonik bir sevginin ifadesi olduğu kadar kanaatimizce tasavvufi bir remzin de göstergesidir.

Küçülen Gözlerimin Büyüyen Bahtıyla

...

Gecelerini

Hatta kırk mum yakarak aydınlatmışlar.

Ve hatta Gamzekız

Yönüm kibleye demiş hoca,

Kiblem Gamzeye!...

(Öksüz Uykular Bıraktım Yatağıma s. 21)

Yukarıdaki şiirde dikkati çeken taraf kiblenin gamzeye doğru olmasıdır. Dîvan şiiri geleneğinde mazmun olarak sevgilinin yüzü kible olarak temsil edilir. Parça-bütün ilişkisi söz konusudur, yani bir mecâz-ı mürsel vardır. Şair burada farklı bir yaklaşım içerisindedir. Gamze yakın anlamıyla sevgilinin süzgülü ve manalı bakışı anlamına gelmektedir.

Gelenekten yararlanan şairler, şiir sahasının üstadlarına bol bol atıflarda (telmi) bulunurlar. Bu durum Ali Rıza Navruz için de geçerlidir.

Olmaz

Mukassidir meyhaneler uzaktan.

Başın çatlar düzendeki bozuktan.

(Sızı s. 20)

Yukarıya aldığımız mısralar bize Nedim'in şu mısrasını anımsatır:

"Meyhane mukassi görünür taşradan amma

Bir başka ferah başka letafet var içinde"

İhmâle Gelmez

Tahammül mülkünü yıktırma bana,

Tuz basma gel kanattığın yarama,

(Ve Aynı Rüzgârla Savrulduk s. 20)

mısraları yine Nedim'in:

"Tahammül mülkünü yıkdın Hülâgu Han mısın kâfir

Aman dünyayı yakdın âteş-i sûzan mısın kâfir" mısralarına telmihtir.

Şair

...
Onuncu köyden haykırandır şair
Bunun adı isyansa eğer,
Şair;
İsyanlardadır...!
1995 (Ve Aynı Rüzgârla Savrulduk s. 11)

mısralarında Necip Fazıl Kısakürek'in:

*“Ben, ben, ben; haritada deniz görmüş boğulmuş;
Dokuz köyün sahibi, dokuz köyden kovulmuş.”* mısralarını hatırlarız.

Ali Rıza Navruz'un şiirlerinde Halk edebiyatı tesiriyle sohbet havasını teneffüs ettiğimiz “Mektup” adını verdiği şiirleriyle karşılaşırız. Bu şiirlerde tema yine aşk, ölüm, sosyal tenkittir. Hem mektup şiirlerine örnek olması açısından hem de vereceğimiz diğer sosyal tenkit şiirlerine bir giriş mahiyetinde olsun diye Cemil Avcıoğlu'na ithaf ettiği şiirinden kısa bir bölüm almak istiyoruz.

Mektup

...
Geçen yazmıştım ya işte yine yazıyorum
Sen yazmadın diye de; bilesin kızıyorum.
Neyse ki maruzatın nezdimde geçerlidir,
Olmasaydı bilirsin sitemim iğnelidir

Olmaz ki azizim, olmaz mı bu dünyada,
Topluma hüner oldu yalanlar da riya da.

Neyse ki Allah saklasın bu türden melanetten,
Sen haberler sırala, ahvâl-i şahsiyetten.
(Sınırsız Düşlerin İdamlık Yüreği s. 54)

Evet, yukarıda da belirttiğimiz gibi “cemiyetin tabirnamesi” olan şiir ve bu tabirnamenin bânîsi olan şair birtakım olaylara kayıtsız kalıp, fildişi kulesine çıkıp seyredemez. Ali Rıza Navruz, bu noktada da hassastır. Sosyal tenkit ağırlıklı şiirler de kaleme almıştır. Bunlardan en ilginç olanı “Aruza Vedâ” adlı şiiriyle aruz ölçüsünü bırakıp hece ölçüsüyle şiir yazmaya başlayan ve edebiyat tarihlerinin “Beş Hececiler”

olarak adlandırdığı şairlerden biri olan Halit Fahri Ozansoy'a ithaf ettiği "Hesab-ı Benan" adlı şiiridir. Benan "parmak" demektir. Hesab- benan parmak hesabı yani hece ölçüsüdür. Şair şiirinin ilk dördlüğünde çağdaş şiirin hece ölçüsüyle yazılan şiirleri unuttuğunu söyler. 1990 tarihli bu şiirden sonra şair, bu şiirinin hilafına yukarıda belirttiğimiz gibi büyük ölçüde kendisi de hece çizgisini değiştirmiştir.

Hesab-ı Benan

H. Fahri Ozansoy'a

*Çağdaş oldu şiir hece bozuldu;
Şairin elinde kalem borazan.
Heceleri sayan diller yoruldu,
Unutuldu artık hesap-ı benan.
(Kozmik Rüzgârı s. 39)*

"Bir gelin gibi sunulması gereken şiir" müteşairlerin (şair geçinen) elinde bakın nasıl bir hal alır. Şair aşağıya alacağımız dördlüklerde aynı zamanda şiire bakışını da ortaya koyar. Bu dördlükleri almadan önce yine 2002 tarihinde şairle yapılan röportajdan "şiirin temel unsurları" konusundaki soruya verdiği cevabı aktarmak istiyoruz: "Şiirin en önemli unsurları ses, kelime, kafiye, imge, musikî ve sembollerdir. Şiirde ritim ise bence hepsinden de önemlidir. Özellikle bu özelliği ile şiir düz yazıdan ayrılır. Her halde bu nedenle düz yazıya yürüyüş diyenler, şiire "dans" demektedirler. Bütün bu unsurlar şiirin okuyucusuna bir gelin gibi sunulmasını sağlar diyorum."

Ha Ben Kendim / Ha Sizziniz

...
*Atmış "parmak hesabı"nı,
Kıpırdatmaz hiç kılını.
Yazar şiirin hasım (!)
Günümüzün şairleri.*

*Ne iç denge, ne dış denge.
Sarsılır ritmi görünce.
O hep usta, o hep önce,
Günümüzün şairleri.*

Üslup da ne? Hak getire!
Ne getire, ne götür.
Ünlü olur birden bire,
Günümüzün şairleri.
(Bet Beniz Arasında s. 90)

Serbest ölçüyle yazdığı bir başka şiirinde de şair sosyal adaletsizliği işler.

Şeyy!..

İmamın oğlu sucuk yiyormuş
Kasabın oğlu da tabi ki et yiyecek,
ya
Bizim
Berberin oğlu?
“Kıl oldum abi diyecek.”
28/04/1997 (Amir Hükmüne Rağmen s. 20)

Ali Rıza Navruz, şiirlerinde orijinaliteyi yakalama ve özgün olabilme gayreti içerisindedir. Özellikle kullandığı isim ve sıfat tamlamalarında –ki şairin şiirlerinde sıfat bolluğu vardır– bunu daha iyi görebiliriz. “Sükûtun senfonisi, sızı yağmurları, doğmayan şafakların karanlığı, yatay sevap, dikey günah, yaşlı ve yorgun pencere, kör pencere, sağır duvar, sarı sevda, belkisiz sevda, bitimsiz hançer, yarasa bakışlı...” verdiğimiz örnekler sanırım şairin orijinal buluşlarını görmemizde bize yardımcı olacaktır.

Sen Söyle O Türküyü

Darılma kandil böreği yüzlüm!
Et-bul dünyası işte;
Bıldır sen duymamıştın beni,
Bu yıl ben sağır oldum.
Şimdi,
Sazın çalsın/
sen söyle o türküyü;
“Kendim ettim, kendim buldum.”
(Öksüz Uykular Bıraktım Yatağıma s. 47)

Yukarıdaki şiirde sevgili kandil böreğine benzetilir. Birçok ev hanımına ve erbâb-ı damağa sormamıza rağmen kandil böreğinin nasıl bir yemek olduğunu öğrenemedik. Bu benzetmenin orijinal bir benzetme olduğunu söylemek istiyoruz.

Ali Rıza Navruz, son dönem şiirlerinde şifreli bir dil kullanır. Bunun arayıştan kaynaklandığını yukarıda belirttik. Bizim en çok dikkatimizi çeken şifreli ifadelerinden biri “Mehrezâd”, bir diğeri de tarih olarak verilen “5 Nisan”. Şiirlerde geçen değişik tarih ve ay adlarına rağmen bizim daha çok bu 5 Nisan tarihi dikkatimizi çekti. Şairin hayatında bu tarih zannımızca önemlidir. Mehrezâd diye bir kelimeye sözlüklerde rastlayamadık. Ancak meh kelimesinin ay, zâd kelimesinin doğmuş anlamına geldiğini biliyoruz.”Mehrezâd”ın bu kelimelerin birleşiminden oluşan bir ifade olduğunu düşünüyoruz. Beşerî anlamda sevgili yerine kullanılmış olabilir. Şimdi bu şifrelerin birlikte geçtiği “Darbe” şiirini buraya almak istiyoruz.

Darbe

*Ne yorgun kalbime bir macera,
Ne ilhamdın şiirime sade.
Mehrezâd
Sen bir darbeydin darbe;
Umut sığağı teninle...
Bir şeyler eksildi durmadan
Alacakaranlığında şafağın.
Ve beş nisanlar öldü,
Biz öldük...*

(Sınırsız Düşlerin İdamlık Yüreği s. 27)

Ali Rıza Navruz'un şiirleri üzerinde muhtasar bir değerlendirme yapmaya çalıştık. Bu değerlendirmenin ötesinde şairin kelime kadrosu, imajları, hayal örgüsü hatta şiirlerinde geçen renklere kadar daha birçok konuya temas edemedik. Bu saydığımız konular ve daha pek çok konu üzerinde inceleme yazıları yazılabilir. Bunları başka bir yazının konusu etme düşüncesiyle, yazımızın asıl amacı olan Ali Rıza Navruz'un şiirlerinde Kayseri konusuna gelmek istiyoruz.

ŞİİRLERİNDE KAYSERİ

Ali Rıza Navruz'un şiirlerinde Kayseri, müstakil olarak yazılan Kayseri-Erciyes şiirlerinin yanı sıra yapılan atıflarla karışımıza çıkar. Şiirlerinde lirizmi ön planda tutan

şaire, didaktik tarzda yazılan şiirler ve buradan hareketle Kayseri ve değerlerinden Ali Rıza Navruz hissesini almıştır diyebiliriz.

Şimdi şairin Kayseri ile ilgili müstakil olarak yazılan şiirlerini aşağıya alıyoruz:

Erciyes

*Hâlini takrîre dilin dönse de,
Bir ömür dinlesem seni Erciyes.
Geçmişlere artık mazi dense de.
Başından geçeni bilsem Erciyes.*

*Seninle yaşasam o asırları
Bir ben bilsem sakladığın sırları.
Ak başında esen kasırgaları.
Şu bağrında tutsak etsem Erciyes*

*Alparslan'a selam dursak ikimiz.
Kükreyince cihan tutsa sesimiz.
Taze kahve isteyince nefsimiz,
Talas bağlarında içsek Erciyes.*

*Yine Âşık Kerem bize uğrasa.
Bu kez bizden Han Aslı'ya yol bulsa.
Yanmışların duaları olmasa,
Suyun akmaz Tekir kurur Erciyes.*

*Türkmen kızı yaylağına konar mı?
Karacaoğlan gelip Elif sorar mı?
Damağı çatlamış suya kanar mı?
Vuslat pınarından versek Erciyes.*

1985 (Sızı s. 14)

Akrostiş – Dîvan şiirinde “muvaşşah” denilmektedir. Şiirin mısra başlarındaki harflerini alt alta okuduğumuzda bir isim, bir nesne veya bir ibare çıkar– tarzı şiirlere Ali Rıza Navruz’un şiirlerinde rastlarız. Gelenekten yararlanma anlamında bu da güzel bir örnektir. Şair bu şekilde 10’un üzerinde şiir yazmıştır. Doğduğu köye karşı olan duygularını aşağıya alacağımız akrostişinde çok güzel dile getirir.

El ki Benden Ebed. El Benden Ezel...!

“Orda bir köy var uzakta”
Bırakıp da seni kaçmadık ki biz,
Uzaktan uzağa sevmek de güzel.
Ruhuma çizdiğin o derince iz,
Hasretlerden öte, gurbetten özel.
Akşamın hüznüne gömeci katma.
Nankör bilip n'olur ardımdan atma.
İğneli sözlerle suçlama / çatma;
Yetişir sızlanma çağrına bir el.
El ki benden ebed, el benden ezel...!
(Bet Beniz Arasında s. 18)

Köyüm

İlkbaharda doyum olmaz tadına,
Yemyeşil her yanın, cennetsin köyüm.
Tarihler yazdırsam şanlı adına,
Yine anlatamam nimetsin köyüm.

Hayat verir bana, havan ve suyun
Verdiğin hazlara olmaz ki doyum.
Bir gün ölür isem, koynuna koyun,
Bana bir cennettir mezarın köyüm.

“Gömeç” eser kışın Lalebeli'nden
Severse güzelin sever gönülden
Gidiyorum geleceğim yeniden,
Ayrılmak unutmak değildir köyüm.

Navruz'un ikrarı yetseydi eğer;
Daha ne söylerdi; gör neler, neler.
Senin için tüm taksimler, nağmeler,
Verilmeli hakkı Sezar'ın köyüm.

1975

Yukarıya aldığımız şiir, Karacaoğlan edasıyla söylenmiştir. Hasretin, sevginin kelimelerle bu derece ifade edilebilmesi mükemmel bir olay. Bu mısraları defalarca okurken kendi kendime hayıflanıyorum keşke ben de şair olsaydım, diyorum. Kayseri'mizin bu güçlü şairine, benim duygularıma da tercüman olduğu için teşekkür ediyorum.

“Göç” şiiri şairin köy hayatını anlatan pastoral bir şiirdir. Bu şiirde Orta Anadolu ve Kayseri insanının yaşamına ait izlenimler buluruz.

Göç

*Kona–göçe nice dağlar aşarız,
Kesilir yaylada hızımız bizim.
Esrarengiz geceleri yaşarız,
Çalınır her telden sazımız bizim.*

*Avlamlarda kuzular ki meleşir.
Obamızda nice konuk eğleşir,
Dilden dile türkü olur söyleşir,
Kerem’ce yaşanır, aşkımız bizim.*

*Sormayın hâlimiz daha nicedir.
Kızılırmak dilimizde hecedir.
İddiamız bize göre bizcedir,
Tavşan’ın peşinde tazımız bizim.*
25/10/2001

“Hasret Türküsü” adlı şiirde Kayseri, bir esintidir; burcu burcu hasret kokar.

Hasret Türküsü

*Sıla günlerini düşledim yine
Âşinâ dostlarla sohbetim oldu.
Bir an geldi ki,
Gömecine tutuldum Lalebeli’nin.
Hisarcık, Talas sonra Germir’in
Yeşil bağlarında bir molam oldu.
Çoban oldum.
Kaval çaldım.*

*Koyun güttüm sürülerle Tekir'de.
Kanasıya içtim diz çökerek suyundan,
Anadolu incisi memleketimin;
Alidağ sırtlarında mor Erciyes'te.*

1975 (Sızı s. 106)

Müstakil olarak yazılan şiirlerin ardından Kayseri'yi çağrıştıran mısraları ve bunların geçtikleri bölümleri aşağıya alıyoruz. İlk alacağımız şiir aa/bb/cc... kafiye şemasıyla yazılmış bir manzum hikâyedir. Bu şiirde Kayseri'ye bağlı bir kasaba ve şairin köyünün ismi (Yeniköy) geçer.

Bir Varmış Bir Yokmuş

*Derler ki, "bir var imiş bir yok imiş ezelden."
Ağırnas Şişebağı geçilmezmiş gazelden.*

*Yeniköy'den bir çoban sürüsünü alarak,
Aşmış Lalebeli'ni kavalını çalarak*

*Demiş ki nasıl olsa komşu malı ortaklık.
Otlatırım burada bizim mera kuraklık.*

...

(Sızı s. 52)

Gördüklerim Üzerine

...

*Bursa
Sandım ki her yanım havlu pazarı.
Erciyes'im dedim yedim azarı.
İlhamını almış şair yazarı.
Sanat müziğinde Müren'i gördüm*

...

(Kozmik Rüzgârı s. 72)

"Her nefis mutlak ölümü tadacaktır" Âyet-i Kerîmesi muvahcesinde, insan tarihin her döneminde ölümü, husûsen kendi ölümünü düşünmüştür. Aşağıya alacağımız şiir de bu anlamda şairin ölümü üzerine bir tefekkürdür.

İçime Doğan O ki

...
İmamın biri sala verecek
İmamın biri,
İsmimi düşürecek dünya kütüğünden.
İhtimal ki Hunat'tan başlayacak yolculuğum;
Kimbilir, belki de Cami-i Kebir'den...
El üstünde giderken
Bir ses duyacağım mutlaka
"–Mağfiret talep eyle...!"
(Ve Aynı Rüzgârla Savrulduk s. 36)

Dağlar bazen imkânsızlıkların sebebidir; bazen de tek dayanak noktası, tek güven kaynağımızdır. En azından duyguların mısralaşmış ifadelerinde, şiirlerde böyle işlenir.

Mensur Şiir

Canım sıkılıyor nedense, çok şeyler yapmak geliyor içimden, ama imkânsızlıklar bir Erciyes gibi yükseliyor önüme Gamzekız. Elbetteki yapamam. Yapamıyorum.
(Sınırsız Düşlerin İdamlık Yüreği s. 21)

Tık-Tık

Erciyesli için hazdır bu nazın.
Çeker be güzelim, inan ki çeker.
İster baharda gel, istersen yazın.
Dudak kiraz olur/
Dillerin şeker..
(Bet Beniz Arasında s. 23)

Kayseri bir kutlu şehir, Erciyes bir kutlu dağ. İki de Kerem diyarı, Aslı Han diyarı, aşkın diyarı. Erciyes denir, Kayseri denir de Aslı ile Kerem'den dem vurmamak olur mu?

Yanık Yan

Erciyes âh almış Kerem çağından,
Bu yüzden yanımız yanıktır güzel.
Zâten “yenigün”dür Nevruz anlamı,
Her Nevruz doğuştan/
Sanıktır güzel..!
İnce rüzgâr eser gönül dağından.
Düşlerim bu hâle tanıktır güzel.
Erciyes âh almış Kerem çağından,
Bu yüzden yanımız/
Yanıktır güzel...
(Bet Beniz Arasında s. 55)

İhsanın Olsun

...
Yanına bir porsiyon da Erciyes çek
Usta,
Ruhuma ayazları dokunsun.
Kerem'den Han Aslı'ya
Yollar burulsun!..

Sonra,
Tekir döşlü Elifler getir;
Ellerinde kök kına/
Saçlarını yele ver;
Mahvededursun!..

Çayla kahveyi boş ver be usta...
Bir gözleri âhû ver/
İhsan'ın olsun...
(Bet Beniz Arasında s. 99)

Bedel

“Gök başka renk tutmaz”
Öyle mutluyum ki inanın bana,
Erciyes’e omuz verebilirim.
Yıllardır kanayan gönül yarama,
Bu Nevruz’da mor gül dikebilirim.
(Amir Hükmüne Rağmen s. 12)

Son olarak;

*Evensel duygular işledim tel tel,
Her “ben”imde yüzlerce siz varsınız.
Mevlânâ’ca sözüm;“ne olursan gel.”
Açık çatal kapım ne sorarsınız.*

diyen umman gönüllü Kayseri’imizin bu güçlü sesine Allah’tan sağlık, bereket ve şiir dolu bir ömür diliyorum.

KAYNAKLAR

Naci, Muallim,	İstılahat-ı Edebiye, Akabe Yay., Ankara (Tarihsiz)
Navruz, Ali Rıza,	Sızı, Site Ofset, Kayseri, Ocak 1990.
Navruz, Ali Rıza,	Kozmik Rüzgârı, Can Ofset, Kayseri, Eylül 1991.
Navruz, Ali Rıza,	Sınırsız Düşlerin İdamlık Yüreği, Yeni Doğuş Mat., Kayseri, Mart 1994.
Navruz, Ali Rıza,	Ve Aynı Rüzgârı Savrulduk, Yüksel Ofset, Kayseri, Mart 1996.
Navruz, Ali Rıza,	Amir Hükmüne Rağmen, Geçit Yay., Kayseri, Temmuz 1998.
Navruz, Ali Rıza,	Öksüz Uykular Bıraktım Yatağıma, Geçit Yay., Kayseri, Ekim 2000.
Navruz, Ali Rıza,	Bet Beniz Arasında (Yayınlanmamış şiirleri)
Navruz, Ali Rıza,	Benden Bana Mektuplar, Laçın Yay., Kayseri, Eylül 2003.
Pala, İskender,	Ansiklopedik Dîvan Şiiri Sözlüğü, Akçağ Yay., Ankara 1989.

